



SÁMEDIGGI

## Sámedikki 2023 jahkedieđáhus

Mearriduvvon 08.03.2024

Ášši 009/24





1. oassi -	Jodiheaddji muitala	7
2. oassi -	Oahpásnuvvat doaimmain ja váldologuiguin	10
3. oassi -	Jagi doaimmat ja bohtosat	20
1	Giella	29
1.1	Čoahkketabealla – Giella	30
1.2	Hálddahus – Giella	31
1.3	Váikkuhangaskaoamit áŋgiruššansuorggit – Giella	32
1.4	Sámegielaide geavaheapmi	32
1.5	Sámegielaide ovdánahttin	34
1.6	NAČ 2016: 18 Váibmogiela čuovvuleapmi	43
2	Bajásšaddan, oahpahuš, alit oahppu ja dutkan	46
2.1	Čoahkketabealla – Bajásšaddan, oahpahuš, alit oahppu ja dutkan	47
2.2	Hálddahus – Bajásšaddan, oahpahuš, alit oahppu ja dutkan	48
2.3	Váikkuhangaskaoamit áŋgiruššansuorggit – bajásšaddan, oahpahuš, alit oahppu ja dutkan	48
2.4	Váldi, ovddasvástádus ja rollat mánáidgárddiin	48
2.5	SáMOS ovdáneapmi	49
2.6	Sámegielat mánát dálá servodagas	50
2.7	Árbevirolaš máhttu ođđa áiggis	56
2.8	Máhttu ja gelbbolašvuohta leat vuodđun boahhteáiggi mánáidgárddiide	57
2.9	Sámi sisdoallu skuvllas	58
2.10	Psykososiála oahppanbiras	61
2.11	Oahpponeavvut	62
2.12	Váldi, ovddasvástádus ja rollat alit oahpuš ja dutkamis	65
2.13	Oahppo- ja dutkanfálaldat	66
2.14	Rekrutteren	66
3	Areálat, biras ja dálkkádat	69
3.1	Čoahkketabealla – areálat, biras ja dálkkádat	70
3.2	Hálddahus – areálat, biras ja dálkkádat	70
3.3	Areálaid hálddašeapmi	70
3.4	Luondduressurat	74

3.5	Luondduvalljivuohta	75
4	Ealáhusat	77
4.1	Čoahkketabealla – Ealáhusat	78
4.2	Hálddahus – Ealáhusat	79
4.3	Vuodđoealáhusat	79
4.4	Juohkelágan ealáhusat	85
4.5	Sámi mátkeealáhusat, hutkás ealáhusat ja sámi borramuš	87
4.6	Duodji	89
5	Kultuvra 92	
5.1	Čoahkketabealla – kultuvra	93
5.2	Hálddahus – kultuvra	94
5.3	Heiveheapmi, ovttasbargu ja eavttut sámi dáidaga ja kultuvrra ovddideapmái	94
5.4	Buorit rámmaeavttut sámi dáiddáriidda	95
5.5	Sámi kulturásahusat sámi kultuvrra gaskkustan- ja vásáhusarenan	99
5.6	Sámi girjjálašvuohta	105
5.7	Sámi mediat	109
5.8	Sámi valáštallan	110
6	Kulturmuitosuodjalus	112
6.1	Čoahkketabealla – kulturmuitosuodjalus	113
6.2	Hálddahus – kulturmuitosuodjalus	114
6.3	Kulturmuittuid hálddašeapmi	114
6.4	Sámi kulturmuitosuodjalusa rámmaeavttut	118
6.5	Sámi kulturárbbi heiveheapmi ja gaskkusteapmi	118
6.6	Sámi viste- ja fanasárbbi hálddašeapmi	123
6.7	Sámi bázahasaid hálddašeapmi	126
7	Dearvvašvuohta, sosiála ja mánáidsuodjalus	127
7.1	Čoahkketabealla – dearvvašvuohta, sosiála ja mánáidsuodjalus	128
7.2	Hálddahus – Dearvvašvuohta, sosiála ja mánáidsuodjalus	128
7.3	Spesialistadearvvašvuođabálvalusat	128

7.4	Dearvvašvuoda- ja fuolahusbálvalus	130
7.5	Álbmotdearvvašvuhta	134
7.6	Ovttáárvosaš mánáidsuodjalusbálvalus	134
8	Álgoálbmotvuoigatvuođat, riikkaidgaskasaš bargu ja dásseárvu	136
8.1	Čoahkketabealla – álgoálbmotvuoigatvuođat, riikkaidgaskasaš bargu dásseárvu	136
8.2	Hálddahus – álgoálbmotvuoigatvuođat, riikkaidgaskasaš bargu ja dásseárvu	137
8.3	Sámi ovttasbargu	137
8.4	Álgoálbmotvuoigatvuođat	140
8.5	Ovttáárvosašvuhta ja solidaritehta	143
8.6	Dásseárvu	143
9	Ovttasbargošiehtadusat	145
9.1	Čoahkketabealla – ovttasbargošiehtadusat	146
9.2	Interreg	150
10	Eará doaibmabijut	152
10.1	Čoahkketabealla – Eará doaibmabijut	152
11	Dievasčoahkkin	154
11.1	Čoahkketabealla – dievasčoahkkin	154
11.2	Hálddahus – dievasčoahkkin	154
11.3	Sámedikki dievasčoahkkin	155
12	Sámediggeráđđi	161
12.2	Hálddahus – sámediggeráđđi	161
12.3	Sámediggeráđđi	162
4. oassi -	Doaimma stivren ja dárkkisteapmi	165
5. oassi -	Boahtteáiggi vejolašvuođaid árvvoštallan	179
6. oassi -	Jahkerekketdoallu	182



# 1. oassi - Jodiheaddji muitala

2023 lea jahki mánga stuora historjjálaš dáhpáhusaiguin. Sátnevájas "li jahki leat jagi viellja" muitala midjiide ahte jagit leat iešguđetlágánat, buorit ja heajut. 2023 lea leamaš jahki goas Sámedikki servodatbargu lea šaddan stuora oassin almmolaš sátnelonohallamis áššiid bokte mat leat váikkuhan min servodahkii. Mii smiehttat dan birra mii lea dáhpáhuvván, ja váldit mielde vásáhusaid viidáset.

Fovse-ášši lea leamaš quovddázis dán jagi, ja mii leat oaidnán ahte Ráđđehus ii leat čuovvulan Alimusrievtti ovttajienalaš duomu mii celkojuvvui golgotmánu 11. b. 2022, mas daddjojuvvui ahte Fovsen Njaarke boazodoallu mearkkašahhti ládje hehttejuvvo kultuvrra doaimmaheamis biegašmorussttegiid geažil, ja dasto rusttegat dagahit olmmošvuoigatvuođaid rihkkuma.

Ráđđehusa sealggahisvuođa geažil dán áššis demonstreregohte ja akšuneregohte sámi nuorat 500 beavvi mañgel go Alimusrievtti duopmu celkojuvvui. Sámi nuorat leat leamaš njunnošis, ja sin áŋgiruššan Fovse-áššis lea leamaš hervvošanveara, muhto maiddá gáibideaddji. Dat lea buktán ollu dovduid, sihke buriid ja heajos, muhto lea hui fuolastuhtti ja váttis go min nuorat fertejit rahčat sámi riektesihkarvuođa ovddas.

Olmmošvuoigatvuođaid bealušteddjiid nana áŋgiruššama dihte miedihii ráđđehus loahpas ahte lea sáhka olmmošvuoigatvuođaid rihkkumis, muhto go unnán dáhpáhuvai ja olmmošvuoigatvuođaid rihkkumat joatkašuvve, de gárte 800 beavvi mañgel ođđa miellačájehemii ja akšuvnnat.

Ođđa konsešuvdnamearrádusa dahkama dihte áiggui ráđđehus ođdasit guorahallat gažaldagaid maidda Alimusriekti juo lei addán oaiviliid. Dása eai sáhtán Fovsen Njaarke sijte ja Sámediggi miehtat. Oljo- ja energijadepartemeanta lážii danne 2023 cuoŋománus dilálašvuođa šiehtadallamiidda gaskal Lulli-Fovse siidda ja Fosen Vind DA ja Davvi-Fovse siidda ja Roan Vind mas Riikkasoabaheaddji lei soabahanveahkin. Juovlamánus dahkkojuvvui šiehtadus gaskal Lulli-Fovse siidda ja Fosen Vind DA go stáhta attii politihkalaš lohpadusaid sihkarastit lassiareálad. Davvi-Fovse siida ii leat loahpahan šiehtadallamiid 2023:s, ja olmmošvuoigatvuođat rihkkojuvvojit ain.

Paradoksan de Duohtavuoda- ja soabadankommišuvnna miellahtut ovddidedje geassemánu 1. b. iežaset raportta Sturradiggái, mas sii čujuhit ahte dáruiduhttin ain joatkašuvvá. Sámedikkis lea leamaš raporta gulaskuddamis mas áigemearrin lei golgotmánnu, masa sámi álbmot čájehii stuora beroštumi. Mii leat ožžon badjel 80 čálalaš gulaskuddancealkámuša, ja maiddá njálmmálaš gulaskuddamiid. Mii oaidnit sihke raportta ja gulaskuddamiid hui deaŋalaš vuodđun min viidáset bargui Sámedikkis, danne mii maiddá leat váljen bidjat olles dievasčoahkkima njukčamánu 2024:s raportta vuosttaš meannudeapmái. Kommišuvdna lea guorahallamis čájehan movt dáruiduhttimis ledje viiddis váikkuhusat. Dat mearkkaša ahte raportta meannudeapmi ii gárván dán jagi. Dát lea dušše álgu, ja dat boahtá mánggaid jagiid leat iešguđet áššiid ja proseassaid vuodđun.

Skuvlavuogádagas lea ain eahpesihkarvuohta das mo ođđa oahppoplánaid váldet atnui sámi skuvllain. Mii vuordit gelddolaččat fágaodasmahttima sámi oasi evaluerema 2024:s. Lea mearrideaddji ahte oahppoplánat addet oahpaheaddjái metodafriidjavuođa ja seammás dorjot oahpaheddjiid ja skuvllaid offensiivvalaččat. Sámi ohppiin galgá leat vuoigatvuohta oazžut oahpahusa sámi giela, kultuvrra ja árvovuodu vuodul, beroškeahhtá ássanbáikkis. Geasset 2023 lágideimmet skuvlapolitihkalaš konferánssa dáid hástalusaid ektui, ja ulbmil lei movttiidahttit suorggi dahkat skuvllaid sisdoalu ja hámi eanet sámi hápmái.

Dađibahábut vásihit ollu sámi oahppit givssideami ja vaššicealkámušaid iežaset sámi identitehta geažil. Mii fertet bargat oazžut buori ja oadjebas skuvlabirrasa, ja konferánssas lei sáhkavuorru sámevaši birra, givssideami váikkuhusaid birra, ja movt sihkarastit vuoigatvuođa vai buohkain lea oadjebas ja buorre skuvlabiras.

Nuvttá sámegielaht mánáidgárdeortnet bodii fápmui borgemánu 1. b. ja Sámediggi várrii 3 miljovvna ruvno dán doibmii. Ortnege olahusjoavkun leat mánáidgárddit ja ossodagat main njuolggadusain lea mearriduvvon ahte dat leat sámegielaht mánáidgárddit ja ossodagat, olggobealde ráđdehusa geográfalaš vuoruhemiid, ja mat leat dahkan ovddidanšiehtadusa Sámedikkiin. Mii oaidnit ahte ortnet lea bivvnut ja háliiduvvon daningo 13 sámi mánáidgárddi ja ossodaga leat mielde ortnege. Ulbmil lea ahte mánáidgárddit šaddet sámegielahtin ovdal jagi 2026.

Dán jagi lea Biras- ja areálaáššiid bargu leamaš hástaleaddji ollu ja stuorra áššiiguin. Plánejuvvon energijahuksemaid oktavuodas ii leat Sámediggi konsultašuvnnain olus ožžon doarjaga min oainnuide, erenoamážit go guoská áigequovdilis neahttahuksemaid ja plánejuvvon oljo- ja gássainstallašuvnmaid elektrifiseremii. Sihke mearrádus elektrifiseret Hammerfest LNG Finnmarkkus ja mearrádus elektrifiseret Draugen ja Njord-fealtta Trøndelágas leat mearrádusat maid Sámediggi atná hástaleaddjin go jurddaša makkár viidáset váikkusat dain bohtet sámi ealáhusaide ja kultuvrii. Sámediggi ii ožžon goassege vejolašvuoda konsulteret iešalddis mearrádusa birra elektrifiseret Hammerfest LNG, ja min mielas dát rihkku konsultašuvdnageatnegasvuodaid. Draugen ja Njord elektrifiserema dáfus lea fuopmášahtti ahte stáhta eiseválddit mieđihit dakkár ohcamuša go Davvi-Fovvses ain dáhpáhuvá olmmošvuoigatvuodaid rihkkun.

Areálaridduid oktavuodas leat mii maiddái oaidnán ahte samevašši ja negatiiva miellaguottut sápmelaččaid vuostá leat lassánan. Dát ii leat dušše dakkár maid mii vásihit, dan duodaštii Amnesty International Norge raporttas maid almmuhii čakčat 2023:s. Nuorra sápmelaččaide dat lea duppal noadđin: eai sii leat dušše gártan bealuštit min olmmošvuoigatvuodaid, sii leat maid gártan vásihit áitagiid ja vaši. Danin mun ávžžuhan veahkkálasbargui kommentárafealhtain hehtten dihte samevaši. Muhto eai sáhte dušše leat ovttaskasolbmot geat dáistalit samevašiin. Danne mun sávan mun ahte ollu joavkkut ja searvvit ohcet min ođđa doarjjaortnege ruđa mii galgá eastadit givssideami ja samevaši. Mun illudan go mii almmuhit bagadusa samehets.no giđa mielde, mii lea oassin min doaibmaplána čuovvoleamis samevaši vuostá. Erenoamážit illudan lagaš ovttasbargui ráđdehusain go galget ráhkadit nationála doaibmaplána samevaši vuostá.

Báikkálaš dásis lea Sámediggi sihke ovddidan vuostecealkámušaid plánaevttohussii ja čadahuvvon gulahallančoahkkimiidda ja soabahusaide suohkanlaš areálaplánaid birra, gos mii oaivvildit plánejuvvon huksen áitá luondduvuđdosa. Muhtun áššiin nugo ovdamearkka dihte Báhcavuona suohkana areáloasis ja Romssa guovllu riddoguovloplánas lea Sámediggi ožžon nu buori doarjaga ahte sáhtii geassit ruovttoluotta vuostecealkámušaid, ja dat lea buorre. Muhtun eará áššiin leat muhtun muddui soahpan gielddain, muhto eará áššiin leat leamaš giddejuvvon oainnut, nugo ovdamearkka dihte plánain Nord Gondola várás Vefsnis ja muhtun areálageavahemiin Porságggu areáloasis.

Ođđa nationála vuordámušaid oktavuodas regionála ja gieldda plánemii 2023-2027 lea Sámediggi duhtavaš go ráđdehus vuosttaš gearddi lea váldán mielde meahcásteami, sámi meahcásteami, vuordámušaide. Eará deaŋalaš fáttát mat leat váldojuvvon mielde leat sámegiela geavaheapmi, mearrasámi beroštumit, boazodoallu ja vásáhusvuđot máhttu. Vaikko Sámediggi ii ožžon doarjaga buot sávaldagaide ja árvalusaide, de lea buorre go sámi kultuvrra ja ealáhusovddideami luondduvuoddu deattuhuvvo buorebut dan ođđa vuordámušdokumeanttas go dan ovddit dokumeanttas.

2023:s lea maiddái bohtán ođđa ja bastevaš lánkaásahus gidđaloddemii. Konsultašuvnnat ođđa lánkaásahusa birra loahpahuvojedje nu ahte ii šaddan ovttamielalašvuolta. Mii leat dattetge dán oktavuodas miehtan prinsihppii ahte gidđaloddema lánkaásahus galgá vuodđun atnit sámi árbevieru ja virolašvuoda, dainna áigumušain ahte gáhttet gidđaloddema, ja sirdit dan bohttevaš buolvvaide. Ortnet lea maiddái viiddiduvvon geográfalaččat, bivdoeriid dáfus, šlájaid dáfus ja go njiŋnelas lottiid lea vejolaš bivdit. Vaikko Sámediggi ii sáhtán miehtat lánkaásahussii ollislaččat, de lea ášši ovdánan



rievttes guvlui go lea šaddan buoret láhkaásahus go dat ovddit, ja duohtavuodain ahte ortnet dál lea šaddan bistevažžan.

Sámi kulturárbi gullá sámi álbmogii. Kulturárbbi hálddašeapmi gullá sámiid iešmearridanvuoigatvuhtii, mii lea dohkkehuvvon ON álgoálbmotvuoigatvuođaid julggaštusas. Mii bargat daid seremoniála dávviriid máhcahemiin, nu go rumbbuid, mat leat guovddážis sámi kulturárbbis. Bååstede-prošeakta ja Dávvirat Duiskkas leat ovdamearkan dasa makkár rahčamušat mis leat sámi dávviriid máhcaheamis sámi museaide, sihke nátionálalaš ja riikkaidgaskasaš dásis. Mánngaid jagiid barggu ja guhkes proseassa maŋŋá, bođii Freavnantjahken gievrie viimmat ruoktot fas jagis 2023:s. Kulturárbi lea deaŋalaš oassi buot olbmuid identitehtas ja gullevašvuođas. Iežamet historjjá dovdan lea guovddáš oassi min hápmašuvvamis sihke ovttaskas olmmožin ja servodahkan.

Kulturmuittut addet midjiide mávssolaš máhtolašvuođa min vássánáiggi birra, ja Sámediggi lea vásihan ahte sámi kulturmuittuid divvun ja gaskkusteapmi oažžu stuorra beroštumi. Mii oaidnit ahte kulturmuittut sáhttet gávdnot sámi guovlluin, ja Riikaantikvára lea rávven ahte Várjjat siida biddjo mielde Norgga gaskaboddosaš máilmmiárbelistui. Mii illudit ja vuordit ahte dát bargu ovdána ja ahte Várjjat siida nammaduvvo máilmmiárbin.

Váldot ovttas fárrui 2023 vásihusaid, loktejeatnot sámi kultuvrra ja giela, ja bargot dakkár boahhteáiggi guvlui mas sámi identitehta ja árvvut leat ollásit dohkkehuvvon ja árvvusadnojuvvon.

Karášjohka, guovvamánnu 8. beaivi 2024



Silje Katrine Muotka

Sámedikki presideanta

## 2. oassi - Oahpásnuvvat doaimmain ja váldologuiguin

Gonagaslaš Majestehta Gonagas Olav V rabai vuosttaš Sámedikki golggotmánu 9. beaivvi 1989.

Sámediggi lea sámiiid álbmotválljen parlameanta Norggas ja lea iehčanas álbmotválljen orgána. Sámiiid álbmotválljen orgánan Norggas lea Sámedikki bargun oažžut dohkkehuvvot sámiiid vuođđovuoigatvuodaid vuođđun dasa ahte gáhttet ja nannet sami kultuvrra, giela ja servodateallima ja bisuhit iešguđet sami árbevieruid. Sámediggi galgá nannet sámiiid politihkalaš sajádaga ja ovddidit sámiiid beroštusaid Norggas ja váikkuhit dasa ahte sami álbmot oažžu dásseárvosaš ja vuoiggalaš meannudeami.

Sámediggi lea demokrátalaš reaidu sami iešmearrideami várás ja ávkkálaš ja dárbbalaš bálvalusaid ja fáaldagaid ovdánahttima várás sami álbmogii. Sámediggi lea sámiiid jietnaguoddi riikka ja riikkaidgaskasaš dásis. Sámediggi áigu váikkuhit dasa ahte vuoigatvuodát ON julggaštusas álgoálbmogiid vuoigatvuodaid birra, váldojuvvojit mielde daidda lágaide ja geavatlaš politihkkii mat váikkuhit min árgabeaivái.

Sámediggi jođihuvvo parlamentáralaš prinsihpa vuođul, mas ráđđejeaddji sámediggeráđi doaibma lea vuođđuvuvon dievasčoahkkima luohhtámuššii. Sámedikki dievasčoahkkin lea Sámedikki bajimus orgána ja váldi. Diggi heiveha iežas doaimma Lága vuođul Sámedikki ja eará sami riektediliid birra (Sámeláhka). Sámedikki dievasčoahkkin mearrida dikki bargoortnega, oktan njuolggadusaiguin buot Sámedikki eará doaimmaid várás. Lávdegodde- ja dievasčoahkkimat dollojuvvojit njelljii jahká.

Sámediggeválgga lágiduvvo juohke njealját jagi seamma beaivvi go stuorradiggeválgga. Sámediggi lea sámediggeválgga bajimus válgaeiseváldi. 7 válgabiire gokčet olles riikka, juohke válgabiire oažžu mandáhtaid biirre jienastuslogu sturrodaga vuođul.

Oktiibuot válljejuvvojit 39 áirasa olles riikkas.

### Sámedikki politihkalaš organiseren

Dievasčoahkkinjođihangottis leat vihtta lahtu maid dievasčoahkkima áirasaat válljejit iežaset gaskkas gorrelohkoprinshpa vuođul.

Njukčamánu 2023 válljejuvvui ođđa dievasčoahkkinjođihangoddi:

Tom Sottinen (BB),  
dievasčoahkkinjođiheadji

Tor Gunnar Nystad (NSR), nubbijjođiheadji

Kristin Sara (NSR)\*

Sara Katrine Aleksandersen (NSR)

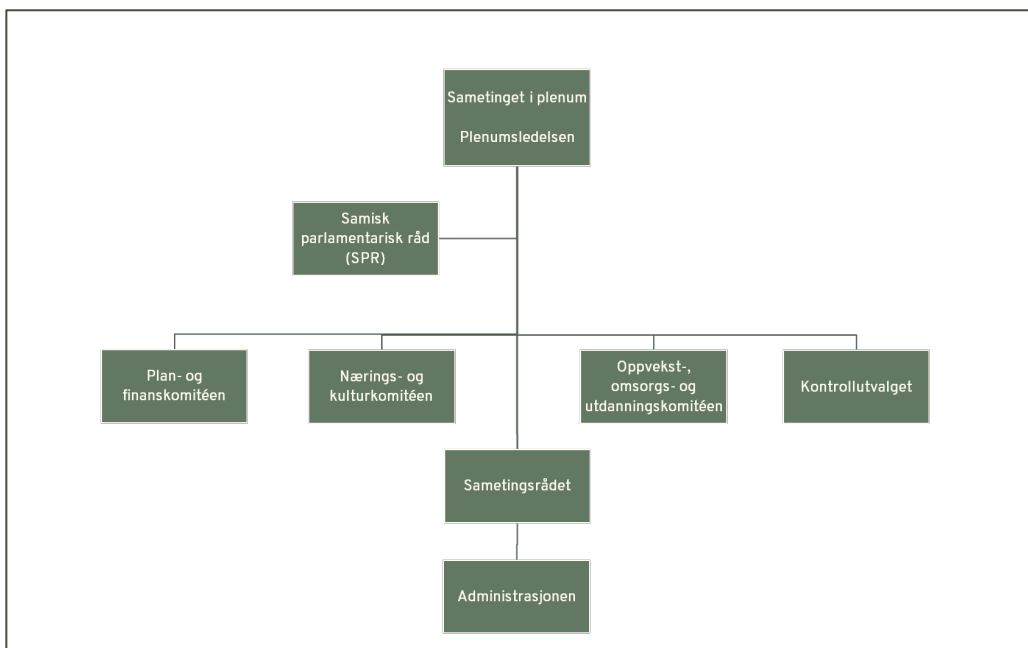
Jon Are Gaski (Bellodatsorjjasmeahtun  
áirras)

Kristin Sara bodii Aili Guttorma sadjái dievasčoahkkinjođihangoddá geassemánu 2023.

Dievasčoahkkinjodihangotti bargu lea gohččut Sámedikki lávdegodde- ja dievasčoahkkimiidda ja jodihit dievasčoahkkimiid Sámedikki čoahkkinortnega njuolggadusaid mielde. Dása gullá maid virgelohpeohcamiid meannudeapmi, ja dárbbášlaš mearrádusaid dahkan jearaldagain mat gusket Sámedikki áššeráhkaneapmái ja regulatiivva ja njuolggadusaid dulkomii. Dievasčoahkkinjodihangoddi ovddida evttohusa dievasčoahkkimii Sámedikki áššemeannudeami njuolggadusaid oktavuodas ja Sámedikki politihkkáriid buhtadusaid oktavuodas. Dievasčoahkkinjodihangoddi galgá Sámedikki dievasčoahkkima bealis fuolahit ovddastandoaimmaid, vejolaččat nammadit earáid dakkár doaimmaide, ja nammadit Sámedikki oassálastiid čoahkkimiidda, konferánssaide ja nu ain.

Dasa lassin lea dievasčoahkkinjodihangotti bargu hálddašit Sámedikki jienastuslogu ja Sámedikki válgga.

Buot Sámedikki áirasat leat ovttá dan golmma lávdegotti lahtut mat meannudit áššiid ja ovddidit evttohusaid Sámedikki dievasčoahkkimii.



Sámedikki organiseren

Fágalávdegottit leat ásahuvvon dainna áigumušain ahte ávkástallat buot dainna sámeapolitihkalaš máhtuin mii lea Sámedikki áirasiin, seammás go láchčojuvvo dasa ahte áirasat besset buorebut searvat daid áššiid ráhkaneapmái, maid Sámedikki dievasčoahkkin galgá meannudit. Sámediggeráđi, vejolaččat dievasčoahkkinjodihangotti, evttohusa vuodul lávdegottit ovddidit evttohusa dievasčoahkkimii dain áššiin maid dievasčoahkkinjodihangoddi sádde lávdegottiide.

Dievasčoahkkimiid lávejit njeallje fásta dulkka dulkot dáro- (ruoŋa-), davvisáme-, julevsáme ja lullisámegiela/-gillii, dan mielde guđe giela sárdnestuolus hupmet. Fágálávdegottiid čoahkkimiid leat dulkon davvisámegiela dárogillii, okta dulka juohke lávdegottis.

**Plána- ja finánsalávdegottis leat dát áirasat:**

<b>Namma</b>	<b>Bellodat</b>
Jodíheaddji Tor Gunnar Nystad	Norgga Sámiid Riikkasearvi
Nubbijodíheaddji Elisabeth Erke	Guovddášbellodat
Lahttu Beaska Niillas	Norgga Sámiid Riikkasearvi
Lahttu Kristin Sara	Norgga Sámiid Riikkasearvi
Lahttu Lisa Marit Pentha-Stavsøien	Norgga Sámiid Riikkasearvi
Lahttu Per Johnny Sara	Norgga Sámiid Riikkasearvi
Lahttu Eirik Larsen	Norgga Sámiid Riikkasearvi
Lahttu Toril Bakken Kåven	Nordkalottfolket
Lahttu Vibeke Larsen	Nordkalottfolket
Lahttu Ulf Tore Johansen	Nordkalottfolket
Lahttu Ronny Wilhelmsen	Bargiidbellodat
Lahttu Arild Pettersen Inga	Bargiidbellodat
Lahttu Per Mathis Oskal	Bargiidbellodat

Eirik Larsen heittii politihkalaš ráđdeaddi doaimmas jagis 2023 ja šattai fas Sámedikki fásta áirrasin ja Plána- ja finánsalávdegotti lahttun. Ann Karin Kvernmo ii leat de šat Sámedikki dievasčoahkkimis ja lávdegottis go šattai Eirik Larsen várrelahttun.

**Ealáhus- ja kulturlávdegottis leat dát áirasat:**

Namma	Bellodat
Jodiheaddji Mathis Nilsen Eira	Norgga Sámiid Riikkasearvi
Nubbijodiheaddji Arthur Tørfoss	Ovddádusbellodat
Lahttu Henrik Olsen	Norgga Sámiid Riikkasearvi
Lahttu Ole-Henrik Bjørkmo Lifjell	Norgga Sámiid Riikkasearvi
Lahttu Sara Katrine Aleksandersen	Norgga Sámiid Riikkasearvi
Lahttu Helen Storelv Rabone	Norgga Sámiid Riikkasearvi
Lahttu Svein Oddvar Leiros	Guovddášbellodat
Lahttu John Mathis Utsi	Ávjovári Johttisápmelaččaid listu
Lahttu Øyvind Lindbäck	Nordkalottfolket
Lahttu Gry Hege Warth	Nordkalottfolket
Lahttu Ingvild M. L. Halvorsen	Nordkalottfolket
Lahttu Jørn Are Gaski	Bellodatsorjjasmeahtun
Lahttu John Kappfjell	Bargiidbellodat

Sanda Márjá West ii leat šat Ealáhus- ja kulturlávdegottis go šattai politihkalaš ráđdeaddin jagis 2023. Su sadjái bodii Vidar Andersen. Bisuhan dihte sohka bealdásse deattu lávdegottis, de sirddii Helen Storelv Rabone Ealáhus- ja kulturlávdegoddái Bajásšaddan-, fuolahus- ja oahpahuslávdegottis, ja Vidar Andersen šattai de Bajásšaddan-, fuolahus- ja oahpahuslávdegotti lahttun.

Berit Marie P. E. Eira ii leat šat Ealáhus- ja kulturlávdegottis maŋjel go šattai sámediggeráđđin jagis 2023. Su sadjái lávdegoddái bodii ovddeš politihkalaš ráđdeaddi John Mathis Utsi.

**Bajásšaddan-, fuolahus- ja oahpahuslávdegottis leat dát áirasat:**

Namma	Bellodat
Jodiheaddji Ann-Britt Eira Sara	Bargiidbellodat
Nubbijodiheaddji Piera Heaika Muotka	Norgga Sámiid Riikkasearvi
Lahttu Mathias Eilert Olsen	Norgga Sámiid Riikkasearvi
Lahttu Aili Guttorm	Norgga Sámiid Riikkasearvi
Lahttu Jovna Vars Smuk	Norgga Sámiid Riikkasearvi
Lahttu Vidar Andersen	Norgga Sámiid Riikkasearvi
Lahttu Maren Benedicte Nystad Storslett	Norgga Sámiid Riikkasearvi
Lahttu Kirsten Inger Anti	Guovddášbellodat
Lahttu Kjetil Romsdal	Nordkalottfolket
Lahttu Sylvi Pedersen Vatne	Nordkalottfolket
Lahttu Knut Einar Kristiansen	Nordkalottfolket
Lahttu Tom Sottinen	Bargiidbellodat
Lahttu Ann-Elise Finbog	Sámeálbmot Bellodat



Sámediggi 2021-2025. Govva: Árvu/Sámediggi

### Sámediggeráđđi

Sámediggeráđđi doaimma Sámedikki «ráđđehussan» ja doaimmaha beaivválaš politihkalaš doaimma. Sámediggeráđis leat dát áirasat:

Namma	Bellodat
Presideanta Silje Karine Muotka	Norgga Sámiid Riikkasearvi
Ráđđelahttu Runar Myrnes Balto	Norgga Sámiid Riikkasearvi
Ráđđelahttu Mikkel Eskil Mikkelsen	Norgga Sámiid Riikkasearvi
Ráđđelahttu Maja Kristine Jåma	Norgga Sámiid Riikkasearvi
Ráđđelahttu Berit Marie Eira	Ávjovári Johttisápmelaččaid listu

Hans Ole Eira heittii ráđđelahtu doaimmas jagis 2023 ja Berit Marie P. E. Eira ges šattai ráđđelahttu.

Sámediggeráđis leat dát golbma politihkalaš ráđđeaddi:

Namma	Bellodat
Anne Henriette Nilut	Norgga Sámiid Riikkasearvi
Nils Ante Eira	Guovddášbellodat
Sandra Márjá West	Norgga Sámiid Riikkasearvi

Jagis 2023 Ionuhuvvojedje politihkalaš ráđđeaddit. Eirik Larsen (NSR), John Mathis Utsi (Ávjovári Johttisápmelaččaid listu) ja Ane Torill Eriksen Balto (Guovddášbellodat) heite politihkalaš ráđđeaddi doaimmas. Anne Henriette Nilut (NSR), Nils Ante Eira (Gb) ja Sandra Márjá West (NSR) álge politihkalaš ráđđeaddin.

## Váiddalávdegoddi doarjjaássiid várás

Sámedikki váiddalávdegoddi galgá meannudit váiddaássiid go ovttaskasmearrádusat leat guoddaluvvon hálddašánlága njuolggadusaid mielde. Sámedikki dievasčoahkkin nammada váiddalávdegotti mas leat 3 lahtu ja guokte várrelahtu. Lahtut eai dárbbat leat Sámedikki dievasčoahkkinii válljejuvvon. Váiddalávdegottis áigodagas 2021–2025 leat:

Lahtut	Várrelahtut
Kirsti Guvsám	Heaika Hætta
Lars Filip Paulsen	Ingvild Heimstad Iversen
Hagbart Grønmo	

## Sámedikki hálddahus

Sámedikki kánturstruktuvra lea geografálaččat lávdaduvvon 9 iešguđetge báikái. Sámedikki parlameantavisti ja váldohálddahus lea Kárášjogas. Kantuvrrat leat ásahuvvon deađalaš sámi guovlluide gos dat eanaš báikkiin juogadit lanjaid eará sámi ásahusaiguin. Dat addá sihke buriid fágabirrasiid ja deađalaš gealbobargosajiid smávva bargomárkaniin. Dasa lassin váikkuha lávdaduvvon kánturstruktuvra dasa ahte lea álkit fidnet bargiid ja dasa ahte bargit loktet bures go besset válljet bargosaji.

## Sámedikki hálddahuslaš organiseren

Sámedikki hálddahusas lea okta stába ja gávccii ossodaga. Ossodagat leat juhkkjuvvon iešguđet fágajuhkosiidda. Hálddahusa bajimus jođiheaddji lea direktvevra Inger Marit Eira-Åhrén, gii lea virgáduvvon Sámedikki direktvevran áigodahkii 01.09.2020–31.08.2026.

Muđui leat jođihangottis 31.12.2023 dát ossodatdirektevrrat:

Namma	Ossodat
Rávdná Buljo Gaup	Sámedikki politihkalaš čállingotti ossodaga direktvevra
Lisbeth Eira	Bajásšaddan- ja oahpahasossodaga direktvevra
Magne Svineng	Ealáhus-, kultur- ja dearvvašvuodaossodaga direktvevra
Risten Turi Aleksandersen	Giellaossodaga direktvevra
Sten Olav Heahтта	Kulturmuhto-, areála- ja birasossodaga direktvevra
Hege Fjellheim	Vuoigatvuoda- ja riikkaidgaskasašossodaga direktvevra
Tommy Somy	Hálddahusossodaga direktvevra
Vaino Rensberg	Gulahallanstába direktvevra

Liv Inger Somy luobai gulahallanstába direktvevran ja Vaino Rensberg lea virggis gaskaboddosaččat.

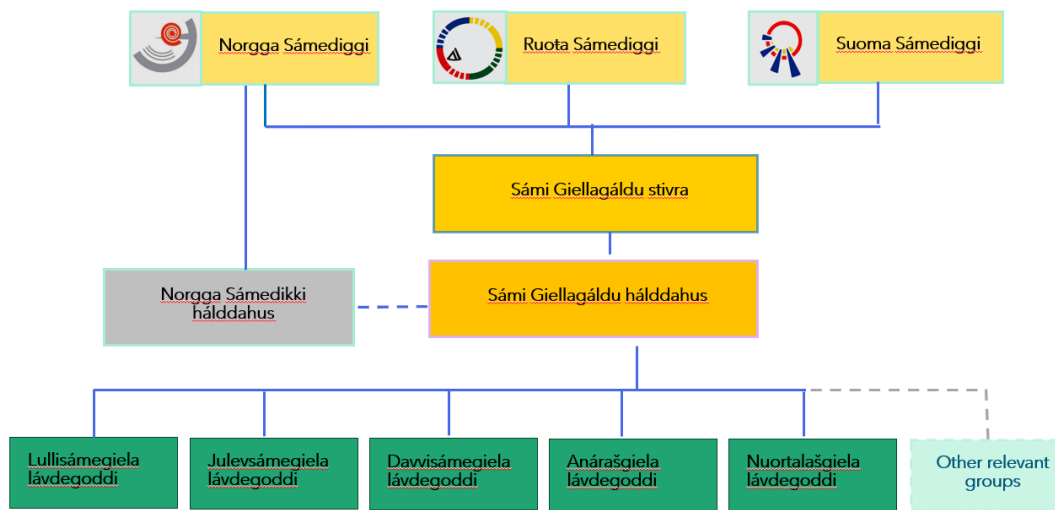
## Sámi Giellagáldu

Direktevra Mika Saijets jođiha Sámi Giellagáldu hálddahušlaččat ja fágalaččat. Direktivrras lea ovddasvástádus Sámi Giellagáldu siskkáldas organiseremis daid rámmaid siskkobeale maid Sámedikkiit ja Sámi Giellagáldu stivra mearridit.

Sámi Giellagáldus lea hálddahuš mii doaibmá Norggas, Ruoŧas ja Suomas ja leat bargit buot golmma riikkas. Sámi Giellagáldu doaibmá hálddahušlaččat Norgga Sámedikki oktavuodas ja orgána váldokantuvra lea Kárášjogas, Norggas. Norgga beale Sámedikkis lea bajimuš bargoaddivddasvástádus Sámi giellagáldui. Hálddahuš resurssaide leat rehkenastojuvvon 12 virggi. Sámi Giellagáldus leat 2023:s oktiibuot ovccii bargi, golbma Ruoŧas, golbma Suomas ja golbma Norggas.

(Gč. Sámi Giellagáldu birra maiddáii 3. oasis kap 8.4 ja 4. oasis.)

Sámi Giellagáldu organisašuvdnakárta



Namma	
Mika Saijets	Sámi Giellagáldu direktivra

## Sámedikki hálddahuš jahkedoaimmat

Jahkedoaimmat DFØ dieđuid mielde*	Bissovaš bargit**
132,91	

\* Netto mannu manjel jávkamiid ja virgelobiid

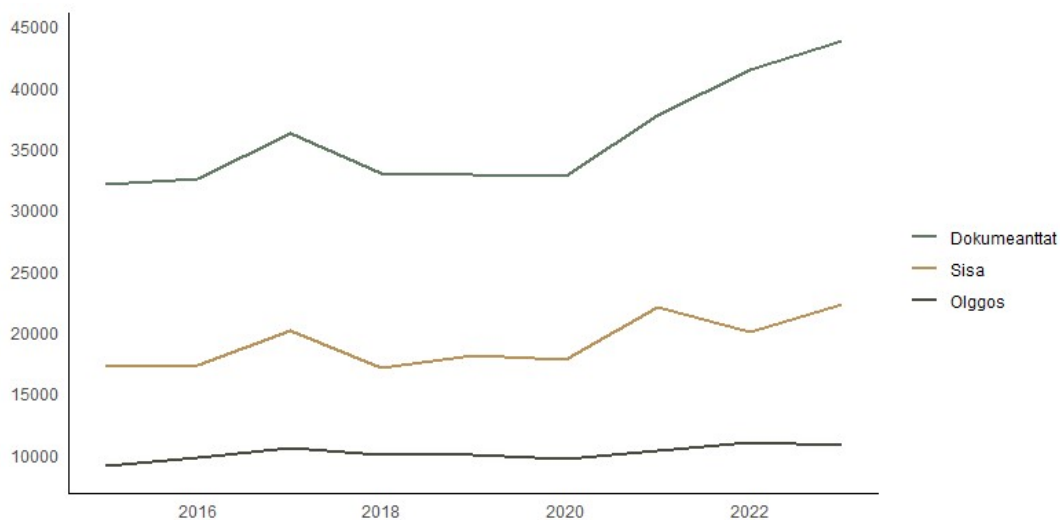
\*\*Virgevuodu lohku

Juolludusreivve mielde galget SSB logut bargošiehtadusaid várás geavahuvvot. Dát eai leat vuos fidnemis, danne leat geavahan bissovaš bargiid jávkama, virgelobiid, vakánssaid ja engašemeantta haga.

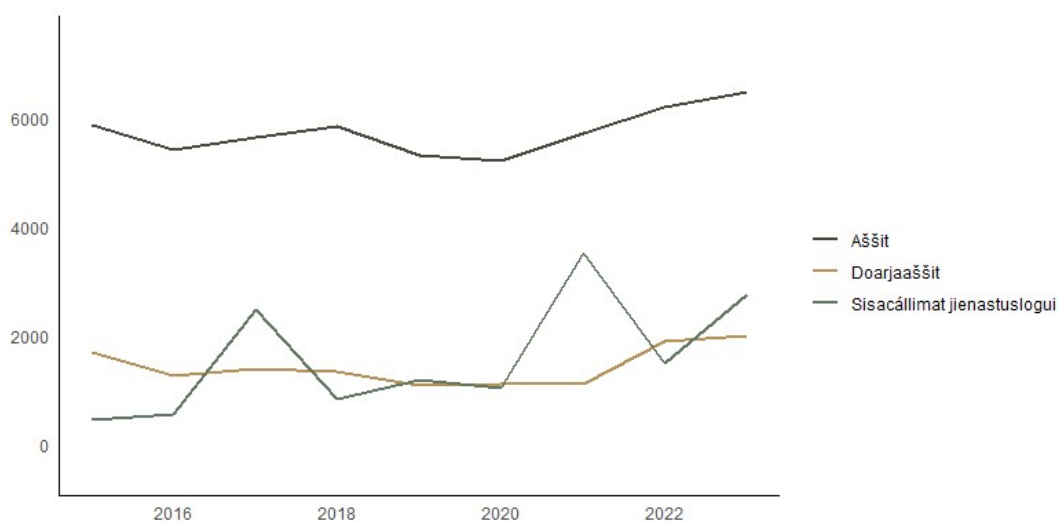


## Dokumeantastatistihkka

Dokumeanttat registrerejuvvon Sámedikki arkiivavuogádahkii jagi 2015 rájes 2024 rádjái.



Govus 1: Dokumeanttat registrerejuvvon arkiivavuogádahkii ja gulahallan čálašemiid (korrespondanse) bokte



Govus 2: Áššelogu ja dihto áššešlájaid ovdáneapmi áiggi mielde

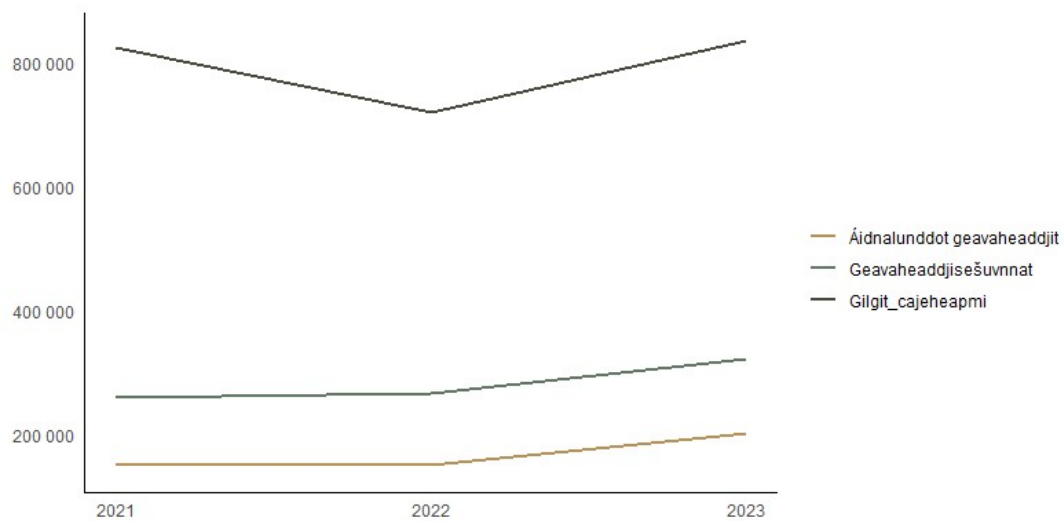
Čájehuvvo čielgasit ahte sádden digitála lávddiin lassána, go fas báberpoasta sádden unnu. Dat treanda lea bistán mánja jagi.

Govus 3: Skoviid bajilgovva

Sisačáliheapmi jienastuslohkui čájeha gallis leat čálihan Sámedikki jienastuslohkui.

## Sámedikki interneahhtastatistihkka

### Sámedikki neahttasiiddu statistihkka 2023



Govus 3: Neahttasiiddu galledeamit, 2021–2023

Neahttasiiddu leat olbmot hui dássedit galledan golmma maŋemus jagis. 2023:s, nugo ovddit jagiid, de galledit neahttasiiddu buot eanemus birrasiid guovvamánu 6. beaivvi ja dalle go Sámedikkis leat dievasčoahkkimat-.

## Čoavddalogut

Čoavddalogut 2021-2023	2021	2022	2023
Juolluduvvon oktiibuot	565 013 000	577 684 000	618 621 000
Váikkuhangaskaomit oktiibuot	396 170 354	401 921 295	418 457 806
-Váikkuhangaskaomiid oassi buot juolludemiin	70,12 %	69,57 %	67,64 %

Čoavddalogut 2021-2023	2021	2022	2023
Politiikkaš ja hálldahuslaš dási doaibmagolud	166 491 527	183 790 316	191 219 401
Politiikkaš dási doaibmagolud	4,95 %	6,68 %	6,50 %
Hálldahuslaš dási doaibmagolud	24,52 %	25,14 %	24,44 %
Hálldahusa bálkáoassi hálldahusa doaibmagoluid ektui	75,01 %	71,9 %	74,78 %

Volumalogut 2020-2023	2022	2023
Galle váidaga váiddalávdegoddi lea meannudan	13	17

### **3. oassi - Jagi doaimmat ja bohtosat**

**Váikkuhangaskaoamit, politihkalaš ja hálldahuslaš dási  
doaimma reviderejuvvon bušeahta ektui**

## Váldotabealla:

	Rehketdoallu	Bušeahhta 2023	Erohus	%
<b>Doaibmaboađut</b>				
Departemeanttaid juolludusat	618 621 000	618 621 000	0	0,0 %
<b>Submi doaibmaboađut</b>	<b>618 621 000</b>	<b>618 621 000</b>	<b>0</b>	<b>0,0 %</b>
<b>Doaibmagolut</b>				
Politihkalaš dási doaibma	40 192 717	39 212 000	-980 717	-2,5 %
Hálddahuslaš dási golut	151 219 401	156 539 640	5 320 240	3,4 %
<b>Submi doaibmagolut</b>	<b>191 412 118</b>	<b>195 751 641</b>	<b>4 339 522</b>	<b>2,2 %</b>
<b>Doaibmaboađus</b>	<b>427 208 882</b>	<b>422 869 359</b>	<b>4 339 522</b>	
<b>Ekonomalaš váikkuhangaskaoamit</b>				
Njuolggodoarjja	266 220 992	264 187 000	-2 033 992	-0,8 %
Ohcanvuđot doarjja	104 122 040	104 233 000	110 960	0,1 %
Šiehtadus	32 720 697	32 250 000	-470 698	-1,5 %
Prošeakta	14 231 981	21 744 000	7 512 019	34,5 %
Konferánssa ja árvoštallan	1 162 096	1 250 000	87 904	7,0 %
<b>Submi doaibmabijut</b>	<b>418 457 806</b>	<b>423 664 000</b>	<b>5 206 194</b>	<b>1,2 %</b>
<b>Boađus</b>	<b>8 751 076</b>	<b>-794 640</b>	<b>9 545 716</b>	
<b>Jahkebohtosa geavaheapmi</b>				
Eará iežas kapitálie	-8 751 076			
<b>Submi geavaheapmi</b>	<b>0</b>			

Dán tabealla bohtosa ja 6. oasi boađusrehketdoalu 1 313 333 ruvdnosaš spiehkasteapmi vuolgá das go oasuskapitálie biddjojuvvo Árranii ja Romssa Sámi Vissui.

Sámediggi vásiha ahte hálddahas lea buolvamolsun, go penšuneremat leat sakka lassánan, ja nu joatká jagis 2024. Muhtun virggit doalahuvvojit deavdekeahhtá odđasisorganiserenproseassa olis mainna dál leat bargame, man ulbmil lea nannet organisašuvnna vai buorebut sáhtta dustet sámi servodaga vuordámušaid Sámediggái ovddas guvlui. Dasa lassin Sámedikkis leat leamaš muhtun guhkesáiggi buohcanjávkat maid geažil hálddahas leat unnon golut, muhto mat maddái leat mielddisbuktán gaskaboddosaččat unnit buvttadandási ja guhkit áššemeannudanáiggi. Leat álggahan ollu doaibmajuid dusten dihte dáid hástalusaid, earret eará rekrutterenstrategijaid ja gelbbolašvuodaovdánahhtima organisašuvnna dárbbuid dustema váste.

## Departemeantaid juolludusat:

Departemeantaid juolludusaid juohkin lea ná:

	Rehketdoallu	Bušeahhta 2023	Erohus	%
Giella- ja guovlodepartemeanta - GGD	604 521 000	604 521 000	0	0,0 %
Máhttodepartemeanta - MD	11 000 000	11 000 000	0	0,0 %
Kulturdepartemeanta - KD	2 100 000	2 100 000	0	0,0 %
Dálkkádat- ja birasdepartemeanta - DBD	1 000 000	1 000 000	0	0,0 %
<b>Submi</b>	<b>618 621 000</b>	<b>618 621 000</b>	<b>0</b>	<b>0,0 %</b>

## 2023 váikkuhangaskaoapmereketdoallu

	Rehketdoallu	Bušeahhta 2023	Erohus	%
Giella	108 860 682	112 103 000	3 242 318	2,9 %
Máhttu	60 534 581	65 101 000	4 566 419	7,0 %
Areála ja biras	3 825 824	3 496 000	-329 824	-9,4 %
Ealáhus	32 881 520	36 721 000	3 839 480	10,5 %
Kultuvra	181 514 016	173 279 000	-8 235 016	-4,8 %
Kulturmuutosuodjalus	4 444 270	4 300 000	-144 270	-3,4 %
Dearvvašvuohta ja sosiála	3 726 690	3 772 000	45 310	1,2 %
Álgoálbmogiid vuoigatvuodát ja riikkaisgaskasaš bargu	7 106 472	9 657 000	2 550 528	26,4 %
Ovttasbargošiehtadusat	3 039 627	2 500 000	-539 627	-21,6 %
Eará doaibmabijut	12 524 123	12 735 000	210 877	1,7 %
<b>Submi</b>	<b>418 457 806</b>	<b>423 664 000</b>	<b>5 206 194</b>	<b>1,2 %</b>

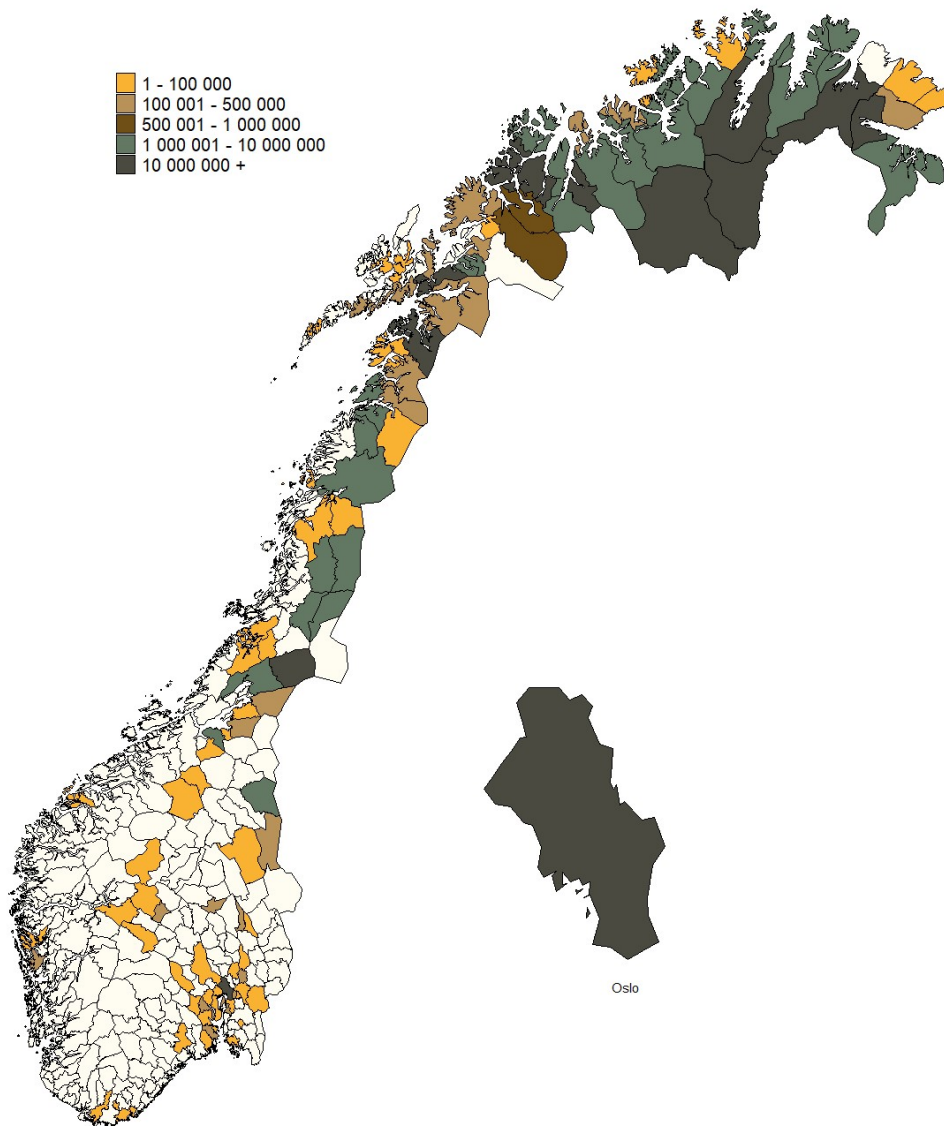
Oktiibuot čájeha váikkuhangaskaoapmereketdoallu 5 206 194 ru badjebáhcaga. Badjebáza lea vuosttažettiin iežas proševttaid badjebáza ja ohcanvuđot doarjagiid ruovttoluotta geassin.

Sámediggeráđdi juogada ohcanvuđot váikkuhangaskaomiid Sámedikki bušehta siskkobealde, earret váikkuhangaskaomiid mat leat biddjojuvvon dievasčoahkkinjođihangotti geavahussii.

Jagis 2023 lea ođđasisgeavahanfápmudus adnojuvvon vuolláibáhcaga gokčamii ovttaskas doarjjapoasttain eará doarjjapoasttaid ektui main lea leamaš badjebáza. Dievasčoahkkimii lea dieđihuvvon dan birra ráđi dieđáhusa bokte 2023 juovlamánu.

Earret eará lea ruhta sirdojuvvon mánggaide ohcanvuđot ortnegiidda, earret eará giellaproševttaid, stipeandaid, mánáidgárddiid, mariidnaealáhusaid, juohkelágan ealáhusaid, kulturdoaimmaid ja ásašovddideami ortnegiidda ja doarjjaortnegii sámi areála- ja resursavuoigatvuodát.

## Kárta váikkuhangaskaomiid juohkimis – njuolggodoarjagat ja ohcanvuđot doarjagat



Govus 4: Njuolggodoarjagat ja ohcanvuđot doarjagat

Doarjja registrerejuvvo dan suohkanii gos organisašuvnnas lea váldokantuvra. Mánjga ásašusain lea doaimbagaovlu mánjga suohkanin, ja kárta ii čájjet dan dimenšuvnna.



## Bajilgovva válljeuvvon konsultašuvnnain stáhta eiseválddiiguin 2023:s

Ášši	Dáhton	Konsultašuvdnabealli	Stáhtus	Boađus
<b>Giella</b>				
Dokumeanttaid sádden Ovttatregistarii ja Fitnodatregistarii	25.05.2023	Ealáhus- ja guolástus-departemeanta		
Sámelága giellanjuolggadusaid láhkaásahusa rievdadusat	20.09.2023	Giella- ja guovlodepartemeanta		
NAČ 18: 2016 Váibmogiella	22.06.2023	Giella- ja guovlodepartemeanta		
<b>Oahpahus</b>				
Studerenráhkkanahtti oahppoprográmmafágaid fágalaš ráđđi	27.01.2023	Máhttodepartemeanta	Loahpahuuvon	Sámediggi oaččui NetSam dán ráđđái. UH-suorgi ii dárbbasan 4 olbmo ráđđái, nu ahte Sámi allaskuvla oaččui saji.
Doarjja sámegeiela váste vuodđooahpahas	02.09.2022 30.03.2023 31.03.2023 ja geassem. 2023	Máhttodepartemeanta	Loahpahuuvon geassemánus	li ožžon mielde hospiterema, muhto ortnet buorránii muđui.
Mandáhtta SEAD:i mii bargá bálvalusaiguin olles erenoamášpedagogalaš suorggis.	22.11.2023	Máhttodepartemeanta	Loahpahuuvon	Konsultašuvnnas šattai ovttaoavilvuhta. Statped bajitdási ovddasvástádus biddjojuvvu mielde mandáhtta álggahussii.
Áarjelsaemien Vierhtiesáfoe mandáhtta	04.12.2023	Máhttodepartemeanta	Jođus	Ođđa konsultašuvnnat šaddet 2024 vuosttaš kvartálas.
<b>Areála ja biras</b>				
Bieggafámu laktin plána- ja huksenláhkii	09.01.2023	Oljo- ja energiija-departemeanta	Jođus	Ođđa konsultašuvnnat šaddet maŋŋel go láhkaárvalus lea leamaš gulaskuddamis.
KVU Nord-Norge ja KVU Nord-Norgebanen vuodđu ja proseassa viidáseappot	28.11.2023	Ruovdemađe-direktoráhta	Jođus	Konsultašuvnnaid jotket 2024:s. Árvalus almmuhuvvon skábmamánus 2023 mas gulaskuddanáigemeari lea guovvamánus 2024.
Konsultašuvnnat loddema birra	14.03.2023	Dálkkádat- ja birasdepartemeanta	Loahpahuuvon	

Ášši				
	Dáhton	Konsultašuvdnabealli	Stáhtus	Boadus
Plána- ja huksenlága ja energijjalága rievdadusat	13.04.23	Dálkkádat- ja birasdepartemeanta	Loahpahuuvon	Konsultašuvnnat plána- ja huksenlága ja energijjalága rievdadusárvalusaid birra 13.4. Rievdadusat miellidibuktet ahte boahhteáiggis gáibiduvvo suohkaniid mearridan guovloregerenplána bieggafápmorusttegiid várás, ovdal go konsešuvnna sáhttet addit.  Sámediggi ja ráđdehus eaba soahpan lánkaárvalusa hárrái. Sámediggái lei dehálaš oažžut ovdan ahte mángga beali leat guđđojuvvon árvalusas.
<b>Ealáhusat</b>				
Odđa lánkaásahusárvalus boazodoalldieđáhusa birra	27.11.2023	Eanadoallo- ja biebmodepartemeanta	Loahpahuuvon	Departemeanta ja Sámediggi soabaiga árvalusa hárrái. Rievdadus mearkkaša ahte ortnet digitaliserejuvvo, mii sáhtta dahkat ahte Stáhtahálddašeaddjis unnu bargu vai doppe šaddá buoret áigi earret eará doarjjameannudeapmái boazodoalloáššiin.
Viidáset proseassa – 2007 boazodoallolága revišuvdna	10.10.2023	Eanadoallo- ja biebmodepartemeanta	Jođus	Lánkareviderenbargu joatká 2024:s. Sámediggi searvá lánkarevidadanprosessii sihke konsultašuvnnaid bokte ja referánsajoavkun.
Háldenguovllu 7 Nordland hálddašanplána	20.01.2023 21.03.2023	Dálkkádat- ja birasdepartemeanta	Jođus	Eai leat vuossu mearriduvvon dáhtonat konsultašuvnnaide 2024:s.
Guolásteapmi Deanučázadagas, dábálaš mearraguolásteapmi ja ruoššaluosaid mearredidolaš jávkadeapmi mearas	09.03.2023 24.03.202 29.03.202 24.04.2023 28.04.2023 15.06.2023 02.10.2023	Dálkkádat- ja birasdepartemeanta, Bivdu, Finnmárkku Mearraluossabivdi-searvi ja Sør-Varanger sjølaksefiskarlag	Loahpahuuvon	- searvahit Sámedikki váidudeaddji doaimbajuiquin bargat - eambo viiddidit eará šlájaid bivdima go luosa ja vallasa Deanučázadagas - vuoigatvuođoamasteaddjit vuoruhuvvojit go luossabivddu rahpet - joatkit (ii bissehít) dábálaš mearraluossabivddu Finnmárkkus olggobeale dan guovllu gos bivdu gaskaboddosaččat lea bissehuvvon 2023:s (moratorieomráde)
Meld. St. 7 (2023-2024): Folk, fisk og fellesskap - en kvotemelding for forutsigbarhet og rettferdig fordeling	20.03.202 07.11.2023 13.11.2023	Ealáhus- ja guolástusdepartemeanta	Jođus	Čoahkkingirjái lea čállojuvvon ahte lea ovttamielalášvuohta dán áššiin: - ásahtit bargojoavkku mii guorahallá riddobivdofatnasa juogu eará sturrodatrájiid vuođu go duohta guhkkodaga ja lánkavuođuguhkkodaga (hjemmelslengde) - unnimus bivdofatnasis lea dárbu oažžut nannejuvvot iežas doaimbavuođu Ráđdehus lea konsultašuvnnaid bohtosa mitalan iežas earradieđáhusárvalusas vaikko guovtti manemus konsultašuvdnačoahkkimis váilot loahpalaš čoahkkingirjijt

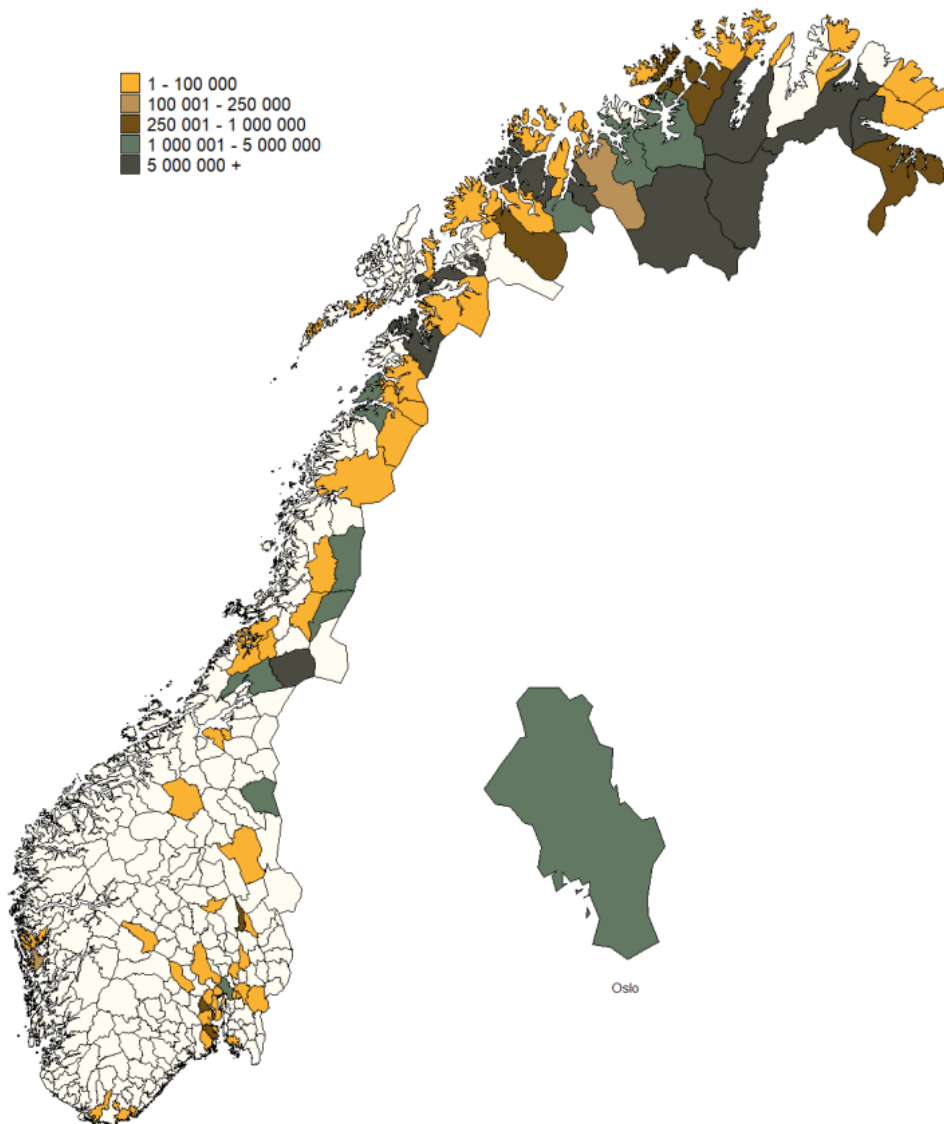
Ášši	Dáhton	Konsultašuvdnabealli	Stáhtus	Boadus
Guolástusmuddemat 2024	06.11.2023 14.11.2023	Guolástus- departemeanta	Loahpahuuvon	Ovttamielalašvuohta dán áššiin: - riddoguolástusortnega bearráigeahččama geahčadeapmi - NVG-sallitvárrejuvumi rabas jovkui ii rievdaduvvo - 20 tonna reahkámeardeearri siskkit Porságguvuonas - ii ávžžuhit lasihit gonagasluossabivddu gávpejohtogáibádusa - 2 % lobálaš gonagasreabbá lassisálaš - Finnmárkku giddejuvvon guovlluid mearraluossabivdit sáhttet bidjat vuodđun mearraluossabivddu gávpejođu ovttá dan golmma jagis ovdal go guovlu giddejuvvui gonagasreabbáeari juogadeami olis
Guolástusmuddemat 2024	11.12.2023 15.12.2023	Ealáhus- ja guolástus- departemeanta	Jođus	- soahpan bidjat 3000 tonna luosa riddoguolástusortnegii - ráđdehus ii leat lasihan gávpejohtogáibádusa gonagasreabbábivddus Regulerenláhkaásahusat leat mearriduuvon, muhto konsultašuvdnačoahkkimiin váilot čoahkkingirjijt.
<b>Kultuvra</b>				
Ođđa museastrategiija Nordlánddas	21.06.2023	Nordlándda fylkkasuohkan, Árran, Várdobaiki, Saemien sijte	Loahpahuuvon	Lei dehálaš sihkarastit sámi museasiiddaid fuolaheami.
<b>Kulturmuittut</b>				
Ođđa suodjalanstrategiijat ja suodjalanprográmmaid árvoštalan	20.09.2023	Riikaantikvára	Jođus	Konsultašuvnnat Riikaantikvára ođđa suodjalanstrategiijaid ja daidda gullevaš oassefáttáid birra.  Riikaantikvára galgá bargat álgoálbmotperspektiivva sajáidduhtima ovdii strategiijaid struktuvrras, muittuhussan das ahte dán perspektiivva galgá vuhtiiváldit buot oassefáttáid olis.
Sámi kulturmuittuid, fanassuodjalusa ja BARK suodjalanprográmmaid árvoštallan ja árvalusat daid čuovvuleapmái	07.11.2023	Riikaantikvára	Loahpahuuvon	Konsultašuvnnaid lassinn beliin lei bajitdási ságaškuššan.  Konsultašuvnna čoahkkingirji ii leat gárvvistuvvon. Sámediggi čujuha ahte sámi suodjalanprográmma mihtomearit eai leat olahuuvon, ja lea dárbu

Ášši				
	Dáhton	Konsultašuvdnabealli	Stáhtus	Boađus
				movttiideaddji doaimmaide (incitamentar) mat sihkkarastet mihttomeriid olaheami.
<b>Dearvvašvuohta ja mánáidsuodjalus</b>				
Konsultašuvnnat jorttamoraohpu nationála njuolggadusaid birra	12.05.2023	Máhttodepartemeanta	Loahpahuvvon	Soahpan KD:in rievdadusaid lánkaásahusa guovtti paragrafas mat gusket sámi kulturmáhttui ja olbmuid gaskasaš gulahallamii
Lánkaásahus biebmuovttu birra (Fosterhjemsforskriften)	22.06.2023	Mánáid- ja dásse-árvodirektoráhtta	Loahpahuvvon	Rievdadusat 10. §:s čuovvulangalledeami ja dárbbu sámegeilat oktavuodaolbmui birra.
Ráđđehusa 2024 bargamušdokumeanttat regionála dearvvašvuođadoaimmahagaide	08.12.2023	Dearvvašvuođa- ja fuolahus-departemeanta	Loahpahuvvon	Sámedikki sajádat fuolahuvvui bargamušdokumeanttain.
Nationála dearvvašvuođa- ja ovttasdoaimbanplána	30.10.2023	Dearvvašvuođa- ja fuolahus-departemeanta	Jođus	Čuovvuluvvo 2024:s
<b>Álgoálbmotvuoigatvuodát, riikkaidgaskasaš ovttasbargu ja dásseárvu</b>				
Ráđđehusa ceahkkálastinplána veahkaválddi ja illasteami eastadeamis mánáid vuostá ja lagas oktavuodain áigodahkii 2024-2028	Skábma-mánnu 2023	Justiisa-departemeanta	Loahpahuvvon	Ovttaoaivilvuohta earret Sámedikki sávaldaga olis Jasska-prošeavtta čuovvuleamis.
Stáhta mánáidviesu ásaheapmi Finnmáarkui	Cuoŋománnu 2023	Finnmáarkku politiijaguovlu	Loahpahuvvon	Ovttamielalašvuohta

# 1 Giella

## Servodatmihttu:

- Sámegeielat leat lunddolaš, servodatguoddi ja ealli gielat.



Govus 4: Njuolggodoarjagat ja ohcanvuđot doarjagat gillii

## 1.1 Čoahkketabealla – Giella

	Rehketdoallu 2023	Rev. budš. 2023	Boađus. rev. budš. ektui
Doaibmagolut	14 580 696	15 916 000	1 335 304
Doaibmabijut	108 860 682	111 303 000	2 442 318
<b>Submi</b>	<b>123 441 378</b>	<b>127 219 000</b>	<b>3 777 622</b>

Sámediggi lea álggahan ollu doaimmaid sámegeleaid nannema ja ovdánahttima dihte.

Guovttegeleatvuodadoarjja suohkaniidda ja fylkasuohkaniidda mat leat sámegeleaid hálddašanguovllus, veahkeha ovddidit guovttegeleatvuoda ja oainnusmahttit sámi giela ja kultuvrra. 2023:s leat doarjaga atnán earret eará jorgalemiide, dulkomiidda, giellakurssaide, galbemii, kulturlágideimiide ja plánenbargguide. Dasa lassin Sámediggi addá doarjaga giellaguovddážiidda, organisašuvnnaide ja servviide mat ovdánahttet giela, oahpahit, dokumenterejit ja gaskkustit sámegeleaid. Dása gusket maid lágideamit nugo giellakurssat, giellaláv gumat, giellaarenat, stipeanddat ja oahpponeavvuid buvttadeapmi.

Sámedikki giellastrategiija Giellaloktema ulbmil lea buori ládje loktet sámegeleaid miehtá servodaga. Sámedikki giellastrategiija lea Sámedikki almmolaš čielggadeami NAČ 2016: 18 Váibmogiela čuovvuleapmi. Sámedikki čuovvuleamis deattuhuvvo oainnusmahttin, ovdánahttin, rekrutteren ja gelbbolašvuodálokten buot dásiin, erenoamážit mánáide ja nuoraide. Dasa lassin ferte namuhit ahte 2023:s leat sámelága giellanjuolggadusat rievdaduvvon mángga jagi barggu vuodul. Eará doaibmabijut maid sáhtta namuhit leat gelbbolašvuodápahkat mánáidgárdiid ja skuvllaid bargiide, seminárat giellabargiide ja sámegeleaid oainnusmahttin Sámi giellavahku lágideimiin.

Vaikko Sámediggi doaibmabijuiguin bargá servodatmihttomeari guvlui, de leat ain ollu hástalusat maid ferte čoavdit. Lea hástalus sihkkarastit doarvái sámegeleat bargiid almmolaš suorggis nugo mánáidgárdiide, skuvllaide, dearvvašvuodasuorgái ja hálldahusaide. Danne lea dárbu fállat giellakurssaid ja gelbbolašvuodáloktema daidda geat háliidit oahppat sámegeleida dahje buoridit iežaset sámegeleimáhtu. Lea maiddái dárbu jorgalahttit eambo lágaid, lánkaásahusaid, skoviid ja dihtorprográmmaid sámegeleidaide. Dasa lassin leat unnán oahppoávdnasat, girjjálašvuohhta ja eará ávdnasat sámegeleida oahpahusa ja gaskkusteami váste. Sámegeleaid ovddideami váste, eará sajis go skuvllain ja mánáidgárdiin, ferte ráhkadit eambo giellaarenaid. Dehálaš maiddái lea oainnusmahttit sámi giela ja kultuvrra almmolašvuodas nu ahte dat oidno galbbain ja neahttasiidduin, ja lágideimiid ja čalmmustemiid bokte.

## 1.2 Hálddahus – Giella

	Rehketdoallu 2023	Rev. budš. 2023	Boađus. rev. budš. ektui
Báلكá ja sosiála golut	12 803 002	14 161 000	1 357 998
Doaibmagolut	1 777 694	1 755 000	-22 694
<b>Submi</b>	<b>14 580 696</b>	<b>15 916 000</b>	<b>1 335 304</b>

### 1.2.1 Sámi báikenammabálvalusat

Bajilgova neavvumin sámi báikenamaide 2023:s

	Luonddu- namát	Gávppogat/ gilažat jna.	Šalddit/ tuneallat/ dálut	Rádje- mearkat	Girdinšiljut jna	Čujuhusat	Skuvllat, girkut jna.	Oktiibuot
Davvisámeg.	726	73	54		2	22	3	<b>880</b>
Julevsámeg.	95	6	14			2		<b>114</b>
Lullisámeg.	56	6	11	1	2	2		<b>49</b>
<b>Submi</b>	<b>877</b>	<b>85</b>	<b>79</b>	<b>1</b>	<b>4</b>	<b>26</b>	<b>3</b>	<b>1043</b>

Báikenammanevvohat lea leamaš mielde ráhkadeame Norgga báikenammaraportta, ON geográfalaš namaid (United Nations Group of Experts on Geographical Names, UNGEGN) áššedovdijovkui. Raporta ovdanbuktojuvvui miessemánus 2023 New Yorkas UNGEGN goalmmát sešuvnnas. Oktiibuot lea báikenammanevvohat sádden loahpalaš rávvemiid 85 gávppotnammi, 877 luonddunammi ja 113 eará nammi. Báikenammalága mielde dohkkeha Sámediggi njuolggadusaid das mot sámi báikenamat galget čállojuvot. 2023:s lea Sámediggi dohkkehan davvisámegiel čállinnjuolggadusaid.

Sámediggi lea digitaliseregohtán ja systematiseregohtán nammamateriálaid mat ovdalaččas gávdnojit, vai báikenammaáššiid meannudeamis sáhtta atnit ávkki dain. Dát materiálat sáhttet maid sirdojuvot boahttevaš sámi nammaarkiivii. Sámediggi lea ovttasbarggus Sámi allaskuvllain ohcan ruđaid sámi báikenammaarkiivva ásaheapmái ja huksemii.

### 1.2.2 Sámi giellaáittardeaddji

Sámediggi lea oaidnán dárbbu sámi giellaáittardeaddjái go eambbogat ja eambbogat diedihit ahte sin gielalaš vuoigatvuodát eai ollašuohttojuvvo. Dát guoská sihke vejolašvuhtii geavahit sámegiela almmolaš etáhtain dahje oahpahasas. Sámediggi lea álggahan barggu mas galgá čielggadit sámi giellaáittardeaddji organiserema. Lea áigumuš ovddidit čielggadeami Sámedikki dievasčoahkkimii 2024:s.

Ráđdehus lea dovddahan Sámediggái ahte sii eai áiggo vuoruhit sámi giellaáittardeaddji ásaheami čuovvoleami.

### 1.3 Váikkuhangaskaoamit áŋgiruššansuorggit – Giella

	Rehketdoallu 2023	Rev. budš. 2023	Boađus. rev. budš. ektui
Sámegielaide geavaheapmi	49 058 000	49 058 000	0
Sámegielaide ovdánahttin	56 206 066	58 645 000	2 438 934
NAČ 2016:18 Váibmogiella čuovvoleapmi	3 596 616	3 600 000	3 384
<b>Submi</b>	<b>108 860 682</b>	<b>111 303 000</b>	<b>2 442 318</b>

### 1.4 Sámegielaide geavaheapmi

#### Áŋgiruššansuorggi mihttomearri:

- Sámegielaide hálddašanguovllu ássit besset sámástit go gulahallet almmolaš ásausaiguin.

#### 1.4.1 Čoahkketabealla – Sámegielaide geavaheapmi

	Rehketdoallu 2023	Rev. budš. 2023	Boađus. rev. budš. ektui
Guovttegielatvuodadoarjja suohkaniidda - njuolggodoarjja	44 713 000	44 713 000	0
Guovttegielatvuodadoarjja fylkkasuohkaniidda - njuolggodoarjja	4 345 000	4 345 000	0
<b>Submi</b>	<b>49 058 000</b>	<b>49 058 000</b>	<b>0</b>

Sámediggi lea kárten sámegielaide hálddašanguovllu suohkaniid sámegielat bargiid logu, ja dát bargu lea oassin Dieđ. Sd. 13 (2022-2023) Sámi giella, kultuvra ja servodateallin – gelbbolašvuohta ja rekruteren čuovvulanbarggus.

Kárten čájehii ahte suohkaniid bargiid gaskkas leat eanemus sámegielat bargit mánáidgárddiin ja vuodđoskuvllain. Oktiibuot ledje 287 sámegielat suohkanbargi mánáidgárddiid ja vuodđoskuvllain, 223 sámegielat bargi dearvvašvuodasuorggis ja 153 sámegielat bargi suohkanhálddahas. Guovdageainnu suohkanis ja Kárášjoga gielddas ledje eanemus sámegielat bargi dán njealji suorggis. Kártemis maiddái oinnii ahte eanemus sámegielat suohkanbargi leat davvisámi suohkaniin, ja unnimus sámegielat bargi fas lullisámi suohkaniin. Suohkaniin main leat julevsámegielaŋat lea stuorámuš oassi sámegielat bargiin mánáidgárddiin, vuodđoskuvllas ja dearvvašvuodasuorggis go buohtastahtá lullisámegielat suohkaniiguin.

#### 1.4.2 Guovttegielatvuodadoarjja suohkaniidda

##### Doarjjaortnega mihttomearri – guovttegielatvuodadoarjja suohkaniidda:

- Suohkanat bálvalit sámegillii ja čalmmustahttet sámegiela.

Čuovvovaš suohkanat ožžo jagis 2023 njuolggodoarjaga guovttegielatvuhtii: Guovdageainnu



suohkan, Kárášjoga gielda, Deanu gielda, Porsáŋgu gielda, Unjárgga gielda, Gáivuona suohkan, Dielddanuori suohkan, Snåasen tjjelte, Loabága suohkan, Raarvihken tjjelte, Aarborten tjjelte, Rossen tjjelte ja Hábmara suohkan.

Suohkanat raporterejit ahte doarjagiiguin leat jorgalahttán diehtjuohkinčállošiid, skoviid, almmuhusaid ja dokumeanttaid sámegillii, fállan bargiide ja ássiide sámegielkurssaid ja gelbbolašvuodáloktema, oainnusmahttán sámi giela ja kultuvrra almmolaččat.

Suohkanat raporterejit ahte doarjagiid leat atnán diehtjuohkinčállošiid, skoviid, almmuhusaid ja dokumeanttaid jorgaleapmái sámegillii, sámegielkurssaide ja gelbbolašvuodáloktemii bargiide ja ássiide, sámi giela ja kultuvrra oainnusmahttimii almmolaččat, čoahkkimiid ja ipmilbálvalusaid dulkomii, ja maiddá ovttasbarggu láchimii giellaguovddážiiguin ja eará aktevrraiguin. Doarjja maiddá lea ruhtadan sámi giellaressursaid mánáidgárddiide, skuvllaide ja dearvvašvuoda- ja fuolahusbálvalussii. Muhtun suohkanat maiddá leat reporteren ahte leat doarjaga atnán sámi báikenamaid oainnusmahttimii, mánáidgirjiid almmuheapmái, kulturdoaimmaid ja doaluid lágideapmái ja plánaid ja strategiijaid ráhkadeapmái sámi giela ja kultuvrra váste. Oppalaččat guovttegielatvuodadoarjja lea hui mávssolaš sámi giela ja kultuvrra ovdáneapmái. Suohkanat raporterejit ahte doarjja movttiidahtá eambo geavahit sámegielaid, láchá diliid nu ahte lea vejolaš buoridit kultur- ja giellagelbbolašvuoda, ovdida sámi kultuvrra ja dasto maiddá sámi identitehta. Dasa lassin láchá doarjja guoddevaš ja guhkesáiggi lahkoneapmái nu ahte suohkanat vuoruhit sámi giella- ja kulturovddideami plána- ja strategiijabargguid.

Mánja suohkana raporterejit bstevaš hástalusson go bargiin váilu sámegiel gelbbolašvuoha, rekrutterenhástalusaid, go váilot sámi oahpponeavvut ja jorgalannávccat, ja go váilot sámi giellaarenat olggobeale mánáidgárddi ja skuvlla.

Sámedikkis leat leamaš gulahallančoahkkimat suohkaniiguin mat ožžot njuolggodoarjaga Sámedikkis. Gulahallančoahkkimat leat arenat gos sihke Sámediggi ja ovttaskas suohkanat besset loktet áššiid. Sámediggi beassá čoahkkimiid bokte dihtosii makkár hástalusat suohkaniin leat, ja beassá maiddá juohkit dieđuid suohkaniidda.

Suohkaniid stuorimus hástalus lea doalahit sámegielat fágabargiid. Váilot erenomážit oahpaheaddjit, mánáidgárdebargit ja dearvvašvuodabargit. Suohkanat barget iešguđet ládje buoridit dili. Leat maiddá hástalusat go váilot dárbbalaš skovit sámegillii maid suohkanat šaddet diŋgot dahje oastit Kommuneforlagetis. Suohkanat šaddet danne ieža jorgalit dáid skoviid. Sis maiddá váilot dihtorprográmmat mat hálddašit sámi čállinmearkkaid maid suohkanat beaivválaččat atnet. Ovdamearkka dihte arkiivavuogádagat, doaktáriid journálavuogádagat ja nu viidásit. Dát dagaha ahte šaddá váttis čállit sámegillii ja aktiivvalaččat atnit sámegiela. Ođđajagemánu 2024 rájes biddjo gáibáduš suohkaniidda mat gullet sámelága giellanjuolggadusaid giellaovddidankategoriijai ahte sin siskkáldas áššemeannudeapmi maiddá galgá dahkkot sámegillii.

Sámedikkis lea buorre ovttasbargu KS:in mot dáid hástalusaid galggašii čoavdit. Sámelága giellanjuolggadusaid rievdeapmi maiddá deattuha departemeanttaid ovddasvástádusa jorgalahttit lágaid ja láchkaásahusaid sámegielaide. Dát sáhtášii nannet barggu sámegielaiguin suohkanlaš hálddašeamis.

### 1.4.3 Guovttegielatvuodadoarjja fylkasuohkaniidda

**Doarjjaortnega mihttomearri – guovttegielatvuodadoarjja fylkasuohkaniidda:**

- Fylkasuohkanat bálvalit sámegillii ja čalmmustahttet sámegiela.

Čuovvovaš fylkkasuohkanat ožžo jagis 2023 njuolggodoarjaga guovttegielatvuhtii: Romssa ja

Finnmárkku fylkkasuohkan, Nordlándda fylkkasuohkan ja Trööndelagen fylhkentjielte.

Ođđajagemánu 1. beaivvi rájes 2024 juhkkoujvo Romssa ja Finnmarkku fylkasuohkan guoktin fylkasuohkanin, Romssa fylkasuohkan ja Finnmarkku fylkasuohkan. Sámediggi lea 2023:s bargan oažžut eanet ruđaid ortnegii, muhto ii leat lihkostuvvan dainna. Dát mielddisbuktá ahte Romsa ja Finnmarku ožžot unnit oasi go eará fylkasuohkanat.

Buot golbma fylkka raporterejit ahte guovttegielatvuodadoarjaga leat atnán jorgalemiide, dulkomiidda, doaluide ja lágidemiide, gelbbolašvuodáloktemii ja kulturgaskkusteapmái (teáhter, festiválat, čájáhusat ja konsearttat). Ovttaid mielde fylkasuohkanat raporterejit ahte doarjagiin leat máksán sámi giellakonsuleanttaid dahje ráđđeaddiid bálkká, oainnusmahttán sámegeiela neahttasiidduin, galben fylkaluoddaguoraid, oainnusmahttán guovvamánu 6. beaivvi, oainnusmahttán giellavahku, dokumenteren ja gaskkustan sámegeielaid ja ahte guovttegielatvuodadoarjaga ferte geahččat fylkkaid iežaset doarjagiid olis sámi doaimmaid várás.

Seamma ládje go suohkanat mat ožžot guovttegielatvuodadoarjaga, raporterejit maiddái fylkkat hástalusaid birra mat gusket bargiid giellagelbbolašvuhtii ja eará resurssaid váilumii. Mánnga fylkkasuohkana háliidivčče eambo ovttasbargat relevánta aktevrraiguin čoavdin dihte hástalusaid ja geavahan dihte oktasaš vejolašvuodaid. Fylkasuohkanat raporterejit ahte guovttegielatvuodadoarjaga lea hui mávssolaš sámegeielaid oainnusmahttimii, jorgalusaid ja dulkomiid bokte, ja dat maiddá dahká ahte fylkkat sáhttet fállat bálvalusaid sámegeillii. Seammás fálloujvo bargiide gelbbolašvuodálokten, mii sáhtta lasihit sámegeielaid geavaheami ja dahkat ahte siskkáldasat leat dihtomielaččat sámegeielaid hárrái. Kulturdoaimmaid doarjumiin doarjja nanne sámi kultuvrra ja geiela.

## 1.5 Sámegeielaid ovdánahttin

### Ángiruššansuorggi mihttomearri:

- Álbmot beassá oahppat ja ovdánahttit sámegeiela.

### 1.5.1 Čoahkketabealla – sámegeielaid ovdánahttin

		Rehketdoallu 2023	Rev. budš. 2023	Boađus. rev. budš. ektui
10101	Suohkaniid giellaovdánahttinbarggu - njuolggodoarjja	14 187 997	15 745 000	1 557 003
10151	Fylkasuohkaniid giellaovdánahttinbarggu - njuolggodoarjja	1 530 999	1 532 000	1 001
	Sámi giellaguovddážit - njuolggodoarjja	29 285 996	30 668 000	1 382 004
14501	Giellaguovddážiid deaivvadeapmi - konferánsa	111 410	100 000	-11 410
12101	Stipeanda joatkkaskuvllaohppiide	3 480 000	3 000 000	-480 000
12102	Giellastipeanda alit oahpu - ohcanvuđot doarjja	674 232	400 000	-274 232
12001	Giellaprošeavttat	-1 419 119	0	1 419 119
12010	Dokumenterendoaimmat - ohcanvuđot doarjja	890 000	1 200 000	310 000
12020	Sámi giellavahkku doaimmat - ohcanvuđot doarjja	601 306	900 000	298 694
12030	Giellaovddidandoaimmat - ohcanvuđot doarjja	5 611 200	3 900 000	-1 711 200
12040	Sierra gielladoaimmat lulli-, ubmi-, bihtán-, julev-, nuortalaš ja márkosámi guovlluide - ohcanvuđot doarjja	1 252 046	1 200 000	-52 046
<b>Submi</b>		<b>56 206 066</b>	<b>58 645 000</b>	<b>2 438 934</b>

### 1.5.2 Giellaovdánahttin suohkaniin – njuolggodoarjja

#### Doarjjaortnega mihttomearri – giellaovdánahttin suohkaniin:

- Suohkanat nannejit ja ovdánahttet sámegeielaid gielladoaimmaid bokte.

Čuovvovaš suohkanat ožžo jagis 2023 njuolggodoarjaga giellaovdánahttimii: Guovdageainnu suohkan, Kárášjoga gielda, Deanu gielda, Porsáŋggu gielda, Unjárgga gielda, Gáivuona suohkan, Dieiddanuori suohkan, Snåasen tjielte, Loabága suohkan, Raarvihken tjielte, Aarborten tjielte, Rossen tjielte ja Hábmara suohkan.

Suohkanat raporterejit ahte leat doarjagiin earret eará rekrutteren ja virgádan sámegeielat pedagogaid, veahkkebargiid dahje bagadalliid mánáid giellaovdáneami doarjuma váste ja sámegeielat doaimmaid fállama váste mánáidgárddiin ja skuvllain. Mánnga suohkana raporterejit ahte fállat giellalávuguma, muhtun suohkanat leat fállan giellakurssa váhnemiidda ja mánngga suohkanis leat lágideamit main mánát ja nuorat ohppet árbevirolaš máhtu ja kultuvrra birra. Doarjagiin maddái leat oastán girjjálašvuoda ja eará ávdnasiid mánáidgárddiide, skuvllaide ja girjerádjosiidda. Mánnga suohkana maddái raporterejit doaimmaid birra sámi giellavahku ja guovvamánu 6. beaivvi olis. Doarjjaortnet lea

dahkan ahte suohkanat leat sáhttán nannet ja ovdánahttit sámegielaidda ja ahte sámegiela leat oainnusmahttojuvvon iešguđet dilálašvuodain. Doarjjaortnet maiddái lea mielddisbuktán dan ahte dál leat odđa giellaarenat. Suohkanat raporterejit muhtin hástalusaid birra, earret eará ahte lea váttis gávdnat ja bisuhit gelbbolaš sámegiela bargiid, ja ahte váilot dahje leat unnán oahppoávdnasat.

### 1.5.3 Giellaovdánahttin fylkasuohkaniin – njuolggodoarjja

**Doarjjaortnega mihttomearri – giellaovdánahttin fylkasuohkaniin:**

- Fylkasuohkanat nannejit ja ovdánahttet sámegielaidda gielladoaimmaid bokte.

Čuovvovaš fylkkasuohkanat ožžo jagis 2023 njuolggodoarjaga giellaovdánahttimii: Romssa ja Finnmárkku fylkkasuohkan, Nordlándda fylkkasuohkan ja Tröndelagen fylhkontjele.

Fylkasuohkanat raporterejit ahte doarjaga dihte leat sáhttán lágidit giellakurssa bargiide, Sámi giellavahku ja doarjut ollu kulturlágidemiid, buvttademiid ja prošeavttaid. Fylkkat maiddái leat sáhttán addit stipeanddaid sámegiela oahpaheddjiide ja jorgalit ja dulkot sámegielaide. Fylkasuohkanat raporterejit ahte doarjja lea dahkan ahte sámi giella ja kultuvra lea eambbo oidnosis, ja ahte lea eambbo máhttu ja beroštupmi daidda, dan lassin ahte lea nannen giellaguovddážiid, skuvllaid, girjerádjosiid, kulturásahusaid ja sámi aktevrraid gaskasaš ovttasbarggu. Dát ovttasbarggu lea dahkan ahte dál leat eambbo arenat giellaovdánahttima váste.

### 1.5.4 Sámi giellaguovddážit – njuolggodoarjja

**Doarjjaortnega mihttomearri – sámi giellaguovddážit:**

- Sámi giellaguovddážit oainnusmahttet sámi identitehta ja kultuvrra, ja oahpahit ja ovdánahttet sámegielaidda gielladoaimmaid bokte

Sámediggi addá njuolggodoarjaga čuovvovaš giellaguovddážiidda:

Sámi giella- ja kulturguovddáš, Giellasiida – Sámi giellaguovddáš, Árran Julevsáme guovdásj, Várdobáiki sámi guovddáš, Isak Saba guovddáš, Deanu giellagáddi – Sámi ealáhus- ja guorahallanguovddáš (SEG), Gáisi Giellaguovddáš, Aajege - saemien gielle- jih maahtoejarnge, Álttá Sámi Giellaguovddáš, Ástávuona giellagoahtie, Giellem nastedh, Gielleaarnie, Omasvuona giellaguovddáš, Giellagiisá, Sámi viessu Oslo, Návuona giellaguovddáš, Stormen sáme guovdásj ja Saemien gielle- jih kultuvrejarnge - Sijti Jarnge.

2021:s ja 2022:s attii Sámediggi 50 000 ru guđege giellaguovddážiid Giellavahku lágidemiid čadaheapmái. Dát juolludeapmi lea 2023:s rájes oassin vuodđodoarjagis ja vurdojuvvo ahte buot giellaguovddážit čadahit lágidemiid Giellavahku oktavuodas juohke jagi.

Sámediggi lea doallan gulahallančoahkkimiid vai beassá diehtit makkár hástalusat giellaguovddážiin leat, ja maiddái diehtujuohkima várás. Gulahallančoahkkimiid fáttát leat leamaš giellaguovddážiid dilid, kurssaid lágideamit, aktivitehtat, Giellavahku, jagi 2024 bušeahttadárbu, ekonomiija, giellaoahpahanmetodihka ja giellakurssat rávisolbmuide. Muhtin giellaguovddážit maiddái loktejedje ovttasbarggu mánáidgárdiiquin ja skuvllaiguin, ja ahte livččii sávaldat dokumenteret sámi árbemáhtu ja maiddái sámi giellabargu lei áššin.

Buot giellaguovddážit sáddejedje aktivitehtaplánaid 2023 ovddas mas čilgejuvvojit giellakurssat ja giellaarenat maid giellaguovddážit áigo čadahit 2023:s. Aktivitehtadoarjja juolluduvvui jagi 2023 aktivitehtaplánaid mielde.

Sámi giellaguovddážit leat sádden raporttaid 2023 ovddas. Buot giellaguovddážiidda lea juolluduvvon vuodđodoarjja mii lei 1 130 000 ru. Várdobáiki oaččui dasa lassin 800 000 doarjjan Bárru giellabáikái

mii lea Suorttás ja bodii doarjjaortnegii 2023:s. Omasvuona giellaguovddáži juolluduvvui 100 000 ru lassidoarjjan lágidit Giellavahku rahpandoaluid. Vuodđodoarjja gokčá ovtta jodiheaddjivirggi, viessoláiggu, Giellavahku lágidemiid ja eará fásta goluid. Áigemearri sáddet rehketdoaluid jagi 2023 ovddas lea easka cuonjománu 1. beaivvi 2024, ja dat sáddejuvvo fárrolaga jagi 2025 ohcamiin/aktivitehtaplánain

Giellaguovddážit leat raporteren ahte sis oktiibuot leat 45 bistevas virggi, ja ahte leat 25 olbmo prošeaktavirggiin. Giellaguovddážit leat 2023:s lágidan 35 giellakurssa. Dain kurssain leat 16 kurssa mat leat ovttasbargguin universitehtain (SAM) dahje Sámi allaskuvllain (SAAL) ja addet oahppočuoggáid. Giellaguovddážit leat dasa lassin lágidan 19 giellakurssa maid leat heivehan ohppiid mielde (álgokursa, hupmankursa ja čállinkursa). Giellaguovddážit leat maiddái lágidan 85 iešguđet lágan giellaarena. Muđui leat maiddái lágidan doaimmaid mat čalmmustahttet giela, báikenammaprošeavttat ja lágideamit Giellavahku oktavuodas.

### **1.5.5 Sámi giellaguovddážit, aktivitehtadoarjja – njuolggodoarjja**

Doarjjaortnega mihttomearri – Sámi giellaguovddážit, vuodđodoarjja:

- Sámi giellaguovddážit čalmmustahttet sámi identitehta ja kultuvrra, ovddidit sámi giela ja doaimmahit sámi giellaoahpahusa gielladoaimmaid bokte.

Seamma giellaguovddážit mat ožžot aktivitehtadoarjaga ožžot doarjaga kapihttalas 1.5.4. Raporta lea 1.5.4 vuolde.

Buot giellaguovddážit raporterejit ahte dollet giellakurssaid lassin ollu giellaarenaid lágideapmái. Ovdamearkka dihte čohkkaneamit, leairrat, giellabeasit, giellakafeat ja kurssat. Buot giellaguovddážit juhket dieđuid, gaskkustit ja oainnusmahttet sámi giela ja kultuvrra. Giellaguovddážit lágidit ja oainnusmahttet ovdamearkka dihte sámi álbmotbeaivvi, sámi giellavahku ja sámi kulturvahku, ja maiddái eará lágidemiid.

Lávgu (Álttá sámi giella- ja kulturguovddáš) lea lágidan badjel 100 doaimma, ja oaidná ahte gaskal 6 ja 12 jahkásaš mánáid doaimmaide lea ollu beroštupmi, maid giellaguovddáš doallá rabas buohkaide vaikko sis váilot resurssat.

Omasvuona giellaguovddáš raportere ahte sis lea viiddis ovttasbargu kulturskuvllain ja girjerádjosiin árjjalaš gaskkusteami olis suohkana mánáidgárddiide ja smávvaskuvladássái. Nord-Hålogaland bisma oavvilda ahte giellaguovddáš doaimmaha “soabahanbarggu” giellaarenaid, duoji ja eará doaimmaid bokte.

Gielem nastedh Snåases (Snåase) raportere ahte dat doaimmat mat sis leat mánáide leat dahkan ahte mánát leat odjon iežaset giela dáfus, mii jáhkkimis lea dahkan ahte sámi mánáidgárddi mánáidlohku stuorra ja ahte skuvlla ohppiidlohku bissu stabiila dásis.

Giellagiisá Guovdageainnus raportere earret eará ahte leat bargan giellaovdánahttimiin, doallan kurssaid ja bargan dokumenteremiin eaktodáhtolaččat.

Várdobáiki giellaguovddáš Skániin oavvilda iežas doaibmaguovllus ain dovdot dáruiduhttima váikkhusaid, ja danne giela dáfus lea ain rašes dilli, muhto vuhtto positiivvalaš ovdáneapmi.

Isak Saba Guovddáš Unjárggas lea čađahan doaimmaid Várjjat suopmana áimmahuššama ja nannema várás, ja lea oaidnán ahte lea stuora beroštupmi searvat doaimmaide ja fálaldagaide, maiddái nuorra rávesolbmuid ja dárogielat nuoraide.

Stoarmmo Sáme guovdásj / Sáme giellaguovdásj lea ovttasbargan Bådåddjo suohkaniin buoridan dihte gelbbolašvuoda dearvvašvuoda- ja fuolahussuorggis, ja raportere doaimmaid birra sihke bihtán- ja julevsámi álbmoga várás.

Oppalohkái leat giellaguovddážit doarjaga dihte sáhttán fállat ollu iešguđetlágan gielladoaimmaid iešguđet ulbmiljoavkkuide ja ahkejoavkkuide. Doarjja lea mielddisbuktán eambbo dihtomielalašvuoda sámi giela ja kultuvrra hárrái, ja ahte dat adnojuvvojit eambbo. Doarjja maidái lea veahkehan nannet giellaguovddážiid ja eará aktevrraid gaskasaš ovttasbarggu ja fierpmádaga, ovdamearkka dihte mánáidgárddiid, skuvllaid, girjerádjosiid ja kulturásahusaid.

### 1.5.6 Giellaguovddášdeavvadeapmi – konferánssa

Sámediggi lágida giellaguovddášdeavvadeami juohke jagi. Konferánssa ulbmil lea ahte giellaguovddážit lonohallet vásáhusaid ja jurdažiid, juogadit gelbbolašvuoda ja dasto maidái viidáseappot ovddidit giellaguovddážiid. Giellaguovddášdeavvadeapmi galgá nannet ovttasbarggu Sámedikki ja giellaguovddážiid gaskka, ja maid giellaguovddážiid gaskka. Konferánssa lágiduvvui miessemánu 31. beaivvi ja geassemánu 1. beaivvi 2023 Plaassjas ja Aajege saemien gjele- jñh maahtoejarnge lei mielláideaddji dán jagi giellaguovddášdeavvadeamis. Deavvadeami fáddá lei mánáid giellaovdáneapmi ja giellaarenat. Sámediggi lea ožžon máhcaheami ahte deavvadeapmi lei sihke ávkkálaš ja lihkostuvai bures. Sámediggi lea maid ožžon ruovttoluottadieđuid mat biddjojuvvojit boahhte jagi deavvadeami vuodđun.

### 1.5.7 Stipeanda joatkkaskuvlaohppiide – ohcanvuđot doarjja

Doarjjaortnega mihttomearri – stipeanda ohppiide geain lea sámegeiella joatkkaskuvllas:

- Joatkkaskuvlaohppiin lea sámegeiella fágasuorggis.

	Rehketdoallu 2023	Rev. budš. 2023	Boađus. rev. budš. ektui
12101 Stipeanda joatkkaskuvlaohppiide	3 480 000	3 000 000	-480 000
<b>Submi</b>	<b>3 480 000</b>	<b>3 000 000</b>	<b>-480 000</b>

Ohcamat	Juolluvuvvon	Biehttalan	Hilgojuvuvvon
542	541	0	1

### 1.5.8 Giellastipeanda alit ohppui – ohcanvuđot doarjja

Doarjjaortnega mihttomearri – giellastipeanda alit ohppui:

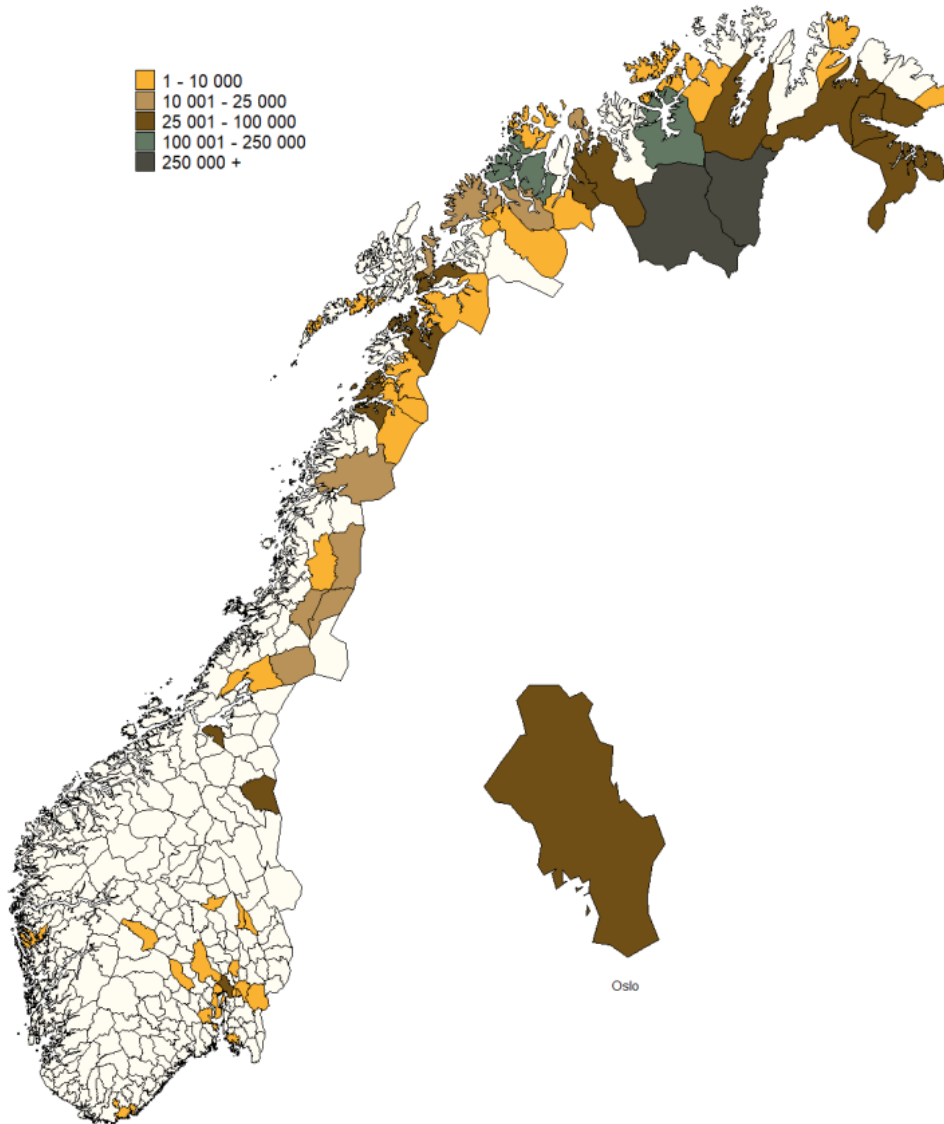
- Studeanttat válljejit alit oahpu iešguđet sámegeielain.

		Rehketdoallu 2023	Rev. budš. 2023	Bušeahhta 2023	Boadus. rev. budš. ektui
12102	Giellastipeanda alit oahpu - ohcanvuđot doarjja	674 232	400 000	400 000	-274 232
<b>Submi</b>		<b>674 232</b>	<b>400 000</b>	<b>400 000</b>	<b>-274 232</b>

		Juolluduvvon 2023	Vuoliduvvon	Rehketdoallu 2023
12102	Giellastipeanda alit oahpu - ohcanvuđot doarjja	660 000	-14 232	674 232
<b>Submi</b>		<b>660 000</b>	<b>-14 232</b>	<b>674 232</b>

-  
-  
-  
-

Ohcamat	Juolluduvvon	Biehttalan	Hilgojuvvon
63	60	2	1



Govus 5: Giellastipeanda (joatkkaskuvla ja alit oahppu)

### 1.5.9 Dokumenterendoaimmat – ohcanvuđot doarjja

Doarjjaortnega mihttomearri:

- Organisašuvnnat čohkkejit ja almmuhit báikenamaid, sániid ja árbevirolaš dieđuid.



		Rehketdoallu 2023	Rev. budš. 2023	Bušeahhta 2023	Boadus. rev. budš. ektui
12010	Dokumenterendoaimmat - ohcanvuđot doarjja	890 000	1 200 000	1 200 000	310 000
<b>Submi</b>		<b>890 000</b>	<b>1 200 000</b>	<b>1 200 000</b>	<b>310 000</b>

		Juolluduvvon 2023	Vuoliduvvon	Rehketdoallu 2023
12010	Dokumenterendoaimmat - ohcanvuđot doarjja	890 000	0	890 000
<b>Submi</b>		<b>890 000</b>	<b>0</b>	<b>890 000</b>

Ohcamat	Juolluduvvon	Biehttalan	Hilgojuvvon
5	3	1	1

### 1.5.10 Sámi giellavahku doaimmat – ohcanvuđot doarjja

Doarjjaortnega mihttomearri:

- Giellaberošteaddjit čalmmustit ja nannejit sámegeiela geavaheami Sámi giellavahku áigge.

		Rehketdoallu 2023	Rev. budš. 2023	Bušeahhta 2023	Boadus. rev. budš. ektui
12020	Sámi giellavahkku doaimmat - ohcanvuđot doarjja	601 306	900 000	900 000	298 694
<b>Submi</b>		<b>601 306</b>	<b>900 000</b>	<b>900 000</b>	<b>298 694</b>

		Juolluduvvon 2023	Vuoliduvvon	Rehketdoallu 2023
12020	Sámi giellavahkku doaimmat - ohcanvuđot doarjja	825 032	223 726	601 306
<b>Submi</b>		<b>825 032</b>	<b>223 726</b>	<b>601 306</b>

Ohcamat	Juolluduvvon	Biehttalan	Hilgojuvvon
38	25	13	0

### 1.5.11 Giellaovddidandoaimmat – ohcanvuđot doarjja

Doarjjaortnega mihttomearri:

- Organisašuvnnat ovddidit ja oahpahit sámegeilaid.

	Rehketdoallu 2023	Rev. budš. 2023	Bušeahhta 2023	Boađus. rev. budš. ektui
12030 Giellaovddidandoaimmat - ohcanvuđot doarjja	5 611 200	3 900 000	2 800 000	-1 711 200
<b>Submi</b>	<b>5 611 200</b>	<b>3 900 000</b>	<b>2 800 000</b>	<b>-1 711 200</b>

	Juolluduvvon 2023	Vuoliduvvon	Rehketdoallu 2023
12030 Giellaovddidandoaimmat - ohcanvuđot doarjja	5 701 200	90 000	5 611 200
<b>Submi</b>	<b>5 701 200</b>	<b>90 000</b>	<b>5 611 200</b>

Ohcamat	Juolluduvvon	Biehttalan	Hilgojuvvon
32	23	9	0

### 1.5.12 Sierra gielladoaimmat julev-, lulli-, bihtán-, nuortalaš- ja márkosámi guovlluin – ohcanvuđot doarjja

Doarjjaortnega mihttomearri:

- Giellaguovddážit ja organisašuvnnat ovddidit sámegeiela lulli-, ubmi-, julev-, nuortalaš- ja márkosámi guovlluin.

	Rehketdoallu 2023	Rev. budš. 2023	Bušehtta 2023	Boadus. rev. budš. ektui
Sierra gielladoaimmat lulli-, ubmi-, bihtán-, 12040 julev-, nuortalaš ja márkosámi guovlluide - ohcanvuđot doarjja	1 252 046	1 200 000	1 200 000	-52 046
<b>Submi</b>	<b>1 252 046</b>	<b>1 200 000</b>	<b>1 200 000</b>	<b>-52 046</b>

	Juolluduvvon 2023	Vuoliduvvon	Rehketdoallu 2023
Sierra gielladoaimmat lulli-, ubmi-, bihtán-, 12040 julev-, nuortalaš ja márkosámi guovlluide - ohcanvuđot doarjja	1 366 184	114 138	1 252 046
<b>Submi</b>	<b>1 366 184</b>	<b>114 138</b>	<b>1 252 046</b>

-  
-  
-  
-

Ohcamat	Juolluduvvon	Biehttalan	Hilgojuvvon
22	10	11	1

## 1.6 NAČ 2016: 18 Váibmogiela čuovvuleapmi

### Áŋgiruššansuorggi mihttomearri:

- Sámegeilat leat oidnosis ja servodatguoddi gielat.

Giellalokten mearriduvvui 2018:s ja Sámediggi lea čađahan mánnga doaimma mat Giellaloktemis ovdanbuktojuvvojit. Prošeakta loahpahuvvui geassemánu 2023 muhto doaimbajuid leat implementeren Sámedikki dábálaš doaimmaide.

### 1.6.1 Čoahkketabealla – Váibmogiella

		Rehketdoallu 2023	Rev. budš. 2023	Boadus. rev. budš. ektui
13701	Giellabálgát - nationála lohkan- ja čállin strategijja - njuolggodoarjja Sámi Lohkanguovddáži	2 400 000	2 400 000	0
13704	Sámi giellavahkku - prošeakta	731 177	600 000	-131 177
13705	Sámi giellaguovlu - prošeakta	0	200 000	200 000
13710	Sierra rekrutterendoaimbajut mátta- ja julevsámegiela - prošeakta	465 439	400 000	-65 439
<b>Submi</b>		<b>3 596 616</b>	<b>3 600 000</b>	<b>3 384</b>

Sámelága 3. kapihtala (sámelága giellanjuolggadusat) reviderenbargu álggahuvvui 2019:s. Láhkaproposišuvdna meannuduvvui Sámedikki dievasčoahkkimis njukčamánu, ja ovdanbuktojuvvui Stuoradiggái geassemánu. Proseassa lea leamaš guhki ja lea gáibidan ollu resurssaid, muhto das leat buorit bohtosat. Láhka earuha dál iešguđetlágan suohkankategoriijaid sámegiela hálddašanguovllu suohkaniid gaskkas. Lea nannejuvvon ahte davvi-, julev- ja lullisámegiella ja dárogiella leat ovtadássásaš gielat.

Stuoradiggi mearridii miessemánu 2023 lága sámelága rievdadusaid birra (giellanjuolggadusaid rievdadusat). Rievdadusat gustojit ođđajagemánu 2024 rájes. Láhkabarggu joatkašuvvá liikká konsultašuvnnaid bokte lánkaášahusa birra. Sámediggi vuordá dál ahte lánkarievdadeami gárvvisteapmi hoahpuha eará NAČ 2016: 18 Váibmogiella doaimbidjoevttohusaid čuovvoleami.

### 1.6.2 Giellafálaldat mánáide ja nuoraide

**Giellabálgát – nationála lohkan- ja čállinstrategijja – njuolggodoarjja Sámi Allaskuvlii – Sámi Lohkanguovddáži**

**Doarjjaortnega mihttomearri:**

- Mánáin ja nuorain lea buorre lohkan- ja čállingelbbolašvuohta sámegielas.

Sámi lohkanguovddáš lea ožžon bargun atnit vuodđun nationála strategijja giellabálgáid go ráhkadit, heivehit ja jorgalit materiálaid sámegielaide. Sámi lohkanguovddáš lea ráhkadan gelbbolašvuođapáhkaid mánáidgárddiid, vuodđoskuvllaid ja joatkkaskuvllaid bargiide. Daid ulbmil lea nannet mánáidgárdeohpaheddjiid ja oahpaheddjiid gelbbolašvuođa lohka ja čállima birra sámegiellii.

### 1.6.3 Oainnusmahttin ja ovttasbargu

**Sámi giellavahkku - prošeakta**

**Prošeavtta mihttomearri:**

- Sámegielat oidnojit ja gullojit báikkálaš, regionála ja nationála dásis Sámi giellavahkus.

Giellavahkku lihkostuvai bures maiddái dán jagi. Almmolaš rahpandoalut ledje Ivgobađas Omasvuonas. Giellaloktenbálkkašupmi 2023 geigejuvvui rahpandoaluin Emil Ráste Nikolavu Karlsenii go son lea áŋgiruššan čalmmustahttit sámegiela. Son lea rávisolmmožin oahppan sámegiela ja lea leamaš ovdagovvan dasa mot sáhttá váldit giela ruovttoluotta ja válljet dan iežas birgenláhkin.

Giellavahkku lea viidon ja sturron jagis jahkái, sihke lágidemiid ja geografijja dáfus. Almmuhuvvojedje birrasii 200 lágideami miehtá Sámi Giellavahku neahttasiidui.

Sámediggi ávžžuha juohke jagi stuorit aktevrraid searvat Giellavahkkui ja sámegielaide loktemii. Earret eará leat AVINOR ja Giraff Media dahkan buori barggu Giellavahkus go leat čalmmustahttán sámegielaide digitála lávddiin.

Giellavahkku lea čalmmustahttojuvvon sosiála median. Earret eará leat Redd Barna Region Nord, Gielda- ja guovlodepartemeanta, Kultur- ja dásseárvodepartemeanta, Sápmi Film, Tröndelagen fylkhentjielte, Sievju álbmotmeahcci, Ávvir ja NRK Sápmi juohkán iežaset doaimmaid/áŋgiruššamiid sosiála mediain.

### **Sámi giellaguovlu – prošeakta**

#### **Prošeavtta mihttomearri:**

- Ođđa doarjjaortnet mii lea heivehuvvon iešguđetge gielladiliide sámegiela hálddašanguovllu gielddain lea ásahuvvon ovdal jagi 2023.

Sámelága giellanjuolggadusaid rievdadusat mielddisbuktá ahte ferte ráhkaduvvot ođđa doarjjamodealla guovttegielatvuodasuohkaniidda. Suohkankategoriijaid earuheapmi sámelágas dagaha ahte lea dárbu differensieret doarjjamodealla. Dát ii guoskka dušše ođđa suohkaniidda, muhto maiddái suohkaniidda mat juo leat mielde sámegielaide hálddašanguovllus, ja mat dál ožžot eanet geatnegasvuodaid go ovdal. Dát guoská erenomážit giellaovdánahttinsuohkaniidda main ođđajagemánu 2024 rájes gáibiduvvo ahte sámegiella galgá leat ovttaássásaš dárogielain siskkáldas suohkanlaš hálddašeamis. Ovdal sáhtii suohkanstivra mearridit galggaigo sámegiella leat ovttaássásaš dárogielain olles suohkanlaš hálddašeamis, dahje muhtin osiin das. Jus differensieren galgá čadahuvvot nu ahte ii oktage suohkan oaččo doarjagiid unniduvvot, de ferte guovttegielatvuodaruđaid lasihit. Dán lea Sámediggi máŋgga oktavuodas lokten áššin ráđđehussii 2023:s, muhto ráđđehus ii oainne dárbbu lasáhussii.

Sámediggi háliida ovttas KS:in ja suohkaniiguin joatkit barggu gávdat molssaevttolaš doarjjamodealla suohkaniidda. KS lea diŋgon FoU sámi suohkaniid goluid kártemis ja dat galgá leat válmmas ođđajagemánu 2024.

## **1.6.4 Rekrutteren ja gelbbolašvuodallokten**

### **Sierra rekrutterendoaimmat lulli- ja julevsámegielas – prošeakta**

#### **Prošeavtta mihttomearri:**

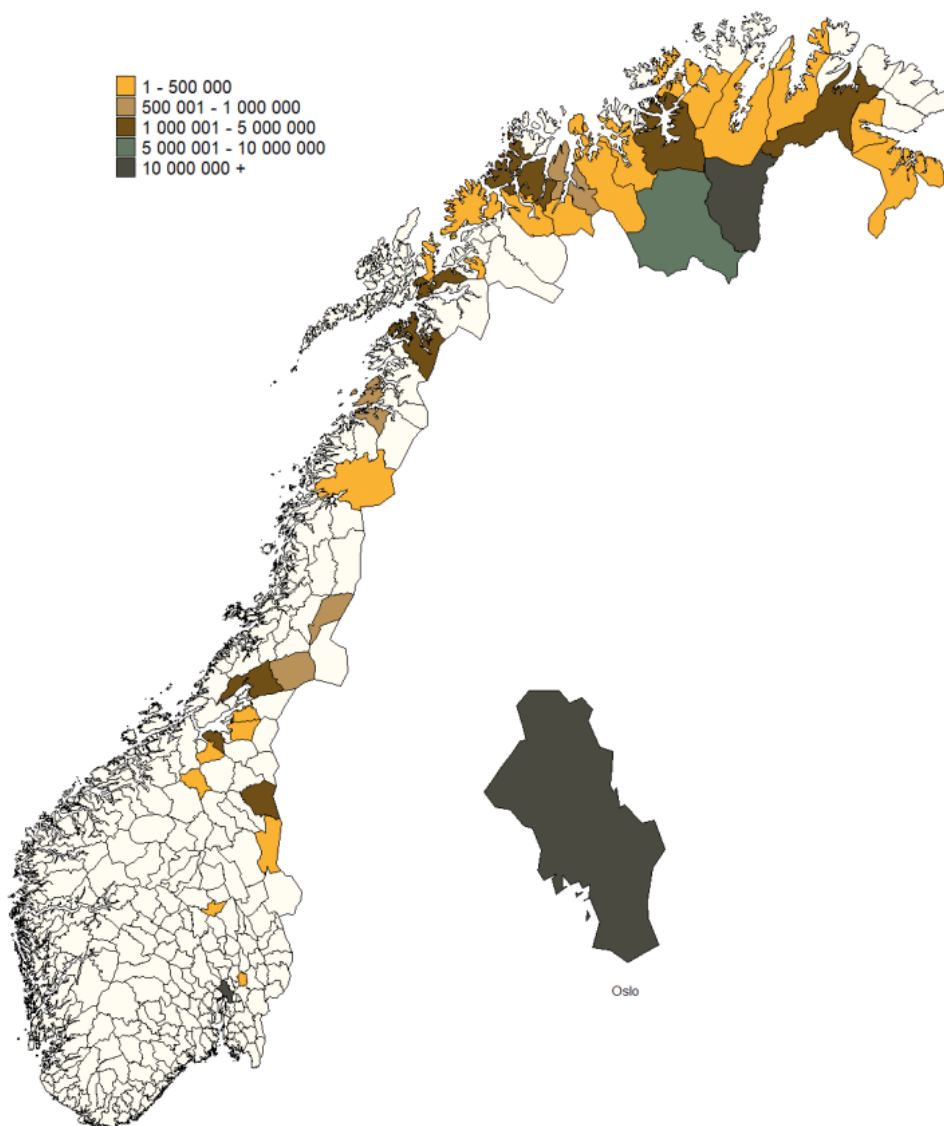
- Lulli- ja julevsámi giellabargiide ja pedagogaide gávno fierpmádat.

Sámediggi lea lágidan seminára Troandimis lulli- ja julevsámi giellabargiide. Semináras ledje 65 oasseváldi. Seminára fáddá lei fierpmádatuksen, mot ovttasdoaimmat ásahusaid rastá ja nana giellaoahpahusmodeallaid implementeren mánáidgárddiin ja vuodđoskuvllain.

## 2 Bajásšaddan, oahpahus, alit oahppu ja dutkan

### Servodatmihttu:

- Sámi servodagas lea máhttu, gelbbolašvuohta ja gálggat maiguin suodjala, sihkkarastá ja ovdánahtá sámi gielaid, kultuvrra ja servodateallima.



Govus 6: Njuolggodoarjagat ja ohcanvuđot doarjagat bajásšaddamii, oahpahussii, alit ohppui ja dutkamii

## 2.1 Čoahkketabealla – Bajásšaddan, oahpahuš, alit oahppu ja dutkan

	Rehketdoallu 2023	Rev. budš. 2023	Boađus. rev. budš. ektui
Doaibmagolut	12 604 931	13 943 000	1 338 069
Doaibmabijut	59 912 512	67 101 149	7 188 637
<b>Submi</b>	<b>72 517 443</b>	<b>81 044 149</b>	<b>8 526 706</b>

### Čoahkkáigeassu

2023:s ášahii Sámediggi nuvttá sámegiela mánáidgárdeortnega mii galgá gokčat sámegiela mánáidgárddiid váhnenmávssu. Eaktun lea ahte mánáidgárdeeaigádat geatnegahttet iežaset ovttasbargat sámi mánáidgárddiid giellabarggu gelbbolašvuodaloktema ja kvalitehtaovddideami ektui ja nana giellaoahpahušmodeallaid ja pedagogalaš prinsihpaid implementerema ektui. Doaibmabiju ulbmil lea ahte eanet sámi mánát ohppet sámegiela.

SÁMOS (Sámi oahpahanmálla mánáidgárddis ja skuvllas) lei viđa jagi ovdánahttinprošeakta man ulbmil lei sihkkarastit sámi mánáide bajásšaddanfálaldaga sin giela, kultuvrra ja servodateallima vuodul ja mii gaskkusta, bisuha ja ovdánahtta daid. SÁMOS bokte deattuhuvvo sámi giela ja kultuvrra nannen mánáidgárddis ja skuvllas gievrras giellaoahpahanmálliiguin. Dainna mánát ožžot nana vuodu oahppat ja atnit sámegielaide iešguđet dilálašvuodain. Oahpaheddiid ja mánáidgárdebergiid gelbbolašvuodalokten lea leamaš guovddáš oassi dán doaibmabijus, vai sii sáhttet fállat buori oahpahuš ja bagadallama sámegillii. Prošeakta loahpahušvui 2023:s, muhto proševtta gávdnosat leat vuodđun Sámedikki viidáset barggus sámi pedagogalaš prinsihpaiguin ja gievrras giellamodeallaiguin.

2023:s ášahii Sámediggi odđa doarjjaortnega Nuvttá sámegiela mánáidgárde. Ortnet gokčá váhnenmávssu sámegiela mánáidgárddiin. Ortnega dihte lea eambo bearrašiin vejolašvuohta válljet sámegiela mánáidgárdeide iežaset mánáide. Mánáidgárdeeaigádat geat leat mielde ortnegis, leat geatnegahttojuvvon ovttasbargat gelbbolašvuodaloktema ja kvalitehtaovdánahttima olis giellabarggus. Dat veahkeha nannet sámi giellageavaheami ja kultuvrra mánáidgárdebirrasis.

*Dieđáhus Sturrodiggái 13 (2022-2023) Sámi giella, kultuvra ja servodateallin – Gelbbolašvuohta ja rekrutteren mánáidgárddis, vuodđooahpahušas ja alit oahpus* mii almmuhuvvui ja meannuduvvui Sámedikki dievasčoahkkimis 2023:s čujuha ollu dehálaš hástalusaid ja doaibmabijuide gelbbolašvuoda ja rekrutterema olis mánáidgárddis, vuodđooahpahušas ja alit oahpus. Dađi bahábut eai leat dá odđa hástalusat, ja doaibmabijut mat leat álggahuvvon eai leat čoavdán váttisvuodaid. Dieđáhusas unnán evttohuvvojit odđa doaibmabijut, ja Sámediggi lea ávžžuhan ráđđehusa eambo ángiruššat sámi oahpahušain, sámegielfágaid nannemiin ja sámegiela oahpaheddiid rekrutterema doaibmabijuiiguin.

Ráđđehus mearridii odđa oahpahušlága 2023.s. Vaikko Sámediggi ii lean dorjon ráđđehusa lánkaárvalusa konsultašuvnnain, de mearriduvvui árvalus. Sámediggi oaivvilda ahte lánka ii doarvái vuhtiiváldde sámi ohppiid rievtti oahppat ja ovdánahttit iežaset giela, kultuvrra ja identitehta.

Go ovdánahtta sámi oahppoplánaid iešguđet fágain, de Sámediggi sihkkarastá ahte oahppit ožžot oahpahuš sámegillii ja sámegiela mii lea relevánta, boahtteáigediđolaš ja mii lea vuodđuduvvon sámi árvvuide. Sámediggi lea 2023:s dorjon sámi oahpponeavvuid ráhkadeami golmma sámegillii buot fágain ohcanvuodot doarjagiid, rámmašiehtadusaid, njuolggodoarjagiid ja movttiidahttindoaimmaid

bokte. Sámedikkis maiddáa lea ovttasbargu rádjerasttideaddji sámi oahpahusa ja oahpponeavvuid hárrái.

## 2.2 Hálddahus – Bajásšaddan, oahpahus, alit oahppu ja dutkan

	Rehketdoallu 2023	Rev. budš. 2023	Boađus. rev. budš. ektui
Báلكá ja sosiála golut	11 138 386	12 239 000	1 100 614
Doaibmagolut	1 466 545	1 704 000	237 455
<b>Submi</b>	<b>12 604 931</b>	<b>13 943 000</b>	<b>1 338 069</b>

Sámedikkis lea oahpahuslága § 6-4 mielde váldi ođasmahttit ja mearridit oahppoplánaid vuoddo- ja joatkkaoahpahussii. Ossodagas lea ovddasvástádus Sámedikki oahpponeavvovuoddáža jodiheapmái. Oahpponeavvovuoddáš ii leat doaibman nu bures go galggašii. Danne lea Sámediggi geahčadan vejolaš ođđa vugiid movt organiseret oahpponeavvovuoddáža. Dát lea dahkkon ovttas Sámi allaskuvllain. Leat evttohuvvon máŋga čovdosa, muhto Sámediggi ii leat vel mearridan loahpalaš organiserema.

## 2.3 Váikkuhangaskaoamit áŋgiruššansuorggit – bajásšaddan, oahpahus, alit oahppu ja dutkan

	Rehketdoallu 2023	Rev. budš. 2023	Boađus. rev. budš. ektui
SáMOS	1 616 570	1 110 000	-506 570
Sámegeielat mánát otná servodagas	14 616 149	14 616 149	0
Árbedieđut ođđa áiggis	8 090 159	10 055 000	1 964 841
Sámi sisdoalu skuvllas	2 262 392	4 156 000	1 893 608
Psykososiála oahppanbiras	366 507	1 000 000	633 493
Oahpponeavvut	30 356 236	33 314 000	2 957 764
Rekrutteren	2 604 500	2 850 000	245 500
<b>Submi</b>	<b>59 912 512</b>	<b>67 101 149</b>	<b>7 188 637</b>

## 2.4 Váldi, ovddasvástádus ja rollat mánáidgárddiin

Áŋgiruššansuorggi mihttomearri:

- Sámedikkis lea duohta váldi sámi mánáidgárddiin ja mánáidgárddiin main leat sámi mánát, lágaid ja lánkaásahusaid bokte, ja konsultašuvnnaid bokte.

Sámediggi lea čuvvon mánáidgárddiid gelbbolašvuoda Regionála ortnega ovttasbargoforuma (REKOM) ja skuvllaid gelbbolašvuoda ovddideami Lávdaduvvon ortnega (DEKOM) máŋga jagi. Sámediggi konsulterii ortnega birra jagi 2021:s. Sámediggi oaidná ahte sáhtta leat váttis leat oassin



ovttasbargoforumis go Sámediggi lea bidjan láidestusaid njuolggadusčállosii. Danne lea Sámediggi evttohan 2023:s ahte lea dárbu áсахit sierra ovttasbargoforuma sámi áššiid várás mat eai gula regionála áššiide.

Sámedikkis lea 2023:s leamaš ovttasbargu ja lea addán cealkámušaid mánggagielat gelbbolašvuodapáhkii man Oahpahusdirektoráhtta lea ráhkadan. Cealkámuša boadusin lea ahte sámi áššit dál lea čadačuovvu fáddán gelbbolašvuodapáhkas. Sámediggi lea maid deattuhan ahte gelbbolašvuodapáhkka ferte ráhkaduvvot oarjil-, julev- ja davvisámegillii, ja ahte nana giellaoahpahusmodeallat galget leat oassin dán páhkas.

Ođđa rámmaplána mearrideami oktavuodas mánáidgárddi várás 2017:s dahkkojuvvui šiehtadus gaskal Máhttodepartemeantta ja Sámedikki ahte galgá ráhkaduvvot sierra plána doibmiibidjat sámi sisdoalu ja barggaid rámmaplánii. Oahpahusdirektoráhtta oaččui ovddasvástádusa áсахit bargojoavkku mii galggai ráhkadit doibmiibidjanbargui plána áigodahkii 2018-2022. Bargojoavkkus leat leamaš guovttis Sámedikkis, njealjis Stáhtahálddašeaddjis ja guovttis Oahpahusdirektoráhtas. Bargojoavku lea dál árvvoštallan iežas barggu. Bargojoavku lea vásihan ovttasbarggu dehálažžan ođđa rámmaplána ásaheamis loktet sámi vuoigatvuodaid ja sisdoalu rámmaplánas.

Sámedikkis lea leamaš buorre ovttasbargu oahpahusdirektoráhtain rámmaplána doibmiibidjama ja rámmaplána doibmiibidjama evaluerema dáfus. NORCE Norwegian Research Centre lea Oahpahusdirektoráhta ovddas árvvoštallan rámmaplána doibmiibidjama áigodagas juovlamánus 2018 juovlamánui 2023. Okta vassis čuolbmačilgehus lei sámi sisdoalu ektui: *Movt barget guovddáš aktevrat ja mánáidgárddit searvadahttit ja sihkkarastit sámi vuoigatvuodaid mat leat mielde rámmaplánas?*

Okta váldogávdnosiin árvvoštallamis lea ahte mánáidgárddit vásihit váilu máhttu sámi giela ja kultuvrra birra. Jagi 2017 rámmaplánas nannejuvvojede sámi vuoigatvuodat, mii oidno das go mánáidgárddit čalmustahttet sámi álbmotbeaivvi. Sullii bealli suohkaniin diedihit sii ođđa rámmaplánain leat lasihan barggaid sámi giela ja kultuvrra ektui. Sullii bealli suohkaniin mitalit ahte sis ii leat gelbbolašvuodta sámi suorggis. 46 proseanta bidjá barggu sámi gielain ja kultuvrrain mánáidgárdái. 30 proseanta ii vuorut bargat sámegiela go sis ii leat sámi ássan suohkan. Suohkaniin lea dušše njeallje proseanta mii diediha sis leat váhnemat geat leat bivdán sámi fáldadaga mánáide man suohkan ii leat nagodan ollašuttit. Sámi mánáidgárddit vásihit ahte rámmaplána eanet go ovdal vuhtiiváldá sámi beroštumiid. Seammás lea váttis sámi mánáidgárddiide ja ossodagaide deavdit gáibádusaid sámegiela bargiide.

Sámedikkis lea leamaš gulahallan Máhttodepartemeanttain máhtolašvuoda birra organiseret mánáidgárddiid árgabeaivvi ja sámi mánáid vuoigatvuodaid. Sámediggi lea buktán mángga cealkámuša. Cealkámušaid vuodđun lea Sámedikki mánáidgárdepolitihkka ja Sámedikki vásáhusat ja máhttu SÁMOS prošeavttas sámi mánáidgárddiid sisdoalu ja jodiheami birra. Sámediggi lea proseassaid bokte oaidnán ahte mánáidgárdeláhka hehte ollašuttime sámi mánáid vuoigatvuodaid. Danne lea Sámediggi evttohan ahte ferte nammaduvvot sierra áššedovdilávdegoddi mánáidgárdelága rievdadusaid birra. Lávdegoddi galgá geahčadit makkár rievdadusaid lea dárbu dahkat vai sámi mánáid vuoigatvuodat vuhtiiváldojuvvojit mánáidgárdelágas.

## 2.5 SÁMOS ovdáneapmi

### Ángiruššansuorggi mihtomearri:

- Sámi mánáidgárdepedagogihkka ja nana giellamállet leat barggu vuodđun sámi mánáidgárddiin ja mánáidgárddiin gos leat sámi mánát.

## 2.5.1 Čoahkketabealla – SáMOS ovdáneapmi

	Rehketdoallu 2023	Rev. budš. 2023	Boađus. rev. budš. ektui
18501 Sámi mánát odđa searvelanjain - prošeakta	1 616 570	1 110 000	-506 570
<b>Submi</b>	<b>1 616 570</b>	<b>1 110 000</b>	<b>-506 570</b>

Sámedikki viđajahkásaš ovddidanprošeakta Sámi mánát odđa searvelanjain (SáMOS) - Sámi mánát odđa pedagogalaš lanjain lea loahpahuuvvon giđdat 2023. Prošeavtta váldoulbmil lea sihkkarastit ahte sámi mánát ožžot dakkár bajásšaddanfálaldaga mii váldá vuolggasaji ja viidáset gaskkusta, suodjala ja ovddida sámi giela, kultuvrra ja servodateallima. Oassin prošeavttas lea čađahuuvvon ovdánahttinbargu njealji válljejuuvon pilohtamánáidgárddis, mat leat geahččalan ja viidáset ovddidan gelbbolašvuoda sámi kultuvrras, árbevirolaš máhtus ja das mot mánáidgárddit sáhttet bargat nanu giellamodeallaid mielde.

Prošeavtta bohtosat leat mielde definereme sámi mánáidgárddiid pedagogalaš sisdoalu, ja čilgeme makkár rámmaeavttut fertejit leat sajis jus sámi mánáidgárddiid pedagogalaš sisdoalus galgá leat alla kvalitehta. Sihkkarasten dihte kvalitehta pedagogalaš sisdoalus, sámi giela ja kultuvrra ektui, de leat ovddiduvvon prinsihpat sámi pedagogihkkii mánáidgárddis. Sierra oasseprošeavttas lea ráhkaduvvon raporta nanu giellamodeallaid birra, mas leat konkreta evttohusat ja čielga gáibádusat dasa movt sáhttá nannet sáme giela mánáidgárddiin ja skuvllain.

Sámediggi áigu geavahit čuovusduhkama bohtosiid sámi mánáidgárdefilosofijja ja mánáidgárdepedagogihka ovddideapmái. Prošeakta galgá maiddái juohkit vásáhusaid ja rávvagiid gelbbolašvuodadárbbu birra sámi mánáidgárddiin ja addit rávvagiid gelbbolašvuodadoaimmaid heiveheami birra sáme gielat bargiide ja pedagogaide sámi mánáidgárdefálaldagain. Čielga ávžžuhus lea ásahit bagadanortnegiid bargui sámi pedagogalaš prinsihpaiguin ja bargui nana giellamodeallaiguin sáme gielat mánáidgárddiin.

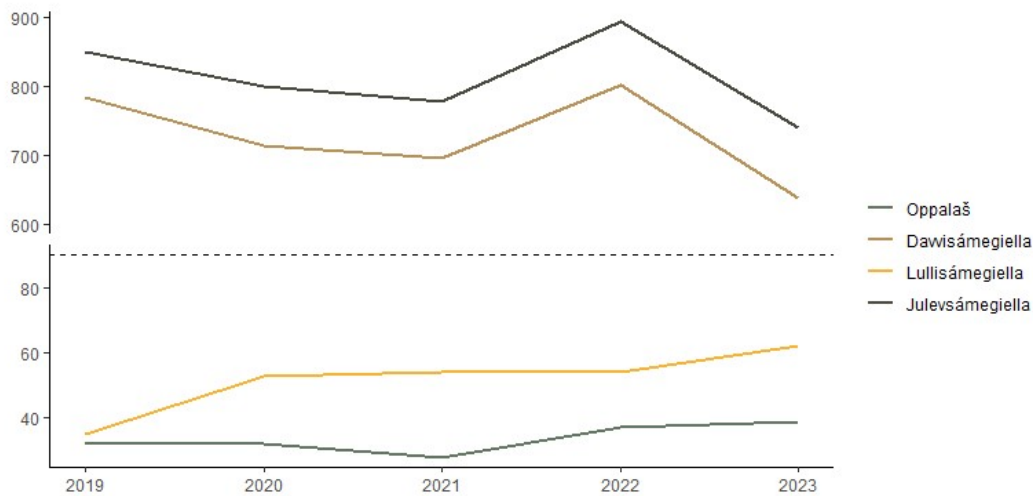
## 2.6 Sáme gielat mánát dálá servodagas

### Ángiruššansuorggi mihttomearri:

- Sámi mánát besset oahppat, nannet ja ovdánahttit sáme gielaset mánáidgárddis

## 2.6.1 Čoahkketabealla – Sámeielat mánát dálá servodagas

		Rehketdoallu 2023	Rev. budš. 2023	Boađus. rev. budš. ektui
17001	Doarjagat sámi giellaoahpahussii - ohcanvuđot doarjja	1 777 337	1 845 000	67 663
17010	Doarjagat prošeavttaide ja ovddidanbargguide - ohcanvuđot doarjja	4 660 988	2 705 000	-1 955 988
17020	Doarjja pedagogalaš ávdnasiid ovddideapmái mánáidgárddiide - ohcanvuđot doarjja	1 540 000	1 540 000	0
15001	Julevsáme sámastahte - Viejega AS - njuolggodoarjja	776 000	776 000	0
17060	Nuvttá sámi mánáidgárdesajit doaimmaavádaga olggobealde - ohcanvuđot doarjja	5 111 824	3 000 000	-2 111 824
18605	Gievrra giellaoahpahuš modeallat – prošeakta	750 000	750 000	0
<b>Submi</b>		<b>14 616 149</b>	<b>14 616 149</b>	<b>14 616 149</b>



Govus 7: Movt mánáidlohku lea ovdánan 2019 rájes mánáid gaskkas geat ožžot sámi mánáidgárdefálaldaga ja sámeielat oahpahusa mánáidgárddiin

Govus mii lea bajábealde ja tabealla mii lea vuolábealde leat ráhkaduvvon loguid vuodul maid mánáidgárdeeaigádat leat raporteren.

### Galle máná leat sámi mánáidgárddiin ja galle máná ožžot sámeielat oahpahusa

	Davvi- sámegiella	Julev- sámegiella	Lulli- sámegiella	Oktiibuot
<b>17030 – Sámi mánáidgárddit</b>				
Finnmárku	350	1	0	351

Romsa	124	0	0	124
Nordlánnda	2	32	0	34
Trööndelage	18	5	42	65
Oslo / Akershus	21	1	1	23
<b>Galle</b>	<b>515</b>	<b>39</b>	<b>43</b>	<b>597</b>
<b>17001 – Sámegiel oahpahuš</b>	<b>Davvi-sámegiella</b>	<b>Julev-sámegiella</b>	<b>Lulli-sámegiella</b>	
Finnmárku	74	0	0	74
Romsa	43	0	0	43
Trööndelage	3	0	16	19
Oppland	3	0	0	3
Oslo og Akershus	1	0	0	1
Innlandet	0	0	3	3
<b>Galle</b>	<b>124</b>	<b>0</b>	<b>19</b>	<b>143</b>
<b>Oktiibuot</b>	<b>639</b>	<b>39</b>	<b>62</b>	<b>740</b>

### 2.6.2 Gievrras giellaoahpahanmodeallat – prošeakta

Reviderejuvvon bušeahtas várrejuvvui 750 000 ru prošeaktii. Sámediggi lea addán Sámi allaskuvlii - Sámi lohkanguovddáži bargun ráhkadit bagadanortnega, addit gelbbolašvuodaloktema ja čadahit bagadallama nana giellaoahpahušmodeallaid geavaheamis sámi mánáidgárddiin ja sámi skuvllain.

### 2.6.3 Doarjja sámegiel oahpahušii mánáidgárddiin – ohcanvuđot doarjja

Doarjjaortnega mihttomearri – sámegiel oahpahuš mánáidgárddiin:

- Mánáidgárddit oahpahit sámi mánáide sámegiella.

	Rehketdoallu 2023	Rev. budš. 2023	Bušeahtta 2023	Boadus. rev. budš. ektui
17001 Doarjagat sámi giellaoahpahušii - ohcanvuđot doarjja	1 777 337	1 845 000	1 845 000	67 663
<b>Submi</b>	<b>1 777 337</b>	<b>1 845 000</b>	<b>1 845 000</b>	<b>67 663</b>

	Juolluduvvon 2023	Vuoliduvvon	Rehketdoallu 2023
17001 Doarjagat sámi giellaoahpahušii - ohcanvuđot doarjja	2 097 727	320 390	1 777 337
<b>Submi</b>	<b>2 097 727</b>	<b>320 390</b>	<b>1 777 337</b>

Ohcamat	Juolluvuvvon	Biehttalan	Hilgojuvvon
22	21	1	0

#### 2.6.4 Doarjja prošeavttaide ja ovdánahttinbargguide mánáidgárddiin – ohcanvuđot doarjja

Doarjjaortnega mihttomearri – prošeavttat ja ovdánahttinbarggut mánáidgárddiin:

- Mánáidgárddit ožžot buoret kvalitehta sámi giella- ja kulturbarggus.

		Rehketdoallu 2023	Rev. budš. 2023	Bušeahhta 2023	Boadus. rev. budš. ektui
17010	Doarjagat prošeavttaide ja ovddidanbargguide - ohcanvuđot doarjja	4 660 988	2 705 000	2 705 000	-1 955 988
<b>Submi</b>		<b>4 660 988</b>	<b>2 705 000</b>	<b>2 705 000</b>	<b>-1 955 988</b>

		Juolluvuvvon 2023	Vuoliduvvon	Rehketdoallu 2023
17010	Doarjagat prošeavttaide ja ovddidanbargguide - ohcanvuđot doarjja	4 982 578	321 590	4 660 988
<b>Submi</b>		<b>4 982 578</b>	<b>321 590</b>	<b>4 660 988</b>

-

Ohcamat	Juolluvuvvon	Biehttalan	Hilgojuvvon
67	24	23	20

#### 2.6.5 Doarjja ovdánahttit pedagogalaš ávdnasiid mánáidgárddiide – ohcanvuđot doarjja

Doarjjaortnega mihttomearri – ovdánahttit pedagogalaš ávdnasiid mánáidgárddiide:

- Mánáidgárddiide, mánáidgárdeoahpaheddjiide ja oahpahasahusaide galgá leat álki fidnet pedagogalaš ávdnasiid main lea sámi sisdoallu sámegeielaide.

	Rehketdoallu 2023	Rev. budš. 2023	Bušeahhta 2023	Boadus. rev. budš. ektui
17020 Doarjja pedagogalaš ávdnasiid ovddideapmái mánáidgárddiide - ohcanvuđot doarjja	1 540 000	1 540 000	1 540 000	0
<b>Submi</b>	<b>1 540 000</b>	<b>1 540 000</b>	<b>1 540 000</b>	<b>0</b>

	Juolluduvvon 2023	Vuoliduvvon	Rehketdoallu 2023
17020 Doarjja pedagogalaš ávdnasiid ovddideapmái mánáidgárddiide - ohcanvuđot doarjja	1 540 000	0	1 540 000
<b>Submi</b>	<b>1 540 000</b>	<b>0</b>	<b>1 540 000</b>

Ohcamat	Juolluduvvon	Biehttalan	Hilgojuvvon
67	24	23	20

## 2.6.6 Julevsáme sámastahtte - njuolggodoarjja Viejega AS:i

### Njuolggodoarjaga mihttomearri – njuolggodoarjja Viejega AS:i:

- Mánáidgárdemánát ohppet julevsámegiela.

Viejega mánáigárdde geavaha doarjaga gokčat sámastahtte-virggi, mii lea lassin dábálaš bargovehkii. Sámastahtte-virgi geavahuvo mearrediđolaččat joksán dihte mihttomeari ahte galgá leat ovttagielat sámegiela báiki, ja dat lea guovddáš ágga dasa ahte mánáidgárdi lihkestuvvá doaibmat ovttagielat sámegiela báikin. Go leat eanet rávisolbmot čoahkis, de sáhttet mánáidgárddi bargit buorebut doarjut mánnájoavkku giellaválljema, ja dat lea okta dáin ákkain dasa ahte mii doaimmas lihkestuvvat gielalaš mihtomeriin. Sámastahtte lea aktiiva giellaressursa, gii bargá lávga mánáiguin buot dilálašvuodain ja čuovvula sin jotkkolaččat. Sámastahtte lea ráhkadan juohke mánnái giellaplána, ja sii addet gielladoarjaga ja bagadallet sihke bargoustibiid ja váhnemiid.

Mánáidgárdi lea 2023:s leamaš ovttagielat sámegiela báiki gos buohkat hállet sámegiela. Dárogieđa geavahuvo dušše dáčča giellaguovllus, julevsámegiella ges lea buohkaid gulahallan-, oahppan- ja stoahkangiella, sihke mánáid ja bargiid.

## 2.6.7 Nuvttá sámegeielat mánáidgárdesajit olggobealde ráđđehusa geográfalaš vuoruheami nuvttá mánáidgárdefálaldaga hárrái – ohcanvuđot doarjja

### Doarjjaortnega mihttomearri:

- Eambo sámi mánáidgárddiid ja sámi ossodagaid mánát ožžot nuvttá sámegeielat mánáidgárdesaji

	Rehketdoallu 2023	Rev. budš. 2023	Bušeahhta 2023	Boađus. rev. budš. ektui
Nuvttá sámi mánáidgárdesajit 17060 doaimmaavádaga olggobealde - ohcanvuđot doarjja	5 111 824	3 000 000	3 000 000	-2 111 824
<b>Submi</b>	<b>5 111 824</b>	<b>3 000 000</b>	<b>3 000 000</b>	<b>-2 111 824</b>

	Juolluduvvon 2023	Vuoliduvvon	Rehketdoallu 2023
Nuvttá sámi mánáidgárdesajit 17060 doaimmaavádaga olggobealde - ohcanvuđot doarjja	5 111 824	0	5 111 824
<b>Submi</b>	<b>5 111 824</b>	<b>0</b>	<b>5 111 824</b>

Sámediggi lea álggahan sámegeielat mánáidgárdeortnega mánáide geat orrot lullelis ráđđehusa doaimmaguovllu Romssa ja Finnmárkku. Nuvttá ortnega bokte fállá Sámediggi nuvttá vánhennávssu, ja geatnegahtá mánáidgárddiid bargat gelbbolašvuodaovdánahttimiin ja nanu giellaoahpamusmodeallaid ja pedagogalaš prinsihpaid implementeremiin sámi mánáidgárddiin. Dát ortnet nuvttá sámegeielat mánáidgárddiiguin doaimmagodii borgemánu 1. b. 2023 rájes.

Oktiibuot leat 13 sámi mánáidgárddi ja ossodaga miedihán searvat ortnegii. Sámedikkis lea leamaš gulahallan mánáidgárdeeaiggiiguin ja mánáidgárddiiguin ortnega sisdoalu, ovddidanšiehtadusa ja mánáidgárddiid dárbbuid birra gelbbolašvuodaovddideapmái, Sámedikki bagadallama ja gelbbolašvuodaloktema birra sámi pedagogalaš prinsihpaid ja nanu giellaoahpamusmodeallaid dáfus.

Dáiguin lea vuolláičállojuvvon ovttasbargošiehtadus: Oslo suohkan - sámi mánáidgárddi Cizáš, Rossen tjjelte - Brekken barnehage ja Ysterhagan barnehage osd. Svaale, Romssa suohkan - Guovssahas mánáidgárddi ja Sjømannsbyen mánáidgárddi, Loabága suohkan - Loabága mánáidgárddi, Várdobáiki AS - Márkománák mánáidgárddi, Norgga árttalaš studeantaovttastusain - Gimle mánáidgárddi osd. Gearpmáš, Bådådjo suohkan - Jentoftsletta barnehage, Snåasen tjjelte - Suaja maanagerte, Tråanten tjjelte - Ferista barnehage, sámi ossodat, Raarvihken tjjelte - Gavalohke ja Viejega AS.

Rossen tjjelte lea dán ortnega ásaheami dihte viiddidan mánáidgárdefálaldaga nu ahte Brekken barnehages lea sámi ossodat. Brekken barnehage sáhtii dasto ohcat váldjuvvot mielde Sámedikki nuvttá sámegeielat mánáidgárdeortnegii.

Dál ožžot vuollel 200 máná sámegeielat mánáidgárdefálaldaga 13 sámi mánáidgárddis ja ossodagas.

Mánáidgárddi namma	Galle máná
Bådådjo suohkan - Jentoftsletta barnehage	16
Loabága suohkan - Loabága mánáidgárddi	10

Várdobaiki - Márkománák sámi mánáidgárdi	17
Rossen tjielte - Brekken barnehage, sámi ossodat	9
Rossen tjielte - Ysterhagan barnehage osd. Svaale	16
Romssa suohkan - Guovssahas mánáidgárdi	30
Romssa suohkan - Sjømannsbyen barnehage - Mearranásti	12
Gimle studentbarnehage osd. Gearpmaš	7
Viejega AS	19
Tråantent tjielte - Ferista friluftsbarnhage, sámi ossodat	21
Raarvihken tjielte - Gaavalohke	7
Snåasen tjielte - Suaja maanagierte	10
Oslo suohkan - Cizáš sámi mánáidgárdi	21
OKTIIBUOT	195

## 2.7 Árbevirolaš máhttu ođđa áiggis

### Ángiruššansuorggi mihttomearri:

- Sámi mánáidgárdi lea guovddáš sámi giella- ja kulturguoddi.

### 2.7.1 Čoahkketabealla – árbevirolaš máhttu ođđa áiggis

	Rehketdoallu 2023	Rev. budš. 2023	Boađus. rev. budš. ektui
Doarjagat sámi mánáidgárdiide ja 17030 mánáidgárdiide man lea sámi ossodat - ohcanvuđot doarjja	8 090 159	10 055 000	1 964 841
<b>Submi</b>	<b>8 090 159</b>	<b>10 055 000</b>	<b>1 964 841</b>

### 2.7.2 Doarjja sámi mánáidgárdiide ja mánáidgárdiide main lea sámi ossodat – ohcanvuđot doarjja

#### Doarjjaortnega mihttomearri - Sámi mánáidgárdit ja ossodagat:

- Sámi mánáidgárdiin ja sámi ossodagain norgalaš mánáidgárdiin ohppet sámi mánát sámejiela ja sámi kulturvieruid ja árbevieruid birra



	Rehketdoallu 2023	Rev. budš. 2023	Bušeahhta 2023	Boadus. rev. budš. ektui
17030 Doarjagat sámi mánáidgárddiide ja mánáidgárddiide man lea sámi ossodat - ohcanvuđot doarjja	8 090 159	10 055 000	9 886 000	1 964 841
<b>Submi</b>	<b>8 090 159</b>	<b>10 055 000</b>	<b>9 886 000</b>	<b>1 964 841</b>

	Juolluduvvon 2023	Vuoliduvvon	Rehketdoallu 2023
17030 Doarjagat sámi mánáidgárddiide ja mánáidgárddiide man lea sámi ossodat - ohcanvuđot doarjja	8 262 909	172 750	8 090 159
<b>Submi</b>	<b>8 262 909</b>	<b>172 750</b>	<b>8 090 159</b>

Ohcamat	Juolluduvvon	Biehttalan	Hilgojuvvon
24	24	0	0

## 2.8 Máhttu ja gelbbolašvuohta leat vuodđun boahhteáiggi mánáidgárddiide

### Ángiruššansuorggi mihttomearri:

- Lassi máhttu ja gelbbolašvuohta mánáidgárdesuorggis.

Sámediggi lea ovttrasrádiid Ráđđehusain ráhkadan dieđáhusa St. 13 (2022/2023). Sámi giella, kultuvra ja servodateallin - gelbbolašvuohta ja rekrutteren mánáidgárddis, vuodđooahpahas ja alit oahpus. Sámedikki dievasčoahkkin meannudii ášši geassemánus.

Dieđ. St. Sámi giella, kultuvra ja servodateallin - Gelbbolašvuohta ja rekrutteren mánáidgárddis, vuodđooahpahas ja alit oahpus čujuha máŋga deađalaš hástalusaide gelbbolašvuođa ja rekrutterema oktavuodas mat leat buorre vuolggasadjin viidáset bargui dán suorggis. Hástalusat mat govviduvvojit dieđáhusas leat hástalusat mat leat guhká juo gávdnon ja ollu doaibmabijut leat geahččaluvvon. Doaibmabijut eai leat dán rádjái lihkestuvvan nu bures ahte hástalusat sámi rekrutterema ja gelbbolašvuođahuksema dáfus leat čovdojuvvon. Sámediggi oaivvilda ahte jus dieđáhus čuovvuluvvo buoriid ja konkrehta doaibmabijuiquin, de lea vejolaš dahkat juoidá dainna diliin.

Sámediggi lea áššemearrádusas čujuhan máŋga doaibmabidjui maid berre čađahit.

- Ásahit nationála fierpmádaga daid skuvllaid gaskkas main leat ollu sámi oahppit, juogadan dihte vásáhusaid ja ovddidit sámi skuvlla ovttas.
- Guorahallat mánáidgárdelága ja sámi mánáidgárddiid gullelaš njuolggadusčállosiid vuoi nanne mánáidgárddiid giellabáikin.

- Doaimbajijut mat váikkuhit dasa ahte profešuvdnoahpuid ja sámi giellaoahpuid oahpposajit devdojuvvojit dahje badjelmeare devdojuvvojit. Dát siskkilda árvvoštallat vejolaš doaimbajijuid: Bálká oahppoáiggis, rekrutteret studeantaid Ruoŋa, Suoma ja Ruošša bealde oahpaheadjeoahpuide ja giellaoahpuide, doaimbajijut mat sihkkarastet sirdašumiid joatkkaskuvllas alit oahpuide.

Sámediggi lea maid vásihan ahte nana giellaoahpamusmodeallaid geavaheapmi lea stuora ávkin olahit mihttomeriid sámezielatvuoda ja eanet giellaguddiid dáfus. Danne deattuha Sámediggi garrasit ahte ásahevvojit nanu giellaoahpamusmodeallat mánáidgárddiin ja skuvllain.

## 2.9 Sámi sisdoallu skuvllas

Ángiruššansuorggi mihttomearri:

- Sámi ohppiin ja ohppiin geain lea sámeziel oahpamus ožžot oahpahusa sámezielas ja sámeigilli mas lea buorre kvalitehta

### 2.9.1 Čoahkketabealla - Sámi sisdoallu skuvllas

		Rehketdoallu 2023	Rev. budš. 2023	Boađus. rev. budš. ektui
18701	Oahppoplánaid revideren - prošeakta	463 355	2 500 000	2 036 645
17101	Árbediehtu vuodđooahpahasas - ohcanvuđot doarjja	690 900	700 000	9 100
15201	Fierpmádat sámezielaoahpahussii - Sámi allaskuvla - njuolgodoarjja	556 000	556 000	0
19503	Skuvlaovdánahttkonferánssa	552 136	400 000	-152 136
<b>Submi</b>		<b>2 262 392</b>	<b>4 156 000</b>	<b>1 893 608</b>

Sámediggi lea gulaskuddancealkámuša bokte ja sáhkavuoru bokte gulaskuddankonferánssas NOU 2022: 13 Med videre betydning, mii lea gelbbolašvuoda- ja karrieraovdánahttima ollislašvuoda vuogádaga birra mánáidgárddis ja skuvllas, ovddidan dárbbu ahte láchčojuvvo dilli dakkár lassi- ja joatkkaoahppofálaldagaide mat leat álkit olámuttos ja main lea heivehanmunni ja mat gokčēt sámi oahpaheddjiid dárbbuid, ja doaimbajijuide mat dagahit ahte oahpaheadjit bissot iežaset bargguin. NÁČ:s evttohuvo ásaht nátionála ovttasbargoforuma sámi gillii ja kultuvrii, man birra Sámediggi mángii lea buktán cealkámušaid. NÁČ evttoha maiddái ásaht fierpmádaga sámi giela ja kultuvrra várás, nannen ja čohkken dihte sámi giela ja kultuvrra gelbbolašvuodabirrasiid, ja ásaht fierpmádaga suohkaniid ja fylkkarájiid rastá. Sámediggi doarju dáid evttohusaid.

Sámediggi čađahii konsultašuvnnaid Máhttodepartemeanttain ovdal jahkemolsuma 2023 odđa oahpahaslága birra. Sámediggi ii sáhtán doarjut odđa oahpahaslága. Sivvan dasa lei ahte láchka ii geatnegahte ja vuhtiiváldde doarvái bures sámi ohppiid vuoigatvuoda oahppat ja ovddidit gielaset, kultuvrraset ja identitehtaset. Dán vuodul válddii Sámediggi oktavuoda Stuorradikki oahpahas- ja dutkanlávdegottiin. Sámediggi diedihii Stuoradiggelávdegoddái ahte Sámediggi vásihii unnán dáhtu oazžut sámi ohppiid oahpahasvuoigatvuodaid nannejuvot guovddáš surggiin odđa oahpahaslágas, ja ahte Sámediggi ii leat dorjon ráđdehusa odđa oahpahasláhkaevttohusa mii lei sáddejuvvon Stuoradiggái. Sámediggi oaččui viiddiduvvon gulaskuddančoahkkima Stuorradikkis gos Sámediggi

ovddiid konsultašuvnnaid deataleamos gáibádusaid. Dattetge ii vuhtiiváldojuvvon oktage dain gáibádusain Stuoradikki meannudeamis.

## 2.9.2 Oahppoplánaid revideren – prošeakta

**Prošeavtta mihttomearri:**

- Ohppiin lea árbevirolaš ja boahtteáiggedidolaš gelbbolašvuolta sámi gielas, kultuvrras ja servodateallimis vuodduuvvon sámi árvvuiguin.

Sámediggi lea ovttas Oahpahusdirektoráhtain 2023:s ráhkadan doarjjaávdnasiid sámi sisdoalu birra njealji fágii nationála oahppoplánabuktosis.

Dasa lassin lea Sámediggi ráhkadan oahppoplána sámegielas vuosttašgiellan ohppiide geain lea giehtagiella. Oahpahuslága mielde lea buot sámi ohppiin oktagaslaš vuoigatvuolta oážžut sámegiel oahpahusa. Dát vuoigatvuolta lea maiddá ohppiin geat dárbbasit giehtagiela skuvllas. Sámi ohppiin lea vuoigatvuolta oážžut sihke giehtagiela ja sámegiel oahpahusa. Sámediggi lea sádden oahppoplána Máhttodepartementii giedahallamii. Ášši lea ain departemeantta luhtte. Dán oahppoplána mearrideapmi lea oassin Sámedikki mihttomearis ahte dievasmahttit sámi oahppoplánabuktosa (OM20S) fágaiguin mat ain váilot. Dat mat ain váilot leat plánat fágain matematihkka, engelasgiella ja lášmmohallan.. Jagi 2023:s lea nammaduvvon fágajoavku matematihkas mii galgá čielggadit dárbbu sierra sámi oahppoplánii matematihkkafágas.

Ođđa oahppoplánaid geažil ferte árvvoštallan- ja eksámenortnet guorahallojuvvot. Sámediggi čuovvu proseassaid nu ahte dat heivehuvvojit ohppiide geain lea oahpahus OM20S mielde.

Nationála kvalitehta- ja árvvoštallanvuogádat (NKVS) lea vuogádat mii kárte ja čuovvula skuvlla kvalitehta. Erenoamáš hástalusat čatnasit sámegieloahpahussii. Earret eará lea sámi giellafága juhkkujuvvon mángga oahppoplánii, ja go giellagelbbolašvuolta lea nu mánggabaealat, de šaddá stuora bargu sihkkarastit buori oahpahusa. Viidásat lea sámegieloahpahus juohkásan mángga aktevraide ja dájvja leat oahpaheaddjit okto lágideame oahpahusa, mii hástala profešuvdnasearvevuoda. Lea nammaduvvon lávdegoddi mii galgá guorahallat NKVS ja evttohit vejolaš buoridandoaimbajuid. Sámediggi lea nammadan ovtta lahtu lávdegoddái. Sámediggi lea mángga oktavuodas bivdán lávdegotti árvvoštallat daid erenoamáš hástalusaid mat čatnasit sámi giellafágii ja fágaide mat leat sámi oahppoplánabuktosis. Sámedikki dievasčoahkkinášši 12/22 Boahtte áiggi skuvlla kvalitehta - sámi ohppiid fágalaš ja sosiála birgejummi lea leamaš Sámedikki cealkámuššii vuodđun lávdegoddái. Lávdegoddi lea identifiseren áigeguovdilis hástalusaid mat gáržžidit sámi ohppiid fágalaš ovdáneami máhttovuodu gustovaš kvalitehtaárvvoštallanvuogádaga vuosttaš oasseárvalusas NÁČ 2023: 1 Kvalitehtaárvvoštallan ja kvalitehtaovddideapmi skuvllas. Lávdegotti nubbi oasseárvalus, NÁČ 2023: 27 Ođđa vuogádat kvalitehtaovddideapmái - oahppi oahppamii ja loaktimii, ii čuovvul seamma ollu daid identifiserejuvvon hástalusaid konkrehta čovdosiiguin. Earret eará ii árval lávdegoddi movt sáhtta áimmahuššat dieđuid ohppiid ovdáneami ja sin persovdnasuodjalusa dáfus. Sámediggi vuordá ahte stuora fuomášupmi biddjo sámi ohppiid vuoigatvuhtii ovdánit go Stuoradiggi čuovvula lávdegotti barggu.

## 2.9.3 Árbevirolaš máhttu vuodđooahpahasas – ohcanvuđot doarjja

**Doarjjaortnega mihttomearri – árbevirolaš máhttu vuodđooahpahasas:**

- Sámi oahppit servet doaimmaide mat čatnasit sámi árbevirolaš máhttui.

	Rehketdoallu 2023	Rev. budš. 2023	Bušeahhta 2023	Boadus. rev. budš. ektui
17101 Árbediehtu vuodđooahpahusas - ohcanvuđot doarjja	690 900	700 000	700 000	9 100
<b>Submi</b>	<b>690 900</b>	<b>700 000</b>	<b>700 000</b>	<b>9 100</b>

	Juolluduvvon 2023	Vuoliduvvon	Rehketdoallu 2023
17101 Árbediehtu vuodđooahpahusas - ohcanvuđot doarjja	746 500	55 600	690 900
<b>Submi</b>	<b>746 500</b>	<b>55 600</b>	<b>690 900</b>

Ohcamat	Juolluduvvon	Biehttalan	Hilgojuvvon
16	10	6	0

## 2.9.4 Fierpmádat sámegieloahpahusa várás / NetSam – njuolggodoarjja Sámi allaskuvlii

### Njuolggodoarjaga mihttomearri:

- Aktiivvalaš oahpponeavvofierpmádat oahpahusa várás sámegielas ja sámegillii.

Sámediggi áigu njuolggodoarjaga bokte váikkuhit dasa ahte sámegiela oahpahusa neahttafierpmádat - NetSam galgá sáhttit ovdidit ja ovdánahttit sámi oahpahusa diehtjuohkima, gelbbolašvuodaovddideami, vásáhuslonohallama ja fierpmádathuksema bokte. Fierpmádat lea jeavddalaččat doallan stivračoahkkimiid/bargočoahkkimiid čadahit fierpmádaga doaimmaid. Sii leat lágidan ovtta fágadeaivvadeami 2023:s. Dasa lassin leat lágidan báikkálaš fágaçoagganeami sámi oahpaheddjiide Álttás, gos seammás čalmmustahtte fierpmádaga 10-jagi ávvudeami. Fágaçoagganeamit leat oassin fierpmádathukseamis, erenoamážit oahpaheddjiide geat barget skuvllain gos ii leat sámi oahppanbiras. Netsam oaidná hástalussan čadahit buot bargguid dan geažil movt Netsam lea organiserejuvvon dál. Sivvan dasa lea go leat stivralahtut geat doaimmahit eanas fágabargguid ja dát bargu dahkkojuvvo astoáiggis. Ain lea nu ahte oahpaheadjit geat háliidit oassálastit fágadeaivvadeamiide eai oaččo virgelobi dahje eai oaččo ruhtadoarjaga searvat, ja dat goarida fierpmádaga vejolašvuoda joksat mihtuid.

## 2.9.5 Gáiddusoahpahus

Fágaođasmahttin 2020 áigeguovdiln dahká dárbbu ođđa metodaide mat nannejit sámegieloahpahusa kvalitehta, ja dustejit OM20S sámegiel fága mihtuid. Sámegiela 1 ja 2 ođđa oahppoplánain čuožžu fága relevánssa vuolde ahte: Fága galgá addit buot ohppiide, maddái ohppiide geat ožžot gáiddusoahpahusa, gelbbolašvuoda nana giellaoahpahusmodeallaid bokte.

Sámediggi lea SÁMOS-prošeavtta bokte identifiseren modeallaid sámegiela giellaoahpahusa nannemii, ja lea čadahán bagadeami guoskevaš prošeaktasuohkaniin.

Dán áigodagas lea Sámediggi maiddái ovddidan departementii ahte lea dárbu guorahallat sámegeiľfága gáiddusoahpahusa organiserema ja rámmaeavttuid, dainna ulbmiliin ahte nannet kvalitehta. Departemeanta lea Oahpahusdirektoráhttii dán ulbmilii doaimmahit barggu ja bargu álggahuvvo ođđajagis 2024.

### 2.9.6 Skuvlaovdánahttkonferánsa

Sámediggi várrii 400 000 ru reviderejuvvon bušeahtas skuvlaovddidankonferánsa čađaheapmái. Konferánsa čadahuvvui Álttás 2023 geassemánus. Konferánsa ulbmiliin lei ságaškuššat ja juogadit vásáhusaid das movt iešguđet akteverrat sáhttet ovtasbargat váikkuhan dihte ahte geatnegahttojuvvon sámi sisdoallu OM2020:s ja OM202:s vuhtiiváldojuvvo ja nannejuvvo. Dasa lassin čatnasedje fáttát dasa ahte sihkkarastit ahte oahppit šaddet oadjebas giellageavaheadjin sámegeiľas ja ovdánahttet iežaset gielalaš identitehta, ohppet sámegeiľa, ja nannejit buot ohppiid gelbbolašvuoda sámi eamiľbmoga historjjás, servodateallimis, kultuvrras ja vuoigatvuodain. Ulbmil lei movttiidahttit suorgeovddasvástideaddji oassálastiid oažžut skuvlla sisdollui ja hápmái eambo sámi sisdoalu, ja oažžut muhtun reaiduid dasa. Dasa lassin lei konferánsas sáhka buori ja oadjebas skuvlabirrasis. Konferánsas ledje 100 oasseváldi, ja oassálastiid dieđut ruovttoluotta čájehedje ahte konferánsa lei hui relevánta dehálaš fáttáid čalmmustahttimiin.

## 2.10 Psykososiála oahppanbiras

Ángiruššansuorggi mihttomearri:

- Buorit ja oadjebas oahppanbirrasat.

### 2.10.1 Čoahkketabealla – psykososiála oahppanbiras

	Rehketdoallu 2023	Rev. budš. 2023	Boađus. rev. budš. ektui
18801 Bargu eastadit givssideami - prošeakta	366 507	1 000 000	633 493
<b>Submi</b>	<b>366 507</b>	<b>1 000 000</b>	<b>633 493</b>

### 2.10.2 Mánáid mielváikkuheapmi

Vuosttaš sámi mánáidforum ásahuvvui jagi 2022. Foruma ulbmiliin lea ahte sámi mánát galget oažžut jiena politihkalaš bargui. Forum lea čoahkkanan guktii digitálalaččat jagi 2023:s. Mánáidforum lea buktán cealkámušaid Sámedikki dievasčoahkkináššái 061/23 Sámedikki 2024 dievasmahtti raporta ON mánáidvuoigatvuodaid lávdegodđái. Mánáidforum ovddidii earret eará cealkámuša sámi oahpponeavvuid vátnivuoda ja sámi oahpponeavvuid fidnema birra. Mánáidforuma cealkámuš dávista daiguin hástalusaiquin ja fáttáiguin maid birra Sámediggi raportere ON:i.

Čoahkkimis Máhttodepartemeanttain ovddidii mánáidforum iežaset oktasaš vásáhusaid ahte oahppit ohppet buorebut sámegeiľa bokte, ja eambo praktihkalaš, mánggabealat ja hutkás bargovugiid bokte nugo ovdamearka dihte duoji, olgodoaimmaid, olgoluohkkálanja ja rumašlaš aktivitehtaid. Sii háliidedje vejolašvuoda oažžut oahpahusa olggobealde dábálaš klássalanja omd. meahcis ja hárjehallansajiid bokte báikegottis. Sámi mánáidforum háliidii maid eanet mieldemearrideami skuvlaárgabeaivvis.

### 2.10.3 Bargu givssideami vuostá – prošeakta

#### Prošeavtta mihttomearri:

- Mánáidgárddiin ja skuvllain lea buorre ja oadjebas oahppanbiras ja buoret máhttu das movt givssideami mánáid ja nuoraid vuostá galgá eastadit.

Sámedikkis lea sierra prošeaktamielbargi gii bargá prošeaktaplána mielde. Prošeaktaplánas leat ollu iešguđet doaibmabijut maid prošeaktamielbargi ja earát hálddahusas čuovvulit.

Finnmárkku Eanansuodjalus/Bataljovdna Porsáŋggus ja Sámediggi leat álggahan ovttasbarggu ovddidit gelbbolašvuodapáhka/ oahpahuspáhka sámi álbmoga, giela, historjjá, kultuvrra ja árbevieruid birra. Oahpahuslágideami ulbmil lea gaskkustit máhtu ja áddejumi sámi giela, historjjá ja kultuvrra birra bargiide ja suodjalus geatnegahttonolbmuid Finnmárkkus. Viidáset lea čielga mihttomearrin ahte dat veahkeha hehtteme negatiiva miellaguottuid, cielaheami, givssideami ja vuortnuheami, ja galgá almmustahttit ja giedahallat sávakeahtes ja moaitteahtti daguid ja miellaguottuid sápmelaččaid vuostá. Gelbbolašvuodapáhka/oahpahusfálaldat almmuhuvvui guovvamánu 6. b. sámi álbmotbeavvi Inggášguolbanis, masa Sámediggi searvvai.

Searveuohta givssideami vuostá (Partnerskap mot mobbing – PMM) lea nátionála áŋgiruššan barggus givssideami vuostá, mas Sámediggi lea leamaš oasálaš 2013 rájes. Dán barggu jodiheaddječoahkkimat dollojuvvojit guktii jagis. Jodiheaddjiidčoahkkinn mii lea politihkalaš dásis, galgá searvevuhtii leat fágalaš digaštallan- ja vásáhuslonohallanbáikin givssideami eastadanbarggus. Jodiheaddjiidčoahkkimat leat odđasis organiserejuvvon 2023:s. Jagi 2022:s árvvoštallojuvvoi searveuohta. Das bođii ovdan ahte searveuohta háliidii ahte Sámediggi galgai oažžut eanet guovddáš rolla. Danne lea dál Sámediggi fárus PMM:s, bajimuš bargjoavkkus, Nátionála doaibmabijut.

## 2.11 Oahpponeavvut

#### Áŋgiruššansuorggi mihttomearri:

- Sámi oahppit ja oahppit geat ožžot sámegeiel oahpahusa fidnejit sámi oahpponeavvuid buot golmma sámegeillii buot fágain mat heivejit vuodđoskuvlla oahppoplánaide.

## 2.11.1 Čoahkketabealla – oahpponeavvut

		Rehketdoallu 2023	Rev. budš. 2023	Boađus. rev. budš. ektui
17201	Doarjagat oahpponeavvoráhkadeapmái - ohcanvuđot doarjja	19 427 466	22 660 000	3 232 534
18901	Rámmašiehtadusat sámi lágádusain	10 020 160	9 000 000	-1 020 160
15301	Ovttas Aktan Aktasne - Sámi allaskuvla - njuolggodoarjja	854 000	854 000	0
19001	Rádjerasttildeaddji sámi oahpahus - prošeakta	17 903	500 000	482 097
19501	Movttiidahttindoaimbidju oahpponeavvoovddideddjiide - prošeakta	36 707	300 000	263 293
<b>Submi</b>		<b>30 356 236</b>	<b>33 314 000</b>	<b>2 957 764</b>

## 2.11.2 Doarjja oahpponeavvoráhkadeapmái – ohcanvuđot doarjja

### Doarjjaortnega mihttomearri – oahpponeavvuid ráhkadeapmi:

- Sámediggi ovdánahtta buot fágain sámegeiel oahpponeavvuid mat heivejit vuodđooahpahusa oahppoplánaide.

		Rehketdoallu 2023	Rev. budš. 2023	Bušeahhta 2023	Boađus. rev. budš. ektui
17201	Doarjagat oahpponeavvoráhkadeapmái - ohcanvuđot doarjja	19 427 466	22 660 000	15 660 000	3 232 534
<b>Submi</b>		<b>19 427 466</b>	<b>22 660 000</b>	<b>15 660 000</b>	<b>3 232 534</b>

		Juolluduvvon 2023	Vuoliduvvon	Rehketdoallu 2023
17201	Doarjagat oahpponeavvoráhkadeapmái - ohcanvuđot doarjja	26 821 065	7 393 599	19 427 466
<b>Submi</b>		<b>26 821 065</b>	<b>7 393 599</b>	<b>19 427 466</b>

Ohcamat	Juolluduvvon	Biehttalan	Hilgojuvvon
32	18	14	0

Sámediggi lea áigodagas doallan jahkásaš prošeaktačoahkkimiid oahpponeavvoráhkadeddjiiguin geat leat ožžon doarjaga. Go girječálliresurssat váilot, de váldá dat guhkes áiggi ráhkadit oahpponeavvuid.

Danne go ráđđehus lea unnidan juolludemiid Sámedikki oahpponeavvobargui 2023:s, de fertii Sámediggi čavget ruhtajuolludemiid. Sámedikki dievasčoahkkima áššemearráduš 55/22 *Oahpponeavvoráhkadeami doaibmaplána 2020-2024 - Revideren*, vuosttažettiin váldit ovddasvástádusa fágain maidda Sámedikkis lea váldi mearridit oahppoplánaid, lei stivrejeaddjin sihke vuoruhemiid almmuheapmái ja oahpponeavvoráhkadeami doarjagiid juolludeapmái.

Badjel bealli dán jagáš juolludemiin lea addon oahpponeavvuid ráhkadeapmái sámegeielas nubbingiellan joatkkaskuvládásis davvi-, lulli- ja julevsámegillii ja lullisámegeielas vuosttasgiellan gaskadásis. Lassin juolluduvvui doarjja oahpponeavvuid ráhkadit oahpponeavvuid duodjái, sámi historjái ja servodahkii, árbevirolaš máhttui, ja vel njealjii prošeaktii álkes lohkanjirjiid ráhkadit davvi- ja lullisámegillii mánáide ja nuoraide.

Juolluduvvon prošeavttat galget vuhtiiváldit odđa oahppoplánadahkosa áigumušaid, mas digitála oasit vuhtiiváldet persondieđuid ja ráhkaduvvojit oahpponeavvuid universála hábmema gustovaš láhkamearrádušaid mielde. Buot oahpponeavvoprošeavttat mat leat ožžon doarjaga 2023:s galget leat gárvásat manjimusat suoidnemánus 2026.

### 2.11.3 Oahpponeavvuid háhkama rámmašiehtadus

Sámediggi lea juovlamánu 2020 rájes dahkan guokte rámmašiehtadusa oahpponeavvuid ráhkadeapmái, Davvi Girji AS:in digitála oahpponeavvuid doaimmahit fágii davvisámegeiella vuosttašgiellan 1.-10. ceahkkái ja LearnLab AS:in oahpponeavvuid doaimmahit fágii julevsámegeiella vuosttašgiellan 1.-10. ceahkkái.

Rámmašiehtadusaiguin dahká Sámediggi jahkásaš diŋgojumiid lágideddjiin.

Davvi Girji lea dán rádjái doaimmahan ja gárven oahpponeavvuid 1.-4. ceahkkái. Diŋgojuvvon oahpponeavvuin 5.- 7. Ceahkkái lea lágidanáigemeari suoidnemánnu 2024. Sámediggi ja Davvi Girji leat suoidnemánus 2023 vuolláičállán rámmašiehtadusa njealját ja manjimus diŋgojumi mii guoská 8.-10. ceahkkái oahpponeavvuide, ja lágidanáigemeari lea suoidnemánnu 2025.

LearnLab lea dán rádjái doaimmahan ja gárvvistan oahpponeavvuid 1.-4. ceahkkái rámmašiehtadusa diŋgojumi mielde. 5.- 7. ceahkkái oahpponeavvut leat diŋgojuvvon ja leat dál ráhkaduvvome, ja daid lágidanáigemeari lea miessemánnu 2024. Manjimuš lea vel báhcán. Sámediggi ja LearnLab leat juovlamánus vuolláičállán rámmašiehtadusa manjimuš diŋgojumi, mii siskkilda oahpponeavvuid julevsámegeiella vuosttasgiellan 8-10 ceahkkái, ja lágidanáigemeari lea njukčamánu 2025.

Sámediggi vásáhus lea ahte oahpponeavvut mat ráhkaduvvojit rámmašiehtadusaiguin gárvvistuvvojit šihttojuvvon áigái.

### 2.11.4 Ovttas|Aktan|Aktesne – njuolggodoarjja Sámi allaskuvlii

**Njuolggodoarjaga mihttomeari:**

- Neahttabáiki masa leat čohkkejuvvon odđaseamos dieđut sámi oahpponeavvuid birra ja gos aktiivvalaččat juogadit oahppomateriála ja geavahit buvttadanreaiddu digitála oahpponeavvuid várás.



Ovttas|Aktan|Aksesne lea neahttabáiki gosa dieđut sámi oahpponeavvuid birra leat čohkkejuvvon, ja doppe lea maid vejolašvuohta luoikkahit oahpponeavvuid ja lea juogadanbáiki iežas buvttaduvvon oahpporesurssaide/oahpponeavvuide. Doarjagiin sáhttet doaimmahit oahpponeavvoportála. Dieđut ođđa sámi oahpponeavvuid, mánáidgárdemateriála ja eará ávdnasiid birra mat sáhttet geavahuvvot oahpahusas, leat biddjojuvvon portálii birra jagi. Ovttas|Aktan|Aksesne doaimmahus lea 2023:s doallan oahpponeavvočájáhusaid, kurssaid ja ovdanbuktimiid oahpponeavvoportála birra. Portála ođasmahttin lea álggahuvvon, hábmenbargu lea gárvvis, muhto portála lea ain dárbu ođasmahttit, ja dan sii eai leat sáhttán čadahit unnán ekonomalaš resurssaid geažil. Unnán resurssat leat maid váikkuhan doaimmahusbargguide ja moadde oahpponeavvoproševtta maidái leat mañiduvvon.

### 2.11.5 Rádjerasttideaddji sámi oahpahus, oahpponeavvut – prošeakta

**Proševtta mihttomearri:**

- Skuvlaovttasbargu Sámis.

Sámediggi lea oaidnán dárbbu ja dárbbalažžan ovttasbargat davviriikkalaš dásis oktasaš skuvlapolitihka ektui masa vuodđun lea sámegiella ja sámi árvvut. Sámedikkis lea ollu jagiid leamaš stuorat fokus ovttasbargui rájiid rastá Sámis bajásšaddama ja oahpaha dáfus. Vássán jagi lea Sámediggi bargan gárvvistit julggaštusa sámi mánáidgárdde- ja skuvlafálaldaga árvvuid ja doaibmanprinsihpaid birra Sámis. Julggaštusa lea Norgga Sámediggi ráhkadan, ja lávdegoddi mas leat mielde Norgga, Suoma ja Ruođa sámi fágaaktevrrat. Plána mielde galgá julggaštus meannuduvvot Sámi parlamentáralaš rádis ja sáddejuvvo gulaskuddamii olles Sámis vuosttaš jahkebealis 2024.

Sámedikkis leat leamaš guokte čoahkkima Suoma bealde Sámedikkiin oktasaš oahpponeavvu ráhkadeami birra historjjás sámi ohppiide Norggas, Ruođas ja Suomas. Sámediggi lea bovden Ruođa beale Sámedikki ja Sámeskuvlastivrra dán ovttasbargui. Davviriikkalaš ovttasbarggus mii leat ovttaoavilis árvvoštallat ráhkadeames digitála oahpponeavvu historjjás gaskadási ohppiide. Lea vel báhcán muhtun ráje plánenbargu - dákkár oahpponeavvu ruhtadeapmi, ovddasvástádusa juohkin ovddidan- ja buvttadanladdasa dáfus.

### 2.11.6 Movttiidahttindoaimbajit oahpponeavvoráhkadeamis – prošeakta

Prošeakta ii leat čadahuvvon 2023:s Sámedikki hálddaha resursadili geažil.

## 2.12 Váldi, ovddasvástádus ja rollat alit oahpus ja dutkamis

**Ángiruššansuorggi mihttomearri:**

- Sámedikkis lea duohta váldi sámi alit oahpus ja dutkamis lágaid ja lánkaásahusaid bokte, ja konsultašuvnnaid bokte.

2023:s leat leamaš konsultašuvnnaid gaskal Sámedikki ja Máhtodepartemeantta 2024 juolludusreivviid birra Sámi allaskuvlii, UiT Norgga ártkalaš universitehtii ja Davvi universitehtii (NU). Sámediggi lea buot juolludusreivviide ožžon mielde ahte fálaldat sámegielas vierisgiellan ii galgga čuohcat dálá sámi fálaldahkii. Sivvan dán aiddostahttimii lea ahte Sámediggi oaidná ahte fágaolbmuid vátni sáhtta čuohcat jo ásahuvvon oahpuide.

Ođđa universitehta- ja allaskuvláláha dohkkehuvvui 2023:s. Sámediggi lea konsulteren lága birra. Konsultašuvnnaid bohtosat leat earret eará ahte olgoriikastudeanttat EU/EEO olggobealde geat lohket Sámi allaskuvllas, eai dárbbas máksit oahppodivada.

Sámediggi lea vuosttaš gearddi 2023 konsulteren Dutkanrádiin lahtuid birra International Arctic Science Committee'a Standing Committee on Indigenous Involvement nammasaš lávdegoddá. Ovdal

lea dutkanráđđi ieš nammadan sin, iige leat konsulteren Sámedikkiin. Guokte lahtu nammaduvvojedje 4 jahkái.

## 2.13 Oahppo- ja dutkanfálaldat

### Ángiruššansuorggi mihttomearri:

- Sámi alit oahpus ja dutkamis leat fálaldagat ja aktivitehtat mat gokčēt sámi servodaga gelbbolašvuoda- ja máhttodárbbu.

Sámediggi searvá dárkocodeaddjin Universitehta ja allaskuvlaráđđái - sámi (UHR- Sámi). Čoahkkimiid ulbmil lea juohkit dieđuid nationála ángiruššamiid birra ja gaskaneaset lonohallat dieđuid. Jagi 2023 fáttát leat čadnon gulaskuddamii NÁČ 17:2022 "Veier inn i høyere utdanning", lágideaddjeásahusa vásáhusaid juogadeapmi, giellateknologijja ja oahpu mearkkašupmi, UiT viidodatuniversitehtan ja sámi sisdoallu, UHR-Sámi vásáhusat ja geaidnu viidáseappot ja Stuoradiggedieđáhus sámi giela, kultuvrra ja servodaga birra.

Sámediggi searvá dárkocodeaddjin Norgga dutkanráđi sámi áššiid guoski stivrras. Dasa lassin leat Sámedikkis čoahkkimat dutkanráđiin juohke nuppi jagi. Dutkanráđđi lea rievdadán áššesuorgestivrraid struktuvrra mii lea dagahan ahte áššesuorgestivrraid lohku lea njiedjan 16 stivrras 11 stivrii. Sámediggi lea konsulteren 5 áššesuorgestivrra dáfus oktiibuot 11 áššesuorgestivrras. Dát veahkeha dasa ahte sámi fágagelbbolašvuoha lea olámuttos maiddái eará áššesuorgestivrrain. 2022:s konsulterii Sámediggi áššesuorgeplánaid birra ja 2023:s oaidnit bohtosiid dakko bokte ahte dutkanprošeavttain lea eanet sámi sisdoallu

## 2.14 Rekrutteren

### Ángiruššansuorggi mihttomearri:

- Eanet mánáidgárde- ja vuodđoskuvlaoahpaheaddjit geain lea sámi giella- ja kulturgelbbolašvuoha.

### 2.14.1 Čoahkketabealla – rekrutteren

	Rehketdoallu 2023	Rev. budš. 2023	Boađus. rev. budš. ektui
17301 Stipeanda alit ohppui	2 604 500	2 850 000	245 500
18604 Rekrutteren - prošeakta	622 069	2 000 000	1 377 931
<b>Submi</b>	<b>2 604 500</b>	<b>2 850 000</b>	<b>245 500</b>

### 2.14.2 Stipeanda alit ohppui – ohcanvuđot doarjja

#### Doarjjaortnega mihttomearri – stipeanda alit ohppui:

- Eanet mánáidgárde- ja vuodđoskuvlaoahpaheaddjit geain lea sámi giella- ja kulturgelbbolašvuoha.

	Rehketdoallu 2023	Rev. budš. 2023	Bušeahhta 2023	Boadus. rev. budš. ektui
17301 Stipeanda alit ohppui	2 604 500	2 850 000	2 850 000	245 500
<b>Submi</b>	<b>2 604 500</b>	<b>2 850 000</b>	<b>2 850 000</b>	<b>245 500</b>

	Juolluduvvon 2023	Vuoliduvvon	Rehketdoallu 2023
17301 Stipeanda alit ohppui	2 677 500	73 000	2 604 500
<b>Submi</b>	<b>2 677 500</b>	<b>73 000</b>	<b>2 604 500</b>

Ohcamat	Juolluduvvon	Biehttan	Hilgojuvvon
136	134	2	0

Oahppu	Juolludeamit
Sámi mánaidgárdeoahpaheaddji oahpahuš	13
Sámi vuodđoskuvllaoahpaheaddji oahpahuš 1-7	11
Sámi vuodđoskuvllaoahpaheaddji oahpahuš 5-10	17
Dábálaš mánaidgárdeoahpaheaddji oahpahuš sámi profiillain	2
Dábálaš vuodđoskuvllaoahpaheaddji oahpahuš 1-7 mas lea sámegeiella mii addá sámi nubbingielat oahpaheaddjigelbbolašvuohta, unnimusat 60 oahppočuoggát	8
Dábálaš mánaidgárdeoahpaheaddji oahpahuš ohppiide geain lea oppalašárvosátni dahje loahppageahččaleapmi sámegeiella vuosttaš- dahje nubbingielat joatkkaskuvllas dahje sullasaš dásis	8
Lektoroahpahuš 8-13 ohppiide geain lea oppalašárvosátni/loahppageahččaleapmi sámegeiella vuosttašgeiella joatkkaskuvllas dahje sullasaš dásis	7

### 2.14.3 Rekrutteren – prošeakta

#### Prošeavtta mihttomearri:

- Eanet mánaidgárde- ja vuodđoskuvllaoahpaheaddji- ja lektoroahpuid studeanttat geain lea sámi geiella- ja kulturgelbbolašvuohta.

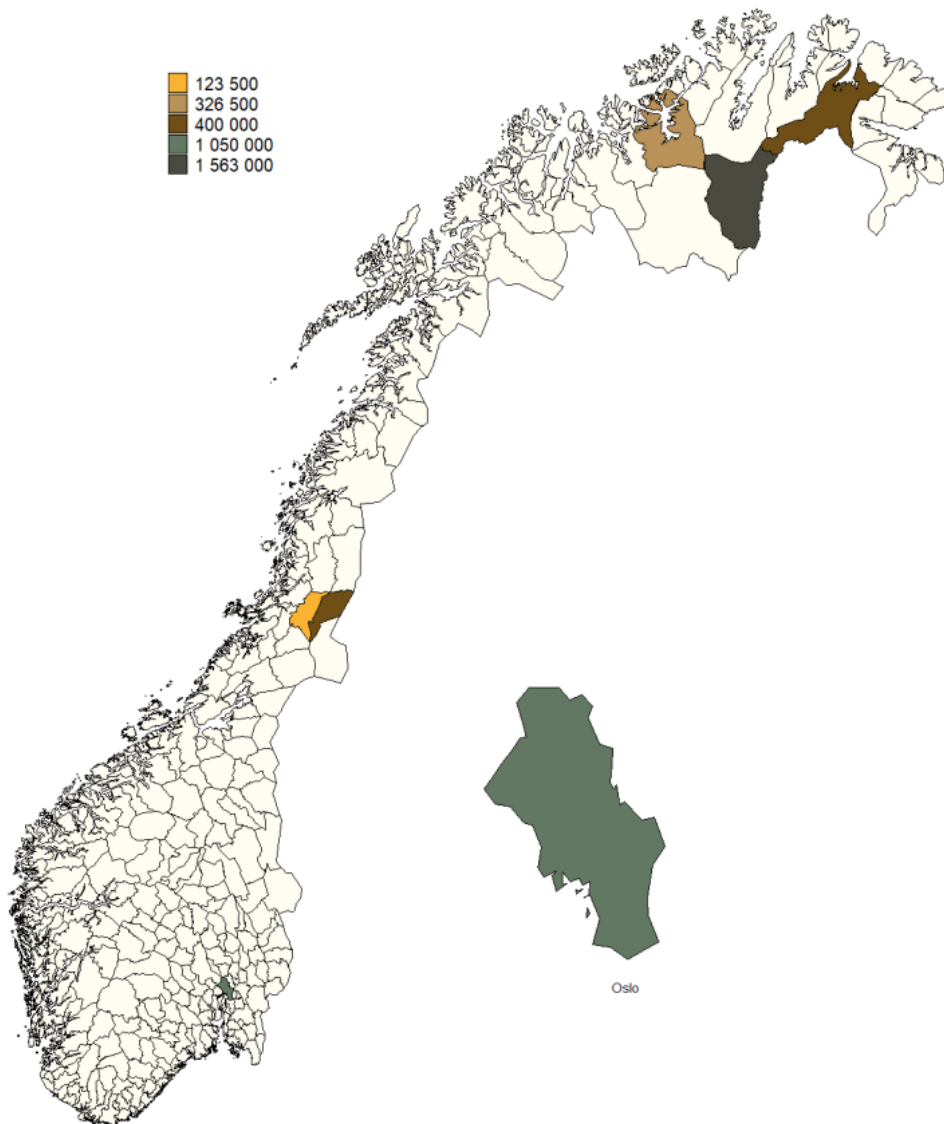
Sámediggi lea 2023:s álggahan rekrutterenprošeavtta man ulbmil lea oažžut eanet sámi nuoraid ja nuorra rávesolbmuid váldit oahpaheaddji- ja mánaidgárdeoahpaheaddjeoahpu. Sámediggi lea bálkáhan prošeaktamielbargiid geat leat bargan rekrutterenprošeavttain. Logut oktasaš sisaváldimis, maŋnel ohcanáigemeari cuoŋománu 15. b. 2023, čájehedje ahte iešguđetlágán ásašusaid sámi mánaidgárdde- ja oahpaheaddjeoahput eai vásihan ohcciidlogu njedjama ovddit jagi ektui. Muđui Norggas ledje unnimus ohccit oahpaheaddjeoahpuide 15 jahkái.

Sámediggi almmuhii gilvofálaldaga, ja lea dahkan šiehtadusa Forest peopleiin mii galgá buvttadit filmma “buori sámi oahpaheaddji birra” ja diehtujuohkingihppagiid sámi mánáidgárdeoahpaheaddje- ja oahpaheaddjeoahpuid birra, ja maddái oahpaheaddjeoahpuid birra main lea sámegeiella fágasuorggis. Háhkama ollislaš árvu lea 600 000 ruvnno.

### 3 Areálat, biras ja dálkkádat

**Servodatmihttu:**

- Sámi guovlluid areálat ja luondduressurssat hálddašuvvojit dainna jurdagiin ahte boahttevaš sohkaoluvaide sihkkarastojuvvo eallinvuođđu ja vejolašvuhta bisuhit ja ovddidit sámi kultuvrra, ealáhusdoaimmaheami ja servodateallima.



Govus 11: Areálat, biras ja dálkkádat: njuolggodoarjagat ja ohcanvuđot doarjagat

### 3.1 Čoahkketabealla – areálat, biras ja dálkkádat

	Rehketdoallu 2023	Rev. budš. 2023	Boađus. rev. budš. ektui
Doaibmagolut	4 436 687	3 748 000	-688 687
Doaibmabijut	3 835 948	3 496 000	-339 948
<b>Submi</b>	<b>8 272 635</b>	<b>7 244 000</b>	<b>-1 028 635</b>

Sámediggi bargá máŋgga ládje sihkkarastit ahte sámi guovlluid areálat ja luondduresursat hálddašuvvojit dainna jurdagiin ahte sihkkarastit boahttevaš buolvvaide birgenlági. Okta doaibmabijuiin lea nannet sámi areála- ja resursavuoigatvuođaid dainna lágiin ahte fuolahit ahte sámi vuoigatvuođalaččaid beroštusat fuolahuvvojit plánain ja doaibmabijuiin mat gusket areála- ja resursahálddašeapmái. Dát dahkkojuvvo Sámedikki vuostaldanvuoigatvuođa geavaheami ja konsultašuvnnaid bokte. 2023:s leat earret eará áššit Romssa guovllu riddoguovloplána, Elkem Tana viiddideapmi, Nord-Gondol-prošeavtta regulerenplána, 420-kV fápmojođas Skáiddis Hámmerfestii, Muolkkuid elektrifiseren, Davvi-Norgga konseptaválljenguorahallan (konseptutvalgsutredningen for Nord-Norge) ja Fovse-ášši leamaš áigeguovdilis áššit maiguin leat ollu bargan.

Sámediggi mearridii 2023:s ášši luondduvalljivuoda suodjaleamis. Sámediggi háliida ahte bargojuvvo ođđa suodjalanguovlomodeallaid ovdánahttima ovdii sámi guovlluin, mat váldet vuolggasaji árbevirolaš geavaheamis ja dahket vejolažžan joatkit dan geavaheami. Sámi guovlluid suodjalanbarggu oassin lágida Sámediggi jahkásaččat seminára Sámedikki áirasiidda suodjalanguovlostivrrain, buoridan dihte máhtu ja gelbbolašvuođa sámi perspektiivvaid birra luondduvalljivuhtii ja suodjalussii. Dat maiddá nanne Sámedikki, suodjalanguovlostivrraid, álbmotmeahcchálddašeddiid ja Birasdirektoráhta gaskasaš gulahallama ja ovttasbarggu.

2023:s Sámediggi maiddá lea searvan konsultašuvnnaide ja gulaskuddamiidda Luonddušiehtadusa nationála implementerema, dálkkádatpanela syntesaraportta, dálkkádatlávdegotti 2020 ja eará relevánta áššiid birra, mat gullet Sámedikki bargui nationála ja riikkaidgaskasaš luonddu- ja dálkkádatpolitihka váikkuheamis.

### 3.2 Hálddahus – areálat, biras ja dálkkádat

	Rehketdoallu 2023	Rev. budš. 2023	Boađus. rev. budš. ektui
Báلكá ja sosiála golut	3 974 155	3 370 000	-604 155
Doaibmagolut	462 532	378 000	-84 532
<b>Submi</b>	<b>4 436 687</b>	<b>3 748 000</b>	<b>-688 687</b>

### 3.3 Areálaid hálddašeapmi

Áŋgiruššansuorggi mihttomearri:

- Sámi ealáhusaid, kultuvrra ja servodateallima luondduvuođus lea sihkkarastojuvvon buot plánemiin, ja Sámediggi lea deahtalaš eavttuidbidji ja konsultašuvdnabealli areálahálddašeamis.

### 3.3.1 Čoahkketabealla – areálaid hálddašepmi

	Rehketdoallu 2023	Rev. budš. 2023	Boađus. rev. budš. ektui
20001 Protect Sápmi vuodđudus - njuolggodoarjja	1 187 000	1 187 000	0
22001 Sámi areála- ja resursavuogiatvuodát - ohcanvuodát doarjja	2 542 219	1 900 000	-642 219
23501 Geahččaleapmi mohtorjohtolat meahcis - prošeakta	0	209 000	209 000
<b>Submi</b>	<b>3 729 219</b>	<b>3 296 000</b>	<b>-433 219</b>

Sámediggi lea 2023:s buktán 5 vuosttaldeami, čađahan 2 soabaheami ja čađahan 5 konsultašuvnna.

Sámediggi oaččui vuosttaldemiid oktavuodas Romssa - regiovna riddoavádatplánii mielde ahte árbevirolaš mearrageavaheami árva galgá deattuhuvvot riddoquovllu plánemis.

Elkem Deanu viiddideami áššis lea Sámediggi hilgádan vuosttaldeami maŋjel go gielda rievdadii iežas viiddidanevttohusa maŋjel go lei konsulteren guoskevaš orohagain nu ahte guovlu lea ráddjejuvvon, ja danne lea johtin- ja johtalangeainnu čuozaš dohkálaš.

Jagi 2023 vuosttaldii Sámediggi Muosát, Davvenjárgga, Áŋŋoluovtta ja Leairavuona suohkaniid areálaplánaid. Vuosttaldemiid duogážin lei ahte evttohusat eai doarvá bures váldán vuhtii sámi kultuvrra ja ealáhusbargguid luondduvuođu sihkarastima. Plánat leat ain barggu vuolde.

Sámediggi sáddii vuosttaldeami gielddaplána areáloassái Porsáŋggu gildii. Vuosttaldeamiid ovdiduvvojde jagis 2021. Dialoga vuodul suohkaniin gesii Sámediggi muhtun vuosteákkaid ruovttoluotta. Vuosttaldeamiid NÆ4 Klubben, FTU3 Ligajohka ja FTU10 Hamnbuktveien vuostá bisuhuvvojit. Suohkan lea mearridan plána ja diedihii Sámediggái miessemánus ahte sii váldet oktavuoda Stáhtahálddašeddiin čađahit soabaheami. Sámedikkiin ii leat váldojuvvon oktavuoha čađahit soabaheami.

Sámediggi lea álggahan soabaheami Ánddasullo suohkaniin linnasullo čáhcefápmorusttega detálljamuddenplána oktavuodas Nordlándda Stáhtahálddašeddiin mii lea soabaheaddjin. Vuodđun vuosttaldeapmái lea ahte boazodoalu viidáset geavaheami ii leat doarvá bures vuhtiiváldojuvvon plánas. Sámedikki vuostealkámuša vuodul gohčui suohkan orohaga konsultašuvdnačoahkkimii plána birra. Ánddasullo suohkan ferte danin ođđa plánamearrádusas árvvoštallat galgá go vuosttaldeapmi mieđihuvvot vai galgá go plánaevttohus bisuhuvvot numot dat dál lea. Jus ášši ii čovdojuvvo soabaheami bokte, de sádde Stáhtahálddašeaddji plánaevttohusa loahpalaš mearrideapmái Gielda- ja guovlodepartementii.

Sámediggi lea maiddá čađahan soabadeami Vefsn suohkaniin, Nord-Gondol prošeavtta muddenplána birra. Gondola lea plánejuvvon mannat Mussere guovddážiš bajás Øyfjelletii. Vuodđun vuosttaldeapmái lei ahte plána ii doarvá bures váldán vuhtii boazodoalu johtima guovllu čađa. Nu guhká go johtingainnu dilálašvuhta ii leat čielggaduvvon Øyfjellet bieggafápmorusttega konsešuvnnas, de bohtá vel okta liige doaibmabidju guovllus leat noađđin boazodollui. Ii leat joksojuvvon ovtamielalašvuhta dahje ii leat leamaš vuoddu geassit Sámedikki vuosttaldemiid plánii. Ášši lea sáddejuvvon Gielda- ja guovlodepartementii viidásit meannudeapmái.

Sámediggi lea máŋga jagi bargan 420-kV fápmojohtasiin Skáiddis Hámmerfestii. 2023:s lea bargojuvvon dainna áigumušain čatnat oktii 420-kV fápmolinjjá huksema Skáiddis Hámmerfestii oktii Muolkkuid elektrifiseremiin. Sivvan dasa lei ahte el-fápmolinjjá huksen lea lahka čadnon elektrifiseremii. Leat čadahuvvon konsultašuvnnat Oljo- ja energijidepartemeanttain (OED) mearrádusevttohusa birra váiddaáššis 420-kV fápmojohtasa hárrái Skáiddis Hámmerfestii. Sámediggi ávžžuhii politihkalaš konsultašuvnna gos maiddá sáhtii konsulteret gažaldaga Muolkkuid/Hámmerfeastta LNG elektrifiserema birra. Ráđđehus ii háliidan konsulteret elektrifiserengažaldagas. Ráđđehus lohpidii árvvoštallat galget go Muolkkuid elektrifiserema gažaldaga birra konsultašuvnnat. Sámediggi oaččui árvvoštallama easka guokte beaivvi maŋjel go ráđđehusa preassakonferánsas almmuhuvvu elektrifiserenmearrádus. Ráđđehus dáhkida ahte dan sadjái galget árvvoštallat konsultašuvnnaid "konkrehta" huksenprošeavttaid joatkkameannudemiid oktavuodas.

Sámediggi lea meannudan Muolkkuid elektrifiserema sierra áššin čakčamánu dievasčoahkkimis. Sámedikki mielas ii leat ráđđehus čuvvon konsultašuvnageatnegasvuoda dán áššis, ja gáibida ahte ráđđehus geassá ruovttoluotta iežas mearrádusa ja čadaha ollislaš guorahallama dákkár mearrádusa váikkuhusain.

Stuorradiggi lea bivdán ráđđehusa ovddidit rievdadusevttohusa plána- ja huksenlágas ja energijalágas vai buorebut láchččojuvvošedje buriid plánaproseassaide bieggafámu várás nannámis. Sámediggi lea konsulteren sihke plána- ja huksenlága ja energijalága plánarievdadusaid birra. Dát rievdadusat mielddisbuktet ahte boahtteáiggis gáibiduvvo suohkanlaš dohkkehuvvon guovlumuddenplána bieggafápmorusttegiid várás, ovdalgo konsešuvdna sáhtá addot. Evttohusas váilot dattetge ollu bealit main lea stuora mearkkašupmi sámi vuoigatvuodalaččaide ja báikegottiide, ja danne ii leat ráđđehus iige Sámediggi šaddan ovttaoivilis láchkaevttosaid ektui. Láchkaevttos fertte doarvái muddui vuhtiiváldit konsultašuvnavuoigatvuoda, das maiddá Gielda- ja guovlodepartemeantta geatnegasvuoda konsulteret Sámedikkiin plánaáššiid loahppameannudeami oktavuodas. Láchkaproposišuvnnas lea dárkkuhuvvon ahte departemeanttat galget konsulteret Sámedikkiin bieggafápmorusttegiid vuostaldanáššiin. Evttohusuvvon guovllumuddenplána mielddisbuktá liige váldeproseassa mii mielddisbuktá lassinoadi sámi vuoigatvuodalaččaide. Danne ohcalii Sámediggi eanet čielga doaimmaid buoridan dihte sámi vuoigatvuodalaččaid kapasitehta vai sii sáhttet oassálastit mearrádusproseassaide ovttadássásaš áššeoasálažžan.

Sámediggi lea 2023:s buktán cealkámuša nátionála vuordámušaide 2023-2027 regionála ja suohkanlaš plánemii, earret eará konsultašuvnnaid bokte. Ráđđehus válddii vuosttaš geardde mielde meahcásteami, sámi meahccegeavaheami, nátionála vuordámušaide, Sámedikki cealkámuša vuodul. Ráđđehusas leat maiddá stuorát vuordámušat sámegiela geavaheapmái, ahte plánemis vuhtiiváldojit mearrasámi beroštumit, boazodoallu ja vásáhusvuodot máhttu. Boadusin lea ahte sámi beroštumit leat nannejuvvon nátionála vuordámušain regionála ja suohkanlaš plánemii.

Davvi-Norgga konseptlávdegoddeguorahallan lea sáddejuvvon gulaskuddamii čakčat 2023. Sámedikkis lei ulbmilin ahte sámi beroštumit galge oidnosii boahit KVVU:s. Earret eará leat váldojuvvon mielde doaimmabijut mat eastadivčče fuođđuid ja bohccuid vuddjomis. Sámediggi oaččui maid doarjaga sierra fáddáráporttaide, ovttá álgoálbmogiid birra ja ovttá boazodoalu birra. Evttohus lea sáddejuvvon gulaskuddamii.

Maŋjel go Alimusriekteduopmu gomihii bieggafápmohuksema konsešuvdna- ja bággolonistanmearrádusa Fosenis 2021 golggothmánus, de lea Sámediggi máŋgga láchkai bargan oažžut ráđđehusa čuovvulit mearrádusa. Sámedikkis leat leamaš konsultašuvnnat ja formálalaš čálašeapmi ráđđehusain 2023:s, muhto dat ii leat buktán bohtosiid. Lea oktasaš áddejupmi dasa ahte duopmu nanne ahte konsešuvdna lea fámoheapme, ja das ferttejit leat váikkuhusat go álbmotriekti rihkkojuvvo. Ráđđehus lea dovddahan ahte sii váldet ášši hui duodalažžan ja barget dan ala ahte gávdnat čovdosa mii sihkarastá ahte álbmotriektálaš geatnegasvuodát fuolahuvvojit dakkár čovdosiin mii lea doallelaš boahtteáiggis nai. Ráđđehus lea juo 2022:s cealkán ahte áigot maŋjel



máhccat ruovttoluotta dainna mii lea juridihkalaš vuodđun prosessii mii galgá čadahuvvot ja ahte dat galggai dáhpáhuvvat jođánit. Áarjel-Fovsen sijte, Fosen Vind DA ja stáhta leat juovlamánus 2023 soahpan šiehtadusa ekonomalaš buhtadusa birra, ja ahte stáhta fállá ođđa dálveguhtuneatnamiid lulábealde Trondheimsfjordena. Áarjel-Fovsen sijtes lea seammás vetoriekti bieggaturbiinnaid konsešuvdnaáigodaga guhkideami ohcamis Storheias. Áarjel-Fovsen sijte, Roan Vind DA ja stáhta gaskasaš šiehtadallamat eai leat vuos loahpahuvvon. Sámediggi áigu geahčadit maid šiehtadus mearkkaša, ja doahttala go dat bures olmmošvuoigatvuođaid. Šiehtadusa ferte čuovvulit ođđa konsešuvdnamearrádusain mii bidjá eavttuid bieggafápmorusttegii, ja mas leat mearrádusat mat sihkkarastet Áarjel-Fovsen sijtii liikká nanu rievttálaččat suddjejuvvon dálveguhtuneatnamiid doppe gosa johtet, go mat sis formálalaččat leat Fovses. Dáid ferte ráđdehus mearridit maŋjel go leat konsulteren Sámedikkiin.

### 3.3.2 Protect Sápmi vuodđudus – njuolggodoarjja

**Njuolggodoarjaga mihttomearri:**

- Protect Sápmi vuodđudus galgá bargat dan ala ahte sámi vuoigatvuođaoamasteaddjit sáhttet friija miedihit huksenáššiin ovdalgihtii addojuvvon dieđuid vuodul.

2023:s Protect Sápmi earret eará lea čadahan álgobarggu viđa ođđa areálaáššis, almmuhan proseassagiehtagirjii friija ja dieđihuvvon miehtama várás álbmotrievtti vuodul, ja bargan dan ovdii ahte ásahtit bajilgova das movt sisabahkkemat boazodoalloguovlluide oppalaččat váikkuhit.

Protect Sápmi raportere ahte lea lihkestuvvan sámiid prosessuála rivttiid implementeremiin, ja lea oažžugohtán eambo doarjaga dasa ahte huksejeaddji galgá árabut go dan mii lea leamaš dábálaš fuolahit álgoálbmotbeali proseassakapasitehta ja -gelbbolašvuođa. Vuodđudus raportere ahte ain gávdnojit aktevrrat mat eai deavdde proseassageatnegasvuođaid, ja muhtumat – ovdamearkka dihte Statnett – mat systemáhtalaččat barget dáid geatnegasvuođaid vuostá. Ii leat vassis sáhtta go Protect Sápmi joatkit barggu seammá dásis boahhte áiggis, go ii oaččo šat FeFo:s doarjaga ođđajagimánu 2024 rájes.

### 3.3.3 Sámi areála- ja resursavuoigatvuođat – ohcanvuođot doarjja

**Doarjaortnega mihttomearri – sámi areála ja resursavuoigatvuođat:**

- Sámi beroštusain ja vuoigatvuođaoamasteddjiin lea duohta vejolašvuohta beassat konsultašuvnnaide vai besset ovdagihtii dieđuid vuodul addit friija miediheami plánaide ja doaimbajuiide areála- ja resursahálddašeami oktavuodas.

	Rehketdoallu 2023	Rev. budš. 2023	Bušeahtta 2023	Boadus. rev. budš. ektui
22001 Sámi areála- ja resursavuogiatvuodát - ohcanvuodát doarjja	2 542 219	1 900 000	1 900 000	-642 219
<b>Submi</b>	<b>2 542 219</b>	<b>1 900 000</b>	<b>1 900 000</b>	<b>-642 219</b>

	Juolluduvvon 2023	Vuoliduvvon	Rehketdoallu 2023
22001 Sámi areála- ja resursavuogiatvuodát - ohcanvuodát doarjja	2 700 000	157 781	2 542 219
<b>Submi</b>	<b>2 700 000</b>	<b>157 781</b>	<b>2 542 219</b>

Ohcamat	Juolluduvvon	Biehttalan	Hilgojuvvon
16	8	8	0

### 3.3.4 Geahččaleapmi mohtorjohtalus meahcis – prošeakta

2022:s sohpe Sámediggi ja Guovdageainnu, Kárášjoga, Porsáŋggu, Unjárgga, Álttá ja Deanu suohkanat ahte Guovdageainnu suohkan galgá váldit badjelassas jodihanrolla geahččalanprošeavtta čađaheamis. Lea ásahuvvon stivrenjoavku, mas oassálasti suohkanat leat fárus. Jagi 2023:s lea vuolláičállon šiehtadus Guovdageainnu suohkaniin.

## 3.4 Luondduresurssat

Áŋgiruššansuorggi mihttomeari:

- Ávkkástallan sámi guovlluid luondduresurssaiguin dáhpáhuvá dakkár vugiin mii fuolaha sámi vuoigatvuođaoamasteddjiid ja báikegottiid beroštusaid ja vuoigatvuođaid, ja dávista riikkaidgaskasaš álbmotriektái, ja mii fuolaha sámiid rievtti kulturdoaimmaheapmái .

Sámediggi lea čađahan politihkalaš konsultašuvnnaid giđđaloddema lánkaásahusa birra Guovdageainnu suohkanis. Dát lea miellidibuktán ahte lánkaásahusa geográfalaš guovlu lea viiddiduvvon, bivdoearri lea lasihuvvon ja njiŋnelas lottiid lea vejolaš bivdit. Lea maiddái mieđihuvvon prinsihppa ahte giđđaloddema lánkaásahus galgá vuodđuduvvon sámi árbevieruide ja boares vieruide, dainna áigumušain ahte bisuhit giđđaloddema ja fievrredit dan boahhtevaš buolvvaide. Konsultašuvnnat loahpahuvojedje almmá ahte šattai ovttamielalašvuohta ođđa lánkaásahusa ektui. Sivvan dasa lea go Sámediggi oaivvilda ahte lánkaásahus ii vuos ge ollašuite buot álbmotrievtti goski eavttuid. Ođđa lánkaásahus dohkkehuvvui 2023 cuoŋománus.

Sámiráđdi lea ráhkadan dálkkádatraportta "Dálkkádatrievdamat Sámis - oppalašgovva ja bálggis viidáseappot" mii ovdanbuktojuvvui Sámedikki áirasiidda njukčamánu. Sámediggi lea ruhtadan raportta ja čuovvuleapmi dievasčoahkkinnáššis 008/19 Dálkkádatrievdamat ja vuoiggalaš ovdáneapmi, maid Sámedikki dievasčoahkkin meannudii 2019 njukčamánu. Raporta sisttisoallá dieđuid das maid

dálkkádatrievdadeapmi mearkkaša sámi servodahkii ja evttoha dálkkádatdoaimbajuid. Raporta lei maid vuodđun Sámedikki áššái 039/23 dálkkádatrievdamiid birra Sámis, maid Sámedikki dievasčoahkkin meannudii 2023 čakčamánus.

Sámediggi lei mielde pláneme ja čadaheame ártkalaš čoahkkima dálkkádatrievdamiid birra, mii lágiduvvui Girkonjárggas golgotmánus. Čoahkkima lágidii ON dálkkádatkonvenšuvna čállingoddi, ja riikkaidgaskasaš ártkalaš ovttasbargu maiddái lei mielde ovttasbargoguobmin. Dálkkádat- ja birasdepartemeanta lei lágideaddji, ja sámedikkii ja Sámiráđđi ledje veahkkin. SáNuL ja muhtun Sámedikki áirasat ledje válljejuvvon máhttuođdin ja oassálaste aktiivvalaččat čoagganeamis.

### 3.5 Luonddualljivohta

Ángiruššansuorggi mihttomearri:

- Luonddualljivođa suodjaleapmi bidjá nana vuodu sámi kultuvrii ja ealáhusdoaimmaheapmái.

#### 3.5.1 Čoahkketabealla - luonddualljivohta

	Rehketdoallu 2023	Rev. budš. 2023	Boađus. rev. budš. ektui
24501 Suodjalanstivrrat - seminára	106 729	200 000	93 271
<b>Submi</b>	<b>106 729</b>	<b>200 000</b>	<b>93 271</b>

Biologalaš šláddjivođa konvenšuvdna (CBD) soabai ođđa máilmmiviidosas luonddušiehtadusa juovlamánus 2021 Montrealas, Kanadas. Šiehtadus sistsidoallá earret eará ahte stáhtat geatnegahttojit suodjalit 30% nannámis ja 30% mearraareálain máilmmis. Sámediggi lei ovdal šiehtadallamiid konsulteren Dálkkádat- ja birasdepartemeanttain Norgga posišuvnnaid birra, muhto ii olahuvvon ovttamielalášvuota buot čuoggáin. Sámediggi ii sáhtán earret eará doarjut 30% mihttomeari jos dat ii mielddisbuvtte ahte álgoálbmogiid hálddašuvvon guovllut dohkkehuvvojit sierra suodjaluskategoriijan.

Obbalaččat ledje álgoálbmogat geat serve duhtavaččat bohtosiiguin. Soahpamuš doarju eamiálbmogiid vuoigatvuođaid ja vejolašvuoda oassálastit rámmavuogádaga doibmiibidjami. Konvenšuvdna dohkkeha maid álgoálbmogiid ceavzilis ja árbevirolaš luonddugeavahanvuogiid ja sin addosiid luondduálddjivođa seailluheapmái.

Čakčamánus ovddidii Sámedikki dievasčoahkkin vuordámušaidis luonddušiehtadusa nationála doibmiibidjami áššis 048/23. Rapportat "Kunnskapsgrunlaget for forvaltning av verneområder - samiske perspektiver" (2023) maid NORCE lea ráhkadan ja «relationen mellan kap.V naturmangfoldslovens bestämmelser områdesvern och den internationella urfolksrätten" (2023) maid Mattias Åhrén lea ráhkadan, ledje vuodđun dievasčoahkkinášši meannudeapmái. Sámedikkis lea čielga vuordámuš dasa ahte luonddušiehtadusa doibmiibidjan buvttiha buoret eavttuid sámi luonddugeavaheapmái ja ahte árbedieđus ferte leat stuorát sadji luonddu hálddašeamis.

Dán čuovvoleapmin meannudii Sámedikki dievasčoahkkin juovlamánus ášši Vaarjelidh - Luondduálddjivođa suodjaleapmi. Sámedikki dievasčoahkkin lei čielggas das ahte dárbbášuvvojit rievdadusat dálá suodjalanmodeallain, go galgá fuolahit árbevirolaš sámi kulturvuđot luonddugeavaheami, sámi ealáhusaid ja kulturdoaimmaheami ILO 169 artihkkala 27 ja ON álgoálbmotvuoigatvuođaid julggaštusa mielde. Sámedikki dievasčoahkkin dovddaha maiddái čielga háliidusa leat mielde ovddideame ođđa modeallaid suodjalanguovlluide sámi guovlluin.

Sámediggi searvvai paneladigaštallamii dálkkádatpanela syntesaraportta almmuheamis dálkkádatrievdamiid birra ja dárbbu birra dálkkádatheivehemiide vai sáhtta nuppástuhttit servodaga vai šaddá dálkkádat nanu servodahkan mas leat unnán luoitimat jagi 2050 rádjái. Okta dain deaŋaleamos sáhkavuoruin maid Sámediggi ovddidii, lei ahte dálkkádatrievdama ii sáhte čadahit dainna lágiin ahte goarida álgoálbmotvuogiatvuodaid nugo dilli lea leamaš earret eará Fosenis. Sámediggi lea maid addán cealkámušaid 2050 dálkkádatlávdegoddái mii ovddidii iežas NAČ raportta 2023 skábmamánu.

### 3.5.2 Suodjalanguovlostivrraid seminára

#### Seminára mihttomearri:

- Suodjalanguovlluid hálddašeapmi váldá vuodu árbevirolaš anus ja dahká vejolažžan ain joatkit dakkár anu.

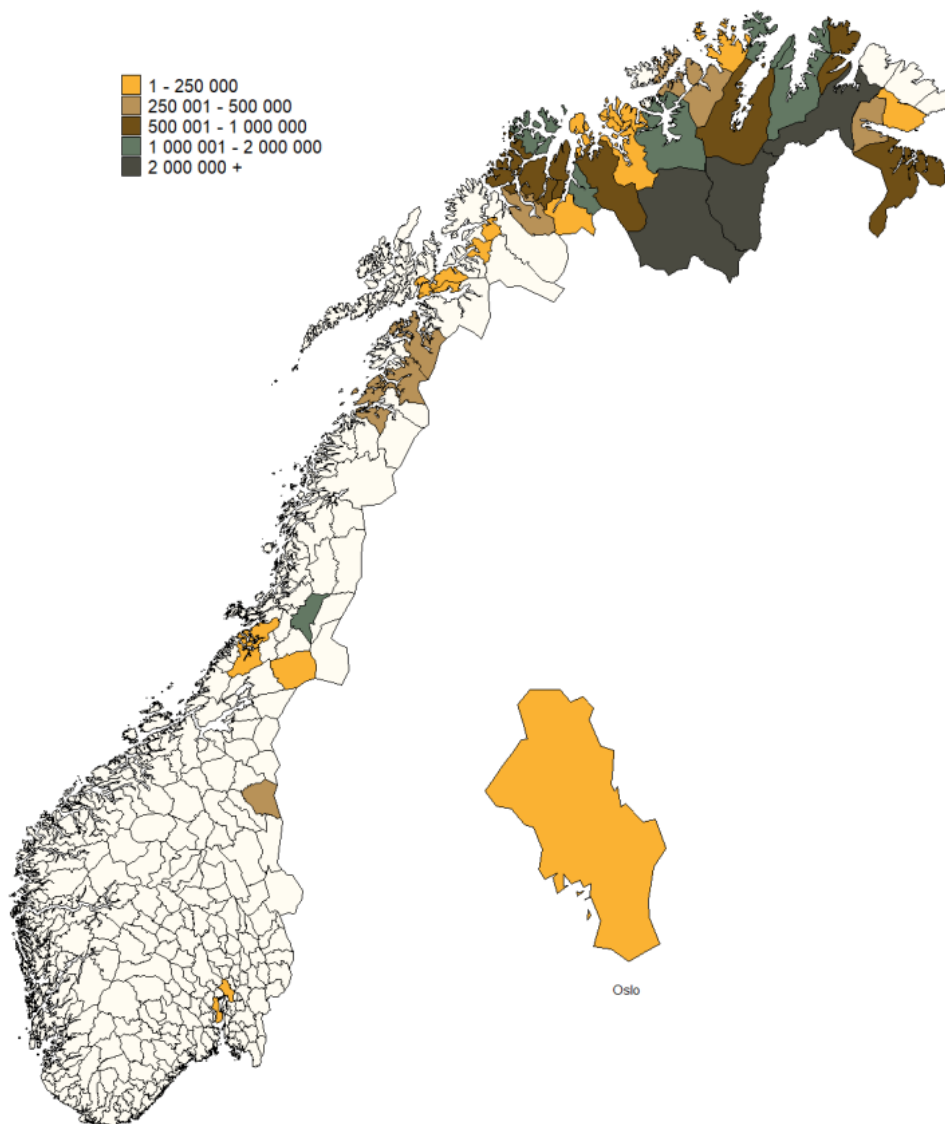
Golgotmánus dollojuvvui digitála seminára Sámedikki suodjalanguovlostivrraid ovddasteddjiide. Semináras ledje vuollelaš 50 oasseváldi. Semináras ovdanbuvttii Sámediggi iežas vuordámušaid Luonddušiehtadusa nationála doibmiibidjamii, áššemeannudeami vuodul Sámedikki dievasčoahkkimis 2023 čakčamánu. Dasto ovdanbuktojuvvojedje NORCE ja Mattias Åhréna raporttat “Kunnskapsgrunnlaget for forvaltning av verneområder – samiske perspektiver” (2023) birra. Raporttaid gávdnosat ja evttohusat digaštallojuvvojedje paneladigaštallamis gaskal muhtun Sámedikki suodjalanstivrraáirasiid, álbmotmeahccehálddašeddjiid ja Birasdirektoráhta.

Semináras čalmmustuhttojuvvui maddái mátkeealáhusgeavaheapmi suodjalanguovlluin. Doppe muhtun áirasat juogadedje iežaset vásáhusaid mátkeealáhusain iežaset suodjalanguovlluin. Loahpas ožžo áirasat logaldallama sámi ipmárdusa birra ceavzilis luonddugeavaheamis ja oktavuoda birra luonddubirrasiguin, gehččon vuosttašamanueanssa Mikkel Nils M. Sara, Sámi allaskuvlla, oaidnobealis. Seminára lei ávkkálaš, áirasat besse buktit oainnuset suodjalanláhkaásahusaide, hálddašangeavahussii ja suodjalanguovlluid geavaheapmái. Sámediggi oaččui maid ollu buriid cealkámušaid muđui nai, maid mii váldit mielde viidáset bargui luonddugáhttemiin ja luonddušláddjivuodain Sámis.

## 4 Ealáhusat

### Servodatmihttu:

- Sámi guovlluin leat nana ealáhusat mat ovddidit ja doalahit elešis sámi servodagaid.



Govus 12: Njuolggodoarjagat ja ohcanvuđot doarjagat ealáhusaide

## 4.1 Čoahkketabealla – Ealáhusat

	Rehketdoallu 2023	Rev. budš. 2023	Boađus. rev. budš. ektui
Doaibmagolut	8 428 170	9 987 000	1 558 830
Doaibmabijut	32 528 931	36 221 000	3 692 069
<b>Submi</b>	<b>40 957 101</b>	<b>46 208 000</b>	<b>5 250 899</b>

Sámediggi oaččui ovttasbarggu bokte Bivdduin ja buori gulahallama bokte Guolástusdirektoráhtain, doarjaga dasa ahte muddeneiseváldi bajidii fanaseari riddoguolástusortnegis (dorski várás davábealde 62°N) gaskaboddosaččat 8 tonnas 16 tonnii njukčamánu 24. b. rájes gitta cuoŋománu 30.b.rádjái. Duogážin lei sávaldat sihkkarastit buoret ávkkástallama dainna hivvodagain mii lei várrejuvvon riddoguolástusortnegii, ja dat lihkestuvai hui bures.

Njukčamánu 2023:s Sámediggi lea čađahan konsultašuvnnaid ráđđehusain 2024 guolástusmuddemiid birra. Sihkkarastojuvvui unnimus várrejuvvi riddoguolástusortnegii 3000 tonnain ja dáhkiduvvon 8 tonna lasseearri juohke fatnasa nammii bivdoearrejahkái 2024. Bealit sohpe maiddái joatkit gonagasreappá 2023 muddema jahkái 2024:i

Sámediggi lea 2023:s árjjalaččat dorjon ja ovttasbargan sámi aktevrraiguin geat gullet vuodđoealáhusaide nugo guolástussii, eanandollui, gilvvagárdedollui, vuovdedollui ja boazodollui. Dat lea mielddisbuktán buoret rámmaeavttuid, eambo vuoigatvuodaid ja buoret gelbbolašvuoda dáidda ealáhusaide. Earret eará lea ovttasbargu Bivdduin ja buorre gulahallan Guolástusdirektoráhtain dahkan ahte Sámediggi oaččui miehtama dasa ahte riddoguolástusortnega fanasbivdoearri lasihuvvui beliin. Dan duogáš lei sávaldat riddoguolástusortnega várrejuvvon eari buoret ávkkástallamis, ja dainna leat lihkestuvvan hui bures.

Dasa lassin Sámediggi lea bargan iešguđet doaimmaiguin mat ovddidit mearrasámi vuoigatvuodaid, luossabivddu ja boraspireseminára. Sámediggi oažžu juohke jađi raportta sámi guovlluid regionála analysa birra, mii earret eará analysere bargosajiid ovdáneami, árvoháhkama, buvttadanmuni ja odđasahemiid sámi guovlluin. Raporta man ráhkadedje 2023:s čájeha ahte bargosajit leat sakka geahppánan. Dattetge lea árvoháhkan lassánan dábálaš bargosurggiin.

Sámediggi lea doarjagiin ealáhusaide sámi guovlluin ja organisašuvnnaide nugo Sámi ealáhusgárdi ja Ungt Entreprenørskap, veahkehan nannet ealáhusaid fierpmádaga, gelbbolašvuoda ja ovdánahttima Norgga beale Sámis. Dálá ja odđa aktevrrat hutkás ealáhusain ja sámi mátkeealáhusain ráhkadit nana ja gánnáhahtti fitnodagaid maid vuodđun leat sámi kulturdovdomearkkat mat speadjalastet Sámi mánggabealatvuoda. Sámedikkis maiddái leat sierra sámi mátkeealáhusčoahkke- ja innovašuvdnafierpmádatprošeavttat, ja prošeakta sámi borramuša birra. Prošeavttat galget nannet mátkeealáhusaid fierpmádagaid ja oainnusmahttit sámi biebmoealáhuside. Dáiddadálle mii oažžu njuolggodoarjaga, bargá dehálaš barggu sámi dáiddáriid ovddideamis natióalalaččat ja riikkaidgaskasaččat.

Duoji dáfus lea Sámediggi šiehtadallan odđa ealáhusšiehtadusa, ja dorjon iešguđetlágan doaimmaid. Sámediggi maiddái lea veahkehan ovdánahttit sámi gálvomearkkaid nugo Sámi Made ja Sámi Duodji, maid Sámiráđdi lea ráhkadan. Gálvomearkkat galget nannet ja oainnusmahttit duoji.

## 4.2 Hálldahus - Ealáhusat

	Rehketdoallu 2023	Rev. budš. 2023	Boađus. rev. budš. ektui
Báلكá ja sosiála golut	7 165 839	8 665 000	1 499 161
Doaibmagolut	1 262 331	1 322 000	59 669
<b>Submi</b>	<b>8 428 170</b>	<b>9 987 000</b>	<b>1 558 830</b>

## 4.3 Vuodđoealáhusat

Ángiruššansuorggi mihttomearri:

- Vuodđoealáhusat seailudit sámi kultuvrra, giela ja eallinvuogi.

### 4.3.1 Čoahkketabealla - Vuodđoealáhusat

	Rehketdoallu 2023	Rev. budš. 2023	Boađus. rev. budš. ektui
28801 Mearrasámi vuoigatvuođat - Borjjadat - prošeakta	500 000	500 000	0
27001 Doarjja vuodđoealáhusaide	-268 496	0	268 496
27010 Mariidnaealáhusat - ohcanvuđot doarjja	5 755 700	2 700 000	-3 055 700
25501 DeanuInstituhtta - njuolggođoarjja	500 000	500 000	0
28802 Luossaprošeakta - prošeakta	498 751	500 000	1 250
27020 Eanadoallu, gilvagardegeavaheapmi ja meahccegeavaheapmi	2 306 600	1 850 000	-456 600
27030 Doarjja boazodollui - ohcanvuđot doarjja	-45 298	1 750 000	1 795 298
27040 Lasseealáhusat boazodoalus - ohcanvuđot doarjja	517 000	1 500 000	983 000
29502 Boraspireseminára	127 245	150 000	22 755
<b>Submi</b>	<b>9 659 998</b>	<b>8 950 000</b>	<b>-709 998</b>

### 4.3.2 Mearrasámi vuoigatvuođat - Borjjadat - prošeakta

Prošeavtta mihttomearri:

- Mearrasámi vuoigatvuođat nannejuvvojit láhkamearrádusain 20230 rádjái.

2023:s lea ráhkaduvvon čuolbmačilgehus mii lea vuodđun fáladatgulaskuddamii prošeaktii ovdadutkosii oažžut veahki. Ovdadutkosa ulbmiliin lea oažžut rievttálaš árvvoštallama leago vejolašvuhta čadahit dakkár prošeavtta.

### 4.3.3 Mariidnaealáhusat

Sámediggi oaččui ovttasbarggu bokte Bivdduin ja buori gulahallama bokte Guolástusdirektoráhtain doarjaga dasa ahte muddeneiseváldi bajidii fanaseari riddoguolástusortnegis (dorski várás davábealde 62°N) gaskaboddosaččat 8 tonnas 16 tonnii njukčamánu 24. b. rájes gitta cuoŋománu 30.b.rádjái. Duogážin lei sávaldat sihkkarastit buoret ávkkástallama dainna hivvodagain mii lei várrejuvvon riddoguolástusortnegii, ja dat lihkostuvai hui bures.

Sámediggi lea 2023:s čadahan konsultašuvnnaid ráđđehusain guolástusmuddemiid birra jahkái 2024. Sihkkarastojuvvui unnimus várrejuvpmi riddoguolástusortnegii 3000 tonnain ja dáhkiduvvon 8 tonna lasseearri juohke fatnasa nammii earrejahkái 2024. Bealit sohpe maiddá joatkit gonagasreappá muddema 2023 rájes 2024 rádjai. Sámediggi lea searvan gulahallančoahkkimii ja buktán cealkámušaid gonagasreappá hálddašeapmái gulahallančoahkkimis maid Guolástusdirektoráhta lágidii ovttas Romssa ja Finnmárkku fylkkagielddain 2023 borgemánus. Sámediggi lágidii suokkardallančoahkkima 2023 golggothmánus sámi guolástusorganisašuvnnain Bivdduin, Norgga Riddoguolástusserviin, Oarje-Finnmárkku Riddoguolástusserviin ja Nuorta-Finnmárkku Riddoguolástusserviin, dainna ulbmilin ahte čielggadit ovttamielalašvuoda ja koordineret cealkámušaid Guolástusdirektoráhta gulaskuddanevttohussii gonagasreabbábivddu muddema birra earremuddejuvvon guovllus 2024:s. Sámediggi geigii gulaskuddancealkámuša mas evttohuvvui rievdadit oassálastinláhkaásahusa ja muddet gonagasreabbábivddu gonagasreappáid ektui bivdoearremuddejuvvon guovllus 2024:s, ja ledje cealkámušmearkkašumit jahkásaš muddenčoahkkimii.

Sámediggi lea čuvvon Vuotnaguolástuslávdegotti čoahkkimiid ja leamaš lagas oktavuoha sihke dainna ja sámi guolástusorganisašuvnnain Bivdduin Sámedikki guolástuspolitihka oktavuodas. Vuotnaguolástuslávdegotti evaluerenbargu ii álggahuvvon nugo lei jurdda, 2023:s, muhto Ealáhus- ja guolástusdepartemeanta lea lohpidan dan vuoruhit 2024:s.

Sámediggi lea čadahan mángga konsulterema ráđđehusain ođđa bivdoearredieđáhusa birra. Šattai jorba, muhto buorre prinsihpalaš ovttamielalašvuoha nannet unnimus fatnasiid doaibmavuodu.

Sámediggi searvvai golggothmánus dievas- ja delegašuvdnačoahkkimiidda Norgga-Ruošša seahkalas guolástuskommišuvnna 53. sešuvnnas, vai sáhtta váikkuhit oainnuiguin ságastallamiidda ollislaš bivdoeriid mearrideami birra ja oppalaš bivdoeavttuid birra daid náliide mat leat leavvan sihke norgga ja ruošša mearraviidodagain.

Sámediggi lágidii golggothmánus 2023 digitála seminára riddoguolástusortnega birra gosa guoskevaš fylkkagielddat, Norgga Njuoskaguollesearvi, Guolástusdirektoráhtta, Ealáhus- ja guolástusdepartemeanta, Norgga riddoguolástussearvi, Norgga Guolástussearvi, Bivdu ja Vuotnaguolástussearvi ledje bovdjuvvon. Ulbmilin lei earret eará oažžut cealkámuša dievasčoahkkináššái prinsihpaid birra mat gusket SGV-guovllu ráddjemii ja ortnega oassálastineavttuide.

#### 4.3.3.1 Mariidnaealáhusat – ohcanvuđot doarjja

##### Doarjjaortnega mihttomearri - Mariidnaealáhusat:

- Bisuhit ja nannet barggolašvuoda mearrasámi guovlluin mas leat buorit rámmaeavttut unnimus bivdofatnasii.



	Rehketdoallu 2023	Rev. budš. 2023	Bušeahhta 2023	Boadus. rev. budš. ektui
27010 Mariidnaealáhusat - ohcanvuđot doarjja	5 755 700	2 700 000	2 700 000	-3 055 700
<b>Submi</b>	<b>5 755 700</b>	<b>2 700 000</b>	<b>2 700 000</b>	<b>-3 055 700</b>

	Juolluvuvvon 2023	Vuoliduvvon	Máksoj. ruovt. 2023	Rehketdoallu 2023
27010 Mariidnaealáhusat - ohcanvuđot doarjja	6 004 000	248 300	0	5 755 700
<b>Submi</b>	<b>6 004 000</b>	<b>248 300</b>	<b>0</b>	<b>5 755 700</b>

Ohcamat	Juolluvuvvon	Biehttan	Hilgojuvvon
67	24	23	20

#### 4.3.4 Luossa

Sámediggi lea čađahan konsultašuvnnaid Ráđđehusain ođđa luossabivdonjuolggadusaid birra Deanučázádagas. Ii olahuvvon ovttamielalášvuohhta daid njuolggadusaid hárrái maid evttohedje sáddet gulaskuddamii.

Sámediggi ovttasbargá Deanučázádaga guolástanhálddašemiin (TF), áššiin mat gusket Deanučázádaga hálddašeapmái. Sámediggi ja DG bukte oktiordnejuvvon cealkámušaid Deanučázádaga muddemiidda ja bivdonjuolggadusaide. Sámedikkis lea leamaš gulahallan Dálkkádat- ja birasdepartemeanttain (DBD) vejolašvuodaid birra ásahtit ráđi sámi giela, kultuvrra ja árbedieđuid viidáseappot fievrredeapmái Deanučázádaga luossabivddu oktavuodas.

Sámediggi lea áigodagas oassálastán prosessii gulahallančoahkkimiiguin maid Nationála Luossaguovddáš Deanus - Joddu lágida, man ulbmilin lea buoridit áddejumi ja hukset šaldi daid iešguđet beliid gaska mat leat mielde proseassas Deanuluosa hálddašemi ektui. Metoda mii lea geavahuvvon lea dialoga, guldaleapmi ja persovnnalaš vásáhusaid juogadeapmi dan sadjái go ságastallan.

Sámediggi lea čađahan konsultašuvnnaid Dálkkádat- ja birasdepartemeanttain golmma iešguđet gulaskuddanevttohusa birra luossabivddu muddema oktavuodas Deanučázádagas ja mearas Finnmárkkus, ja luossabivddu birra sihke Finnmárkkus ja dan olggobealde. Guokte dáin konsultašuvnnain ledje ovttas Bivdduin, Finnmárkku mearraluossabivdoserviin ja Máttá-Várjjaga mearraluossabivdoserviin. Dasa lassin oassálasttii Sámediggi dárkodeaddjin politihkalaš konsultašuvnnain departemeantta ja dáid serviid gaskkas, ja čađahii dasto ieš politihkalaš konsultašuvnnaid buot dáid muddenevttohusaid birra. Proseassa lea oktiordnejuvvon gulahallamiin sihke Deanučázádaga guolástushálddašemiin (DG) ja namuhuvvon Finnmárkku mearraluossabivdiid beroštusorganisašuvnnaiguin. Deháleamos ovttamielalášvuohhta maid olaheimmet departemeanttain,

lei hilgut dan evttohusa ahte giddet olles Finnmárkku dábálaš mearraluossabivdui. Sohppojuvvui ahte mearraluossabivdu galgá jotkojuvvot seamma dásis go ovddit jagiid.

#### **4.3.4.1 Deanulstituhtta – njuolggodoarjja**

**Doarjjaortnega mihttomearri – Deanulstituhtta :**

- Deanulstituhtta ovddida ja veahkeha buoridit máhtu luossabivddu ja johkasámi kultuvrra birra.

Sámediggi lea duhtavaš bargguin ja čájáhusain ja raporttaiguin/materiálaiguin mat leat ráhkaduvvon johkasámi kultuvrra birra.

Sámediggi lea duhtavaš Deanulstituhtta bargguin ja čájáhusain ja raporttaiguin/ávdnasiiguin mat leat ráhkaduvvon johkasámi kultuvrra birra. Deanulstituhtta lea mielde mángga dutkanprošeavttas ja lea váldán badjelassas Stabbur-magasinet almmuheami, mii lea guovllu historjjálaš bláđđi. Deanulstituhtta raporttere ahte lea ožžon ollu odđa bargguid vássán jagis. Dattetge lea váttis čađahit buot instituhtta dálá ekonomalaš dili geažil.

#### **4.3.4.2 Luossaprošeakta – prošeakta**

**Prošeavtta mihttomearri:**

- Luossabivdu joatkašuvvá vuodđudeaddji oassin sámi kultuvrras

Sámediggi lea čađahan prošeavtta nugo lea plánejuvvon, masa gullet golbma sierra oasseprošeavtta, čázádaga Kárášjoga oassi, čázádaga Deanu oassi ja mearraluossabivdu. Buot golmma prošeavttas leat leamaš doaibmajut dan oktavuodas ahte fievriddit viidásset árbedieđu luossabivddu birra mearas ja čázádagas.

#### **4.3.5 Eanadoallu, gilvagaárdedoallu ja vuovdedoallu**

Sámedikkis lea buorre ovttasbargu Boanda- ja smávvadálolaččaid serviin ja Boanddaidserviin iešguđet fáttáin ja iešguđet politihkkasurggiin. Erenoamážit ovttasbargojuvvui dievasčoahkkima áššiin mas galge cealkámušat addot sihke 2023 ja 2024 eanadoallošiehtadallamiidda.

Sámediggi lea maiddáin dán jagi oassálastán Sihke Romssa ja Finnmárkku ja Davvi-Norgga Eanandoalu regionála searvevuhtii, gosa Stáhtahálldašeaddji, Innovašuvdna Norga, eanadoalloorganisašuvnnat ja earát servet. Dat leat deaŋalaš arenat gos sáhtta ságastallat riikkaoasi eanandoalu ovdáneami birra.

#### **4.3.5.1 Eanadoallu, gilvagaárdedoallu ja vuovdedoallu – ohcanvuđot doarjja**

**Doarjjaortnega mihttomearri – eanadoallu, gilvagaárdedoallu ja vuovdedoallu**

- Bisuhit eanandoalu dálá barggolašvuoda ja doallostruktuvrra.

	Rehketdoallu 2023	Rev. budš. 2023	Bušeahhta 2023	Boađus. rev. budš. ektui
27020 Eanadoallu, gilvvagárdegeavaheapmi ja meahccegeavaheapmi	2 306 600	1 850 000	1 850 000	-456 600
<b>Submi</b>	<b>2 306 600</b>	<b>1 850 000</b>	<b>1 850 000</b>	<b>-456 600</b>

	Juolluduvvon 2023	Vuoliduvvon	Máksoj. ruovt. 2023	Rehketdoallu 2023
27020 Eanadoallu, gilvvagárdegeavaheapmi ja meahccegeavaheapmi	2 508 100	201 500	0	2 306 600

Ohcamat	Juolluduvvon	Biehttalan	Hilgojuvvon
15	10	3	2

#### 4.3.6 Boazodoallu

Sámediggi lea buktán cealkámuša boazodoallošiehtadussii 2024/2025. Sámediggi deattuhii ahte dán boazodoallošiehtadusas ferte earenoamážit deattuhit dan váttis ekonomalaš ja doaibmadilálaš dili maid boazodoallu dál vásiha. Dasa lassin deattuhuvvojede sosiála bealit boazodoalus.

Boazodoalloláhkálávdegotti evttohus rievdadit boazodoallolága lei gulaskuddamis ja gulaskuddanáigemeaari lei ođđajagimánu 2023. Sámediggi oaččui 56 gulaskuddanvástádusa. Boazodoalloláhkálávdegotti evttohus rievdadit boazodoallolága ovddiduvvui dievasčoahkkimii njukčamánu 2023. Sámediggi sáddii láhkaevttohusa Eanadoalo- ja biebmodepartementii geasset 2023. 2023 čavčča álggahii ráđđehus barggu guorahallat boazodoallolága. Sámediggi ja NBR leat bovdejuvvon searvat dán bargui. Sámedikkis ja NBR:s lea buorre gulahallan dán proseassa birra.

Sámedikkis lea leamaš oktavuoha NBR:in 2023:s mas fáttát leat earret eará ovttasbargu Boazodoallolága ođasmahttinbarggus, boraspirelávdegottiid dilli, ja ovttasbargu Boazodoalloforuma ektui man ulbmil lea nannet orohagaid barggu areálasuodjalemiin, dálkkádathástalusaiguin ja eará áššiiguin mat gusket boazodollui. Sámediggi vásiha ahte gulahallan NBR:in lea buorranan 2023:s ja atná ovttasbarggu ávkkálažžan ja dehálažžan.

##### 4.3.6.1 Doarjja boazodollui – ohcanvuđot doarjja

Doarjjaortnega mihttomeaari – doarjja boazodollui:

- Sihkkarastit ja nannet árbevirolaš bearašvuđot boazodoalu, lasihit dietnasa ja geahpedit boraspirevaháigiid logu.

Ohcamat	Juolluduvvon	Biehttalan	Hilgojuvvon
25	6	19	0

	Rehketdoallu 2023	Rev. budš. 2023	Bušeahhta 2023	Boađus. rev. budš. ektui
27030 Doarjja boazodollui - ohcanvuđot doarjja	-45 298	1 750 000	1 750 000	1 795 298
<b>Submi</b>	<b>-45 298</b>	<b>1 750 000</b>	<b>1 750 000</b>	<b>1 795 298</b>

	Juolluduvvon 2023	Vuoliduvvon	Máksoj. ruovt. 2023	Rehketdoallu 2023
27030 Doarjja boazodollui - ohcanvuđot doarjja	751 702	797 000	0	-45 298
<b>Submi</b>	<b>751 702</b>	<b>797 000</b>	<b>0</b>	<b>-45 298</b>

#### 4.3.6.2 Lasseeláhusat boazodoalus - ohcanvuđot doarjja

##### Doarjjaortnega mihttomearri - lasseeláhusat boazodoalus:

- Eanet fitnodagat ja eanet dienas doaibmabijuin maid vuodđun lea boazodoallu.

	Rehketdoallu 2023	Rev. budš. 2023	Bušeahhta 2023	Boađus. rev. budš. ektui
27040 Lasseeláhusat boazodoalus - ohcanvuđot doarjja	517 000	1 500 000	1 500 000	983 000
<b>Submi</b>	<b>517 000</b>	<b>1 500 000</b>	<b>1 500 000</b>	<b>983 000</b>

	Juolluduvvon 2023	Vuoliduvvon	Rehketdoallu 2023
27040 Lasseeláhusat boazodoalus - ohcanvuđot doarjja	637 000	120 000	517 000
<b>Submi</b>	<b>637 000</b>	<b>120 000</b>	<b>517 000</b>

Ohcamat	Juolluduvvon	Biehttalan	Hilgojuvvon
3	2	1	0

#### 4.3.7 Boraspiret

Sámediggi lea čadahan konsultašuvnnaid regionna 5 Hedmárkku boraspirelávdegottiin boraspiriid hálddašaplána birra. Doppe konsulterejuvvui guovlojuohkima ja guovžža hálddašeami birra ja bealit olahedje ovttaoavilvuoda.

Sámediggi lea geassemánus 2023 deaivvadan Dálkkádat- ja birasministariin ja Dálkkádat- ja birasdepartemeantta ovttain stáhtačállin. Čoahkkimiin hupme guohtunealáhusaid hástalusaid birra

go boraspirenálit leat nu laskan ja go boraspiret goddet guohtunelliid. Sámediggi válldii maiddáid ovdan boraspire fallehemiid Romssas ja dan alla guovža logu Kárášjogas. Sámediggi ávžžuhii Dálkkádat- ja birasministara čadahit muhtun doaibmabijuid, earret eará geahpedit nállemihtuid ja váldit mielde álgoálbmotrievtti boraspirehálddašeapmái. Ráđđehus almmuhii doaibmabidjopáhka boazodollui ja energiijii juovlamánus 2023 masa mángga Sámedikki cealkámušain ledje váldon mielde. Sámediggi lea čujuhan dasa go ii leat leamaš konsultašuvdna doaibmabidjopáhka almmuheami ovdal, ja lea bivdán konsultašuvnna jođánit.

Sámediggi nammadii lahtuid ja várrelahtuid boraspirelávdegottiide ja čuovvola daid jahkásaččat. Fáddá 2023 čuovvoleamis lei Sámedikki rolla boraspirehálddašeamis ja čilgehus boraspiriid birra mii ovddiduvvui Sámedikki dievasčoahkkimii juovlamánus. NBR ávžžuhii sámi áirasiid boraspirelávdegottiin heaitit dahje ohcat beassat iežaset doaimmain boraspirelávdegottiin. Sámediggi ii leat vuos dahkan ođđa nammademiid. Sámedikkis lea leamaš čoahkin lahtuiguin. Sámediggi ii leat vuos nammadan ođđa lahtuid, go leat ain vuordime vástádusa NBR:s ovdáneami birra.

## 4.4 Juohkelágan ealáhusat

Ángiruššansuorggi mihttomearri:

- Gánnáhahtti fitnodagaid ahtanuššan

### 4.4.1 Čoahketabealla – juohkelágan ealáhusat

		Rehketdoallu 2023	Rev. budš. 2023	Boađus. rev. budš. ektui
27101	Doarjja mánggabealat ealáhusaide - ohcanvuđot doarjja	3 132 657	4 500 000	1 367 343
25001	Sápmi Ealáhusiida - njuolggodoarjja	1 111 000	1 111 000	0
25101	Nuorra Ealáhusutkan - njuolggodoarjja	286 000	286 000	0
<b>Submi</b>		<b>4 529 657</b>	<b>5 897 000</b>	<b>1 367 343</b>

Sámediggi oázžu jahkásaččat ráhkaduvvot raportta Regionálaanalysa - sámi guovlu mii čájeha ovdáneami bargosajiid, árvoháhkama, buvttadeami ja ođđaálggahemiid dáfus sámi guovlluin. Raporta mii ráhkaduvvui 2023:s lea ráhkaduvvon 2021 ja 2022 loguid vuodul. Raporta čájeha ahte Sámi guovllus leat oalle ollu unnon bargosajit ja 2021:s leat unnit bargosajit go ledje jagi 2000:s. Bargosadjeleagu njiedjan lea sihke priváhta ja almmolaš suorggis. Bargosajit lassánedje 2021, muhto bargosajit leat unnit go ledje 2019:s. Ealáhusdoaimma oassi riikka árvoháhkamis Sámi guovllus njiejai jagiin 2021:s ja 2022:s, go mii váldit mielde buot surggiid. Jus geahččat daid dábálaš surggiid, de orru leame lassáneaddji treanda. 2022 oassi lea veaháš badjelis go muhtin jagiid 2008 rájes 2015 rádjái. Sámi guovlluin lea huksehus- ja ráhkadussuorgi mas lea alimus árvoháhkkan. Ealáhusain Sámi guovllus lei ollu stuorát lassáneapmi go dan maid dán jagi ledje vuordán dábálaš ealáhusain.

Go geahččat ođđaálggahuvvon fitnodagaid, de lei álggahandávjodat (galle ođđa fitnodaga leat registrerejuvvon ovttá jagis, proseantta mielde dan ektui galle dálá fitnodaga ledje jagi álggus) sámi guovlluin 9,5% jagis 2022, ja Norggas lei dát lohku 13,2. Nuppe bealis leat oalle unnán fitnodagat heaittihuvvon Sámi guovllus, nu ahte fitnodagaid lohku lea lassánan measta seamma ollu go gaskamearri mii riikkas lea. Dán jagi registrerejuvvojedje 615 ođđa fitnodaga regiovnas. Ollu suohkaniin Sámi guovlluin leat eanet ođđaásaheamit go vurdojuvvon suorgestruktuvrra vuodul. Gáŋgaviikkas lea 9. stuorámuš suorgejusterejuvvon álggahandávjodat buot gielddain riikkas.

Suohkaniin nugo Davvesiidnas, Muosáin, Evenáššis, Guovdageainnus, Unjárggas ja Ráisavuonas leat maid leamaš ollu odđaásaheamit mañemus logijagi áigodagas. Jagis 2022 lei suohkaniin Gáŋgaviikkas, Muosáhis, Evenáššis ja Rivttágis, alimus suorgejusterejuvvon álggahandávjodat Sámi guovllus.

#### 4.4.2 Doarjja juohkelágan ealáhusaide – ohcanvuđot doarjja

Doarjjaortnega mihttomearri – juohkelágan ealáhusat:

- Fitnodatlohku lassána lagabui 2 % sámi guovlluin.

		Rehketdoallu 2023	Rev. budš. 2023	Bušeahhta 2023	Boađus. rev. budš. ektui
27101	Doarjja máŋggabealat ealáhusaide - ohcanvuđot doarjja	3 132 657	4 500 000	4 500 000	1 367 343
<b>Submi</b>		<b>3 132 657</b>	<b>4 500 000</b>	<b>4 500 000</b>	<b>1 367 343</b>

		Juolluduvvon 2023	Vuoliduvvon	Rehketdoallu 2023
27101	Doarjja máŋggabealat ealáhusaide - ohcanvuđot doarjja	4 499 900	1 367 243	3 132 657
<b>Submi</b>		<b>4 499 900</b>	<b>1 367 243</b>	<b>3 132 657</b>

Ohcamat	Juolluduvvon	Biehttalan	Hilgojuvvon
48	26	16	6

#### 4.4.3 Sámi ealáhusgárdi – njuolggodoarjja

Doarjjaortnega mihttomearri:

- Sámi ealáhusgárdi fállá fierpmádaga, gelbbolašvuoda ja árjjalaš doarjaga ealáhuseallimii doaibmaguovllustis.

Romssa ja Finnmárkku fylkkagiela, Innovašuvdna Norga, Nuorta-Finnmárkku ealáhusgárddit ja Dutkanráđdi gallededje guovvamánus - cuonománus buot Nuorta-Finnmárkku gielddaid. Sámediggi lei mielde Unjárggas ja Deanus. Ulbmil lei nannet gulahallama, ovttasbarggu ja ovttasdoaibmama gaskal váikkuhangaskaoapmeoasálaččaid, gielddaid ja ealáhusaid, ja maidái juohkit dieđuid doarjjaortnegiid ja ovddidandoaibmajuid birra ja mobiliseret buriid prošeavttaid.

Sámi ealáhusgárdi lea 2023:s proaktiivvalaččat bargan ealáhusovdánahttimiin nu ahte lea láhčán arenaid, kurssaid ja gelbbolašvuodaloktema fitnodatálggaheddjiide ja ásahuvvon ealáhusaide. Sámi ealáhusgárdi maidái lea veahkehan ja bagadallan álggaheddjiid ja ásahuvvon ealáhusaid, ja erenoamážit deattuhan ahte dat geat háliidit álggahit ja doaimmahit iežaset fitnodaga ožžot fierpmádaga, kapitála ja gelbbolašvuoda, ja maidái doarjaga álggahanmuttus.

#### 4.4.4 Ungt Entreprenørskap - njuolggodoarjja

##### Doarjaortnega mihttomearri:

- Ungt Entreprenørskap erenoamážit deattuha mánáid ja nuoraid hutkáivuoda, buvttadanmovtta ja jáhku alcceseaset ovdánahttima sámi guovlluin Romssas ja Finnmárkkus.

Ungt Entreprenørskap doarju nuoraidfitnodagaid Romssas ja Finnmárkkus, ja lea 2023:s lágidan čoaganeami nuoraidfitnodagaid jođiheddjiide, lágidan fylkameašttirgilvvuid nuoraidfitnodagaide. Dasa lassin leat viiddidišgoahtán iežaset doaimma, nu ahte vuodđoskuvllaid oahppit ožžot Ungt Entreprenørskap prográmmaid davvisámegillii. Ungt Entreprenørskap lea oaidnán ahte sámi giellaguovlluid nuoraidfitnodagaid kvalitehta lea buorránan. Ovdamearkka dihte bohte Guovdageainnu ja Kárášjoga joatkkaskuvllaid nuoraidfitnodagat vuosttaš ja nuppi sadjái Gründeridol 2023:s mii lágiduvvui Álttás.

#### 4.5 Sámi mátkeealáhusat, hutkás ealáhusat ja sámi borramuš

##### Ángiruššansuorggi mihttomearri:

- Hutkás ealáhusaid ja sámi mátkeealáhusaid dálá ja ođđa aktevrrat ráhkadit nanu ja gánnáhahtti fitnodagaid mat váldet vuodu sámi kulturovdanbuktimis mii speadjalastá sámi girjáiivuoda.
- Hukset eambo árvvu sámi bibmui

##### 4.5.1 Čoahkketabealla – Sámi mátkeealáhusat, hutkás ealáhusat ja sámi borramuš

		Rehketdoallu 2023	Rev. budš. 2023	Boađus. rev. budš. ektui
28602	Sámi mátkeealáhusčoahkkaneamit ja innovašuvdnafierpmádat - prošeakta	750 917	750 000	-917
28603	Sámi borramuš - prošeakta	0	750 000	750 000
27202	Sámi mátkeealáhus, hutkás ealáhusat ja sámi biepmu - ohcanvuđot doarjja	2 646 000	4 000 000	1 354 000
25201	Dáiddadállu - njuolggodoarjja	731 000	731 000	0
28703	Čađahaniskamuš Dáiddadállu - prošeakta	0	250 000	250 000
27301	Hutkás ealáhusat	-132 218	0	132 218
<b>Submi</b>		<b>3 995 699</b>	<b>6 481 000</b>	<b>2 485 301</b>

##### 4.5.2 Sámi mátkeealáhusčoahkit ja innovašuvdnafierpmádagat prošeakta

##### Prošeavtta mihttomearri:

- Nannet sámi mátkeealáhusfitnodagaid fierpmádaga

Sámediggi lea álggahan proseassa ráhkadit sierra strategijja sámi mátkeealáhussii. Kreativ industri lea bálkáhuvvon veahkehit barggus. Leat čađahuvvon mánja cealkámuščoahkkima ealáhusain ja vuđolaš yearahallamat ealáhusdolloiguin. Prošektii lea nammaduvvon stivrenjoavku ja referánsajoavku.

Sámedikki ovddas lea UiT Norgga ártkalaš universitehta čadahán ovdadutkosa: “Veien videre for samisk reiseliv, kreativ næring og mat” (geaidnu viidáseappot sámi mátkeealáhussii, hutkás ealáhussii ja bibmui” mii gárvvistuvvui 2022 loahpageahčen. Dát lea leamaš duogážiin Sámedikki bargui sámi mátkeealáhusa strategiijain. Strategiija boadusin galgá leat evttohus váldoprošektii mas leat ángiruššansuorggit, strategiijat ja välljejuvvon doaimbajut.

Sámediggi lea álggahan jotkkolaš barggu ja fierpmádaga Destinasjon Sámiin, Innovašuvdna Norggain, fylkkagielddaiguin, NordNorsk Reiseliviin ja Dáiddadáluin. Bargu lea máhttovuđot ángiruššan mátkeealáhusfitnodagaide Sámis, riikkarájáid rastá ja mas giddejuvvo fuomášupmi sámi kultuvrra ja ealáhusaid girjáiivhtii. Strategiija lea Nasionála mátkeealáhusstrategiija 2030 čuovvoleapmi, mii čadahuvvo lagas ovttasbarggus Innovašuvdna Norggain, gos Sámediggi galgá eaiggáduššat strategiija seammás go eiseválddit váldet ovddasvástádusa.

### 4.5.3 Sámi borramuš - prošeakta

Prošeavtta mihttomearri:

- Fitnodagat atnigohtet ja čalmmustahttet sámi borramušárbevieruid

Sámediggi lea bargan ángiruššansuorggi prošeaktaevttohusaiguin ja vejolaš aktevrraiguin. Dát lea deahtalaš ángiruššansuorgi mii gáibida buori čanastumi ja strategiija mas olggobeale aktevrrat leat aktiivvalaččat mielde. Dán ángiruššansuorggi gehččo mátkeealáhusa, hutkás ealáhusaid ja vuoddoealáhusaid oktavuodas.

### 4.5.4 Sámi mátkeealáhusat, hutkás ealáhusat ja sámi borramuš – ohcanvuđot doarjja

Doarjjaortnega mihttomearri – Sámi mátkeealáhusat, hutkás ealáhusat ja sámi borramušat

- Oktiičatnat, nannet ja oktiiheivehit sámi mátkeealáhusaid, hutkás ealáhusaid ja sámi borramušbuvttadeddjiid/-lágideddjiid

		Rehketdoallu 2023	Rev. budš. 2023	Bušeahhta 2023	Boadus. rev. budš. ektui
27202	Sámi mátkeealáhus, hutkás ealáhusat ja sámi biepmu - ohcanvuđot doarjja	2 646 000	4 000 000	4 000 000	1 354 000
<b>Submi</b>		<b>2 646 000</b>	<b>4 000 000</b>	<b>4 000 000</b>	<b>1 354 000</b>

		Juolluduvvon 2023	Vuoliduvvon	Rehketdoallu 2023
27202	Sámi mátkeealáhus, hutkás ealáhusat ja sámi biepmu - ohcanvuđot doarjja	2 646 000	0	2 646 000
<b>Submi</b>		<b>2 646 000</b>	<b>0</b>	<b>2 646 000</b>

Ohcamat	Juolluduvvon	Biehttan	Hilgojuvvon
34	16	12	6



Dán jagi lea álggahuvvon ovttasbargu earret eará Destinasjon Sámiin, geahčadit čovdosiid ja ráhkadit plána movt olahit nannejuvvon ovttasbarggu sámi mátkeealáhusfitnodagaide. Sámediggi lea juolludan 500 000 ru. Destinasjon Sápmai mii galgá leat veahkkin čuovvulit sámi mátkeealáhusa ovddeš mátkeealáhusánjiruššama. Plánejuvvon ánjiruššan galgá bistit golbma jagi dainna ulbmiliin ahte ásaht bistevaš struktuvrra destinašuvdna-fitnodaga ruhtadeapmái ja doibmii dán áigodagas.

#### 4.5.5 Dáiddadállu – njuolggodoarjja

**Njuolggodoarjaga mihttomearri:**

- Dáiddadállu lokte kollektiivva miellahtuid dáiddalaš gaskkusteamii nátionálalaččat ja riikkaidgaskasaččat.

Dáiddadállu šattai fásta poastan 2023 stáhtabušehtas. Danne lea organisašuvdna virgádan ođđa hálddahušlaš bargi ja ođđa gulahallanbargi 2023:s. Leat maiddái virgádan prošeaktajodiheadji Dáiddadálu 10 jagi ávvudeami váste. Dáiddadállu raportere ahte sámi dáiddarat leat iežaset bargguid dihte ožžon hui stuora beroštumi sisriikkalaččat ja riikkaidgaskasaččat, ja ahte leat garrasit bargan áimmahuššat sisriikkalaš ja riikkaidgaskasaš ovdáneami maid leat vásihan. Dan dihte lea olles sámi dáiddasuorgi beassan ovdánit fágalaččat, ja dat lea juo mielddisbuktán hirkmat buriid bohtosiid 2023:s. Resursadili geažil dát dattetge lea leamaš gáibideaddji.

Dáiddadállu lea 2023:s bargan ođđa lanjaid ásaheimiin. Čoavddus šattai ođđaáigásaš modulavisttiid oastin mat heivejit bargobáikin mas lea buorre standárda. Dat lea gaskaboddosaš čoavddus. Sámediggi lea addán ruđa modulavistti oastimii. Dáiddadállu maiddái lea čađahan fitnodatovdánahttinprográmma – N2-prošeavtta, ja dan prošeavtta dihte leat ožžon vejolašvuoda deattuhit Dáiddadálu ja Dáiddadálu buktagiid ovdánahttima.

#### 4.5.6 Vejolašvuodadutkkus Dáiddadállui - prošeakta

Sámedikki reviderejuvvon bušehtas jahkái 2023 várrejuvvui 250 000 ru gárvvistit vejolašvuodaaguorahallama maid Statsbygg čadahii árvvoštallat livččii go Sámi joatkkaskuvlla visttiid Guovdageainnus vejolaš geavahit Dáiddadállui go Sámi joatkkaskuvla fárra ođđa vistái 2024:s. Statsbygg konkluderii proseassas ahte ii leat ulbmillaš geavahit osiid lanjain Dáiddadállui. Statsbygg háliida vuovdit visot vistehivvodaga priváhta aktevrraide dahje eará berošteddjiide. Danne loahpahuvvui prošeakta, ja danne eai leat ruđat geavahuvvon.

### 4.6 Duodji

**Ánjiruššansuorggi mihttomearri:**

- Eanet duojárat geain duodji lea ealáhus.

Sámiráđđi lea guhká bargan ráhkadit gálvomearkkaid Sámi Made ja Sámi Duodji. Sámi Made-sertifiserenmearka lea ođđa mearka mii lea ráhkaduvvon doarjut sámi hutkás ealáhusaid. Buot sápmelaččat sáhttet geavahit mearkka iežaset buktagiin. Dál lea vejolaš ohcat Sámi Made mearkka. Sámiráđđi hálddaša ja juohká mearkka. Sámi Duodji- sertifiserenmearka lea gávdnon 1980-logu rájes ja lea autenttalaš sámi giehtaduodjái mearkan. Duodaštusmearkka ulbmil lea addit ostiide dieđuid das guđet duojit leat albma sámi giehtaduojit. Go oastá buktagiid main lea Sámi Duodji ja Sámi Made - mearka, de doarju sámi duojáriid ja sámi servodaga. Sámediggi lea dorjon prošeavttaid. Dasa lassin lea Sámediggi gulahallan Sámiráđđiin ja buktán cealkámušaid ortnegiid hábmemii.

#### 4.6.1 Čoahkketabealla – duodji

	Rehketdoallu 2023	Rev. budš. 2023	Boađus. rev. budš. ektui
25301 Doarjja Duodjeinstituhtii - njuolggodoarjja	5 889 000	5 889 000	0
25401 Boazodoalu ja duoji oahpahuskantuvra - njuolggodoarjja	1 904 000	1 904 000	0
Duoji ealáhusšiehtadus	6 550 578	7 100 000	549 422
<b>Submi</b>	<b>14 343 578</b>	<b>14 893 000</b>	<b>549 422</b>

#### 4.6.2 Duodjeinstituhtta - njuolggodoarjja

##### Doarjaga mihttomearri:

- Duodjeinstituhtta ovddida ja veahkeha duodjefitnodagaid eanet bargat buvttabagademiin ja buvttovddidemiin, ja maddái fierpmáduhukseamiin.

Doarjaga dihte beassá Duodjeinstituhtta (DI) fállat duodjeveahki ja duodjegelbbolašvuoda ovttalbmofitnodagaide, ovttaskas duojáriidda ja earáide geat dárbašit bagadallama ja veahki duddjomis. Duodjeinstituhtta leat ossodagat Snåases (Snåase), Aarbortes (Aaborte), Evenáššis, Oimmáivákkis, Kárášjogas, Unjárggas ja Guovdageainnus. Duodjeinstituhtta bagadalliin lea viiddis duodjegelbbolašvuoda ja DI olaha bagadallanbargguin ollu osiide Sámis. Instituhtta mihttomearri lea bargat ealáhusovdánahhtima ja eambo barggolašvuoda ovdi vai árbevirolaš máhttu seailu. Duođji lea materiála kulturárbi man vuodđun leat moalkás bargoproseassat ja bargovuogit, maid ollu buolvaid sámi duojárat leat ovdánahtán ja maid sáhtá ádjánit eallenagi oahppat. Instituhtta háliida dan fievrridit viidáseappot earret eará nu ahte ovttasbargá báikegottiiguin gos buvttaduvvojit duođji.

#### 4.6.3 Ovddideapmi ja rekrutteren duodjealáhusas – njuolggodoarjja Boazodoalu ja duoji oahpahuskantuvrii

##### Doarjaga mihttomearri:

- Boazodoalu ja duoji oahpahuskantuvra oahpaha nuoraid čeahpes fágabargin, ja fállá viidáseappot oahpu boazodolliide ja duojáriidda.

Oahpahuskantuvra lea eanas plánejuvvon doaimmaid čadahan. Leat oaidnán ahte oahpahallit, ja maddái ohcamat, leat lassánan.

#### 4.6.4 Duoji ealáhusšiehtadus

	Rehket- doallu 2023	Rev. budš. 2023	Boađus. rev. budš. ektui
28001 Doaibmadoarjja - ohcanvuđot doarjja	3 047 500	2 800 000	-247 500
28002 Investeren- ja ovddidandoarjja,konsuleantaveahki ja álggahandoarjja - ohcanvuđot doarjja	1 080 500	1 200 000	119 500
28003 Duodjestipeanda - ohcanvuđot doarjja	80 000	210 000	130 000
28004 Čálgoortnegat - ohcanvuđot doarjja	4 422	50 000	45 578
28005 Gelbbolašvuhta, oahpahuš, kurssat - ohcanvuđot doarjja	93 920	110 000	16 080
28006 Márkanheiveheapmi/ Márkanfievrrredeapmi - ohcanvuđot doarjja	205 300	500 000	294 700
28030 Duojáríid Ealáhus Searvi - njuolggodoarjagat	630 000	630 000	0
28031 Sámiid Duođi - njuolggodoarjja	1 310 000	1 310 000	0
28040 Faga- ja ekonomiijalávdegoddi - prošeahta	15 436	100 000	84 564
28008 Bájit - ohcanvuđot doarjja	83 500	190 000	106 500
<b>Submi</b>	<b>6 550 578</b>	<b>7 100 000</b>	<b>549 422</b>

Sámedikkis leat leamaš ságastallamat ja gulahallan duoji organisašuvnnaiguin ovdal odđa ealáhusšiehtadusa šiehtadallamiid. Giđđachoahkkimis ovddidii Sámediggi ekonomalaš raportta, ja Sámiráđđi ges muitalii duodjemearkka birra.

Duoji ealáhusšiehtadusa šiehtadallamat loahpahušvojedje miessemánus 2023 ja odđa šiehtadus vuolláičállojuvvui jagiide 2024 ja 2025.

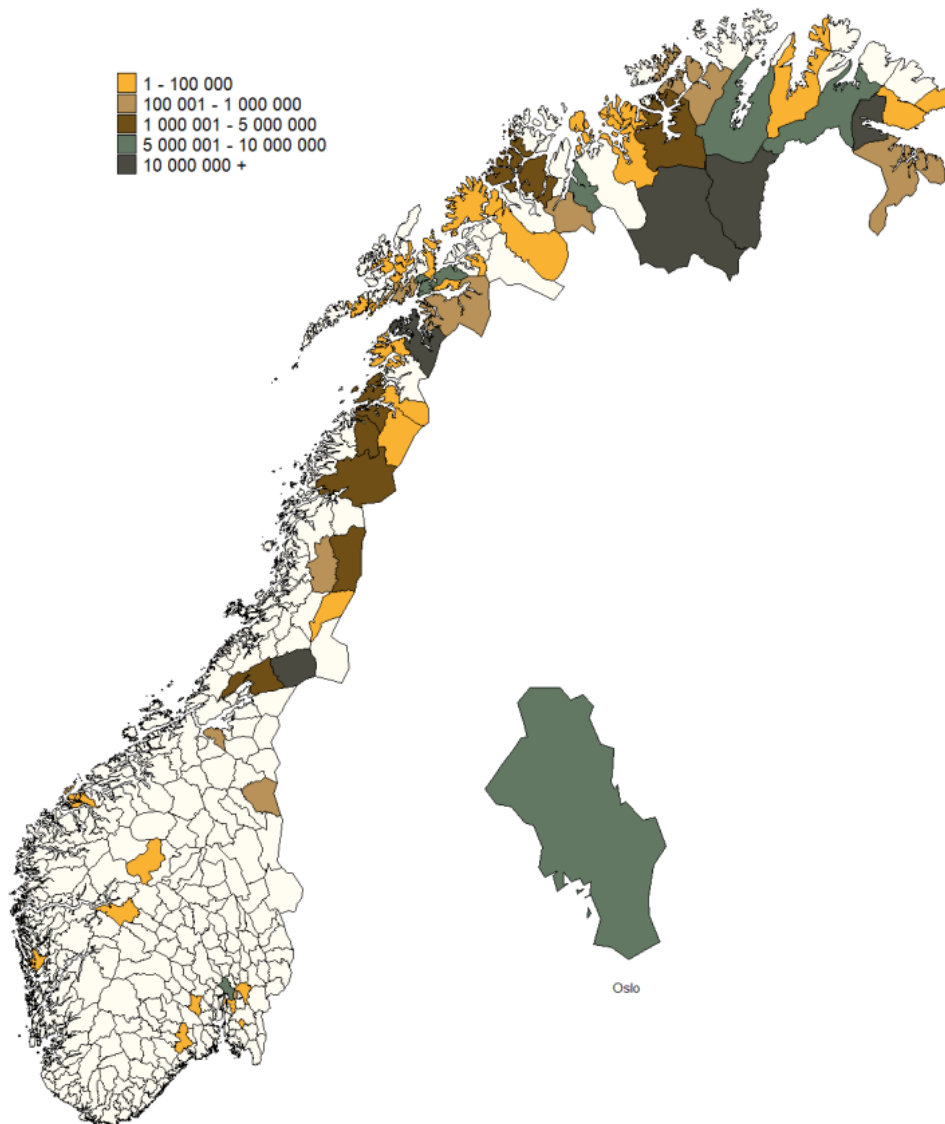
#### Doaibmadoarjja – ohcanvuđot doarjja

Jagi 2021 ledje 29 doaibmadoarjjaohcci. 2022:s ja 2023:s ledje 31 ohcci. Ohcamušaid lohku lea leamaš oalle stabiila dan golmma jagis. Go geahččá ohcciid logu guhkit áiggi vuollái, de lei buoremus jahki 2010 go ledje 60 ohcci. Dat lohku lea dađistaga njiedjan, muhto orru stabiliserejuvvon maŋemus 3-jagis. Go guoská ohcciid geográfalaš juhku, de leat ain eanas ohcamušat duojáríin Kárášjogas ja Guovdageainnus. Lea ain nu, ahte leat eanas nissonlbmot geat duddjojít árbevirolaččat

# 5 Kultuvra

## Servodatmihttu:

- Ealli ja girjás sámi dáidda- ja kultureallin mas lea buorre kvalitehta.



Govus 13: Njuolggodoarjagat ja ohcanvudot doarjagat kultuvrii

## 5.1 Čoahkketabealla – kultuvra

	Rehketdoallu 2023	Rev. budš. 2023	Boadus. rev. budš. ektui
Doaibmagolut	11 504 543	11 806 000	301 457
Doaibmabijut	180 909 122	172 559 000	-8 350 122
<b>Submi</b>	<b>192 413 664</b>	<b>184 365 000</b>	<b>-8 048 664</b>

Sámediggi lea 2023:s árjjalaččat bargan sámi kultuvrra loktemiin earret eará Duohtavuoda- ja soabadankommišuvnna raportta čuovvoleami bokte, stuorradiggedieđáhusa *Kunstnerkår* čuovvoleami bokte ja kulturlága rievdadusevttohusaid bokte. Sámediggi lea ollu oktavuodain váldán ovdan man dehálaš dat lea ahte Sámediggi nákke áimmahuššat sámi dáidaga ja kultuvrra, ovdalis namuhuvvon fáttát leat dalle digaštallojuvvon ovdamearkka dihtii Kulturrádi jahkekonferánsas ja Artic Art Summit:s 2023.

Sámediggi lea maiddá ovtasbarggu bokte Kulturdepartemeanttain, Kulturrádiin, Sámirádiin ja eará aktevrraiguin, ja Bådåddjo eurohápalaš kulturoaivegávopogin 2024 doarjumiin, bargan sámi kultuvrra loktemiin.

Sámi dáiddarat leat ožžon buriid vejolašvuodaid ovdánit dáiddalaččat njuolggodoarjagiid ja ohcanvuđot doarjagiid bokte. Dát guoská earret eará sámi dáiddáršiehtadussii, luohtái ja sámi musihkkii, kulturdoaimmaide, Internašunála Sámi Filbmainstituhtii ja Sámi Dáiddaguovddáži. Lea addojuvvon doarjja ollu prošeavttaide ja buvttademiide main leat iešguđet šáŋŋerat ja ovdanbuktinvuogit, ja lea maiddá addojuvvon doarjja sámi dáidaga riikkaidgaskasaš gaskkusteamii ja vuovdaleami várás. Earret eará leat sihke Internašunála Sámi Filbmainstituhtta ja Sámi Dáiddaguovddáš ožžon doarjagiid prošeavttaide doaibmadoarjaga lassin. Sámediggi lea oaidnán ahte kulturkapihttala ohcanvuđot doarjjaortnegiin leat lassánan ohcamat.

Sámi ásašusain lea dehálaš rolla sámi dáidaga, kultuvrra, kulturárbbi ja historjjá hálddašeamis, gaskkusteamis ja ovdánahttimis. Dát guoská festiválaide, teáhteriidda, museaide, kulturviesuide ja kulturgaskkustanásašusaide. Doarjja lea addojuvvon doaimmaheapmái, gelbolašvuodaloktemii, ásašusovdánahttimii, prošeavttaide ja lágidemiide. Åarjelhsaemien Teatere lea 2023:s bargan čájálmasain «Bïegke Beahteme/ Hvem eier vinden?», mii lea dingojuvvon Bådåddjo2024 várás ja Beaivváš Sámi Našunálateáhter lea lassin ođđa teáhtervistebargui maiddá čađahan strategiiaproseassa ja erenoamážit geahčadan hástalusaid fágaolbmuid rekrutterema hárrái.

Sámi rumbbut leat dehálaš oassi sámi kulturárbbis, ja dain lea erenoamáš mearkkašupmi seremonijalaš oktavuodain. 2023 sirdojuvvojedje guokte sámi rumbbu sámi museaide. Vuosttaš lei Goabdes – Hábmerra rumbu mii sirdojuvvui Norgga álbmotmuseas Árranii ja nubbi lei Frevnantjanken girvrie mii sirdojuvvui Meininge musea čoakkáldagain Saemien Sijtii.

Sámi girjjálašvuoda ángiruššansuorggis Sámediggi earret eará addá doarjaga jahkásaččat sámi girjjálašvuoda ovddideami ja gaskkusteamii várás, ja sámi girjjálašvuoda prošeavttaid ovddideami várás. 2023:s árvvoštallojuvvoi sámi girjjálašvuoda ovddideami doarjjaortnet, ja árvvoštallan čájeha ahte ortnet lea beaktiil dakkárin go dat lea dál.

Sámedikki dievasčoahkkinn mearridii 2023:s Sámedikki dieđáhusa sámi mediaid birra. Dieđáhusas earret eará váldojuvvo ovdan ahte sámi mediain earret eará leat stuora hástalusat rekrutterema, giela, geografiiija, aqi ja sámi kulturipmárdusa hárrái.

Sámediggi ja Sámi Valáštallan Lihttu vuolláičáalle valáštallanšiehtadusa 2023:s. Okta oassi šiehtadusas lea ahte juohke jagi galget leat šiehtadallamat, ja 2023:s oaččui SVL mearkkašahtti doarjjalasáhusa šiehtadallamiid boadusin.

## 5.2 Hálddahus – kultuvra

	Rehketdoallu 2023	Rev. budš. 2023	Boadus. rev. budš. ektui
Bálká ja sosiála golut	7 804 991	9 689 000	1 884 009
Doaibmagolut	3 699 552	2 117 000	-1 582 552
<b>Submi</b>	<b>11 504 543</b>	<b>11 806 000</b>	<b>301 457</b>

### 5.2.1 Sámedikki girjerájusbálvalus

Sámedikki mihttomearri sámi girjerájusbálvalusaid hárrái lea ahte olles sámi álbmot oažžu dohkálaš girjerájusfálaldaga. Sámedikki girjerájus ovttasbargá eará girjerádjosiiguin ja ásahusaiguin ovddidan ja gaskkustan dihte sámi girjjálašvuoda. Girjerájus oastá mánnga gáhppálaga girjjiin, nu ahte eará girjerádjosat sáhttet luoikkahit olles girječoakkáldaga iežaset lohkiide, rádjoluoikkaheapmi. Girjerádjosa luoikan lea stádis. Ollu luoikkahuvvo eará girjerádjosiidda gáiddusluoikkaheami bokte, dasa lassin leat ollu studeanttat geat luoikkahit girjjiid girjerádjosis. Oktiibuot birrasii 1300 luoikkaheami.

### 5.2.2 Lulli- ja julevsámi girjjálašvuoda gaskkusteapmi

Girjjálašvuodagaskkusteami bokte čalmmustahttojuvvojit sámi girječállit ja girjjálašvuoda, servvodagas obbalaččat, ja erenomážit sámi servvodagas. Sámedikki lulli- ja julevsámi guovlluid girjjálašvuodagaskkusteaddjit leat dan mañemuš jagis lágidan mánngaid doaluid ja leat álggahan mánnga gaskkustandoaimma. ”Strikk og Lytt” lea lágiduvvon Hábmara girjjevuorkkás, Ájluovta girjerádjosis, Maajehjaevries (Majavatn) ja Aarbortes. Leat lágiduvvon mánnga lohkanbottu main leat leamaš sámi mánáidgirječállit, birrasii 6–15 oasseváldi.

Márkomeannu festiválagirjerájus lei ovttasbargu gaskal Nordlándda fylkagirjerádjosa ja Sámedikki girjerádjosa. Festiválagirjerádjosa gallededje 407 olbmo golmma beaivvis. Lágiduvvojedje diktalohkamat, ságastallamat, slampoiesiija ja lei maid musihkalaš guoimmuheapmi, birrasii 50 oasseváldi.

## 5.3 Heiveheapmi, ovttasbargu ja eavttut sámi dáidaga ja kultuvrra ovddideapmái

Ángiruššansuorggi mihttomearri:

- Sámi dáidaga ja kultuvrra eanet oainnusmahttin ja máhttu daid birra.

2023:s leat Sámedikkis leamaš mánnga čoahkkima Kultur- ja dásseárvodepartemeantta politihkalaš jodihangottiin. Čoahkkimiid fáttát ledje earret eará sámi kulturlokten, Duohtavuoda- ja soabadankommišuvnna raportta čuovvuleapmi, stuoradiggediedáhusa *Kunsterkår* čuovvuleapmi, ođđa sámi kulturviesuid viessoláigobuhtadus ja dárbu nannet sámi museaid, teáhteriid ja kulturásahusaid.

Sámedikkis leat jahkebeallásaš gulahallančoahkkimat Kulturdepartemeanttain. Jagi 2023 fáttát leat earret eará leamaš bušeahhtaproseassat, Arctic Art Summit, dieđut strategiija- ja dieđáhusbargguid birra. Sámi kulturásahusaid huksenproseassat. Gulahallančoahkkimat leat dehálaččat Sámedikki dáidda- ja kulturpolitihka ovddidepmái.

Sámedikkis lea buorre ovttasbargu Kulturráđiin/Kulturdirektoráhtain ja Sámiráđiin sámi dáidaga ja kultuvrra ovdánahttima ja promoterema birra. Sámediggi lea leamaš mielde pláneme Kulturráđi jahkekonferánša ja KulturSápmi. Sámiráđđi ja Sámediggi leat ovttas lágidan fierpmádatdeaivvadeami Norwegian arts abroad nammasaš fierpmádahkii (NAA fierpmádat) ovddidan dihtii sámi dáidaga riikkaidgaskasaččat.

Nationála ávvudepmái 2030 – *Norge i tusen år* lea nammaduvvon lávdegoddi mas Sámediggi lea ovddastuvvon. Ulbmil Nationála ávvudemiin lea geahčastit 1000 jagi maŋos guvlui áiggi, muhto maiddá čalmustahttit dálá áiggi ja boahtteáiggi. Ávvudeami vuolggasadjin galget leat vihtta árvovuodu; searvevuolta, árvvut, identitehta, árbi, ja ođasmahttin. Oassin ávvudemiin, mat álggahuvvojedje jagi 2021, ja mat bistet gitta 2030, šaddá 2027:s sámi fáddá mas lea namma "gullelašvuolta".

Duohtavuoda- ja soabadankommišuvnna dáidda- ja kulturoasis leat digaštallon mángga konferánssas, earret eará konferánša nationála ásašusaid rolla ja ovddasvástádusa birra Duohtavuoda- ja soabadankommišuvnna raportta čuovvoleamis maid Arctic Arts Summit ja Kultur- ja dásseárvodepartemeanta lágidedje njukčamánu 2023, Kulturráđi jahkekonferánša čakčat 2023 ja Sámiráđi KulturSápmi konferánša čakčat 2023.

Sámediggi lea addán gulaskuddanvástádusa kulturlága rievdadusevttohusii (láhka geassemánu 29. b. 2007 nr. 89 almmolaš stivrejeaddji eiseváldiid ovddasvástádusa birra kulturdoaimmagottiid dáfus). Rievdadusevttohusat sistsidolles earret eará evttohusa rievdadit kulturlága ulbmilparagráfa čielggasmahttin dihtii ahte eiseváldiid ovddasvástádus kultursuorggis lea vuodđolága § 100 infrastruktuurragáibádusa vuodul, evttohus guovtteoasat lánkanannemii giehtaguhkkodatprinsihpa mielde, ja evttohus ođđa mearrádusa birra §4, ahte fylkasuohkanat ja suohkanat galget ráhkadit bajilgova kultursuorggi stáhtusis ja ovddidandárbbus. Plána mielde galgá lánka dohkkehuvvot 2024:s.

Sámedikkis lea leamaš gulahallan Davvi-Norgga kultuvrra Riikkaoasseráđiin (Landsdelsråd). Gulahallama boadusin lea Riikkaoasseráđđi (Landsdelsråd) buktán cealkámuša ráđđehussii ahte galgá áŋgiruššat eanet sámi dáidaga ja kultuvrra ovddas.

## 5.4 Buorit rámmaeavttut sámi dáiddáriidda

### Áŋgiruššansuorggi mihttomearri:

- Sámi dáiddáriin leat buorit vejolašvuodát ovdánit dáiddalaččat.

### 5.4.1 Čoahkketabealla – buorit rámmaeavttut sámi dáiddáriidda

	Rehketdoallu 2023	Rev. budš. 2023	Boađus. rev. budš. ektui
33001 Sámi dáirddáršiehtadus - njuolggadoarjja Sámi dáiddárráđđái	10 092 000	10 092 000	0
32001 Luohti ja sámi musihkka - ohcanvuđot doarjja	3 534 196	2 500 000	-1 034 196
32101 Doarjja kulturdoaimmaide - ohcanvuđot doarjja	6 853 595	4 306 000	-2 547 595
30001 Doarjja Riikkaidgaskasaš Sámi Filbmainstituhtii - njuolggadoarjja	1 991 000	1 991 000	0
30101 Sámi Dáiddaguovddáš - njuolggadoarjja	6 039 000	5 639 000	-400 000
<b>Submi</b>	<b>28 509 791</b>	<b>24 528 000</b>	<b>-3 981 791</b>

Norgga Árttalaš Universitehtamusea almmuhii Luohtevuorkká cuoŋománus: Ođđa lávdi gosa luodit mat leat arkiverejuvvon almmuhuvvojit. Dát lea DigiJoik-prošeavtta boađus. UiT Norgga árttalaš musea, Sámi arkiiva ja Sámediggi leat ságastallan mot Luohtearkiiva viidásit galgá ovdánit.

Music Norway lea ráhkadišgoatán iežas ođđa strategija ja Sámediggi lea dan olis buktán cealkámuša mot Music Norway ortnegat buoret sáhttet duhtadit sámi artisttaid ja sámi musihkkasuorggi dárbbuid.

Čilgehus sámi filmma birra ovddiduvvui njukčamánu dievasčoahkkimis.

### 5.4.2 Sámi dáiddáršiehtadus – šiehtadus

#### Dáiddáršiehtadusa mihttomearri:

- Sámi kulturorganisašuvnnain ja sámi dáiddáriin leat buorit ja einnostanvejolaš rámmaeavttut doaimbaset.

Sámi dáiddáršiehtadus lea dehálaš reaidu čalmmustahttin dihte sámi dáidaga. Sámediggi šiehtadalai Sámi dáiddárráđiin (SDR) 2024 Dáiddáršiehtadusa birra geassemánus 2023. 2024 Dáiddáršiehtadusa ekonomalaš rámmat lassánedje 799 000 ruvnuin. Dát sisttisoallá lassáneami sámi dáiddáriid stipeanddaide, čájáhusbuhtadus ja doaimbadoarjja SDR:i ja čieža dáiddaorganisašuvdnii. Ođđa girječálliidsearvi *Mun Dajan* searvvai SDR:i, SDR jahkečoahkkimis geassemánus 2023.

Sámedikki ja SDR bajitdási ovttasbargošiehtadus galgá evaluerejuvvot ja reviderejuvvot 2024:s. Sámediggi lea dan olis sádden plána- ja proseassaevttohusa SDR:i.

### 5.4.3 Luohti ja sámi musihkka – ohcanvuđot doarjja

#### Doarjjaortnega mihttomearri – luohti ja sámi musihkka:

- Sámi musihkkáriin ja artisttain leat buorit eavttut ovddidit iežaset buvttademiid ja gelbbolašvuoda.



	Rehketdoallu 2023	Rev. budš. 2023	Bušeahhta 2023	Boađus. rev. budš. ektui
32001 Luohti ja sámi musihkka - ohcanvuđot doarjja	3 534 196	2 500 000	2 500 000	-1 034 196
<b>Submi</b>	<b>3 534 196</b>	<b>2 500 000</b>	<b>2 500 000</b>	<b>-1 034 196</b>

	Juolluduvvon 2023	Vuoliduvvon	Rehketdoallu 2023
32001 Luohti ja sámi musihkka - ohcanvuđot doarjja	3 644 796	110 600	3 534 196
<b>Submi</b>	<b>3 644 796</b>	<b>110 600</b>	<b>3 534 196</b>

Ohcamat	Juolluduvvon	Biehttalan	Hilgojuvvon
36	23	10	3

Sámi musihkkasuorggis lea ollu aktivitehta ja mii oaidnit ahte bohtet veháš eanet ohcamat go mannan jagiid. Mánnga nuorra musihkkara leat ožžon doarjaga almmuhit musihka 2023. Dasa lassin oaidnit ahte sámi musihkkasuorgái leat bohtán eanet nuorra juoigat ja musihkkarat.

#### 5.4.4 Doarjja kulturdoaimmaide – ohcanvuđot doarjja

Doarjjaortnega mihttomearri - doarjja kulturdoaimmaide:

- Buorit rámmaeavttut sámi dáiddabuvttademiide kulturvásáhusaide.

	Rehketdoallu 2023	Rev. budš. 2023	Bušeahhta 2023	Boađus. rev. budš. ektui
32101 Doarjja kulturdoaimmaide - ohcanvuđot doarjja	6 853 595	4 306 000	3 806 000	-2 547 595
<b>Submi</b>	<b>6 853 595</b>	<b>4 306 000</b>	<b>3 806 000</b>	<b>-2 547 595</b>

	Juolluduvvon 2023	Vuoliduvvon	Rehketdoallu 2023
32101 Doarjja kulturdoaimmaide - ohcanvuđot doarjja	7 620 550	766 955	6 853 595
<b>Submi</b>	<b>7 620 550</b>	<b>766 955</b>	<b>6 853 595</b>

Ohcamat	Juolluvuvvon	Biehttalan	Hilgojuvvon
196	111	64	21

Leat bohtán mearkkašahkti ollu eanet ohcamat kulturdoaimmaid doarjjaortnegii 2023:s, sihke sáddejuvvon ohcamiid lohku, muhto maidái ohcamiid sturrodat. Stuorimus oassi juolludemiin leat juolluvuvvon guovtti vuoruheami mielde, namalassii kulturdoalut main deattuhuvvo sámi dáidda, kultuvra ja servodatdigaštallan ja proševttat ja buvttadeamit main lea kultuvrralaš ja dáiddalaš bealli. Earret eará lea 2023 juolluvuvvon doarjja mángga filmaprošektii, mángga šánjeris. Oanehisfilmmažat, filbmaráiddut ja mánáid ja nuoraid filmmaid dubben leat mielde juolludemiin ja ollu proševttat čalmmustahttet sihke hástalusaid servodagas, nugo ovdamearkka dihte sámevaši, muhto maidái dokumentáraid main lea stuorra historjjálaš árvu.

#### 5.4.5 Internašunála Sámi Filbmainstituhtta – njuolggodoarjja

**Doarjjaortnega mihttomearri – doarjja Internašunála Sámi Filbmainstituhtti:**

- Internašunála Sámi Filbmainstituhtta ovdánahtta ja ovddida sámi filmmaid.

Doarjja veahkeha addit bálkáruda Internašunála Sámi Filbmainstituhtta (ISFI) direktievrii, hálddahušjodiheaddjái ja gulahallankoordináhtorii. Direktievrras lea ovddasvástádus sihkkarastit institušuvdnii eanet ruđa, láchit ovttasbarggu ja hukset fierpmádagaid. Hálddahušjodiheaddjis lea ovddasvástádus ekonomijii ja beaivválaš doibmii. Gulahallankoordináhtoris lea ovddasvástádus buot ISFI diehtojuohtin- ja márkanfievrridanbargguin. 2023:s almmuhuvvojedje njeallje ođđa sámi guhkesfilmma. Mánnga guhkesfilmma maidái leat boadi boadi mánáid ja nuoraid tv-ráidduid lassin. Dát leat ISFI ja sámi filbmadahkkiid mángga jagi ángiruššama bohtosat.

Tromsø Internasjonale Filmfestival (TIFF) lea vuolláičállán šiehtadusa ISFI:in, muhto háliida maid šiehtadusa Sámedikkiin formaliseren dihte ovttasbarggu mii beliin lea dál. TIFF:s lea leamaš sámi ángiruššan, ja vásiha ahte sii leat sorjavaččat ovttasbarggus eará álgoálbmotásahusaiguin.

ISFI lea 2023:s ovttasbarggus Sámedikkiin oastán ođđa doarjjahálddašanvuogádaga. Dat lea seammá vuogádat go maid Sámediggi atná. Sihke Sámedikki ja ISFI doarjjahálddašeami beavttálmahttima dihte, lea vuogádat biddjojuvvon seammá serverbirrasii. Vuogádagat liikká leat sirrejuvvon hálddašeami ja sihkkarvuoda dihte.

#### 5.4.6 Sámi Dáiddaguovddáš - njuolggodoarjja

**Doarjjaortnega mihttomearri - Sámi Dáiddaguovddáš:**

- Sámi Dáiddaguovddáš gaskkusta dáidaga olu nátionála ja riikkaidgaskasaš gehččiide.

Sámediggi ja Sámi Dáiddaguovddáš álggahedje kuráhtorprográmma 2022:s. Prográmma oktavuodas leat deaivvadan mángii 2023:s. Prográmma olis leat maid organiseren ja lágidan mángga čájáhusa. Dát lea okta oassi gelbbolašvuoda loktemis kuraterema birra mii earret eará jerrojuvvui dán jagi KulturSápmi-konferánsas. Sámi Dáiddaguovddáš maidái lea čađahan ovddastandoaimmaid iešguđet konferánsasain ja almmuhan guokte artihkkala.

## 5.5 Sámi kulturásahusat sámi kultuvrra gaskkustan- ja vásáhusarenan

Ángiruššansuorggi mihttomearri:

- Sámi ásahusat mat hálldašit, gaskkustit ja ovddidit sámi dáidaga, kultuvrra, kulturábbi ja historjjá.

### 5.5.1 Čoahkketabealla – Sámi kulturásahusat

	Rehketdoallu 2023	Rev. budš. 2023	Boađus. rev. budš. ektui
33903 Ásahusovddideapmi - gealbolokten - prošeakta	450 000	500 000	50 000
31001 Bådådđjo lea Eurohpalaš kulturoaivegávpot 2024 - njuolggodoarjja	529 000	529 000	0
Festiválat - njuolggodoarjja	7 045 000	7 225 000	180 000
Teáhterat - njuolggodoarjja	33 473 000	30 473 000	-3 000 000
Museat - njuolggodoarjja	74 431 000	71 231 000	-3 200 000
Sámi kulturviesut ja kulturgaskkustanáshusat - njuolggodoarjja	8 334 000	8 293 000	-41 000
Ásahusovddideapmi - ohcanvuđot doarjja	2 266 209	2 000 000	-266 209
33901 Čađahaniskamuš Savio-musea - prošeakta	154 895	200 000	45 105
<b>Submi</b>	<b>126 078 209</b>	<b>119 751 000</b>	<b>-6 327 209</b>

Sámediggái lea guovddáš mihttomearrin ahte fágalaččat nana museat oamastit ja hálldašit sámi kulturábbi sámi servodaga ovddas.

Kulturdirektoráhtta, Sámiráđđi ja Sámediggi leat álggahan kártenprošeakta man ulbmil lea guorahallat Norgga institušuvnnaid beroštumi ja ángiruššama sámi áššiin. Kártenbargu galgá leat válmmas 2024 giđa. Dasa lassin dahket ISFI ja Sámediggi kártenbarggu sámi institušuvnnaid otná rámmaeavttuin. Dát kártenbargu galgá leat válmmas vuosttaš kvartála 2024.

Sámediggi lea sihke ruhtadan ja searvan jahkásaš *KulturSápmi*-konferánsii mii lágiduvvui Anáris čakčamánu 2023. Sihke Sámi dáidda- ja kulturaktevrrat ja olgguldas aktevrrat serve konferánsii. lešguđetlágan fáttát sámi dáidaga ja kultuvrra birra ja konferánsa buvttadedje loahppajulggastusa mii galgá doarjut rájáidrasttideaddji kulturbarggu Sámis.

### 5.5.2 Ásahusovddideapmi – gelbbolašvuđalokten – prošeakta

Prošeavtta mihttomearri:

- Ásahusain mat ožžot njuolggodoarjaga Sámedikki bušehtas buoridit stivrabargo-, jođihan- ja ekonomijastivrengebbolašvuoda.

Sámediggi lea bidjan johtui kursaráiddu dainna ulbmiliin ahte gelbbolašvuohta galgá loktejuvvot institušuvnnaid stivrenbarggus, jodiheamis ja ekonomijastivrejumis. Sámediggi lea bivdán konsuleantafitnodaga PwC čadahit stivrengebbolašvuodakurssa masa sámi giella- ja kulturinstitušuvnnaid stivrraid stivra- ja värrelahtut bovdejuvvot. Oktiibuot leat leamaš birrasii 60 oasseváldi ja oasseváldit leat leamaš ángirat.

Sámediggi lea ožžon dieđuid ahte kursaráiddu ledje buorit ja áigu danne joatkit sámi institušuvnnaid gelbbolašvuoda nannema.

### 5.5.3 Bådåddjo eurohpalaš kulturoaivegávogin 2024 – njuolggodoarjja

#### Doarjjaortnega mihttomearri:

- Bådåddjo 2024:s lea čielga sámi profiila ja sámi sisdoallu mii dahká sámi giela, dáidaga ja kultuvrra dovvdusin Bådådjos, Norlánddas, Norggas ja Eurohpás

Sámediggi ja Bådåddjo2024 leat vuolláičállán ovttasbargošiehtadusa. Sámediggi lea mielde Bådåddjo2024 politihkalaš váldolávdegottis. Lávdegoddi lea ovdanbuktán sámi sisdoalu Bådåddjo 2024 prográmmii. Kulturoaivegávoga rahpan lea guovvamánu 2024. Dan vahku lágiduvvojit mángga sámi doaimma. Doarjja dagaha vejolažžan ahte lea sámi koordináhtor gii koordinere ja pláne 2024 prográmma, ja muhtun olbmuid váste doaimmaid ovdal kulturoaivegávopotjagi. Koordináhtor sihkkarastá ollislaš sámi perspektiivva ja máhtu mii maddái lea deatalaš guhkesáiggi mihttomeriide, ja fierpmádathuksema sihke báikkálaš, našuvnnalaš ja eurohpalaš/riikkaidgaskasaš dásis.

### 5.5.4 Festiválat - njuolggodoarjja

#### Doarjjaortnega mihttomearri – Festiválat:

- Festiválat mat oainnusmahttet, gaskkustit ja ovddidit sámi dáidaga ja kultuvrra.

Ovcci festivála ožžot njuolggodoarjaga Sámedikkis. Dat leat Riddu Riđđu festivála, Sámi beassášfestivála Guovdageainnus, Márkomeannu, Kárášjoga festiválat, Raasten Rastah, Sámi vahkku Romssas, Sámi musihkkavahku Álttás, Beaskán Luossa Rock ja Tjaktjen Tjåanghko. Doarjja addá doarjjaoažžuide dan einnotahttivuoda maid sii dárbašit fuolahit ja duohtandahkat sámi dáidaga ja kultuvrra. Fovse-akšuvnnat leat maddái nannosit váikkuhan eará sámi doaimmaide. Márkomeannu lea ovdamearka dihte raporterena ahte sii leat leamaš mielde doarjjačalmustahttimiin. Fuomášupmi ja beroštupmi sámi gillii ja kultuvrii orru lassáneame ja sihke Raasten Rastah ja Sámi vahkku Romssas dieđihit leamaš ollu oassálastima. Sámi vahkku Romssas lea lágidan NM heargevuodjimis ja Rabetgilvvu njoarosteamis ovttas SVL:in. Dasa lassin leat lágiduvvon dálvemárkanat, iešguđetlágan kulturdoalut mángga ahkejoavkkuide ovttasbarggus Romssa suohkaniin, Gáissiin ja Nordlysfestivaleniin. Dain leat leamaš sullii 5000 guossi. Raasten Rastah lea lágidan konsearttaid, bargobájiid ja semináraid festivála oktavuodas. Dán jagáš festiválas lei ođas dat ahte juoigan-battle lágiduvvui bearjadaga ja dat lihkestuvai hui bures. Kárášjoga festiválat lea čadahán beassášprográmma man ulbmil lei olahit eanet ahkejoavkkuid. Sii leat eanaš ángiruššan konsearttain galget báikkálaš artisttat.

Riddu Riđđu festiválas lei lávdedáiddaprográmma mas ledje mielde guokte sámi artistta. Ledje gávccii artistta Sámis geat čuojahedje festiválas. Mánáidfestivála lea bastevaš oassi prográmmas. Lágiduvvojedje maddái mángga seminára. Dán jagáš davviálbmogin lei Lakota Davvi-Amerihkás. Lassin festiválii leat čadahuvvon eará aktivitehtat ja festiválas lea maddái ovttasbargu earret eará Romssa Riikkaidgaskasaš filmafestivalain, Hamburga Reperbahnfestivalain ja Islánda Iceland Airwaves festivalain.

Sámi musihkkavahkku Álttás lea festiválas čadahán 12 lágideami/konseartta sámi artisttaiguin ja musihkkáriiguin. Lea meroštallon ahte ledje badjelaš 1000 olbmo festiválas. Earret eará lágiduvvui lávllačállin bargobádji Arctic Song Lab mas ledje 4 demo bihtá. Dasa lassin čadahuvvui fágabeaivi sámi musihkkasuorgái ovttas NOPA:in, TONO:in ja FONONO:in. Festivála raportere ahte dál lea dárbu oažžut eanet ovttasbargoguimmiid geain lea gelbbolašvuohta ja kapitála odđasisorganiserenproseassa bokte man ulbmil lea nannet festivála doaibmaorganisašuvnna ja iežaskapitála.

Sámi beassášfestivála Guovdageainnus lágidii lassin konsearttaide Sámi Grand Prix ovttasbargus earret eará NRK:in, YLE:in ja SVT:in. Doppe lágiduvvui maid beassášmárkan. Festivála Tjaktjen Tjåanghkoie lea goavdin mángga lágideapmái maid Saemien Sijte lágida. Festivála lágiduvvo juohke nuppi jagi nu ahte ii lágiduvvon 2023:s. Jagi 2023 leat leamaš konsearttat, teáhter, fágalaš ja kultuvrralaš logaldallamat, biebmoeahkedat, girjealmmuheamit, álbmotčoahkkimat ja eará doalut maid ulbmil lea čalmmustahttit ja gaskkustit lullisámi dáidaga, kultuvrra, servodaga ja eallima. Doalut dagahit maiddái stuorát beroštumi festiválii.

### 5.5.5 Teáhterat - njuolggodoarjja

#### Doarjjaortnega mihttomearri - Teáhter:

- Ásahuvvon sámi teáhterat sáhttet ovdánit dáiddalaččat, buvttadit lávdedáidaga alla dásis ja sáhttet johttit lávdedáidagiin mii addá kulturvásihusaid ja oainnusmahtta sámegeielaid.

Leat golbma sámi teáhtera mat ožžot njuolggodoarjaga teáhterortnega bokte. Beaivváš Sámi Našunálateáhter, Áarjelhsaemien Teáhter ja Sámi Mánáidteáhter.

Áarjelhsaemien Teatere oaččui 1 000 000 ru lasáhusa Sámedikki 2023 reviderejuvvon bušeahtas. Lasáhus addojuvvui «Biegke Beahteme/ Hvem eier vinden?»-čájálmassii mii lea diŋgojuvvon Bådåddjo2024 várás. Čájálmasa ollislaš bušeahtta lea sullii 10 miljovnna ruvno. Diŋgojumi boadusin lei Biegke Beahteme - trilogiija Bådåddjo 24 rahpamii. Čájálmásain lea máttasámegeiela geavaheapmi deattuhuvvon ja fáddá lea čadnon sámi luondduvalljodagaid ávkkástallamii ja fidnemii dálkkádatperspektiivas.

Beaivváš Sámi Našunálateáhtera odđa vistti lea huksejuvvome ja rahppojuvvo borgemánus 2024. Sámediggi lea oassin huksenprošeavtta prošeaktarádis man Kultur- ja dásseárvodepartemeanta jodiha. Teáhter lea 2023:s čadahán strategijaproseassa ja lea erenoamážit geahčadan hástalusaid fágaolbmuid rekrutterema oktavuodas. Doarjja lea veahkehan Beaivváš Sámi Našunálateáhtera ovddidit ja buvttadit sámi lávdedáidaga alla dásis. Teáhter evttohuvvui earret eará Hedda-bálkkašupmái nuoraidčájálmaskategorijas, mii veahkeha vel eanet sámi lávdedáidaga oažžut oidnosii. Allaq lea vuosttaš olleseahketčájálmás mas oarjelsámegeiella lea váldogiellan ja čájálmás lea leamaš gierdomátkkis fylkkas 2023 odđajagimánus/guovvamánus. Dasa lassin lea teáhter ráhkadan mánáidčájálmasa Giele Luvlede ja čájálmasa Handtak man fáddán lea veahkaváldi guoibmevuoda oktavuodain.

Sámi Mánáidteáhter raportere ahte sis leat leamaš 6 čájálmasa sámegeillii mánáide ja nuoraide oktiibuot 532 gehččiin. Dasa lassin lea sis leamaš geasseloahpaheapmi kulturskuvllas gosa serve 90 olbmo.

### 5.5.6 Museat - njuolggodoarjja

#### Doarjjaortnega mihttomearri - museat:

- Sámi kulturárbbi eaiigáduššet ja hálldašit fágalaččat nana sámi museat sámi servodaga beales.

Ásahasat mat ožžo njuolggodoarjaga Sámedikki 2023 bušeahta museapoasttas leat Árran julevsáme guovdásj, Saemien Sijte, RiddoDuottarMuseat, Deanu ja Várjjat museasiida, Várdobáiki Sámi guovddáš, Davvi álbmogiid guovddáš, Norges museumsforbund Sámi museasearvi.

Oassin Bååstede-proševttas lea kopieret dávviriid. Proševttas leat muhtin áigequovdilis dávvirat mat leat sihke erenomážit ja dehálaččat gaskkustanoktavuođas ja danne sávvat ahte sihke sámi museat ja Norgga álbmotmusea galget sáhttit čájehit dáid dávviriid. Eará dávvirat fas leat dakkár dilis ahte daid ferte geahččalit sealluhit ja gáhttet, nu ahte daid ii sáhte bidjat čájálmassii. Dávvirat mat leat máhcahuvvon ruovttoluotta kopierejuvvojit nu ahte maiddái dat sáhtte biddjot Norgga álbmotmusea čájálmassii Osloi. Dávvirat mat eai máhcahuvvo ruovttoluotta kopierejuvvojit vai sáhttet čájehuvvot sámi museain.

Sámedikki bargu hálddašit ja máhcahit seremonijalaš dávviriid vuodđuduvvá ON julggaštusas álgoálbmotvuogavuodaid birra (UNDRIP). Sámi rumbbut leat dehálaš oassi sámi kulturárbbis, ja dain lea erenoamáš mearkkašupmi seremonijalaš oktavuođain. 2023 sirdojuvvojedje guokte sámi rumbbu sámi museaide. Vuosttaš lei Goabdes – Hábmara rumbu mii sirdojuvvui Norgga álbmotmuseas Árranii ja nubbi lei Frevnantjanken girvrie mii sirdojuvvui Meininge musea čoakkáldagain Saemien Sijtii.

Saemien Sijtes lea ovddasvástádus olles lullisámi guvlui. Ođđa museavisti ja museačájálmás lea miellidubbuktán eanet galledeaddjiid Saemien Sijtii. Stuorimus dáhpáhus 2023:s lei go Frevnantjanken girvrie máhcahuvvui Meininge musea čoakkáldagain Saemien Sijtii. Rumbu lea leamaš eret 300 jagi. Sirdin lea buori ovttasbarggu boadus gaskal Saemien Sijte, Meininge musea, Kultur- ja dásseárvodepartemeantta ja Sámedikki. Saemien Sijte oaččui 900 000 ru lasáhusa Sámedikki reviderejuvvon bušeahtas loktanán viessoláiggu buhtadussan.

Bååstede-proševtta olis bohte 2023:s 336 dávvira Árranii Norgga álbmotmuseas. Dáin leat 18 bihtánsámi dávvira. Okta dávvir mii lea sirdojuvvon Árranii lea Goabdes – rumbu mii gávdnui Hábmerris. Árran lea leamaš nuppástuhttinproseassas, go 2023:s heaittihuvvui vuodđudussan ja álggahuvvui oasusearvin. Sámediggi, Hábmara suohkan ja Nordlándda fylkkasuohkan leat oasusdoallit ja Sámediggi lea váldooasusdoalli. Dán proseassa birra čilgejuvvo eambbo kapihttalit 12.3.1. Rievdadeapmi vuodđudusas oasusearvin lea váikkuhan organisašuvnna doaimmaide 2023:s. Árran liikká árvoštallá ahte sii leat bures joksán mihttomeriid. Sii leat bargan hui bures fágalaččat sihke siskkáldasat, muhto maiddái sin birrasiin servodagain nai. Sii leat čadahan ollu fágalaš proševttaid ja lágidemiid ollu gehččiide/oasseváldiide, iešguđet báikkiin regiuvnnas. Sii leat maiddái geavahan ja čalmmustahtán sámegeielaid mángga ládje.

Várdobáiki museas lea ovddasvástádus gaskkustit sámi kulturárbbi Davvi-Nordlánddas ja Lulli-Romssas. Siidii-čájáhusa bokte gaskkusta Várdobáiki dávviriid mat leat máhcahuvvon Bååstede-proševtta olis. Várdobáiki bargá maiddái ánggirit mánggáin vistesuodjalusproševttain. Várdobáiki Sámi guovddáš raportere ahte museadoaimmas ain lea bajáshuksendoaimma jođus, sihke lanjaid, sisdoalu ja fágalašvuoda dáfus. Musea bargá árrjalaččat dainna ahte sihke materiála ja immateriála kulturárbi galgá sihke duodaštuvvot ja fievrriduvvot viidáseappot sámi giellahorisontta vuolde ja lea leamaš mielde 28 fágalaš proševttas. Várdobáikkis leat leamaš oktiibuot 5980 guossi. Várdobáiki Sámi guovddáš lea váldán oktavuođa Divvumiin go guoská dárogiel- ja sámegeielteavsttaid addimii. Áššeságastallan Divvumiin joatká 2024:s dainna áigumušain ahte oazžut bistevas šiehtadusa. Bargojuvvo teavsttaiguin mat galget ođđa čájáhussii mii rahppo guovvamánu 9. beaivvi 2024. Davvi Álbmogiid guovddáš lea bargame ođđa bistevas vuodđočájáhusain vai besset čájehit dávviriid mat leat máhcahuvvon Bååstede-proševtta olis. Guovddáš searvá Dutkat Davvin –dutkanprošektii ja Dávvirat Duiskkas -dokumenterenprošektii. Guovddáš maiddái ánggirit bargá čalmmustahttit mearrasámi biebmóárbevieruid. Davvi álbmogiid guovddáš lea 2023:s čadahan 4 sierranas čájáhusa. Daid oktavuođas leat maiddái čadahuvvon seminárat/kurssat. Musea diediha ahte bistevas čájáhus lea

leamaš gáibideaddji ođasmahttindoaimma, ja musea bastevaš čájáhus lea leamaš gitta. Liikká lea guovddášis leamaš dássedis doaimma 2023:s ja guovddáš illuda ođđa bastevaš čájáhusa rahpamii 2024 giđa.

RiddoDuottarMuseat-vuođđudus fáttmasta Kárášjoga, Guovdageainnu, Porsáŋggu ja Jáhkovuona museaid. Sámi dáiddačoakkáldagat sturrot, ja RiddoDuottarMuseat (RDM) váldá stuora ovddasvástádusa vurrkodit ja hálddašit sámi dáidaga. 2023:s álggahuvvui ovdaprošeakta ásahit Sámi dáiddamusea ja ođđa lokálaid Sámiid Vuorká-Dávviiridda. RiddoDuottarMuseat lea 2023:s ožžon 500 000 ru dokumenteret Álttá-Guovdageainnu eanu dulvvadeami dehálaš historjjá. 2023:s geigejuvvui dán prošeavtta referánsajoavkku raporta. Statsbygg lea 2023:s álggahan barggu ođđa museavistti ovdaprošeavttain RDM:i Kárášjogas. Plánejuvvon visti lea sihke kulturhistorjjálaš musea ja dáiddamusea váste.

Deanu ja Várjjat Museasiida -vuođđudussii gullet njeallje musea, Deanu Musea, Várjjat Sámi Musea, Saviomusea ja Ä'vv- Saa'mi mu'zei. 2023:s lea Museasiida lágidan máŋga aktivitehta mii lea lokten máhtu sihke báikkálaččat, regionálalaččat, nátionálalaččat ja riikkaidgaskasaččat. Várjjat Sámi Musea ávvudii 40-jagi ávvudanseminárain. Ä'vv- Saa'mi mu'zei lea áŋgirit bargan nuortalašgielain. Deanu ja Várjjat Museasiida lea 2023:s ovttas Statsbyggain ja Sámedikkiin čielggadan dihte lokálaid Saviomuseii.

Sámediggi ovttasbargá sámi museasiiddaiguin, Sámi museaserviin ja Norgga Musealihtuin Dávvirat Duiskkas -prošeavttain. Kultur- ja dásseárvodepartemeanta lea ruhtadan prošeavtta. Sámi museaid ágabargit servet aktiivvalaččat prošeaktii ja 2023:s leat lágiduvvon guokte kártenmátkki duiska museai. Saemien Sijtes lea lágiduvvon fágaseminára ja álbmotčoahkkin gos muhtin oasis prošeavtta bohtosiin ovdanbuktojuvvojedje.

### 5.5.7 Vejolašvuođadutkkus Savio-museai – prošeakta

Sámedikki 2022 reviderejuvvon bušehtas juolluduvvui 300 000 ru Saviomusea ođđa lokálaid čađahaniskamuššii ja 2023 várrejuvvui 200 000 ru.

Ođđa Saviomusea čađahaniskamuš ovddiduvvui Sámediggái ja Statsbyggii 2023 čavčča. Statsbygg ávžžuha hukset Girkonjárgga ovddeš duollovisti Saviomusean. Sámediggeráđđi pláne ovdanbidjat čađahaniskamuša árvvoštallamii Sámedikki dievasčoahkkimii.

### 5.5.8 Sámi kulturviesut ja kulturgaskkustanáhusat – njuolggodoarjja

**Doarjjaortnega mihttomearri – sámi kulturviesut ja kulturgaskkustanáhusat:**

- Sámi kulturviesut ja kulturasahusat geasuhit deaivadanbáikin ja sámi dáidda- ja kulturgaskkustanarenan.

Sámediggi lea jagis 2023 juolludan njuolggodoarjaga 11 sámi kulturvissui ja kulturgaskkustanáhusii. Kulturviessoortnega njuolggodoarjaga ožžo Mearrasiiida, Sijti Jarnege, Duoddara Ráfe, Oslo Sámi Viessu, Lásságámmi, Dállågádde, Álttá siida, Sjeltie – Sámi kulturpárka, Mearresámi šillju, Aajege – saemien giiele- jiih maahtoejarnege ja Romssa Sámi Vissui.

Doarjjaoažžut barget gaskkustit sámi giela ja kultuvrra ja sajáidduhttit dan báikegottiide. Oktasaš ásahusaide lea dat mii báidná 2023 jahkái leat máŋga raportta kapasitehtaváilliid birra čađahit háliiduvvon ja plánejuvvon doaimmaid ja lassánan gollodássi. Máŋga organisašuvnna dárbbášit eaktodáhtolaččaid ja bargiid vai áššit doibmet. Ovdamearkka dihte dieđiha Sjeltie-Sámi kulturpárka vuođđudus lassánan doaimmagoluid čuvgii/ liggemii, mii gáržžes marginálaiguin lea dagahan ahte guokte automáhtalaš ráfáidduhttojuvvon visttiid bajásdoallan ii mana nugo sávvojuvvon.

Mearrasámi šillju lea ožžon ollu veahki veahkkálasbargoáŋgiruššamis, mii bistá 173 diimmu ja mii lea geavahuvvon bajásdoallamii ja veahkkin lágidemiide.. Mearrasámi šillju ii leat nagodan čadahit iežas arkiivva plánejuvvon vuogádahttima ja lea ferten biehttalit muhtun lágidemiid resursadili geažil. Guovddážiis lea 100% virggis okta olmmoš gii bargá buot, ja danne dárbbasa guovddáža doaibma ovddeš áŋgiris ja doaibmilis bargiid. Lásságámmi vuodđudusas leat maid hástalusat kapasitehta dáfus ja dárbbasit áŋgiris eaktodáhtolaččaid vai sáhtta doalahit doaimmaid jodus. Resursagáržžádusaid geažil ii vuoruhuvvon fágaartiikkaliid buvttadeapmi 2023:s. Lásságámmi vuodđudusas leat goitge leamaš alit prošeaktadoaimmat go álgoálgosaččat vurdojuvvui 2023 rájes. Stuorámus prošeakta mainna Lásságámmi lea bargan, lea vistti ođasmahttit 2023 standárdii. Mearrasámi šillju lea nagodan čadahit plánejuvvon doaimmaid 2023:s vaikko bálkágolut leat lassánan. Muhto dattetge leat Mearrasámi šillju ožžon eanet gussiid 2023 doaluide go ovddit jagiid.

Duoddara Ráfe lea 2023:s rievदान namas, ja namma lea dál Duoddara ráfe - bidumsáme giella- ja kulturguovdátj. Dan lea dahkan čalmustahhtin dihtii iežas bihtánsámi duogáža ja bihtánsámegiela. Ođđa namma muitala buorebut organisašuvnnaid álgovuolgaga ja ulbmila birra ealáskahttit ja seailluhit bihtánsámi giela, kulturárbbi, identitehta ja servodateallima bihtánsámi guovlluin ja bihtánsámegielas.

Áltá siida raporterii ahte sii leat iešguđetge lágidemiid bokte leamaš "gávnadanbáikin buot ahkásaš olbmuide". Áltá siida dieđiha ahte oallugat dieđihit ahte sii liikojit doaluide gos beassá sámástit ja oahpásnuvvat eambo sámi kultuvrrain ja dáidagiin.

Sámediggi, Romssa suohkan ja Romssa- ja Finnmarkku fylkkasuohkan vuodđudedje 2023:s Romssa Sámi Viesu Tromsø AS. Sámediggi lea namman guokte stivralahtu stivrii mas leat oktiibuot 5 lahtu. Romssa Sámi Viessu dieđiha ahte sis leat leamaš álggahanválttisvuodát ja ahte sii leat 2023:s beassan čadahit virgáibidjanproseassa beaivválaš jodiheaddji virgáibidjama dáfus, ja maddái iskan iešguđetlágan viste-/latnjavejolašvuodaid.

Dállágadden oačču Sámediggi reviderejuvvon bušeahtas 100 000 kr lassáneami nannen dihtii bihtánsámi kulturárbe barggu. Dasa lassin lea Dállágadden bargan oažžut sadjái Forslilåven, gos galget fállat áibbas erenoamáš ja heivehuvvon lanjaid iešguđetlágan doaluide.

### 5.5.9 Ásahusovddideapmi – ohcanvuđot doarjja

**Doarjjaortnega mihttomearri – ásahusovddideapmi:**

- Sámi kulturásahusat mat ovdánit fágalaččat ja ásahuslaččat.



	Rehketdoallu 2023	Rev. budš. 2023	Bušeahhta 2023	Boađus. rev. budš. ektui
32201 Ásahusovddideapmi - ohcanvuđot doarjja	2 266 209	2 000 000	1 500 000	-266 209
<b>Submi</b>	<b>2 266 209</b>	<b>2 000 000</b>	<b>1 500 000</b>	<b>-266 209</b>

	Juolluduvvon 2023	Vuoliduvvon	Rehketdoallu 2023
32201 Ásahusovddideapmi - ohcanvuđot doarjja	2 312 000	45 791	2 266 209
<b>Submi</b>	<b>2 312 000</b>	<b>45 791</b>	<b>2 266 209</b>

Ohcamat	Juolluduvvon	Biehttalan	Hilgojuvvon
27	17	7	3

Ortnegii bodii 500 000 ru lasáhus Sámedikki reviderejuvvon bušeahas. 2023:s leat ohcamat ásahusovddideapmi-doarjjaortnegii lassánan, ja eanas ohcamat leat vuoruheami *fágalaš ovttasbargoprošeavttat ásahusaid gaskka, maddái eará álgoálbmotásahusaiguin ja prošeavttat maid ulbmilin lea ovddidit ásahusa fágalaččat* vuolde. Earret eará lea Sámi Dáiddaguovddáži juolluduvvon doarjja ovddidit sámi kuráhtorprográmma. Prošeakta lea leamaš fágaidgaskasaš ovttasbargu Norgga, Ruođa ja Suoma beale Sámis ja mángga stuorit sámi ja nationála ásahusa gaskkas guhtege riikkas. Dasa lassin lea maddái Internašunála Sámi Filbmainstituhtta ožžon doarjaga čadahit viiddis kártema das movt ruhtadit sámi dáidda- ja kultursuorggi. Mihttomearrin lea leamaš čohkket dieđuid ja analyseret sámi dáidda- ja kultursuorggi ovdánaneavttuid ovttas sámi dáiddárserviiguin ja ásahusaiguin.

## 5.6 Sámi girjjálašvuolta

### Ángiruššansuorggi mihttomearri:

- Kvalitatiiva sámi girjjálašvuolta almmuhuvvo, gaskkustuvvo aktiivvalaččat ja buktujuvvo olámuddui.

### 5.6.1 Čoahkketabealla – sámi girjjálašvuoha

	Rehketdoallu 2023	Rev. budš. 2023	Boađus. rev. budš. ektui
31101 Čális fal - Njolggoarjja Sámi Allaskuvlii	500 000	500 000	0
Doarjja girjjálašvuoda ovddideapmái ja ovdánahttimii - njuolggodoarjja	11 950 000	11 950 000	0
Doarjja sámi girjjálašvuoda prošeaktadoarjagii - ohcanvuđot doarjja	1 172 803	2 850 000	1 677 197
Sámi girjjálašvuoda gaskkusteapmi - njuolggodoarjja	2 655 000	2 655 000	0
Sámi girjjálašvuoda beaivvit - konferánsa	161 889	300 000	138 111
Nannet gaskkusteami davvisámi guovllus - njuolggodoarjja	300 000	300 000	0
Loga munnje! Loga munnje! - prošeakta	453 742	600 000	146 258
34601 Sámi girjjálašvuoda ovdánahttimii - ja ovddidandoarjagiid árvvoštallan	2 688	0	-2 688
<b>Submi</b>	<b>17 196 122</b>	<b>19 155 000</b>	<b>1 958 878</b>

Kreativ Industri lea árvvoštallan Sámedikki ovddas doarjjaortnega Doarjja sámi girjjálašvuoda ovddideapmái ja gaskkusteapmái. Maŋŋel árvvoštallama lea Sámediggi gulahallan sámi girječálliguin, beroštusorganisašuvnnaiguin ja lágádusaiguin árvvoštallama birra. Dán vuodul ovddiduvvui dievasčoahkkinašši juovlamánu dievasčoahkkimis gos evttohuvvui ahte ortnet doalahuvvo ja šaddá bísticaš ortnegin.

### 5.6.2 Čális fal – njuolggodoarjja Sámi allaskuvlii

Oassin Sámedikki prošeavttas lea Sámi allaskuvla álggahan oahpu golmma oasis: Čális fal I, II ja III. Juohke oasis leat 10 oahppočuoggá nu ahte oktiibuot dahket 30 oahppočuoggá. Lea hábmejuvvon oahppojahki mas álggus lea geahččalanjahki mii álgá 2023 čavčča rájes ja loahpahuvvo 2024 gđa.

Sihke Čális fal 1:s ja 2:s leat leamaš golbma guovtti beaivásaš čoahkkaneami 2023 čavčča. Čális fal 1:s leat čieža studeantta, ja Čális fal! 2:s leat guhtta studeantta.

### 5.6.3 Doarjja sámi girjjálašvuoda ovdánahttimii ja ovddideapmái - njuolggodoarjja

Ángiruššansuorggi mihttomearri:

- Sámi girjjálašvuoha ovddiduvvo, buvttaduvvo ja gaskkustuvvo.

Jagi 2023 ožžo čuovvovaš fitnodagat njuolggodoarjaga dán doarjjaortnegis; Davvi Girji AS, ČállidLágádus AS, Idut AS, ABC-Company E-skuvla AS ja DAT AS.

ČállidLágádus AS lea almmuhan 11 girjjálašvuodabuktaga; Idut AS 7; DAVVI GIRJI AS 1; ABC-Company E-skuvla lea almmuhan 1 deaddiluvvon girjji ja ovttá e-girjji. DAT AS lea almmuhan ovttá girjji ja ovttá e-girjji ja deaddilan vel golbma girjjálašvuodabuktaga mat almmuhuvvojit 2024 álggus.

### 5.6.4 Doarjja sámi girjjálašvuoda prošeaktadoarjagii – ohcanvuđot doarjja

Doarjjaortnega mihttomearri – Doarjja sámi girjjálašvuoda prošeaktadoarjagii – ohcanvuđot doarjja:

- Sámi girjjálašvuoha mii lea olámuttus sámegillii.

	Rehketdoallu 2023	Rev. budš. 2023	Bušeahhta 2023	Boađus. rev. budš. ektui
32301 Doarjja sámi girjjálašvuoda prošeaktadoarjagii - ohcanvuđot doarjja	1 172 803	2 850 000	2 850 000	1 677 197
<b>Submi</b>	<b>1 172 803</b>	<b>2 850 000</b>	<b>2 850 000</b>	<b>1 677 197</b>

	Juolluduvvon 2023	Vuoliduvvon	Rehketdoallu 2023
32301 Doarjja sámi girjjálašvuoda prošeaktadoarjagii - ohcanvuđot doarjja	2 038 990	866 187	1 172 803
<b>Submi</b>	<b>2 038 990</b>	<b>866 187</b>	<b>1 172 803</b>

Ohcamat	Juolluduvvon	Biehttan	Hilgojuvvon
14	12	1	1

12 prošeavtta leat 2023:s ožžon doarjaga buvttadit ja almmuhit sámegiel girjjiid. Leat leamaš eanemus ohcamat vuoruheamis čáppagirjjálašvuoda jorgalit sámegielaide. Eanemus prošeavttaid ulbmil lea jorgalit čáppagirjjálašvuoda julev- ja lullisámegillii, muhto maiddái davvisámegillii. Dasa lassin maiddái oaidnit lassáneami prošeavttain mat barget jietnagirjjiiguin ja/dahje videogirjjiiguin, erenomážit mánáide ja nuoraide.

### 5.6.5 Sámi girjjálašvuoda gaskkusteapmi – njuolggodoarjja

Doarjjaortnega mihttomearri – sámi girjjálašvuoda gaskkusteapmi:

- Sámi girjjálašvuoha lea geavaheddjiid olámuttus ja dovddus.

Jagi 2023 ožžo čuovvovaš sámi girjjálašvuodagaskkusteaddjit njuolggodoarjaga dán ortnegis; Guovdageainnu girjebusse – Guovdageainnu suohkan, Deanu/Unjárjga girjebusse – Unjárjga suohkan, Gáivuona girjebusse – Gáivuona suohkan, Lulli-Romsa – Romssa ja Finnmárkku fylkkasuohkan, Trøndelagen fylhkontjielte, ja Sámi girjjálašvuodaguovddáš.

Sámi girjjálašvuodaguovddáš os ii leat raporterren maidege.

Trøndelága fylkkasuohkan dieđiha ahte doaibma doaibmá buoremusat go busse galleda mánáidgárddiid gos leat sámi mánát guđet leat eanemus ángirat luoikkahit sámegiel girjjálašvuoda. Lullisámi guovllus gos olbmot ássat bieđgguid, lea hástalussan olahit stuorát oasi rávisolbmuid ulbmiljoavkkus, nu ahte busse lea veahkin olahit lulli Sámi luoikkaheddjiid. Trøndelag girjebusse lea čađahan unnit doaimmaid go lei sávvojuvvon olgguldassivaid geažil, muhto lea bargan garrasit gávdnat doaimmaid ja fáladagaid buhtadussan dasa. Ovdamearkka dihte leat čađahuvvon gearahallamat oázžun dihte cealkámušaid Trøndelága mánáid ja nuoraide kulturplánii Raasten rastah

nammasaš báikkis ja juoiganlogaldallama ovttas Troandima álbmotgirjerájuin. Raporterejuvvo nai ahte 2023:s leat 156 sámegeielat luoikkaheami, 13 sáddejuvvon eará girjerájuide, ja 226 luoikkaheami Troandima girjerájusossodagain sámi čoakkáldaga sámegeielat materiálas. Dasa lassin bohtet sámi fáttáid luoikkaheamit mat ledje 16 luoikkaheami eará girjerájuide ja 520 luoikkaheami Troandima girjerádjosis.

Guovdageainnu girjebusse fállá sámegeielat materiálad Norgga, Ruoŋa ja Suoma bealde rájá. Dán jagi gárvánii doaibmabidju mii dahká skuvllaide ja mánáidgárddiide vejolažžan diŋgot neahta bokte. Girjebusse vuodjá njuolga skuvllaide ja mánáidgárddiide. Guovdageainnu girjebusse lea earret eará oassálastán Davvi-Suoma girjebussebeivviide mat lágiduvvojede Roavvenjárggas.

Gáivuona girjebusse lea lasihan sámi girjebusse girjerádjobargi virggi 100% virgái ja lea ožžon viidáset oahpu vai sáhttá fállat vel buoret bálvalusaid. Raporterejuvvo maiddá ahte guovttegeielat doaibmabijut doibmet ja ahte dat váldojit bures vuostá skuvllain ja mánáidgárddiin.

Deanu ja Unjárgga girjebusse raporterejit ahte doarjja lea váikkuhan sámi girjjálašvuoda sisaoastimii, galledemiid sámi skuvllaide ja dat lea lohkanbottuiguin lasihan lohkanhálu ja girjejearu.

Mátta-Tromssa girjebusse maid Romssa fylkkasuohkan ja Finnmárkku fylkkagiela jodihede 2023:s, raporterejit ahte sii geahččalit doallat iešguđetlágan doaimmaid mat čálmmustahttet sámegeiela. Jagi 2023 sis lea leamaš olmmoš gii hállá gielddasámegeiela ja oahppit leat maid oahppan muhtun sániid gielddasámegeillii. Lea maiddá ovttasbargu Várdoáikki sámi guovddážiin lágidemiid hárrái. Sii leat earret eará čadahan guovvamánu 6.b.čálmusteami girječálli Katrine Nedrejorda gierdomátkkiin, addán sámegeiefálaldaga busses, leamaš bargobádjii/interaktiiva konsearta Viktor Bomstadain gii lea Romssa ja Finnmárkku fylkkagieldda odđa riikaoassemusihkar luodis ja gielladoaluid sámi giellavahkus.

### **5.6.6 Sámi girjjálašvuodabeaivvit – konferánssa**

Ovdal lea Sámediggi lágidan konferánssa jahkásaččat, muhto 2023:s leat lágiduvvon mánga smávit lágideami davvi-, julev- ja lullisámi guovlluin. Ovdamearka dihte lágiduvvui Árranis fáddáeahket boazodoalu birra mas earret earát Elin Ann Labba lei oassin ja dasa serve 65 olbmo ja seminárii man Sámedikki girjerájus lei organiseren serve birrasii 50 olbmo. Seminára čálmustahttii dan ahte lea 350 jagi áigi go Lapponia vuosttaš almmuheapmi lei. Dutkit ja dáiddárat ságastalle girjii birra ja makkár miellaguottut ledje sápmelaččaide dan áiggi. Girjerájus lea maiddá lágidan rabas girjekafeaid iešguđetlágan fáttáid sikkobealde ja madda iešguđetlágan bovdjuvvon logaldallit serve, girjekafeaide serve gaskal 10–15 oasseváldi juohke háve.

### **5.6.7 Nannet gaskkusteamii davvisámi guovllus – njuolggodoarjja**

#### **Doarjaga mihttomeari:**

- Sámediggi ja Romssa ja Finnmárkku fylkkasuohkan barget ovttas sámi girjjálašvuoda gaskkustemiin.

Romssa ja Finnmárkku fylkkasuohkan oaččui njuolggodoarjaga 2023:s. Sihke Sámediggi ja fylkkasuohkan buktet sisdoalu bloggii ”Sámi girjerádjobálvalus”. Giellavahku lágiduvvui girječálliturnea sihke Romssa ja Finnmárkku fylkkas. Romssa girjerádjohoavdačoahkkimis doalai sihke Sámediggi ja fylkkasuohkan logaldallama sámi girjerádjobálvalusa birra. Ovttasbargošiehtadus lea čuovvuvvon 2023:s.

Romssa ja Finnmárkku fylkkasuohkan ii leat sádden aktivitehtaraportta ovdal áigemeari.

## 5.6.8 Loga munnje! Les for meg! - prošakta

### Prošavtta mihttomearri:

- Movttiidahttit eanet lohkanmillii ja nannet beroštumi girjjálašvuhtii.

Loga munnje! prošakta vuodduuvvá ovtasbargui suohkaniid girjerádjosiiguin ja dearvvašvuodastašuvnnaiguin. Sullii 540 dingaveaskku mii sisttisdoallá *Riebančivga*-girjjiid leat sáddejuvvon dearvvašvuodastašuvnnaide ja dat galget juhkkjuvvot nuoramus mánáide, 0–2-jahkásaččaide. 35 suohkana servet prošektii. Mánnga čuođi skeaŋkagirjji ja dingaveaskku leat sáddejuvvon girjerádjosiidda vai juhket daid 2–4-jahkásaš mánáide.

Sámediggi lea 2023:s čadahan unna árvoštallama prošavttas, ja oaččui oktiibuot 28 vástádusa dearvvašvuodastašuvnnain, girjerádjosiin ja ovdasteddjiin. Árvoštallama mielde lea buorre prošakta man lea dehálaš doalahit ja ovdánahttit. Mánnga váhnema leat massán giela, muhto háliidit ahte sin mánát galget ovdánahttit giela.

## 5.7 Sámi mediat

### Ángiruššansuorggi mihttomearri:

- Ollu sámi mediat mat oainnusmahttet sámi giela, kultuvrra ja servodateallima.

### 5.7.1 Čoahkketabealla – sámi mediat

	Rehketdoallu 2023	Rev. budš. 2023	Boađus. rev. budš. ektui
Samiske medier - direkte tilskudd	5 492 000	5 492 000	0
<b>Sum</b>	<b>5 492 000</b>	<b>5 492 000</b>	<b>0</b>

Sámedikki vuosttaš dieđáhus sámi mediaid birra, Dijreguedtije, meannuduvvui Sámedikki dievasčoahkkimis geassemánus. Sámediggi lea ovdabargun dán várás doallan cealkámuščoahkimiid mat reflekterejuvvojit dieđáhusas. Sámi servodagas lea leamaš stuora beroštupmi dieđáhusbargui. Dieđáhus guorahallá dálá sámi redaktevrastivrejuvvon mediafálaldagaid ja čujuha ahte váilu mánggabealatvuohta sámi mediaid hárrái, erenoamážit gielain main leat unnán giellageavaheaddit. Sámi mediain leat stuora hástalusat mángga dáfus, earret eará rekrutterema, giela, geografijja, agi ja sámi kulturipmárdusa hárrái.

### 5.7.2 Sámi mediat – njuolggodoarjja

#### Doarjjaortnega mihttomearri – sámi mediat:

- Sámi mediat mat buvttihit servodatáŋggirdeami.

2023 ožžo čuovvovaš sámi mediat njuolggodoarjaga dán ortnegis; Nuorttanaste, Nuoraidmagasiidna Š, Sámis, Daerpies Dierie Lullisámi girkobláđđi, Bårjås, GLR – Guovdageainnu Lagasrádio, NuorajTV ja Bamsebláđđi. Buohkat leat sádden 2023 raporterema.

Nuorttanaste dieđiha ahte ekonomalaš dilli servodagas lea dagahan ahte dingojumiid máksin lea njiedjan. Sis leat dál 390 dingojeaddji. Nuorttanaste lea geavahan ollu návccaid loktet beroštumi bláđđái erenoamážit nuoraid gaskkas. Daerpies Dierie Lullisámi girkobláđđi ii almmut lohkkidlogus riev dama. Bláđđi dieđiha ahte leat lihkestuvvan oažžut nuorra čálliid, mii lea hui buorre ovdáneapmi.

Dadi bahábut lea Lullisámi girkobláđi čállit nai aktiivvalaččat eará giellaarenain nai ja eai vuorut čállit Lullisámi girkobláđi ovddas. ČálliidLágádus almmuha bláđi Sámis. 20 jagis lea Sámi áigečála almmuhuvvon 38 nummariin, ja 2023:s almmuhuvvui duppalnummár 37/38 13 artihkkaliin. Almmuheaddji dieđiha ahte árvoštallet heaittihit áigečállaga buvttadeami go doarjja illá gokčá bealle virggi. AS almmuha Š bláđi. 2023:s almmuhuvvojede 4 nummira bláđis. Magasiinna váldoubmil lea movttiidahttit nuoraid lohkat ja čállit sámegillii. Neahttabáiki ungdomsmagasin.no lea lassin prentejuvvon bláđđái. Áigodagas 01.01.2023-31.10.2023 sis lea leamaš neahtta-/SoMe-journalista 50% virggis. Dát lea dagahan ahte neahttabáikki ja sosiála mediaid doaibma lea lassánan. Árran - Julevsáme guovdásj dat almmuha áigečállaga Bårjås. 2023:S lea almmuhuvvon okta áigečála mas leat oktiibuot 8 artihkkala. GLR raportere sii leat dušše geavahan ruđaid doibmii ja doarjja lea dat deháleamos ovttaskadoarjja mii rádios lea. NuorajTV raportere ahte sii geavahit doarjaga viessoláigui ja almmuhemiide YouTube neahttasiiddus. 100% sisdoalus lea julevsámegillii. Sis leat juovlamánu 1. beavvi 2023 rádjái leamaš badjel 10 000 čájeheami. ABC-Company E-skuvla AS almmuha Bamsebláđi. 2023:s leat 20 bláđi almmuhuvvon. Doarjaga geažil lea vejolaš fállat sámi mánáide govvaráidduid sámegillii.

## 5.8 Sámi valáštallan

Ángiruššansuorggi mihttomearri:

- Juohkelágan valáštallandoaimmat.

### 5.8.1 Čoahkketabealla – sámi valáštallan

	Rehketdoallu 2023	Rev. budš. 2023	Boađus. rev. budš. ektui
Sámi valáštallan - njuolggodoarjja	3 533 000	3 533 000	0
34701 Kultur- ja valáštallanstipeanda	100 000	100 000	0
<b>Submi</b>	<b>3 633 000</b>	<b>3 633 000</b>	<b>0</b>

Sámediggi lea vuolláičállán ovttasbargošiehtadusa Romssa Valáštallanservviin (TIL) ja ulbmil lea ovttasbargat sámi giela ja kultuvrra čalmustahttimiin. TIL lea bidjan odđa nama iežas stádionii, Romssa Arena. Dát čalmustahtta sámi giela ja báikenamaid bures, mii váikkuha dasa ahte sámevuolta normaliserejuvvo riikkaoasis ja nu maiddái eastadit sámevaši ja sámemánáid givssideapmái.

### 5.8.2 Sámi valáštallan – njuolggodoarjja

Doarjjaortnega mihttomearri – sámi valáštallan:

- Sámi valáštallamis leat juohkelágan valáštallandoaimmat

Njuolggodoarjja manná Sámi Valáštallan Lihttui. Jagi 2023 doarjja sohppojuvuvui manjel go valáštallanšiehtadus vuolláičállojuvuvui. Sámediggi ja SVL soabadedje Valáštallanšiehtadusa 2024 ekonomalaš rámmaid. Sámediggi ja Sámi Valáštallan Lihttu (SVL) leat soahpan ahte Sámedikki ruhtadeapmi SVL:i galgá lassánit 1,2 miljovvna ru 2024:s, lea lassáneapmi 34,7 proseanttain 2023 ektui.

Sámediggi gulahalai Kulturdepartemeanttain jagi 2023 spealloruđaid juolludeami birra. Gulahallama boađus lei ahte sámi valáštallama definišuvdna galgá rievdaduvvot. Ráđđehusa reviderejuvvon bušehtas lasihuvvui sámi valáštallama tippenruhta 1.5 miljovvnnas 3 miljovvnnii. Jagi 2023 juolluduvvui danne SVL:i 3 miljovvna spealloruhtan.

SVL raportere ahte Valáštallanšiehtadus lea addán sidjiide buoret ovdánanvejolašvuoda, márkánfievrrideami ja ekonomalaš einnostanvejolašvuoda. Dat lea mielddisbuktán eanet doaimmaid dán jagi sihke SVL:i ja sierralihtuide, mat leat addán positiivvalaš váikkuhusaid, sihke ođđa ovttaskas lahtuid ja joavkkuid rekrutteremis.

Valáštallanšiehtadusa bokte lea organisašuvdna maiddái ožžon eanet spealloruđaid mat leat mielddisbuktán eanet doaimmaid, erenoamážit SHL:i ja FA Sápmái. Muhtin miellahttojoavkkut leat geahččaladdan ođđa valáštallanovttastumi sihkkelastima ja njoarosteami. Mii diehtit ahte mánáid ja nuoraid mielas lea sihkkelastin/njoarosteapmi gelddolaš, ja ahte dat berre šaddat bistevaš valáštallandoaimman organisašuvnnas.

Lassin eanet ruhtadeapmái lea sámi valáštallama definišuvnna rievdadeapmi "earenoamáš sámi valáštallamis" definišuvnii "valáštallan sámi álbmogii", nannen rekrutterenbarggu. Dát mielddisbuktá ahte organisašuvdna lea ožžon 28 ođđa miellahtu, ja su. 12 000 ođđa miellahtu. buot ođđa joavkkut leat čadnon FA Sápmái. Vaikko lea lassáneapmi, de registrerejuvvo ahte lullisámi guovlu lea veaháš bázahallan. SVL dadjá ahte sii čuovvulit ášši, muhto ahte dat gáibida liige resurssaid.

Sierrasearvvit leat šaddan čeahpibut atnit guokte hárjeheaddji, ovtta sámegeielaga ja ovtta dárogielaga, ja oasseváldit leat addán positiiva ruovttoluottadieđuid doibmii.

### 5.8.3 Kultur- ja valáštallanstipeanda – stipeanda

**Stipeandda mihttomearri – kultur- ja valáštallanstipeanda:**

- Movttiidahttit nuorra kultur bargiid ja valáštalliid ángiruššat viidáseappot.

Sámedikki kultur- ja valáštallandoarjja galgá movttiidahttit sámi nuoraid ánggirdit dáidaga, kultuvrra ja valáštallama siskkobealde. Sámediggi geige juohke jagi njeallje stipeandda nuoraide geat ángiruššet musihkkii, dáidagii, kultuvrii ja valáštallamii.

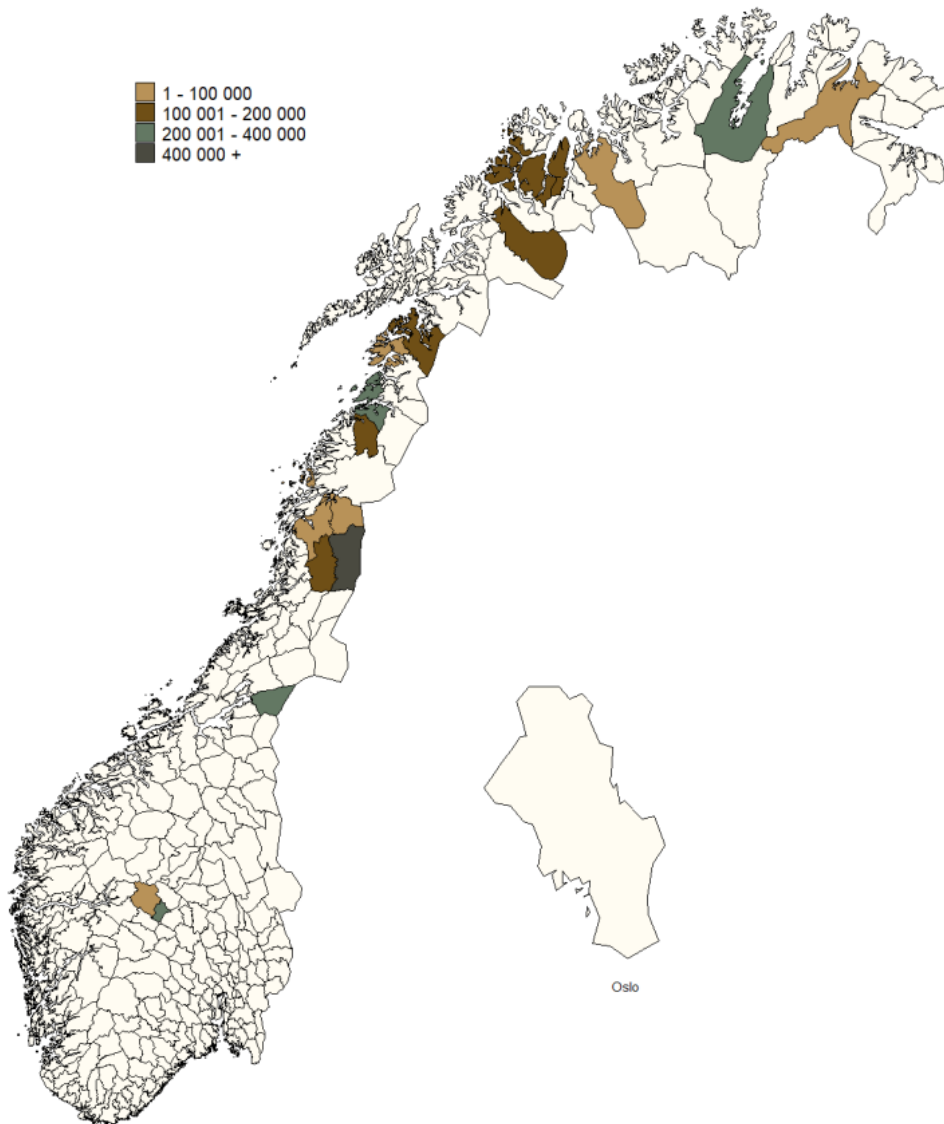
Ohcamat	Juolluvvon	Biehttan	Hilgojuvvon
20	4	13	3

Valáštallanstipeanda geigejuvvui Sandra Marie Baltói ja Tobias Hættai, ja Elise Marie Nilsen-Broderstad ja Elina Johansen Ijäs oaččuiga kulturstipeandda.

## 6 Kulturmuitosuodjalus

### Servodatmihttu:

- Sámi kulturmuittut leat dehálaš máhttogáldut min kulturhistorjjá birra ja bidjet eavttuid buot plánemiidda ja sisabahkkemiidda.



Govus 14: Njuolggodoarjagat ja ohcanvuđot doarjagat kulturmuitosuodjalussii



## 6.1 Čoahkketabealla – kulturmuutosuodjalus

	Rehketdoallu 2023	Rev. budš. 2023	Boađus. rev. budš. ektui
Doaibmagolut	10 504 819	15 396 000	4 891 181
Doaibmabijut	4 444 270	4 300 000	-144 270
<b>Submi</b>	<b>14 949 089</b>	<b>19 696 000</b>	<b>4 746 911</b>

Kulturmuutosuodjalus fátmasta sihke sámi kulturmuittuid, visteárbbi, fanasárbbi, bázahusaid ja kulturduovdagiid. Kulturmuutosuodjalus lea mearrideaddji dehálaš rikkis sámi kulturárbbi suodjaleamis ja viidáseappot fievrredeamis. Sámedikki áŋgiruššan lea dehálaš sihkkarastin dihte ahte dát mávssolaš muittut áimmahuššojuvvojit boahttevaš buolvvaide. 2023:s leat maiddá viidát bargan sámi kulturmuittuid registreremiin, ja dan jagi registrerejuvvojedje 480 automáhtalaččat ráfáidahttojuvvon kulturmuittu. Earret eará registrerejedje kulturmuittuid Álddesjávrii guovllus, Skáiddis, Adamsfjorddalenis/Lánavuonas ja Davvesiidas ja Dieváidvuovdi ja Anárjoga álbmotmehciin.

Sámediggi lea čađahan ollu proševttaid ja doaimmaid iešguđet guovlluin Sámis sámi kulturárbbi dokumenterema, hálddašeami, divvuma, láchčima ja gaskkusteami dihte.

Sámediggi lea ovttasbargan relevánta ásahusaiguin nugo Riikaantikvárain, fylkasuohkaniiguin, suohkaniiguin, museaiguin, universitehtaiguin ja báikkálaš aktevrraiguin. Mihttomearri lea nannet ja oainnusmahtit sámi kulturárbbi. Dás sáhtá namuhit proševttaid eanadoalu välljejuvvon kulturbirrasat -prográmma bokte (Utvalgte kulturlandskap i jordbruket ((UKL), mas Sámediggi lea deattuhan Säämsijdd (Skoltebyen) ja Riikaantikvára áimmahuššanprográmma välljejuvvon arkeologalaš kulturmuittuid várás (BARK), mas Sámediggi 2023:s lea deattuhan Finnbuengeta láchčima Orklandas. Riikaantikvára lea ráhkadan Kulturhistorjjálaš birrasiid nationála beroštumiin (Kulturhistoriske landskap av nasjonal interesse ((KULA)) registara, ja Sámedikkis lea leamaš ovddasvástádus evttohit sámi KULA-duovdagiid. 2023:s Sámediggi välljii 7 birrasa Finnmarkkus, 6 Nordlánddas ja 8 Tröndelages (Tröndelage).

Manjel go leat máŋga jagi bargan oažžut Várjjat siidda čálihuvvot Norgga máilmmiárbbiid tentatiiva listui, de rávvii Riikaantikvára 2023:s Dálkkádat- ja birasdepartementii Várjjat siidda čálihit Norgga máilmmiárbbiid tentatiiva listui. Hástalus lea ahte ráđdehus ferte maiddá dán čuovvulit nu ahte oažžut guovllu čálihuvvot tentatiiva listui ja čuovvulit evttohanproseassa UNESCO máilmmiárbelistui. Sámediggi lea 2023:s maiddá bargan sierra proševttaiguin nugo sámi kulturbirrasiid revitaliseren Fotefer mot Nord -proševttas, Onteri-vistti divodemiin ja Kulturmuittut areálavuoigatvuodaid ja sámi areálageavaheami vuodđun -proševttain. Proševttat gullet sámi kulturárbbi heiveheami áŋgiruššansuorgái, man mihttomearri lea ahte sámi kulturmuittut leat vuodđun máhttobuvttadeamis sámi oassálastima ja eallinvuogi birra.

## 6.2 Hálldahus – kulturmuitosuodjalus

	Rehketdoallu 2023	Rev. budš. 2023	Boađus. rev. budš. ektui
Báلكá ja sosiála golut	7 834 850	12 640 000	4 805 150
Doaibmagolut	2 669 969	2 756 000	86 031
<b>Submi</b>	<b>10 504 819</b>	<b>15 396 000</b>	<b>4 891 181</b>

## 6.3 Kulturmuittuid hálddašepmi

Ángiruššansuorggi mihttomearri:

- Sámi kulturmuittut hálddašuvvojit iežaset historjjá ja árvvuid mielde.

### 6.3.1 Čoahkketabealla – kulturmuittuid hálddašepmi

	Rehketdoallu 2023	Rev. budš. 2023	Boađus. rev. budš. ektui
37001 Doarjja sámi kulturmuitosuodjalussii - ohcanvuđot doarjja	2 863 750	2 900 000	36 250
38501 Doarjja Ceavccegeađgi kulturmuittoguovllu dikšun - ja gaskkustanbargui - prošeakta	102 914	200 000	97 086
37020 Frivilligheten ár - Ekstern bevilgning	-4 034	0	4 034
38600 Kulturmuittuid dikšun ja gaskkusteapmi - BARK	51 734	0	-51 734
<b>Submi</b>	<b>3 014 364</b>	<b>3 100 000</b>	<b>85 636</b>

Sámediggedieđáhus sámi kulturmuitosuodjalusa birra (2021) čájeha sámi kulturmuittuid mánggabealatvuoda Sámis. Dat lea láidesteadjin Sámedikki bargui kulturmuittuiguin ja čájeha strategalaš ángiruššamiid mearkašumi ollašuttimii kulturmuitosuorggi iešguđet ulbmiliid. Sámediggi lea čuovvuleamen kulturmuittodieđáhusa strategijaid. Sámi kulturmuittuid registreremis ja daid áimmahuššamis lea stuorra mearkašupmi Sámedikki servodatmihtuid ollašuttimii. Jagi 2023 čađahuvvojedje 93 báikediđoštallama plánaáššiid meannudeami oktavuodas. Oktiibuot registreriimet 480 automáhtalaččat ráfáiduhthuvvon kulturmuittuid kulturmuittolága § 4.2 vuodul, maid bijaimet Askeladden nammasaš kulturmuittodiehtovuđđui. Boađusin Sámedikki ángiruššamis máttasámi guovllus ledje 93 registrerema. Vuoruhuvvon lea maiddá sámi kulturhistorjjá gaskkusteapmi kulturmuittuid vuodul. Vásáhusat čájehit ahte báikkálaš searvan ja oassálastin gaskkustan- ja láchinprošeavttaide bohciidat tet stuorra beroštumi.

Sámediggi oassálastá suorgedivatprošeavttaide maid NČE ruhtada. Daid olis lea vejolaš registreret kulturmuittuid daid dulvaduvvon čázadagain mat eai leat iskojuvvon ovdal dulvadeami oktavuodas. Erenoamážit namuhuvvo Álddesjávreguovllu suorgedivatprošeakta mii čađahuvvo ovtta Romssa ártalaš universitehtamuseain ja Romssa fylkkasuohkaniin. Sámediggi lea jearahallan Talma ja Saarivuoma čearuid Álddesjávreguovllu kulturmuittuid ja kulturhistorjjá birra ja ožžon dieđuid dakkár dulvaduvvon kulturmuittuid birra nu go Gáiccaluovtta johtiskuvlla birra ja orohagaid birra ja dieđuid orohagaid, johtolagaid, gárddiid, gerresiid orustansajiid, bivdorusttegiid ja hávdesajiid birra lagas guovlluin. Sámediggi lea maiddá ožžon duodaštuvvot mitalusaid johtolagaid birra jávrri rastá ja birra,

fatnasiin ja johtimiin, ja gullan čoahkkimiid birra eiseválddiiguin ja bággojohtima váikkuhusaid birra. Informántadieđut galget leat máhttovuođđun Álddesjávreguovllu suorgedivatprošeavtta boahttejagi kulturmuitoreregistreremii.

Sámediggi lea čađahan kulturmuitoroddoštemiid 2/3-osiin 420kV-fápmolinnjás páittus gaskal Skáiddi ja Áttánvuona/Lánavuona ja Davvesiidda, ja gullelaš rusttetgeainnuin ja bázahasduvnniin. Jagi 2023 gieddebarggus leat 238 kulturmuittu registrerejuvvon prošeavttas, ja eanaš kulturmuittut čatnasit boazodollui. Prošeakta joatká gieddebarggud jagi 2024.

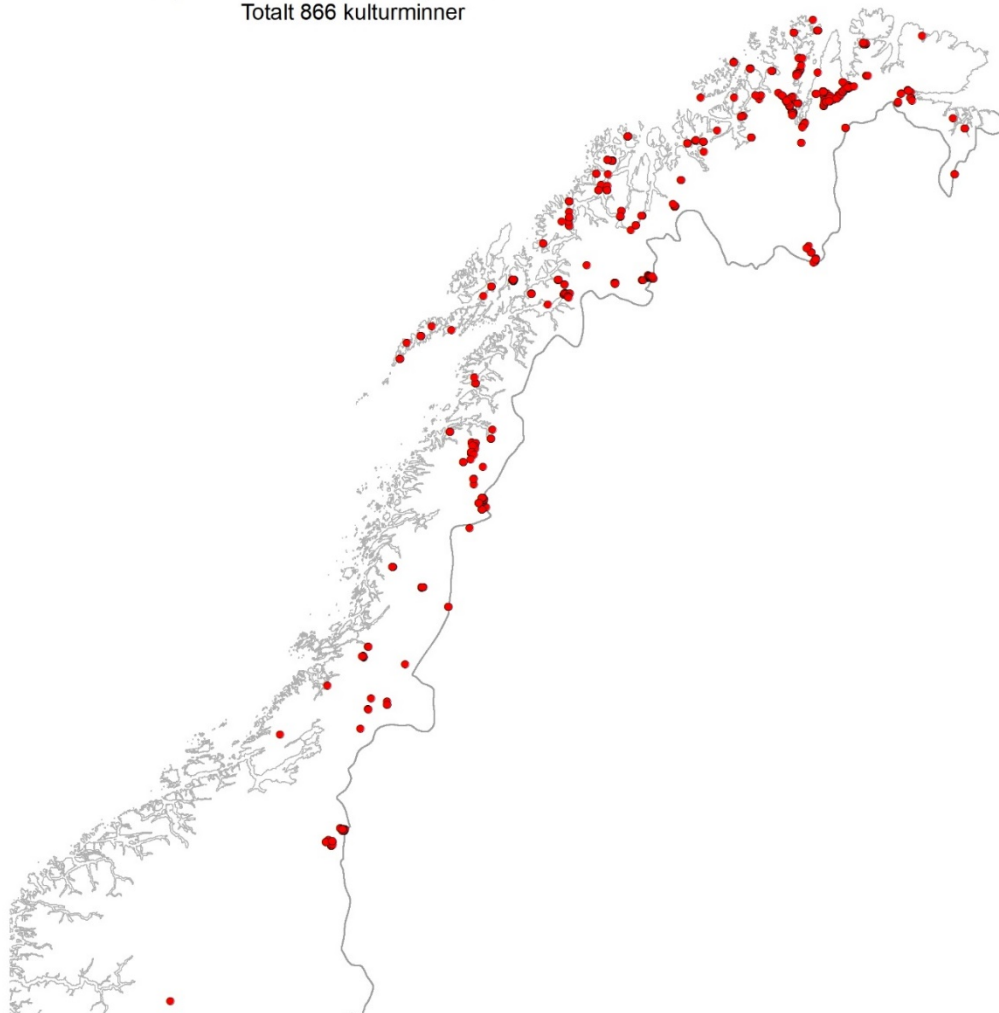
Háلكavári/Inggášguolbana báhcín- ja hárjehallanguovllu guovlomuddenplána gulaskuddama ja almmolaš dárkkástusa oktavuodas lea Sámediggi miehtan luvvet 73 automáhtalaččat ráfáiduhattojuvvon sámi kulturmuittu, mat lea avádagas F3\_1 lossa militeara báhcín- ja hárjehallandoaimmaide. Suodjalusa doaimma dán avádagas mielddisbukta alla riidodási, ja uhkideaddji vahátvára kulturmuittuide maid lea váttis ovttahttit áimmahuššamiin. Lohpi addo duohtadit 64 dáid kulturmuittuin dainna eavttuin ahte čađahuvvojit arkeologalaš iskkadeamit maid Forsvarsbygg galgá máksit. Várrejuvvon leat 137 doahhtalusavádaga kulturmuittuid áimmahuššamii báhcín- ja hárjehallanguovllu eará osiin.

Sámediggi lea maiddá čađahan kulturmuitoreregistreremiid Dieváidvuovddi ja Anárjoga álbmotmehciin. Dieváidvuovddi registreremiidda gullá maiddá gaskkusteapmi. Beardu suhkana oahppit dolvojuvvojedje girddiin álbmotmáhcái ja besse mielde registreret boazodoalu kulturmuittuid.

Maiddá dán jagi čađahuvvo kulturmuitoreregistrerenkursa Viestterállasis oassin sámi kultuvrra ja identitehta ealáskahttimis.

Sámediggi lea ožžon dieđu guovtti vahágahttima birra kulturmuitorobáikkiin Unjárgga gielddas ja Bådádjo suhkanis ja lokalitehtabillisteami birra Unjárgga gielddas. Lokalitehtabillisteamit Unjárggas ja Bådádjos leat váidojuvvon politiijii.

Nye kulturminneregistreringer 2023:  
Totalt 866 kulturminner



### 6.3.2 Doarjja sámi kulturmuittosuođjalussii – ohcanvuđot doarjja

Doarjjaortnega mihttomearri – sámi kulturmuittosuođjalus:

- Sámi kulturmuittut daidda gullelaš árbevieruiguin oainnusmahttojuvvojit duođasteami, gaskkusteami ja dikšuma bokte.

	Rehketdoallu 2023	Rev. budš. 2023	Bušeahhta 2023	Boađus. rev. budš. ektui
37001 Doarjja sámi kulturmuutosuodjalussii - ohcanvuđot doarjja	2 863 750	2 900 000	2 400 000	36 250
<b>Submi</b>	<b>2 863 750</b>	<b>2 900 000</b>	<b>2 400 000</b>	<b>36 250</b>

	Juolluduvvon 2023	Vuoliduvvon	Rehketdoallu 2023
37001 Doarjja sámi kulturmuutosuodjalussii - ohcanvuđot doarjja	2 992 600	128 850	2 863 750
<b>Submi</b>	<b>2 992 600</b>	<b>128 850</b>	<b>2 863 750</b>

Ohcamat	Juolluduvvon	Biehttalan	Hilgojuvvon
35	25	9	1

Doarjja Sámi kulturmuutosuodjalussii juolluduvvui doarjaga vuoruhemiid vuodul. Doarjaga ožžo 22 ohcama dain 22 ohcamiin mat bohte áigemearis mii lei guovvamánu 15. b. Juolludeapmi doarju earret eará prošeavttaid mat duodaštít sámi fanasárbbi, registrerejit bihtánsámi ja máttasámi kulturmuittuid ja duodaštít goahtehuksema máttasámi guovllus.

Sámedikki bušeahhta reviderema oktavuodas čadahuvvui nubbi ohcanvuorru odđa doarjamihtuin ja -vuoruhemiiguin:

Jagi 2023 nubbi ohcanvuorru galgá duodašteimiin, gaskkustemiin ja divvumiin veahkehit áimmahuššat bihtánsámi visteárbbi.

Ovcci prošeavttas juolluduvvui ruhta golmma prošeaktii nuppi ohcanvuorus earret eará Nordvik nammasaš dálu divvumii Bådádjo suohkanis. Nordvikas lea sierra ustitsearvi ja almmolašvuodas lea álki beassat dálilu ja danne dat heive bihtánsámi kulturárbbi gaskkusteapmái.

### 6.3.3 Ceavccageađggi kulturmuittoguvllu dikšun- ja gaskkustanbargu – prošeakta

#### Prošeavtta mihttomearri:

- Viidáseappot ovdánahttit Ceavccageađggi kulturmuittoguvllun.

ICOMOS geigii Várjjat siidda áššedovdiárvoštallama jagi 2021. Dan čuovvuleapmin lea Sámediggi ráhkadan raportta mii vástida ICOMOS mearkkašumiide. Raportta ulbmil lea oažžut Várjjat siidda čálihuvvot Norgga máilmmiárbbiid tentatiiva listii. Raporta lea sáddejuvvon Riikaantikvárii. Riikaantikvára lea dovddahan ahte sii áigot iežaset árvoštallamis Dálkkádat- ja birasdepartementii rávvet ahte Várjjat siida čálihuvo tentatiiva listii. Sámediggi háliidivččii ahte Dálkkádat- ja birasdepartemeanta čuovvula čáliheami tentatiiva listii ja dasto maiddái evttohanproseassa UNESCO máilmmiárbelistii. UNESCO čálihan- ja evttohanmálle eaktuda dan ahte ráđdehus dat vuolgaha viidáset proseassa. Várjjat siidda čáliheapmi máilmmiárbelistii veahkeha oainnusmahttit álgoálbmogiid kulturbirrasiid máilmmiárbbi oassin, ja sámiid Eurohpá áidna álgoálbmogiin.

## 6.4 Sámi kulturmitosuođjalusa rámmaeavttut

Ángiruššansuorggi mihttomearri:

- Sámedikkis lea formála hálddašánváldi sámi kulturmuittuin kulturmitolága mielde.

Kulturmitolága ođasmahttin álggahuvvui jagi 2022. Kulturbirasláhkalávdegoddi bovdii Sámedikki árvalusčoahkkimii geassemánu 2023. Sámediggi deattuhii ahte lága ođasmahttin ferte mearkkašit ahte Sámediggái sirdojuvvo kulturmitováldi lága bokte ja ahte Sámediggi oažžu iehčanas rolla doarjagiid vuoruheami ektui sámi kulturmitoulbmiliidda. Láhkalávdegoddi galgá geiget čielggadusas guovvamánu 2025.

Sámediggi oassálastá Riikaantikvára stivrenjovkui kulturbirassuorggi ođđa áimmahuššanstrategiijaid ovddideami várás. Riikaantikvára bajimus áimmahuššanstrategiija lea leamaš gulaskuddamis, ja Sámediggi lea sádden cealkámuša. Dasa lassin lea Sámediggi deattuhan ahte dárbbášuvvo sierra áimmahuššanstrategiija sámi kulturárbbi várás, ja čujuhan dokumentii «Áimmahuššan – sámediggedieđáhus sámi kulturmitosuođjalusa birra» stivrendokumeantan ođđa áimmahuššanstrategiijaid ovddideapmái. Sámediggi lea maid čadahan konsultašuvnnaid Riikaantikvárain áimmahuššanstrategiijaid birra ja deattuhan ahte álgoálbmotperspektiiva ferte leat mielde strategiijaid struktuvrras. Riikaantikvára lea duođaštan ahte sii áigot bargat dan ala.

Konsultašuvnnaid Riikaantikvárain leat maid čadahuvvon dálá áimmahuššanprográmmaid evaluerema oktavuodas. Riikaantikvára lea evttohan ahte buot dálá áimmahuššanprográmmat galget loahpahuovot. Sámediggi lea cuiggodan ahte sámi áimmahuššanprográmma mihttu ii leat ollašuttton ja ahte doaibmabidjun dárbbášuvvo sierra doarjjaortnet mii lea erenoamážit heivehuvvon automáhtalaččat ráfáiduhttojuvvon sámi visteárbbi dárbbuide. Sámediggi ii leat ožžon makkárgedeiduid dan birra ahte dat galgá váldot vuhtii. Dasa lassin lea Sámediggi sádden gulaskuddancealkámuša evalueremii.

## 6.5 Sámi kulturárbbi heiveheapmi ja gaskkusteapmi

Ángiruššansuorggi mihttomearri:

- Sámi kulturmuittut leat vuodđun máhttobuvttadeapmái sámi leahkima ja eallinvuogi birra.

### 6.5.1 Čoahkketabealla – sámi kulturárbbi heiveheapmi ja gaskkusteapmi

	Rehketdoallu 2023	Rev. budš. 2023	Boađus. rev. budš. ektui
39102 "Dovddus ja dohkkehuvvon" - lullisámi kulturárbbi áŋgiruššan - prošeakta	382 037	400 000	17 963
39104 Sámi kulturbirrasiid ealáskahttin "Fotefar mot Nord"as - prošeakta	73 005	150 000	76 995
39201 Onteri-viessu - prošeakta	622 938	300 000	-322 938
39001 Kulturminneplaner i kommunene - Eksterne midler RA	-619	0	619
39105 Kulturmuittut areálavuogiatvuodaid ja sámi areálageavaheami vuodđun - prošeakta	353 986	350 000	-3 986
<b>Submi</b>	<b>1 431 347</b>	<b>1 200 000</b>	<b>-231 347</b>

Sámediggi oassálastá sámi guovlluid *Eanadoalu válljejuvvon kulturbirrasiid* (dárogiillii: Utvalgte kulturlandskap i jordbruket (UKL)) čuovvuleapmái, ja lea dán jagi erenoamážit čalmmustahtán Sää'msijdd UKL-guovlun.

Riikaantikvára áimmahuššanprográmma válljejuvvon arkeologalaš kulturmuittuid várás (BARK) galgá sihkkarastit kulturbirrasiid ovddastuslaš válljenmuni ja láchit daid álbmogii. Sámediggi rabai Finnbuonet nammasaš orrunsaji láchima Orklanddas almmolaččat čakčamánu 2023. Rahpandoalut biste guokte beaivve seminárain ja oktasaš vánddardemiin láchčojuvvon orrunsadjái. Finnbuonet lea 1800-logu áigásaš geasseorrunsadji. Doppe orui sámi náittospárra Sofia ja Jonas gii lei searalaš guovžabivdi. Orrunsadji lea láchčojuvvon sihke galbbaiguin ja digitála gaskkustemiin. Áigumuš lea láchit guokte eará máttasámi lokalitehta Valdresis ovtta Innlandet fylkkasuohkaniin ja mángga eará báikkálaš doaimmaheddjiiguin. Nubbi lokalitehta lea Rennsenn, sámi ruovdeáiggi orrunsadji. Nubbi fas lea Lussi Kanta orrunsadji Smådalenis Vangas. Lussi mitalusa gaskkustemiin háliida Sámediggi oazžut ovdan sámi nissonhistorjjá. Sámediggi čađahii oktasaš báikediđoštallama Raane sámi servviin mii ovdal lea ožžon doarjaga Sámedikkis registreret kulturmuittuid. Iešguđet kulturmuittut galget láchčojuvvot sihke digitálalaččat ja galbbaiguin, earret eará duktásajit. Duktásajit leat sullii duhá jagi boarrásat ja duodáštít smávvoazodoalu bohčimiin. Láchimat Finnbuonetis, Valdresis ja Roavagis gullet maiddá Sámedikki áŋgiruššamii máttasámi kulturárbbiin.

Ovttasbargošiehtadusa vuodul Romssa suohkaniin lea Sámediggi mielde Romssavákki boazodoalu kulturbirrasiid gaskkustan- ja láchinprošeavttas. Maiddá dat boazodoallobearrašiid maŋisboahhtit geat geavahedje guovllu ovdal bággojohtima, leat mielde prošeavttas ja dorjot dieđuiguin.

Riikaantikvára lea ožžon bargamuššan Dálkkádat- ja birasdirektoráhtas ráhkadit registara mas leat kulturhistorjjálaš eanadagat maidda lea nátionála beroštupmi (KULA). Sámedikkis lea leamaš ovddasvástádus válljet sámi KULA-eanadagaid. KULA-stáhtus sáhtta leat mielde čalmmustahttimin Sámi iešguđet osiid kulturhistorjjá, ja lea erenoamáš dehálaš daid guovlluin gos sámi historjá ja sámiid leahkin ii leat boahán nu bures ovdan. Danne lea Sámediggi válljen 7 eanadaga Finnmárkkus, 6 Nordlánddas ja 8 Trøndelágas. Dehálaš lea leamaš válljet ovddastuslaš sámi eanadagaid. Daid gaskkas leat earret eará boazodoalloguovllut, mearrasámiguovllut ja sámi eanadoallogilit. Dasa lassii leat

válljejuvvon eanadagat gos leat leamaš politihkalaš dáhpáhusat, mat leat ožžon mearkkašumi sámi historjái ja servodatovddideapmái.



Sámediggi lea searvan UiT Norgga árkálaš universitehta dálá arkeologijamasterprošeavtta gieddebargguide ja digaštallamiidda. Prošeakta čalmmustahtá goddebivddu ja čilaid. Dákkár kulturmuitošlájat leat uhccán dutkojuvvon ja leat geográfalaš guovllus mii lea uhccán iskojuvvon. Sámedikkis leat vuordámušat prošeavtta bohtosiidda.

Prošeavtta mihttomearri:

- Oahpisin dahkat lullisámi kulturárbbi ja dohkkehit dan

Prošeavttain «Oahpis ja dohkkehuvvon - áŋgiruššan máttasámi kulturárbbiin» áŋgiruššá Sámediggi erenoamážit dainna ahte áimmahuššat ja gaskkustit máttasámeaguovllu arkeologalaš kulturmuittuid ja visteárbbi. Sámediggi lea diđoštan 119 kulturmuittodieđuid mii lea dagahan ahte mii leat sáhttán duođaštit 67 dain ja lágidit daid nationála kulturmuittodiehtovuđđui. Sámediggi lea maid dáid leamaš mielde registreremin Nesjøen jávrri guovllus Tydal suohkanis. Guovlu lea dábálaččat dulvaduvvon, muhto coahkuduvvui dán jagi nu ahte lei vejolaš registreret kulturmuittuid válljejuvvon osiin muddenavádagas. Báikediđošteami boadusin ledje 26 ođđaregistrerejuvvon árrana. Árraniid boarráseamos karbonaáigemeroštallan čájeha ahte sámit leat leamaš guovllus nu árrat go ruovdeáiggi. Registrerejuvvon árraniid čoahkkisvuhta orru čájehamen ahte Nesjøen muddenguovllus leat ollu eanet sámi kulturmuittut.

Sámediggi dárbbasa buoret oktavuoda ja lagašvuoda báikkálaš ja regionála gealbobirrasiiquin vai sáhtá hálddašit máttasámi visteárbbi, ja lean dan geažil doallan čoahkkimiid máttasámi guovllu dehálaš doaimmaheddjiiguin vuodđun fierpmádat- ja ovttasbargoásaheapmái máttasámi guovllus. Buorre oktavuoha báikkálaš birrasiiquin dagaha earret eará ahte Sámedikkiin váldo oktavuoha go ráfáiduhthojuvvon visttit dárbbášit buoret áimmahuššama dahje ođđa kulturmuittogávdnosiid oktavuodas. Geahča

maid dáid kapihttala *láhčima ja gaskkusteami birra.*





## 6.5.2 Sámi kulturbirrasiid ealáskahttin proševttas “Fotefar mot Nord” – prošekta

### Proševtta mihttomearri:

- Nannet ja bisuhit sámi identitehta ja gullevašvuoda, ja leat resursan báikkálaš ealáhuseallimii

«Fotefar mot nord» nammasaš kulturhistorjjálaš ofelažžii gullet 18 fotefar-báikki sámi kulturbirrasiiquin. Sámediggi oassálasttii Fotefar-mot-nord-konferánsii odđajagimánus 2023. Gielddain ja kulturásahusain lei stuorra beroštupmi konferánsii. Sámediggi lea ovttas ovttasbargoguimmiiguin, Trøndelága, Nordlándda, Romssa ja Finnmárkku fylkkasuohkaniiguin, ohcan Arktis 2030:s 5 miljon ruvnnu ánggiruššamii, ja lea ožžon 3 miljon ruvnnu geavaheapmái jagi 2024 rájes. Ovddasmanniproševttat leat čadahuvvon ja Várdobáiki museasiida lea jodihan sámi ovddasmanniproševtta fotefar-báikki Gállogieddi olgoáibmomusea vuodul Evenáššis. Ovddasmanniproševttat leat dehálaš vásáhusvuodđun fotefar-báikkiid viidásat ealáskahttimii.

## 6.5.3 Onteri-visti – prošekta

### Proševtta mihttomearri:

- Sámediggi Sää’msijdd (Skoltebyena) eanaeaigádin váldá ovddasvástádusa mátasdoallamis ja divodeamis

Sámedikki jagi 2023 reviderejuvvon bušehtas várrejuvvojedje ruđat Onterihuset nammasaš vistti divvumii ja 2023 čavčča sirdojuvvojedje odđasit hálddašuvvon ruđat prošektii mii galgá joatkit Skoltebyen viidásat ovddidemiin. Sámediggi eaiggáduššá mánga vistti earret eará Onteri-vistti ja Hallonen-vistti. Onteri-visti lei hui heajos stánnas ja dárbašii divodeami. Visti lea dál sirdojuvvon moadde mehtera nu ahte ii leat šat nuortasámi hávddiid alde. Dat lea dál divoduvvon ja earret eará ožžon odđa gáhtu, odđa vuodđogearddi ja odđa vuodđogedggiid. Hallonen-visti lea maid heajos stánnas ii ge dan sáhte šat geavahit dikšuma ja eará doaimmaid oktavuodas Skoltebyenis. Dilleraporta ja divvunplána leat diŋgojuvvon vistti divvumii ja ođasmahttimii.

## 6.5.4 Kulturmuittut areálavuoigatvuodaid ja sámi areálageavaheami vuodđun – prošekta

### Proševtta mihttomearri:

- Sámi kulturárbi bidjá eavttuid buot plánemiidda ja sisabahkkemiidda

Sámedikki reviderejuvvon bušehtas várrejuvvojedje ruđat prošektii. Proševtta bokte lea Sámedikki kulturmuittohálddašeapmi nannejuvvon, vejolašvuhta lea addon kulturmuittuid digitaliseremii ja odđa doaimmaide mat dahket ahte Sámediggi sáhtta árrjaleappot searvat kulturmuittohálddašeapmái sihke eará guoskevaš ásašaid ektui ja oktavuoda ektui sámi báikkálaš servodagaiguin.

## 6.6 Sámi viste- ja fanasárbbi hálddašeapmi

### Ánggiruššansuorggi mihttomearri:

- Sámi visteárbbis ja gáhttenárvosaš sámi fatnasiin buorre kvalitehta ja dohkálaš mátasdoallan.

Riikaantikvára juolludii jagi 2023 3,3 miljon ruvnnu Sámediggái doarjjaortnegis “ráfáiduhttojuvvon priváhta visttit” ja 33 objeavtta mat juohkásit čuovvovaččat ožžo doarjaga:

Geográfalaš guovlu	Giella	Lohku
Finnmárku	Davvisámi	4
Gaska-/Mátta-Romsa - Áhkánjárga	Davvisámi	12
Davvi-Romsa	Davvisámi	2
Hábmer – Divtasvuodna	Julevsámi	2
Bådåddjo / biras	Bihtánsámi	5
Sáltoduoddara máttabealde	Máttasámi	8
Submi		33

Sámediggi lea maiddáid diđoštán válljejuvvon visttiid ja ságastallan eaiggádiiguin. Boađusin lea earret eará ahte ráfáiduhttojuvvon visttit leat ožžon doarjagiid ja divvojuvvon. Erenoamáš buorre ovdamearkan lea Smuk-dállu Ruhčevejis Mátta-Várjagis. Eaiggát lea iežas resurssaiguin ánggirdan árijalaččat ja árbevierroduojáriin ja doarjagiin divvugohtán dálu ollu visttiid. Ássanvisti lea dál sisafárrenláhká. «Bolyt i gamle hus» nammasaš lágideapmái Smuk-dálus lei stuorra báikkálaš beroštupmi masa bohte earret eará duojárat ja automáhtalaččat ráfáiduhttojuvvon visttiid eaiggádat lassan báikkálaš museaide, Riikaantikvárii ja Mátta-Várjjaga sátnejodiheaddjái. Doppe ledje sáhkavuorut ja ofelastin inspirašuvdnan eará eaiggádiidda. Áigumuš lea ánggirusšat doaimmaiguin ja čoahkkimiiguin dálus.

Sámedikkis lea sierra 2-jahkásaš prošeaktavirgi maid Riikaantikvára lea ruhtadan ja mii galgá ásahit oktavuoda ráfáiduhttojuvvon visttiid eaiggádiiguin ja nannet duodjegelbbolašvuoda. Smuk-dálu vuodul lea čadahuvvon oahpistankursa antikváralaš divodeamis Mátta-Várjjaga huksensuorggi ohppiide.

Sámediggi čuovvula maiddáid máttasámi guovllu visteárbbi «Oahpis dohkkehuvvon» prošeavtta bokte, geahča prošeavtta máinnašumi bajábealde.

Oktasaš áŋgiruššan Máttá-Romssa kulturárbbiin lea ovttasbargoprošeakta maid Sámediggi álggahii ovttas Várdobáiki museasiiddain, Romssa ja Finnmárkku Fylkkagiiddain ja Máttá-Romssa Museain. Prošeavtta ulbmiljoavkun leat gielddat, ráfáiduhtton visttiid ja kulturbirrasiid eaiggádat ja guovllu duojárbirrasat. Dasa lassin ovddiduvvo oktasaš digitála fierpmádatresursa ráđdeaddima várás buot kultursuodjalusa guoskevaš doaimmaheddjiide. Prošeakta galgá váikkuhit oktasaš kulturárbbi oktiiheivema hálddašeapmái. Riikaantikvára lea prošeavttaide juolludan 300 000 ru jagi 2023 várás ja lohpidan ruđaid jagi 2024 várás.

### 6.6.1 Fanassuodjalus

Riikaantikvára juolludii 400 000 ru jagi 2023 ja lohpidii 400 000 ru jagi 2024 várás poasttas 74 Fanassuodjalus. Ruđat galget geavahuvvot Divttasvuona «Sjøgutten» nammasaš sámi fatnasa divvumii.

Sámediggi oassálastá fanassuodjalusa fágalaš forumii. Riikaantikvára lágida jahkásaš čoahkkimiid fanassuodjalusa forumis ja jagi 2023 deattuhuvvojedje guolle- ja bivdofatnasat. Guolástus ja bivdu lea stuorra kategoriija fanassuodjalusas, ja dehálaš lea oažžut visogova das mo fatnasat leat rievdan áiggi mielde ja guđe fanasšlájat ledje mihtilmasat iešguđet áiggiid. Sámediggi addá ráđiid Riikaantikvárii oassálastima bokte fanassuodjalusa fágalaš ovddideami fierpmádahkii. Sámediggi ásaha fierpmádagaid ja doallá oktavuoda fanassuodjalusa máhtto- ja duojárbirrasiiguin.



Smuk-dállu

Smuk-dállu lea boarrásat visttiid áidnalunddot čoakkáldat Ruhčeveaji mearrasámi dálus Máttá-Várjjaga gielddas. Sullii jagi 1894 sirdojuvvui ássarviessu ja jáffovisti deike Nuovusgohpis, gos maiddái dálu ásaheaddji, Paul Andersen Smuk bodii. Smuk-dállu lei geavahas 1970-logu rádjai. Dálus ledje dalle mearrasámi eallinvuogi bivdosat ja eanadoallo- ja boazodoalloreaidut. Dállui gullet njeallje automáhtalaččat ráfáiduhttojuvvon ja ovcci gáhttenárvosaš visttiid maid vistešlájainlea stuorra variašuvdna. Sámedikki ruhtavehkiin divvot dál eaiggádat eanet dáid visttiid. Sii geavahit ieža issoras ollu áiggi dasa. Árbevierroduojáris Roger Perssonis lea válodoovdasvástádus divvumis.

Govven: Mia De Coninck, Sámediggi

## 6.7 Sámi bázahasaid hálddašeapmi

Ángiruššansuorggi mihttomearri:

- Sámediggi dahje dat orgána maid Sámediggi nammada, lea rievttis váldi sámi bázahasaid ja hávdeávdnasiid hálddašit.

Sámedikkis ja Oslo universitehtas (UiO) lea sierra šiehtadus Bioantropologalaš čoakkáldaga (ovddeš Schreinerlaš čoakkáldaga) sámi bázahasaid hálddašeamis. Sámedikkis leat jahkásaš čoahkkimat UiO:in čoakkáldaga hálddašeami ja áimmahuššama birra.

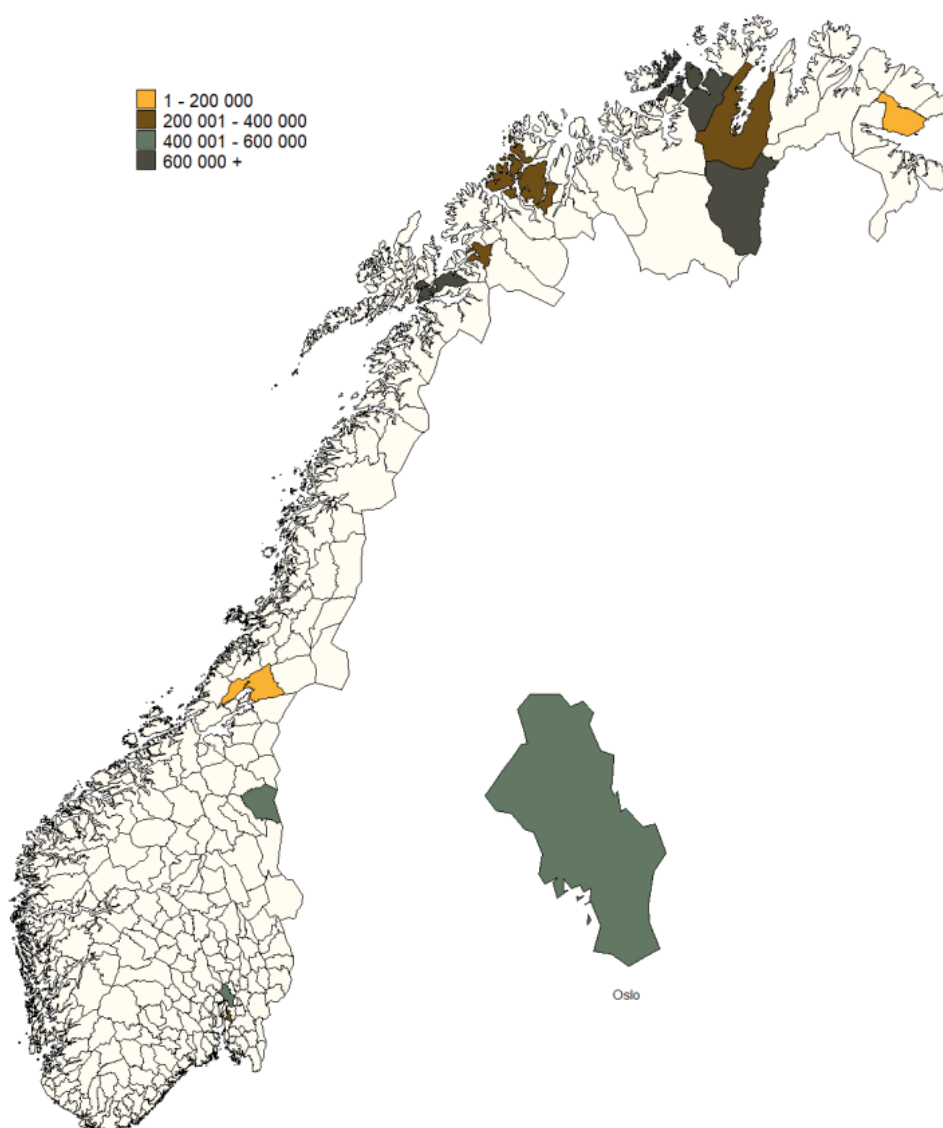
Sámedikkis lea bargojoavku mii lea ráhkkaneamen rávvaga St. Georga searvegotti gáibádusa oktavuodas ođđasis hávdádit bázahasaid Gravholmen nammasaš báikkis Báhčaveajis, Máttá-Várjjaga gielddas. Sámediggi jođiha bargojoavkku mas leat láhtut Če'vetjäu'rr nuortasámi searvvis, Ä'vv Nuortasámi museas ja UiO Bioantropologalaš čoakkáldagain.

Ođđasis hávdádeami gáibádusat mat bohtet Sámediggái gáibidit ollu resurssaid. Danne dat áššit meannuduvvojit eanaš ovttaid mielde ja dađi mielde go dat bohtet.

## 7 Dearvvašvuohta, sosiála ja mánáidsuodjalus

### Servodatmihttu:

- Sámi álbmogis lea buorre dearvvašvuohta ja oažžu ovttaárvosaš bálvalusaid mat leat láhččojuvvon sin gielalaš ja kultuvrralaš duogáža, ja sin vuoigatvuodaid vuodul go lea álgoálbmot.



Govus 15: Njuolggodoarjagat ja ohcanvuđot doarjagat dearvvašvuhtii

## 7.1 Čoahkketabealla – dearvvašvuhta, sosiála ja mánáidsuodjalus

	Rehketdoallu 2023	Rev. budš. 2023	Boađus. rev. budš. ektui
Doaibmagolut	1 918 064	2 104 000	185 936
Doaibmabijut	3 726 690	3 772 000	45 310
<b>Submi</b>	<b>5 644 755</b>	<b>5 876 000</b>	<b>231 245</b>

Sámedikki vuolggasadji lea ahte sámi pasieanttat ožžot dásseárvosaš bálvalusaid, sáhka lea bálvalusaid oažžumis, olámuttolašvuodas ja kvalitehtas. Olámuttolašvuhta mearkkaša ahte bálvalus fertte leat heivehuvvon gielalaččat ja kultuvrralaččat.

Sámediggi lea 2023:s ovttasbargan iešguđet dearvvašvuodadoaimmahagaiguin ja eiseválddiiguin sihkkarastin dihte sámi pasieanttaide gielalaččat ja kultuvrralaččat heivehuvvon spesialistadearvvašvuodabálvalusaid, ja Sámi klinihkkii eambo iešmearrideami. Sámediggi maiddái lea addán doarjaga iešguđet doaimmaide ja prošeavttaide mat galget buvttihit dásseárvosaš ja heivehuvvon dearvvašvuoda- ja fuolahusbálvalusaid sámi pasieanttaide ja geavaheddjiide, erenoamážit vuorasolbmuide ja mánáide. Dasto Sámediggi lea addán cealkámuša ráđđehusa álbmotdearvvašvuodadieđáhussii ja stuoradiggedieđáhussii sámi giela, kultuvrra ja servodateallima birra, ja dorjon iešsoardima eastadeami doaibmabijuid ja sámi álbmoga psyhkalaš dearvvašvuoda nannema doaibmabijuid. Sámediggi lea maiddái konsulteren ráđđehusain ođđa mánáidsuodjaluslága lánkaásahusaid birra, ja bargan sámi mánáid rivttiid ja dárbbuid gozihemiin go deaivvadit mánáidsuodjalusain, earret eará ovttasbarggu bokte Fosterhjemsforeningiin.

## 7.2 Hálddahus – Dearvvašvuhta, sosiála ja mánáidsuodjalus

	Rehketdoallu 2023	Rev. budš. 2023	Boađus. rev. budš. ektui
Bálká ja sosiála golut	1 686 162	1 826 000	139 838
Doaibmagolut	231 903	278 000	46 097
<b>Submi</b>	<b>1 918 064</b>	<b>2 104 000</b>	<b>185 936</b>

## 7.3 Spesialistadearvvašvuodabálvalusat

### Ángiruššansuorggi mihttomearri:

- Sámi pasieanttat ožžot spesialistadearvvašvuodabálvalusaid mas sin gielalaš ja kultuvrralaš duogážis lea lunddolaš sadji, ja sáme giela sáhtta geavahit dikšuma oktavuodas.

Jagi 2022 nammadii Ráđđehus lándegotti mii galggai árvoštallat vásáhusaid buohcceviesuid ja dearvvašvuodafitnodatmodealla dálá stivremiin ja organiseremiin. Lándegotti dokumeanta NOU 2023: 8 – Fellesskapets sykehus, geigejuvvui njukčamánu 2023. Sámediggi lea sádden cealkámušaid lándegoddá. Lándegoddi válddi mielde Sámedikki cealkámušaid sierra čielggadusa čađaheami birra, árvoštallan dihtii dárbbu doaibmabijuide mat sihkkarastet álbmotrievttálaš mearrádušaid



inkorporerema. Raporta rávve earret eará viidáseappot čielggadit mo sáhtá sihkkarastit Sámi klinihka iešmearrideami. Dat mearkaša earret eará árvvoštallat Sámi klinihka dálá organiserema Finnmárkku buohcceviesu DF klinihkan. Sámedikki dievasčoahkkin lea mearridan ahte Sámi klinihka ferte sirdit njuolggá Davvi Dearvvašvuoda vuollásaš sierra dearvvašvuodafitnodahkan sierra stivrrain ja sierra bušehtain ja nationála doaimman maiddái eará sámi guovlluid ektui.

Sámediggi ja Davvi Dearvvašvuolta RHF vuolláičáliiga njealji jagi ovttasbargošiehtadusa njukčamánu 2022. Šiehtadusas boahá ovdan ahte Sámediggi galgá evttohit stivralahtuid Davvi Dearvvašvuhtii ja buot vuollásaš dearvvašvuodadoaimmahaide.

Ovttasbargočoahkkimat gullet Sámedikki ja Davvi Dearvvašvuoda gaskasaš ovttasbargošiehtadussii, ja Sámediggái lea earret eará ovdanbuktojuvvon Davvi Dearvvašvuoda regionála ovdánahttinplána 2023–2038. Sámediggi čuoovvula dán cealkámušaiquin.

Sámedikkis lea jeavddalaš gulahallan Davvi Dearvvašvuodain ja Finnmárkku buohcciviessu DF:in earret eará Sámi klinihka organiserema birra. Davvi Dearvvašvuolta lea čadaheamen ođđasis organiserema. Sámediggi lea cuigen ahte buohcceviessolávdegotti evttohusa ferte vuhtiiváldit doaimmajuogadanbarggus.

Helse Midt-Norge RHF ja Sámediggi dagaiga ovttasbargošiehtadusa mii vuolláičállojuvvui geassemánu 2023. Ovttasbargošiehtadusa ulbmil lea ahte dat galgá leat mielde addimin sámi álbmogii dakkár dásseárvosaš spesialistadearvvašvuodabálvalusaid mat leat heivehuvvon buohcci giella- ja kulturduogážii.

Sámediggi lea konsulteren ráđdehusain dearvvašvuodafitnodagaid jagi 2024 bargamušdokumeanttain birra. Jagi 2024 bargamušdokumeanttain vuhtiiváldojedje mánga cealkámuša maid Sámediggi lei ovddidan. Earret eará ahte sámi perspektiiva galgá leat mielde bákolaš psyhkalaš dearvvašvuodasuodjalusas, ahte sámi giella- ja kulturgelbbolašvuolta galgá leat vuodđun psyhkalaš dearvvašvuodasuodjalussii mánáid ja nuoraid várás, ja ahte gárrensuorggi dearvvašvuodafálaldat mánáide ja nuoraide galgá leat kultuvrralaččat heivehuvvon sámi mánáide ja nuoraide. Dasa lassin váldui buohcceviessolávdegotti ráva ahte čielggadit Sámi klinihka organiserema Davvi Dearvvašvuoda mielde bargamušdokumentii.

Fovse-akšuvnna oktavuodas Oslos bodii Sámediggái diehtu ahte mánga sámi nuora geat ledje mielde miellačájehemiin, vásihedje daid sihke fysalaččat ja psyhkalaččat lossadin. Danne lážii Sámediggi ovttas SÁNAG:in dilálašvuodaid dasa ahte dat miellačájeheddjit geat dárbbashedje ságastallat dan birra, ožžo vuosttašceahkkefálaldaga SÁNAG bealis miellačájehemiid áiggi Oslos. Sámediggi lea ožžon positiiva dávistemiid dasa, ja mánggas geavahedje fálaldaga. Dat čuoovvuluvvui dainna lágiin ahte nuorat besse čoahkkanit Osloi ovttas SÁNAG:in ságastallat dan birra mii lei dáhpáhuvvon. Čoahkkaneapmi lei buorre vuosttašceahkkefálaldat nuoraide geat ledje mielde miellačájehemiin. Nuorat geat oassálaste čoahkkaneapmái, ledje duhtavaččat fálaldagain.

Ráđdehus lea nammadan áššedovdilávdegotti mii galgá čielggadit psyhkalaš dearvvašvuodasuodjalusa nannosat temáhtalaš organiserema. Sámedikkis lea leamaš ságastallan lávdegottiin ja lea sádden cealkámušaid, earret eará ahte dárbu lea nannet SÁNAG sihkkarastin dihtii gielalaččat ja kultuvrralaččat heivehuvvon psyhkalaš dearvvašvuodasuodjaleami sámi álbmogii. Danne ferte SÁNAG oazžut daid resurssaid ja dan organiserema maid dat dárbbasa vai sáhtá čadahit bargamušaidis buoremussan sámi buhcciide. Sámediggi celkkii ahte Flexible Assertive Community Treatment (FACT)-joavku lea buorre dikšunmodealla go dat heive sámi ássamii. Sámedikki ja SÁNAG cealkámušat leat mielde áššedovdilávdegotti raporttas.

Sámediggi lea mángii lokten ráđdehussii ahte SAMINOR 3 dárbbasa ruhtadeami čadahit iskkadeami. UiT mii čadaha iskkadeami, lea diedihan 30 miljon ruvdnosaš dárbbu. SAMINOR 3 oačču 2024 salderejuvvon bušehtas ollásit ruhtadeami iskkadeapmái.

## 7.4 Dearvvašvuoda- ja fuolahusbálvalus

### Áŋgiruššansuorggi mihttomearri:

- Sámi pasieanttat ja geavaheaddjit, beroškeahhtá gos orrot, ožžot gielalaččat ja kultuvrralaččat heivehuvvon dikšun- ja fuolahusbálvalusa.

Ovdal leat dávjá leamaš čoahkkimat gaskal Dearvvašvuodadirektoráhta ja mángga dearvvašvuodafágabirrasa, ja direktoráhta. Jagi 2023 ásehii Dearvvašvuodadirektoráhta nationála sámi dearvvašvuodafierpmádaga mas leat doaimmaheaddjit, earret eará Sámediggi, geat giedahallet sámi dearvvašvuodažaaldagaid. Dearvvašvuodafierpmádaga ulbmil lea nannet Dearvvašvuodadirektoráhta barggu dearvvašvuodasuorggis, ja forum galgá čalmmustahttit sámi dearvvašvuoda dehálaš gažaldagaid. Fierpmádagas lei čoahkkin jagi 2023.

Sámedikkis lea ovttasbargu Dearvvašvuodadirektoráhtain. Ovttasbarggu geažil addá Dearvvašvuodadirektoráhta prošeaktaruđaid Áarjelsaemien helsoeviermie nammasaš dearvvašvuodafierpmádahkii, Várdobáiki sámi guovddáži ja Hábmema suohkanii.

Sámediggi dohkkehii juovlamánus Sámedikki vuorasiidstrategiija. Vuorasiidstrategiijas leat golbma áŋgiruššansuorggi, Vuorrasat sámit resursan servodagas, Sámi vuorasolbmuid eallindilli ja eallinkvalitehta sápmelažžan, ja Dearvvašvuoda- ja fuolahusbálvalusat sámi vuorasolbmuide. Sámedikki vuorasiidrádis lea leamaš guovddáš doaibma strategiija hábmemis. Sis lea leamaš oktavohta eará sámi vuorasiiguin miehtá riikka, ja dan láchkai veahkehan oazžut vuorasiid jiena strategiijii.

Ráđdehus lea ovddidan ođđa vuorasiidodastus, Bo trygt hjemme nammasaš ođastusa oadjebas orruma várás ruovttus. Ođastusbarggus lea ráđdehus čađahan digitála gulaskuddamiid áššis Sámedikki vuorasiidrádiin ja sámi vuorasiiguin/ dearvvašvuodadeaivvemiiguin háhkan dihtii cealkámušaid sámi vuorasiid sávaldagaid ja dárbbuid birra. Bođusin lea ahte dárbu heivehit dearvvašvuodabálvalusaid sámegeilat vuorrasat buhcciide ja demeansa olbmuide lea máinnašuvvon diedáhugas. Diedáhus dadjá ahte mihttun lea ahte sápmelaččat galget oazžut dieđuid iežaset gillii.

Oslo gielda rabai Dronnet Ingrida gilvvagárddi geassemánus, mas lea heivehuvvon paviljoŋna sámi ássiide geain lea demeansa. Oslo gielda mii eaiggáduššá ja jođiha gilvvagárddi, ohcá dál sámi bargiid. Hástalus lea mo dán fáaldaga sáhtá oahpásmahttit gávpoga sámi vuorasiidda ja sin oapmahaččaide. Dasa lassin lea hástalus ovttasbargguin gaskal iešguđet gávpotosiid. Doaimbaidju lea dan ovttasbargojulggastusa bođus mii Sámedikkis lea Oslo gielddain.

Sámediggi bargá dainna mihtuin ahte dearvvašvuodasuorgi galgá fuolahit sámi buhcciid. Strategiijan dan sihkkarastimii nammada Sámediggi sámi ovddasteaddji iešguđet rádiide ja lávdegottiide. Jagi 2023 nammaduvvojedje ovddasteaddjit Dearvvašvuodadirektoráhta bajimus geavaheaddjiráđđái ja Dearvvašvuodadirektoráhta geavaheaddjiráđđái gárrema ja psyhkalaš dearvvašvuoda suorggi várás. Viidáseappot lea Sámediggi nammadan sámi ovddasteaddji Dearvvašvuodadirektoráhta fysalaš doaimmaid doaibmaplána referánsajovkui.

## 7.4.1 Čoahkketabealla – Dearvvašvuoda- ja fuolahusbálvalus

	Rehketdoallu 2023	Rev. budš. 2023	Boađus. rev. budš. ektui
40001 Geavaheaddjivuđot fáladat vuoras sápmelaččaid várás - Várdobáiki Sámi guovddáš/ Várdobáiki samisk senter - njuolggodoarjja	691 000	691 000	0
40101 Sámi doavttesearvi - njuolggodoarjja	306 000	306 000	0
40201 Áarjelsaemien healsoeviermie - njuolggodoarjja	414 000	414 000	0
40301 Geavaheaddjivuđot fáladat vuoras sápmelaččaid várás - Oslo sámi viessu - njuolggodoarjja	114 000	114 000	0
40401 Dearvvašvuoda- ja sosiálafágalaš seminára- njuolggodoarjja Aajege:ii - Trøndelága fylkkasuokkan	147 000	147 000	0
42001 Doarjja dearvvašvuoda-, fuolahus ja mánáidsuodjalusprošeavttaide - ohcanvuđot doarjja	1 910 587	1 700 000	-210 587
43601 Ságstallan (debrief) Fosen-akšunisttaid várás - prošeakta	144 103	400 000	255 897
<b>Submi</b>	<b>3 726 690</b>	<b>3 772 000</b>	<b>45 310</b>

## 7.4.2 Geavaheaddjiguvllot fáladat vuoras sápmelaččaide – njuolggodoarjja Várdobáikái

Doarjjaortnega mihttomearri – geavaheaddjiguvllot fáladat vuoras sápmelaččaide:

- Láhčit olbmuide ja organisašuvnnaide geat/mat háliidit čađahit eaktodáhtolaš geavaheaddjiguvllot doaibmajuid sámi vuorasolbmuid várás.

Várdobáikkis lea ollesvirgi man bargosuorgin lea dearvvašvuhta. Várdobáikki doaimmat dearvvašvuodasuorggis leat earret eará dakkár iešguđet doaibmajuid plánen ja čađaheapmi go fágabeivviid, fierpmádatčoahkkimiid, dearvvašvuodadeaivvademiid vuorasiid várás, iešguđet doaibmajuid sámi mánáid várás, ovttasbarggu suokaniiguin ja earáiguin, ja bagadeami ja máhtu gaskkusteami sámi dearvvašvuoda birra álbmogii. Doarjaga haga ii livččii vejolaš addit dakkár fáladagaid.

## 7.4.3 Sámi doaktáriid searvi – njuolggodoarjja

Doarjjaortnega mihttomearri – Sámi doaktáriid searvi:

- Ahte Sámi doaktáriid searvi fágalaš veahki ja diehtujuohkindoaimma bokte sáhtta váikkuhit dasa ahte sámi álbmogis lea dearvvašvuodafáladat mii lea heivehuvvon sin gillii ja kultuvrii.

Sámi doaktáriid searvi (SDS) lea leamaš ovddastuvvon fágalaš foruma bokte gaskkustit dieđuid sámi buhcciid birra ja dearvvašvuodabálvalusfálaldaga birra sámi álbmogii. Sis lea gulahallan Davvi Dearvvašvuodain, Finnmárkku buohcceviesuin ja nátionála eiseválddiiguin, ja doaimmahit studeanttaid rekrutterema. SDS:s lea maiddá lávdegoddi mii bargá ovddidemiin Sámi klinihka somáhtalaš fálaldaga.

#### **7.4.4 Áarjelsaemien helsoeviermie – njuolggodoarjja**

**Doarjjaortnega mihttomearri - Áarjelsaemien helsoeviermie:**

- Váikkuhit ja nannet barggu ovttárvosaš dearvvašvuoda bálvalusaid hárrái sámi álbmoga várás máttasámi guovllus.

Máttasámi dearvvašvuodafierpmádat, Áarjelsaemien helsoeviermie, bargá dainna ulbmiliin ahte sámi álbmot galgá oažžut dásseárvosaš bálvalusaid. Sii leat mielde lágideamen Máttasámi dearvvašvuodakonferánssa. Sii leat mielde SAMINOR stivrenjoavkkus, Nátionála Sámi dearvvašvuodafierpmádagas, ja oahpahit sámi dearvvašvuodas NTNU:i, RVTS:i, Rosse suohkanii ja Bådádjo suohkanváldodoaktáriidda. SSHN lea fitnan oahppomátkkis Alaska South central Foundation. Áarjelsaemien helsoeviermies lea maid leamaš váldoovddasvástádus Saemien healsoedáehkie nammaš prošeavttas, mii dál lea loahpahuuvon.

#### **7.4.5 Geavaheaddjiguvllot fálaldat vuoras sápmelaččaide – njuolggodoarjja Oslo Sámi vissui**

**Doarjjaortnega mihttomearri – geavaheaddjiguvllot fálaldat vuoras sápmelaččaide:**

- Ovddidit geavaheaddjiguvllot fálaldaga sámi vuorasolbmuid várás guovlluin gos sápmelaččat leat unnitlogus.

Dearvvašvuodadeaivvadeamit leat leamaš mielde ásaheamen deaivvadansaji sámi vuorasiidda gos sii besset sihke gullat ja hállat sámegeiela, ja doppe leat leamaš iešguđet sáhkavuorut iešguđetlágan dearvvašvuhtii goski fáttáin, ja mátkkit. Barget rekrutteremiin. Prošeaktajodiheadji lea mielde Dearvvašvuodadirektoráhta Leve hele livet referánsajoavkkus. Sus lea leamaš sáhkavuorru Oslo giełdda dearvvašvuodabargiide daid gávpoga sámi vuorasiid ja eará olbmuid kultuvrra ja identitehta birra geain lea demeansa.

#### **7.4.6 Máttasámi dearvvašvuodakonferánssa – njuolggodoarjja**

**Konferánssa mihttomearri – máttasámi dearvvašvuodakonferánssa:**

- Eanet gelbbolašvuolta dearvvašvuoda ja eallineavttuid birra, ja sámi pasieanttaid hástalusaid ja dárbbuid birra lullisámi guovllus.

Máttasámi dearvvašvuodakonferánssa lágiduvvui Skjeredes skábmamánu 16.-17. b. 2023. Konferánssa ulbmil lei váikkuhit dasa ahte máttasámi guovllu sápmelaččat ožžot heivehuvvon dearvvašvuoda- ja sosiálabálvalusaid. Dán jagi fáddán ledje sisabahkkemat, vuoigatvuodát ja álbmotdearvvašvuolta ja mo váikkuhit dat proseassat sápmelaččaid dearvvašvuhtii mat leat čađahuvvomin, ja dearvvašvuodabálvalusat sámi álbmogii.

#### **7.4.7 Doarjja dearvvašvuoda-, fuolahus- ja mánáidsuodjalusprošeavttaide – ohcanvuđot doarjja**

**Doarjjaortnega mihttomearri – Dearvvašvuoda-, fuolahus- ja mánáidsuodjalusprošeavttat:**

- Buorre dearvvašvuolta ja ovttárvosaš dearvvašvuoda-, fuolahus- ja mánáidsuodjalusbálvalusat.

	Rehketdoallu 2023	Rev. budš. 2023	Bušeahhta 2023	Boadus. rev. budš. ektui
42001 Doarjja dearvvašvuoda-, fuolahus ja mánáidsuodjalusprošeavttaide - ohcanvudot doarjja	1 910 587	1 700 000	1 700 000	-210 587
<b>Submi</b>	<b>1 910 587</b>	<b>1 700 000</b>	<b>1 700 000</b>	<b>-210 587</b>

	Juolluduvvon 2023	Vuoliduvvon	Rehketdoallu 2023
42001 Doarjja dearvvašvuoda-, fuolahus ja mánáidsuodjalusprošeavttaide - ohcanvudot doarjja	2 425 500	514 913	1 910 587
<b>Submi</b>	<b>2 425 500</b>	<b>514 913</b>	<b>1 910 587</b>

Ohcamat	Juolluduvvon	Biehttalan	Hilgojuvvon
18	13	4	1

Sámediggi lea addán doarjaga Hanevold nammasaš nissoniidklinihkkii ráhkadit kultuvrralaččat heivehuvvon neahttavudot dikšofálaldaga sámi nissoniidda geain leat vuolledáhpebákčasat. Earret eará galgá ráhkaduvvot áppa gulahallama várás sámi nissoniiguin, webinárat ja veahkkeávdnasat fágaolbmuid bealis. Mihttun lea ahte sámi buohccit galget oahppat dan birra mii sáhtá vuolggahit ja bisuhit bákčasiid, geaiguin sii sáhttet váldit oktavuoda viidásat čielggadeami várás jus čájehuvvo dárbbaslažžan, oahppat maid sii ieža sáhttet dahkat uhcidan dihtii bákčasiiddiset ja diehtit maid sii sáhttet gáibidit ja masa sis lea vuoigatvuohta.

Doarjja lea juolluduvvon DBS:i boazodoalus mii galgá čađahit álgoveahkkekurssa siidaoasseeaiggáididda ja siidaoasselauhtuide, dan birra mo čađahit álgoveahki beaivválaš boazodoalu čađaheami oktavuodas. Viidáseappot lea addon doarjja Kunnskapstrening IT nammasaš ánggiruššami ovddidit metoda mii čalmustahtá spealloovdideami, dearvvašvuoda ja barggu. Prográmma lea heivehuvvon olbmuide geat leat heaitán skuvllas ja/dahje leat barggu haga, ja lea jurddašuvvon albmáid várás geain lea sámi duogáš.

Sámediggi lea addán doarjaga Rukses Ruossa Kors på halsen nammasaš nationála ságastallanfálaldahkii mii galgá ásahit sámegeilat diedihanbálvalusa, sámi mánáid ja nuoraid várás geat leat rašis eallindiliin, ja vejolaš galgá leat ságastallat davvisámegillii vai lea mielde nannemin sámi mánáid ja nuoraid psykalaš dearvvašvuoda. Kirkens SOS nammasaš heahtebálvalus lea ovdal ásahan sámegeilat diedihanbálvalusa, ja oažžut doarjaga geahččalit ja ásahit geahččalanprošeavtta buot ahkejoavkkuid várás maiddá Ruoŋa ja Suoma bealde Sámis.

Sámediggi lea juolludan doarjaga Norgga biebmoruovttusearvái čohkket sámi mánáid ja nuoraid geat leat biebmoruovttuin. Doaimmat galget leat mielde ovddideamen oktavuoda ja ásaheamen fierpmádaga mánáid/nuoraid ja biebmováhnemiid/biebmoruovttuid várás. Oktasaš doaimmat váikkuhit sosiála fierpmádaga viiddideapmái, ja ahte sii besset juogadit vásáhusaid earáiguin geat leat seamma dilis. Dakkár čoahkkaneamat leat ovdalge lágiduvvon ja bures lihkostuvvan.

Sámediggi lea juolludan doarjaga Kárášjoga gildii USHT bokte guovtti prošehtii fuolahan dihtii sámi gulluvádjit rávesolbmuid. Prošeavttat galget váikkuhit eanet máhttui gulluvádjitvuoda ja láchčima birra sámi oktavuodas, geavaheddjiid oahpaheami ja čuovvuleami birra ja dearvvašvuodabargiid gealbudeami birra, gulluvádjiidda ja earáide gulluveajuiduhttima birra.

## 7.5 Álbmotdearvvašvuotta

Ánggiruššansuorggi mihttomearri:

- Sámi álbmogis buorre dearvvašvuotta ja loaktin.

Ráđdehus geigii 2023 giđa Nasjonal strategii for utjamning av sosiale forskjeller nammasaš Álbmotdearvvašvuodadieđáhusa. Sámedikkis ledje cealkámušat earret eará sámi dearvvašvuoda dutkandárbui, vuoigatvuodaide dásseárvosaš dearvvašvuodabálvalusaide, dálkkádahkii, givssideapmái, nissoniiddearvvašvuhtii, sámi vuorrasiid dillái, oahppamii ja hálddašeapmái, ja dáhta ja statistihka háhkanvejolašvuhtii, ja sátnefriijavuhtii rasismma, cielaheami ja vealaheami oktavuodas. Álbmotdearvvašvuodadieđáhus geigejuvvui njukčamánu, muhto uhccán Sámedikki cealkámušain leat mielde. Sivvan dasa lea ahte Sámediggi ja ráđdehus leat jagi 2023 bargan Stuorradiggedieđáhusain sámi giela, kultuvrra ja servodateallima birra jagi 2024 várás mii galgá máinnašit álbmotdearvvašvuoda ja eallindiliid sámi guovlluin. Dat geigejuvvo jagi 2024.

Jagi 2023 álbmotdearvvašvuodakonferánsa mii lágiduvvui Romssas čakčamánu 2023, lei dehálaš cealkámušarenan stuorradiggedieđáhusii sámi giela, kultuvrra ja servodateallima birra – álbmotdearvvašvuotta ja eallindiliid sámi guovlluin. Danne lei sámi álbmotdearvvašvuotta stuorra oassi prográmmas, ja konferánsa laktii didolašvuoda sámi čuolbmačilgehusaid birra álbmotdearvvašvuoda suorggis.

Iešsorbmen lea duođalaš álbmotdearvvašvuodačuolbma ollu sámi servodagain, ja mángga gielddas leat logut menddo stuorrát riikka ektui muđui. Sámediggái lea dehálaš diehtit mo galgá eastadit iešsorbmemma, ja guđe doaibmabijut dárbbášuvvojit. Mánge eará ásašusa maid beroštit das, ja Sámediggi juolludii jagi 2022 doarjaga SÁNAG:i ja Vivatii heivehit OPS på selvmord nammasaš kurssa sámi oktavuhtii. Kurssa sámi hámis oktan kurssaávdnasiiguin almmuhuvvui jagi 2023. Kurssa ulbmiljoavkun leat gielddat, skuvllat ja dearvvašvuodabargit. Doarjja lea maid juolluduvvon Sámiráđđái Suodji/Suaja/Suodje -prošeavtta neahttačálašanbálvalussii mas sii áigot bargat iešsorbmenestadiemiin ja nannet psyhkalaš dearvvašvuoda fáladettiin nátionála vuosttašeahki veahkkelinjá mas olbmot sáhttet váldit oktavuoda olbmuiquin geain lea sámi kulturgelbbolašvuotta.

## 7.6 Ovttaárvosaš mánáidsuodjalusbálvalus

Ánggiruššansuorggi mihttomearri:

- Sámi mánáid vuoigatvuodát ja dárbbut leat sihkarastojuvvon deaivvadeamis mánáidsuodjalusain.

Sámediggi lea jagi 2023 konsulteren ráđdehusain láchkaásahusaid birra jagi 2022 odđa mánáidsuodjalusláhkii. Dan vuodul bohtá ovdan láchkaásahusas biebmuovttuid birra ahte mánáidsuodjalusbálvalus galgá govttolaččat vuhtiváldit mánáid čearddalaš, oskkolaš, kultuvrralaš ja gielalaš duogáža. Biebmuoktogielda galgá gozihit ahte mánáid čearddalaš, oskkolaš, kultuvrralaš ja gielalaš duogáš galgá fuolahuvvot, das maiddá sámi mánáid vuoigatvuotta gillii ja kultuvrii. Daid sámi mánáid ektui geat leat mánáidsuodjalusásahusain leat gozihaneiseválddit geatnegahtton dárkkistit ahte ásašusat ulbmillaččat čuovvulit sámi mánáid sierra vuoigatvuoda fuolahit gielalaš ja kultuvrralaš duogáža heivvolaš vuogiin.

Ráđđehus evttoha ahte gozihaneiseválddiin sámi mánáid goziheami oktavuodas galgá leat sámi giella- dahje kulturgelbbolašvuohta. Sámediggi ja ráđđehus leat soahpan bivdit Dearvvašvuodabearráigeahču kártet mo iešguđet stáhtahálddašeaddjit geavahit dálá láhkaásahusa, ja evttoha doaimmaid mat sáhttet fuolahit ahte sámi mánát besset gozihanságastallamiin deaivvadit bargiiguin geain lea sámi giella- ja kulturgelbbolašvuohta. Dearvvašvuodabearráigeahču galgá maiddá evttohit doaimmaid mat dagahit ahte sámi mánáid giella ja kultuvra kártejuvvo, diedihuvvo, sihkkarastojuvvo ja fuolahuvvo go mánná ássá mánáidsuodjalusásahusas.

Sámediggi lágidii guovvamánus seminára sámi mánáid, registrerema ja oktagaslaš vuoigatvuodaid birra. Áigumuššan lei čuvget vejolaš oktavuoda gaskal sámi mánáid vejolašvuoda oažžut ollašuttuojuvvot iežaset oktagaslaš vuoigatvuodaid deaivvadeamis almmolaš eiseválddiiguin, ja vejolašvuoda oažžut daid registrerejuvvo almmolaš registariidda.

Sámediggi ovttasbargá Biebmoruovttuserviin ovddidan dihtii biebmoruovttufoolahusa sámi mánáid várás, earret eará proševttas, okta ruoktu – guokte kultuvrra. Proševtta ulbmil lea kártet ožžot go sámi mánát ollašuttuojuvvot iežaset vuoigatvuodaid. Biebmoruovttusearvi lea addán Atlas kompetanse nammasaš fitnodahkii bargamuššan čadahit proševtta.

## 8 Álgoálbmotvuoigatvuođat, riikkaidgaskasaš bargu ja dásseárvu

### Servodatmihttu:

- Vuoigatvuođat mat leat dohkkehuvvon ON álgoálbmotvuoigatvuođajulggaštusas heivehuvvojit láhkadahkosii ja geavatlaš politihkkii.

Sámediggi lea čadahan ollu doaimmaid vai olaha servodatmihtu 2023:s. Sámediggi lea bargan dan ovdii ahte álgoálbmogiid vuoigatvuođat implementerejuvvojit láhkadahkosiidda, ahte sámi servodateallin, giella ja kultuvra ovdánahttojuvvojit riikkarájiid rastá, ja ahte sámi servodat lea ovttaárvosaš ja dásseárvosaš. Earret eará lea Sámediggi konsulteren ráđdehusain sámi eanan- ja čáhcevuogitvuođaid čielggadeami birra Fovses, muhto eai leat soabadan dan olis. Fovse-ášši maiddái lea váldojuvvon ovdan iešguđet arenain, nátionálalaččat ja riikkaidgaskasaččat. Sámediggi lea čadahan gulaskuddamiid ja searvan lágidemiide Duohtavuođa- ja soabadankommišuvnna raportta olis, ráhkkanahhttin dihte ášši dievasčoahkkima meannudeapmái 2024 gida.

Sámediggi lea maid konsulteren ráđdehusa doaibmaplána ráhkadeami birra sohkabeale- ja seksualitehtamánggabealatvuođa várás. Dutkama, semináraid, gulahallančoahkkimiid, neahttasiidduid ja doarjagiid bokte sámi dásseárvvoorganisašuvnnaide, lea Sámediggi bargan vealaheami eastademiin ja dásseárvvu ovddidemiin, earret eará nu ahte lea čuovvulan Sámedikki dásseárvodieđáhusa. Sámediggi maiddái lea čuovvulan doaibmaplána sámiid cielaheami vuostá. Sámediggi lea searvan iešguđet forumiidda ovddidan dihte sámi vuoigatvuođaid, nugo Sámi parlamentáralaš ráđđái, Barentsovttasbargui, Ártkalaš Ráđđái, Sámiráđđái, UNESCO:i ja FON:i. Sámediggi maiddái lea dorjon iešguđet prošeavttaid ja organisašuvnnaid mat barget álgoálbmotvuoigatvuođaiquin, nugo Mama Sara Education Foundation, Docip ja álgoálbmogiid biebmovuogádatlihtu.

### 8.1 Čoahkketabealla – álgoálbmotvuoigatvuođat, riikkaidgaskasaš bargu dásseárvu

	Rehketdoallu 2023	Rev. budš. 2023	Boađus. rev. budš. ektui
Doaibmagolut	8 824 709	9 381 000	556 291
Doaibmabijut	1 848 512	4 399 000	2 550 488
<b>Submi</b>	<b>10 673 221</b>	<b>13 780 000</b>	<b>3 106 779</b>



## 8.2 Hálddahus – álgoálbmotvuoigatvuođat, riikkaidgaskasaš bargu ja dásseárvu

	Rehketdoallu 2023	Rev. budš. 2023	Boađus. rev. budš. ektui
Báلكá ja sosiála golut	7 983 094	8 369 000	385 906
Doaibmagolut	841 614	1 012 000	170 386
<b>Submi</b>	<b>8 824 709</b>	<b>9 381 000</b>	<b>556 291</b>

### 8.2.1 Indigenous Salmon Peoples – Luossaálgoálbmogiid fierpmádat

Sámediggi lea ásahan riikkaidgaskasaš ovttasbargofierpmádaga luossaálgoálbmogiid várás (Indigenous Salmon Peoples). Fierpmádat lea ožžon lahtuid jagi 2023 mielde, ja lea nagodan oažžut mearriduvvot muhtun oktasaš ulbmiliid ja plánaid.

## 8.3 Sámi ovttasbargu

Ángiruššansuorggi mihttomearri:

- Sámi giella, kultuvra ja servodateallin gozihuvvojit ja ovddiduvvojit sihke ovttaskas nationála stáhta siskkobealde ja stáhtarájáid rastá.

### 8.3.1 Čoahkketabealla – sámi ovttasbargu

	Rehketdoallu 2023	Rev. budš. 2023	Boađus. rev. budš. ektui
48001 Sámi Giellagáldu - šiehtadus	5 257 960	5 258 000	40
<b>Submi</b>	<b>5 257 960</b>	<b>5 258 000</b>	<b>40</b>

Ministarat geain lea ovddasvástádus sámi áššiin Ruoŧas, Suomas ja Norggas, ja iešgudet riikkaid Sámedikkitt dollet jeavddalaččat čoahkkimiid ja jagi 2023 dollui čoahkkin ođđajagimánus 2023. Čoahkkimis lei diehtujuohkin barggu birra davviriikkalaš sámekonvenšuvnnain, rasismma birra sápmelaččaid vuostá, sámegeielaid birra digitála birrasiin, dávvirmáhcahemiid birra, dálkkádatrivevdamiid birra ja dálkkádatheivehemiid birra sámi ealáhusaid várás ja davviriikkalaš sámi giellabáلكkašumi, Gollegiela, birra. Čoahkkimis geigejuvvui giellabáلكkašupmi Ole Henrik Maggai.

### 8.3.2 Sámi Giellagáldu

Sámi Giellagáldu lea sámi álbmoga sámi giellagažaldagaid oktasašdavviriikkalaš fágaorgána maid Norgga, Ruoŧa ja Suoma sámedikkitt leat ovttas ásahan sierra hálddahuslaš doaibmaovttadahkan Norgga Sámedikki vuollásažžan. Fágaorgána jodihan sierra stivra mas buot golmma sámedikkis lea seamma váikkuhanfápmu.

Sámi Giellagáldus lea ovddasvástádus oktiordnet, nannet ja ovddidit davviriikkaid sámi giellaovttasbarggu. Fágaorgána ulbmil lea fuolahit ja ovddidit dan kulturárbbi maid sámi čállingielat ja njálmmálaš gielat ovddastit, ja gáhttet, nannet ja ovddidit sámi gielaid seammás go vuhtiiváldá juohke sámi giela sierra dárbbuid, hástalusaid ja resurssaid.

Norgga, Ruota ja Suoma sámedikkít leat jagi 2023 juolludusreivves bidjan čuovvovaš boadusgáibádusa Sámi Giellagáldui:

- *Julevsámegiela riektáčállingirji galgá meannuduvvot vai Sámedikkít sáhttet almmuhit riektáčállinnjuolggadusaid.*

- *Jagi 2023 mielde galget čađahuvvot dárbblaš doaimbajut vai terminologija- ja normerenbarggu sámegielaide várás ja eará doaimbajuid mat leat mearriduvvon Sámi Giellagáldu njuolggadusain, sáhttá álggahit farggamusat.*

- *Sámi Giellagáldu galgá háhkagoahtit giellabargiid buot dáin riikkain daid hálddahaslaš virgiide maid dat dárbbáša.*

- *Álgoálbmotlogijagi 2021-2032 dehálaš ulbmil lea ovddidit giellateknologalaš reaidduid sámegielaide várás ja danne ferte vuoruhit ovttasbarggu Divvun – sámi giellateknologijain.*

- *Sámi Giellagáldu galgá čuovvut Norgga stáhta Váldošiehtadusa mearrádusaid ja hábmet dakkár heivehanšiehtadusa mii čujuha mo Sámi Giellagáldu bargiid mielmearrideapmi galgá čađahuvvot geavadis.*

*Jagi 2023 deháleamos bargamušat leat hálddahusa siskkáldas struktuvrra huksema ja giellalávdegottiid ásaheami vuoruheapmi, oažžun dihtii johtui normeren- ja giellagáhttenbarggu. Seammás lea dehálaš nannet diehtujuohkima ja ovttasbarggu eará ásaheami ja orgánaiguin.*

Fágaorgána jodiha sierra stivra mas buot golmma sámedikkis lea seamma váikkuhanfápmu. Stivra lea Sámi Giellagáldu bajimus orgána, ja das lea váldoovddasvástádus Sámi Giellagáldus. Stivrras leat guhtta stivralahtu ja seamma ollu várrelahtut. Stivrajodiheadji lea Sig-Britt Persson. Sámedikkít leat ovttas mearridan stivrainstruvssa Sámi Giellagáldui mii mearrida stivrra doaimma.

Geahča Sámi Giellagáldu hálddahusa 2. OASIS.

Sámi Giellagáldu stivra lea jagi 2023 ásahan giellalávdegottiid mátta-, julev- ja davvisámegiela várás ja anáraš- ja nuortalašgiela várás ja nammadan lahtuid ja várrelahtuid boahte njealjejahkásaáigodahkii (2023 – 2027). Iešguđet giellalávdegottiin lea ovddasvástádus čállingiela, terminologija ja čállinnjuolggadusaid normeremis.

Sámi Giellagáldu stivra lea doallan guhtta čoahkkima jagi 2023 ja meannudan 11 ášši. Stivra lea earret eará dohkkehan Sámi Giellagáldu jagi 2023 jahkedieđáhusa ja jahkerekhetdoalu, ja álggahan virgádemiid iešguđet virggiide. Stivra lea maid dohkkehan jagi 2023 bušehta ja doaimbaplána ja ásahan vihtta giellalávdegotti ovddasvástádusain normeremis ja nammadan lahtuid ja várrelahtuid giellalávdegottiide. Dasa lassin lea stivra meannudan eará áššiid mat gusket Sámi Giellagáldu hálddahussii. Buot stivradokumeanttat leat válbmasat uhcimusat golmma gillii: davvisámegillii, dárogillii ja suomagillii, ja buot čoahkkimat leat dulkojuvvon ja čađahuvvon dán golmma gillii.

Hálddahas le bargan olu viidásat vuodđudemiiin, viidásat ovddidemiin ja virgádemiiiguin mii lea leamaš hui bargogáibideaddji. Norggas eai leat galle sullasaš stáhtalaš ásaheami main leat bargit ja beaivválaš doaimma golmma riikkas. Sámi Giellagáldu lea maid Norgga Sámedikki vuosttaš hálddahaslaš doaimmaovttadat mii ii čađat Sámedikki bargamušaid. Dat lea dagahan ahte sii buori muddui leat ferten čađahit iešguđet ovdanvázzi bargamušaid, nu go heivehit Sámedikki bargiidnjuolggadusaid, ja ásaheami buori geavada hálddahussii. Sámi Giellagáldu lea maid čađahan mánnga čielggadusa dakkár áššiid ektui mat čatnasit riikkaidgaskasaš bargodilliide, nu go vearro-, oadjo- ja dáhkádusortnegiidda. Hástalus lea leamaš ahte dáidda áššiide guoski lágat ja njuolggadusat leat rievdan dan rájes go Sámedikkít álggus čielggadedje dáid áššiid.

Hálddahusa resurssaide leat meroštallon 12 virggi, ja Sámi Giellagáldu doaimmaorgánain – stivrrain ja giellalávdegottiin leat oktiibuot 52 ovddasteaddji juogaduvvon golmma iešguđet riikii. Sii ožžot buohkat mávssu čoahkkimiid ja mátkegoluid ovddas Norgga stáhta regulatiivvas stáhtalaš vuogádaga

bokte. Dán vuogádaga ásaheapmi lea leamaš hui viiddes ja gáibideaddji proseassa erenoamážit olgoriikka geavaheddjiide.

Hálddahaslaš bargamušat maid mii leat vuoruhan dán jagi:

- Ođđa heivehanšiehtadus
- Sámedikki bargiidnjuolggadusaid revideren
- Bálkášiehtadallanvuoigatvuođa fápmudeapmi
- Riikkaidgaskasaš bargodiliid čielggadeapmi

Sámi giellagáhtten-, terminologija- ja normerenbargu lea álggahuvvon nuortalašgielas, anárašgielas, davvisámegielas, julevsámegielas ja máttasámegielas. Máttasámegiela ja julevsámegiela lávdegottit vuodđuduvvojedje golggotmánus Måefies, Norggas, davvisámegiela giellalávdegoddi vuodđuduvvui Kárášjogas loahpageahčen golggotmánu, anárašgiela giellalávdegoddi vuodđuduvvui Anáris loahpageahčen golggotmánu ja nuortalašgiela giellalávdegoddi vuodđuduvvui Anáris juovlamánu gaskkamuttus. Mii leat čielggadeamen vugiid mo fáttmastit ubmisámegiela ja bihtánsámegiela normerenbargui, muhto konkrehta čovdosiid eat leat vel gávdnan.

Sámi Giellagáldu lea vástidan oktiibuot 1090 giellagažaldahkii dán jagi. Eanaš gielain bohtet ollu giellagažaldagat hálddašan- ja dearvvašvuođasuorggi terminologijii, muhto maiddá riektačállimii, ovdamearkka dihtii mo geavahit dipmamearkka nuortalašgielas. Sámegeleaid normerenbargu lea fas álggahuvvon masá guokte jagi bissáneami maŋŋá. Normerenbargu álggahuvvui dán jagi maŋimus kvartálas, go giellalávdegottit ledje organiserejuvvon. Sámi Giellagáldu lea dán jagi normeren oktiibuot 343 ođđa tearpma sámegeleain, earret eará hálddašanterminologijas, gođđinterminologijas, fanasterminologijas, dakkár fágasurggiin go matematihkas, fysihkas ja kemijas, servodatdiehtagis ja religiovnas.

Lassin dasa ahte giellalávdegottit leat normeren terminologija namuhuvvon fágasurggiin, leat sii maid normeren dahje digaštallan giellaoahpahažaldagaid. Julevsámegiela lávdegoddi lea normeren njulggadusa lohkosániid oktavuodas 1 rájes 10 rádjai kásusgehčosiiguin ovttaidlogus ja mánggaidlogus, ovdamearkka dihtii 6:ás – gudás, 6:ájs – gudájs, 5:ájñ – vidájñ, 10:ijda – lãgijda jna. Davvisámegiela lávdegoddi lea normeren mo jorgalit suomagiela namahusaid girkuin, šlohtain, párkain, álbmotmehciin, historijálaš dáhpáhusain ja riikaidentitehtain. Dáidda prinsihpaide gullet sullii 580 ođđa tearpma jorgaleamit, ovdamearkka dihtii Kalevalapárka (suomagillii: Kalevalapuisto) dahje St. Lauri girku (suomagillii: St. Lauri kirke). Anárašgiela lávdegoddi lea digaštallan passiiva geavahannjuolggadusaid ođasmahttima vai dat heivehit buorebut maiddá ođđa teakstašáŋŋeriidda nu go diedálaš- dahje ođasteavsttaide.

Julevsámegiela giellalávdegoddi normerii Julevsámegiela riektačállinnjuolggadusaid julevsámegielas; Julevsáme tjállemnjuolggadusá. Gihpa lea ávkkálaš ja buorre reaidu julevsámegiela riektačállimis. Das lea normerejuvvon rávvagat mo earromearkkaid, rihku, čuoggá, beallečuoggá, gažaldatmearkka ja čuorvvasmearkka galgá geavahit. Gihppagis leat maid rávvagat mo heivehit loatnasániid julevsámegillii, mo čállit báikenamaid ja juohkit sániid. Dasa lassin leat gihppagis rávvagat das mo čállit sáhtá hábmet iežas teavstta julevsámegillii, ovdamearkka dihtii mo geavahit stuorra ja smávva bustávid dahje mo oanádusaid galgá čállit.

Sámi Giellagáldu lea jagi 2023 ovttasbargan UiT Norgga ártkalaš universitehta Sámi giellateknologijaguovddážiin, Giellatekno ja Divvun – sámi giellateknologijain. Mii leat ovttas ovddidan earret eará digítála sátnebánkku <http://satni.org> ja morfologalaš analysáhtora anárašgiela várás. Mii leat maid álggahan ovttasbarggu terminologijasuorggis Suoma sámedikki jorgaleddjiiguin. Sii jorgalit earret eará eiseváldiid ja almmolaš etáhtaid mearrádusaid sámegeleaide. Jorgaleaddjit buvttadit barggusteaset ođđa terminologija sámegeleaide iešguđet fágasurggiin. Sámi Giellagáldu háhká

terminologija ja ovddida tearpmat dárbbu mielde lávdegottiid normeremiidda. Normerejuvvon tearpmat almmuhuvvojit sámegeleaid ovdalis namuhuvvon digitála sátnebánkui.

Sámi Giellagáldu lea dán jagi álggahan ovttasbarggu Suoma álbmotgirjerájuin normeren dihtii almmolaš Suoma ontologija (YSO) davvisámegillii. Almmolaš Suoma ontologijas (YSO) leat sullii 30 000 tearpma. Sullii bealli dán tearpmain leat jorgaluvvon davvisámegillii. Sámi Giellagáldu lea ásahan Teams-joavkkuid máttasámegiela ja nuortalašgiela várás, gos dáid gielaid áššedovdit besset digaštallat giellagažaldagaid ja fágamáhttu lávdaduvvo beaktilit miehtá giellabirrasa.

Sámi Giellagáldu guovddáš diehtujuohkin dáhpáhuvvá njuolgga oktavuodas giellageavaheddjiiguin go giellageavaheaddjit váldet oktavuoda minguin giellagažaldagaiguin. Mis leat maiddá neahttasiiddut ja Facebook-siidu maid bokte olbmot sáhttet váldit oktavuoda minguin, ja gos mii sáhttit juohkit dieđuid. Sámi Giellagáldu lea háhkagohtán gulahallanráđdeaddi. Gulahallanráđdeaddis lea dehálaš ovddasvástádus min gulahallamis siskkáldasat ja servodagain, ja okta vuosttaš bargamušain šaddá ođasmahtti min giella.org-siidduid.

Sámi Giellagáldu bargit leat čalmmustahttán Sámi giellavahku Facebookas juogademiin diehtočállosiid ja filmmaid giellabarggu birra.

Sámi Giellagáldu dievaslaš jahkedieđáhus lea mielddusin Sámedikki jahkedieđáhussii.

### 8.3.3 Sámi parlamentáralaš ráđdi (SPR)

Sámi parlamentáralaš ráđi (SPR) stivračoahkkimiid váldofáddán lea leamaš guorahallet ja čuovvulit Sámi parlamentáralaš ráđi doaibmaplána. Jagi 2023 lea Ruoŋa sámedikkis leamaš ovddasvástádus SPR čállingottis.

Suoma Birasministriija lea álggahan proševtta mas čohkkejuvvojit dieđut Nagoyaprotokolla implementerema várás Suomas. Dasa gullá plána ásahtit diehtovuodu masa galgá vurkejuvvot genehtalaš resurssaide guoski sámi árbediehtu dutkama ja ovddideame várás. Vaikke vel dát lea ge nationála prošeahta Suomas, de dat sáhttá váikkuiht sihke Norgii ja Ruŋtii, go goappašat riikkat leat dohkkehan Nagoyaprotokolla ja genehtalaš resurssaide guoski sámi árbediehtu lea oktasaš sámi kulturárbi.

SPR ja Sámiráđi sámi nationála govastagaid hálddašeami ja ovddideami oktasaš lávdegoddi lea jagi 2023 válmastan Sámiráđi bargamuša sámi álbmotluđiin. “Sámieatnan duoddariid” lávdegotti evttohusa vuodul dohkkehii sámiid 22. konferánsa sámiid álbmotluođi borgemánus 2022. Álbmotluohti lea jorgaluvvon sámegeleaide.

Lávdegoddi lea maid válmastan Sámi álbmotlávлага, “Sámi soga lávlla”, almmolaš jorgalemiid sámegeleaide.

Miessemánus 2023 čađahuvvui Sámi parlamentáralaš ráđi (SPR) 7. parlamentarihkarkonferánsa Árviesjávrris Ruoŋas. Fáddán lei ruoná nuppástuhttin – váikkuhusat sámi ealáhusaide ja kultuvrii, ja biebmosuverenitehta. Ráhkaduvvui deklarašuvdna mas earret eará deattuhuvvui ahte mii, sámit álgoálbmogin, vuosttaldit álo dan go min eatnamiid vigget geavahit min miehtama haga, ja nu ahte min kultuvra, ealáhusat ja eallinvuohki ii suodjaluvvo.

Sámi parlamentáralaš ráđdi (SPR) čállá maid sierra raportta SPR iežas doaibmaplána vuodul.

## 8.4 Álgoálbmotvuoigatvuodát

Ángiruššansuorgi mihttomearri:

- ON álgoálbmotvuoigatvuodájulggaštus lea heivehuvvon láhkadahkosiin ja geavatlásh politihkas.

#### 8.4.1 Čoahkketabealla – álgoálbmotvuoigatvuođat

	Rehketdoallu 2023	Rev. budš. 2023	Boađus. rev. budš. ektui
48701 Duohtavuoda- ja seanadankommišuvnna raportta čuovvuleapmi - prošeakta	84 795	1 100 000	1 015 205
Doarjja riikkaidgaskasaš bargui - njuolggodoarjja	1 008 000	1 008 000	0
International Decade of Indigenous Languages 2022-2032 - prošeakta	37 564	300 000	262 436
48801 Eamiálbmogiid biebmovuogádagat – prošeakta	500 063	500 000	-63
<b>Submi</b>	<b>1 630 421</b>	<b>2 908 000</b>	<b>1 277 579</b>

Jagi 2023 dehálaš fáttát Sámedikki barggus leat leamaš dálkkádat, sihkarvuohta ja vuoigatvuođat.

Fovse-ášši lea leamaš guovddážiis. Sámediggi lea čadahán konsultašuvnnaid ráđđehusain muhto ii leat oalahan ovttamielalášvuođa viidásat čielggadanvuođu ektui. Riikasoabaheadji lea bargamin ášši soabahemiin. Fovse-ášši lea maid loktejuvvon iešguđet lávddiide nu go Arendálavahkkui ja ON Álgoálbmotáššiid bastevaš forumii.

Dálkkádat lea maid leamaš bajimusas áššelisttas guoskevaš fáddán ja erenoamážit dálkkádatdoaimbajuid gaskavuoha erenoamážit váikkuhusaide álgoálbmogiidda. Dat loktejuvvui Njunuščoahkkimis Brüsselis gaskal sámi álbmoga ja EU Barentsovttasbarggu olis, muhto maiddái Ártkatalaš ráđis gos Sámiráđđi bijai ovdan dálkkádatraportta.

Sihkarvuođadilli lea čuohcan Sámedikki oktavuhtii Sámi ruošša bealde sápmelaččaiguin. Dilli lea maid čilgejuvvon Girkonjárggakonferánsas ja Sámedikki riikkaidgaskasaš dieđáhusa ođasmahttimis.

Sámediggi lea jagi 2023 ođasmahtán Sámedikki dieđáhusa Álgoálbmotvuoigatvuođaid, solidaritehta ja riikkaidgaskasaš barggu birra.

Sámediggi searvvai Arctic peoples Conferencii Ilulissatas, Kalaallit Nunaatas, suoidnemánus. Ráhkaduvvui deklarašuvdna mii deattuhii ártkatalaš álgoálbmogiid rievtti buorredilalášvuohtii, eanan-, čáhce- ja luondduresursavuoigatvuođaide, mariidna birrasii čatnaseami ja movt olbmuid dagahan dálkkádatrievdamat čuhcet njuolga ja dramáhtalaččat ártkatalaš álgoálbmogiid eallimii.

#### 8.4.2 Duohtavuoda- ja soabadankommišuvnna raportta čuovvuleapmi – prošeakta

##### Prošeavtta mihttomearri:

- Dahkat Sámediggái vejolažžan dustet vuordámušaid duohtavuoda- ja soabadankommišuvnna barggu olis.

Sámediggi várrii reviderejuvvon bušehtas 1 000 000 ru liigedoarjjan prošeaktii. Geassemánus 2023 geigejuvvui Duohtavuoda- ja soabadankommišuvnna raporta Sturorradiggái. Sámediggi lea ožžon raportta ja lea ráhkkanahhtimin meannudeami njukčamánu 2024. Jagi 2023 čavčča lea Sámediggi oassálastán mángga čoahkkimii, lávdeságastallamii, gulahallančoahkkimii ja eará lágideamiide. Sámediggi lea čadahán gulaskuddanvuoru.

### 8.4.3 Doarjja riikkaidgaskasaš bargui – njuolggodoarjja

#### 8.4.3.1 Barentsčállingoddi IKS - njuolggodoarjja

##### Doarjjaortnega mihttomearri:

- Ovddidit oktavuodaid Barentsguovllu álgoálbmogiid gaskkas.

Ruošša dilálašvuoda dihte leat Barentsčállingotti kantuvrra Murmánskkas šaddan heaittihit. Danne sihkkkojuvvui doarjja dasa Sámedikki bušeahtas reviderejuvvon bušeahta meannudeamis.

#### 8.4.3.2 Sámiráđđi – Norgga beale juogus – njuolggodoarjja

##### Doarjjaortnega mihttomearri:

- Ovddidit sámi vuoigatvuodaid, nu ahte sámi álbmot dohkkehuvvo oktan álbmogin mas leat politihkalaš, ekonomalaš ja sosiála vuoigatvuodát mat leat sihkkarastojuvvon guoskevaš riikkaid láhkadahkosiin.

Doarjja dahká Sámiráđđái vejolažžan ovddidit sámi vuoigatvuodaid iešguđet forumiin ja bargat dan ovdii ahte sámiid dohkkehít oktan álbmogin, mas leat politihkalaš, ekonomalaš ja sosiála vuoigatvuodát mat sihkkarastojuvvojit daid iešguđet riikkaid láhkadahkosiin. Sámiráđđi maiddá bargá dutkamiin earret eará dálkkádatraportta «Klimaendringer i Sápmi - en oversikt og veien videre» olis, mii ovdanbuktojuvvui dán jagi. Raporta lei Sámedikki ja Sámiráđi ovttasbargoprošeakta, ja Sámediggi ruhtadii dan. Sámiráđđi maiddá bargá sámi giela ovddidemiin ja oainnusmahttimiin, ja Sámiráđi čoahkkimiin aktiivvalaččat sámasit ja lea mearriduvvon ahte sámegiela galget eambo ovddidit olggos guvlui. Sámiráđi Norgga beale juhkosis maiddá lea leamaš ovddastandoaibma Arctic Peoples Conferences 2023, ja lei GIDA konferánssa miellágideaddji Romssas ođđajagimánus 2023 ja lea plánen Sámi Science Week jahkái 2025.

#### 8.4.3.3 Mama Sara Education Foundation - njuolggodoarjja

##### Doarjjaortnega mihttomearri:

- . Leat veahkin ja nannet solidaritehta- ja humanitára barggu mii dahkkojuvvo Mama Sara Education Foundation bokte.

Mama Sara diediha ahte doarjja buori muddui buvttiha stabilitehta ja einnostañvejolašvuoda, mii dahká vejolažžan plánet ja čuovvulit proševttaid. Doarjja earret eará veahkeha masai-mánáid skuvlavázzima, ja ođđa skuvllaid huksema Loliondo-guovllus Tanzanias.

#### 8.4.3.4 Docip - njuolggodoarjja

##### Doarjjaortnega mihttomearri:

- Doarjjaortnet galgá nannet veahki álgoálbmogiidda iešguđet čoahkkimiid oktavuodas ON-vuogádagas.

Docip veahkeha álgoálbmogiid ON-vuogádagas, earret eará bagadallamiin, dokumenteremiin ja «Update» almmuhemiin, mii lea ođasreive álgoálbmogiid vuoigatvuodaid birra ja buot áigequovdileamos čoahkkimiid birra ON-vuogádagas. Docip maiddá fállá nuvttá juridihkalaš ráđđeaddima, jorgaleami ja dulkonbálvalusaid álgoálbmotororganisašuvnnaide mat háliidit searvat ON-čoahkkimiidda.

#### 8.4.3.5 International Decade of Indigenous Languages 2022-2032 – prošakta

Jagi 2021 leat álgoálbmogat ovttas UNESCO:in hábmen oktasaš máilmmiviidosaš doaibmaplána álgoálbmotgielaid riikkaidgaskasaš logijahkái (eng. The Global Action Plan of the International Decade

of Indigenous Languages). Máilmmiviidosas doaimaplána ulbmil lea olahit nana ovttasbarggu joatkevašvuodain, olahan dihtii positiiva váikkuhusa ja sosiála rievdamiid mat váldet vuhtii álgoálbmogiid ja álgoálbmotgielaid. Sihkkarastin dihtii dán doaimaplána čuovvuleami lea UNESCO ásahan Global Task Force for Making Decade for Action for Indigenous Languages (GTF).

Juovlamánus 2023 válljejuvvojedje ođđa lahtut Global Task Force for Making Decade for Action for Indigenous Languages (GTF) Árktalaš Regiovdnii. Árktalaš regiovnna ovddasteaddjit leat Ruonáeatnama ruovttustivra Minik Jeremiassen bokte, Suoma Sámediggi Anne Nuorgam bokte ja Islánda Jeela Paaluá-Cloutier bokte.

Lassin riikkaidgaskasaš bargui lea UNESCO ávžžuhan stáhtaid ásahit nationála ovttasbargoforumiid. Norgga nationála ovttasbargoforuma lea Sámediggi ja Gielda- ja guovlodepartemeanta ásahan nannen ja koordineren dihtii álgoálbmotgielaid logijagi čalmusteami. Nationála ovttasbargoforumis leat mielde Nuortta universitehta, Norgga árktalaš universitehta - UiT, Sámi allaskuvla, Divvun, Sámi lohanguovddáš, Sprákrádet, Noereh ja SáNuL. Ásahasat ja organisašuvnnat dorjot fágaáššedovdibálvalusain ja fierpmádagaiguin. Nationála ovttasbargoforumis leat leamaš 6 čoahkkima jagi 2023. Giellakonferánsa 2024:s plánen lea leamaš stuora ášši.

#### **8.4.4 ON biebm- ja eanadoalloorganisašuvnna álgoálbmogiid biebmovuogádatlihttu – prošeakta**

Geassemánus 2023 várrii Sámediggi 500 000 ru reviderejuvvon bušehtas bargui álgoálbmogiid biebmovuogádagaiguin. Prošeavtta ulbmil lea nannet álgoálbmogiid biebmovuogádagaid. Beaveálgujuovku vuoraha ON Food System Summit čuovvuleami.

Sámediggi lea bálkáhan Visjona AS čadahit ovdadatkama háhkan dihtii dieđuid sámi biebmovuogádagaid birra. Biebmovuogádagat eai leat dušše biebmokultuvra, muhto sáhtá leat maid sáhka luondduresursaid fidnemis, meahcásteamis, guolásteamis, boazodoalus ja eanadoalus. Sámi oktavuodas sáhtá earret eará čujuhit guohtunroasuide, luossabivddu gielddimii Deanu čázadagas, ođđa šlájaid nu go ruoššalussii ja makrellii, váilevaš áddejupmái šávšša ektui, loddemii ja sisabahkkemiidda. Dasa lassin bohtet biebmouogadanmuddemat mat hehttejit sámi biebmokultuvrra.

### **8.5 Ovttaárvosašvuhta ja solidaritehta**

#### **Ángiruššansuorggi mihttomearri:**

- Čájehuvvo solidaritehta eará álgoálbmogiidda.

Sámediggi lea oassálastán Arctic Frontiers nammasaš davviguovlokonferánsii mas dán jagi fáddán lei sirddašeamiit davvin, váikkuhusat sihke dálkkádatrievdamiin ja geopolitihkalaš gelddolašvuodadiliin. Konferánsas válddii Sámediggi ovdan Fovse-ášši váilevaš čuovvuleami ja ruoná nuppástuhtima váikkuhusaid álgoálbmogiidda. Doaimabijut ruoná nuppástuhtima oktavuodas čadahuvvojit dávjá álgoálbmotguovlluin.

Sámi summit njunuščoahkkimis Brüsselis válddii Sámediggi ovdan dárbbu buori ja ulbmillaš gulahallamii gaskal EU ja álgoálbmogiid. Ságaškuššan lei maid dan birra ahte sáhtá go ovddidit konsultašuvnavugiid gaskal EU ja sámi álbmoga dakkár áššiin mat váikkuhit sámi beroštusaide njuolgga.

### **8.6 Dásseárvu**

#### **Ángiruššansuorggi mihttomearri:**

- Dásseárvosaš sámi servodat ovttalágan vuoigatvuodagaiguin ja vejolašvuodagaiguin buohkaide.

### 8.6.1 Čoahkketabealla – dásseárvu

	Rehketdoallu 2023	Rev. budš. 2023	Boađus. rev. budš. ektui
Sámedikki dásseárvodieđáhusa sámevaši 48601 vuosttá ja doaibmaplána čuovvuleapmi - prošeakta	744 091	1 350 000	605 909
Doarjja sámi dásseárvoorganisašuvnnaide - njuolggodoarjja	-526 000	141 000	667 000
<b>Submi</b>	<b>218 091</b>	<b>1 491 000</b>	<b>1 272 909</b>

Sámediggi lea konsulteren Ráđđehusain Ráđđehusa sohkaabeale ja seksualitehta mánggabealatvuoda doaibmaplána ráhkadeami birra mas sohppojuvvui ahte Ráđđehus álggaha dutkama bonjuolbmuid, historjjálaš geavadiid, giela ja terminologijja birra Sámis ovddidan dihtii sániid sohkaabeale ja seksualitehta mánggabealatvuoda birra iešguđet sámeielain.

### 8.6.2 Sámedikki dásseárvodieđáhusa čuovvuleapmi ja sámiid cieleameami eastadanbargu – prošeakta

#### Prošeavtta mihttomearri:

Sámediggi lea ovttas Dásseárvo- ja vealahusáittardeddiin ruhtadan dutkanprošeavtta maid Sámi allaskuvla čađaha. Dutkanprošeakta váldá ovdan mo boazodoallonuorat vásihit rasismma. Dat galgá loktet máhtu dan birra mo rasisma dovddahuvvo ja mo dat váikkuha nuoraide. Prošeakta lea jáhkkinis válmmas vuosttaš jahkebealis 2024.

Sámediggi lea lágidan iešguđet semináraid cieleameami ja dásseárvvu birra. Earret eará lágiduvvui seminára fáttáin sámi valáštalliid cieleameami ja sámi gánndaid ja albmáid dásseárvohástalusaid birra Mannsrolleutvalget nammasaš almmáiorollalávdegotti oktavuodas. Almmáiorollalávdegoddi galgá geiget loahpparaporttas NAČ hámis ovdal njukčamánu 22. b. 2024.

Viidáseappot lea Sámediggi čuovvulan doaibmaplána sámevaši vuostá mángga dásis. Sámediggi lea dan oktavuodas deaivvadan Kultur- ja dásseárvoministariin ja ekstremismakommišuvnnain addin dihtii cealkámušaid ja árvalusaid departemeantta doaibmapláni sámevaši vuostá ja viisásat doaibmabijuid sámevaši vuostá ja mo sámevaši gieđahallat. Ovttas Politijadirektoráhtain lea Sámediggi ovddidan sierra neahttasiidu mii bagada mo sámevaši galgá raporteret dahje váidit, [www.samehets.no](http://www.samehets.no). Neahttasiidu almmuhuvvo 2024 gida.

### 8.6.3 Norgga Sáráhká Sámi nissonorganisašuvdna – njuolggodoarjja

#### Doarjjaortnega mihttomearri:

- Váikkuhit dasa ahte sámi nissoniid váikkuhanfámu ovdánahttimii servodagas.

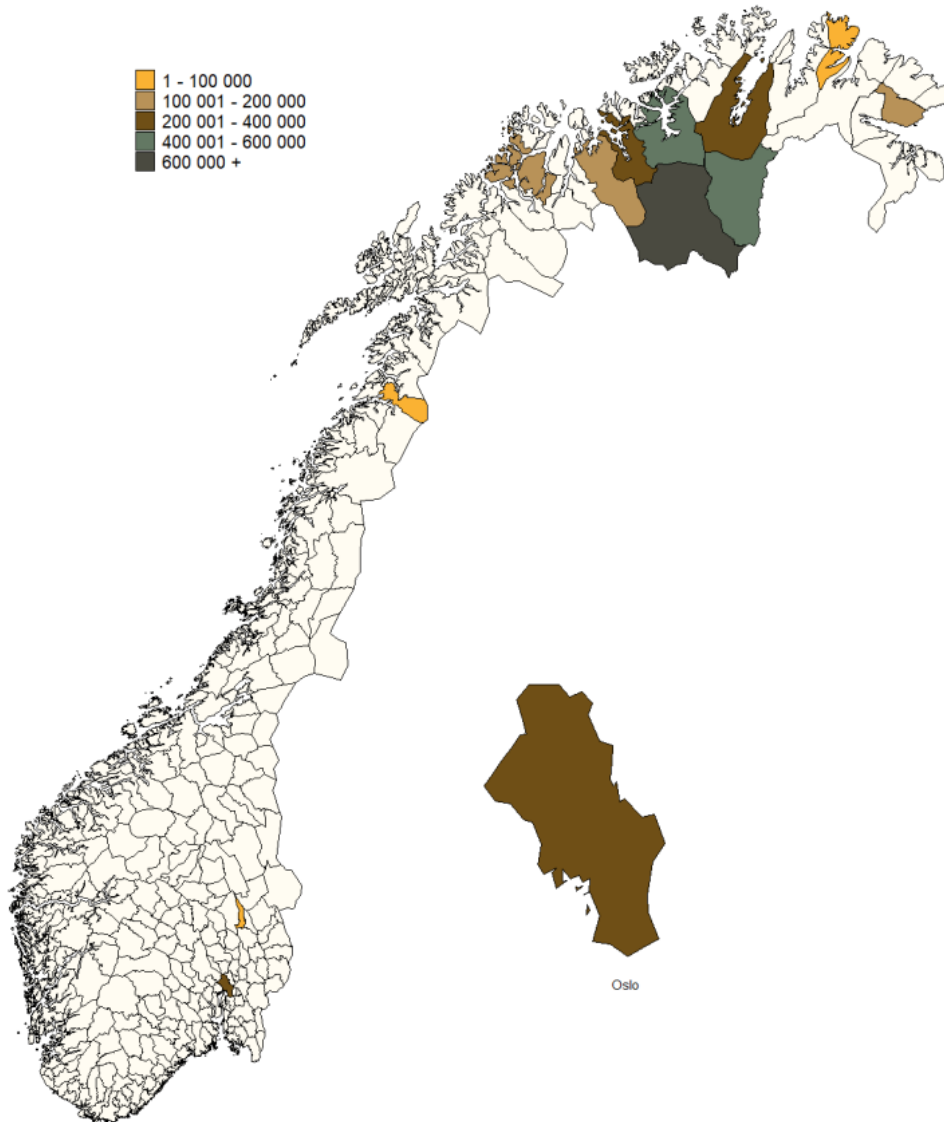
Norgga Sáráhká Sámi nissonorganisašuvdna ii leat raportereren Sámediggái 2022:s, iige 2023:s. Organisašuvdna ii leat sádden ohcama oažžut doarjaga máksojuvvot jagi 2023, ja dan geažil lea doarjja gessojuvvon ruovttoluotta.



# 9 Ovttasbargošiehtadusat

## Servodatmihttu:

- Nanosmahttojuvvon sámi giella, kultuvra ja servodateallin.



16: Njuolggodoarjagat ja ohcanvuđot doarjagat ovttasbargošiehtadusaide

## 9.1 Čoahkketabealla – ovttasbargošiehtadusat

	Rehketdoallu 2023	Rev. budš. 2023	Boađus. rev. budš. ektui
Doaibmabijut	3 039 627	2 500 000	-539 627
<b>Submi</b>	<b>3 039 627</b>	<b>2 500 000</b>	<b>-539 627</b>

Sámedikkis leat dál ovttasbargošiehtadusat fylkkasuohkaniiguin Romsa ja Finnmárku, Nordlándá, Trööndelage ja Innlandet. Sámediggi lea vuolláičállán ovttasbargošiehtadusaid/ovttasbargojulggaštusaid gávpotsuohkaniiguin Áltá, Oslo, Bådådđjo, Romsa ja Tråante. Dáid ovttasbargošiehtadusaid mávssolašvuotta lassána dađi mielde go gávpogiidda fárrejit eambo olbmot / ássat eambo sámit, ja go dárbu sámegeiel fáaldagaide lassána.

Ovttasbargo- ja gávpotšiehtadusaid mihttomearri lea aktiivvalaš ja mearredidolaš ovttasbargu regionála ja báikkálaš eiseválddiiguin nannen ja ovddidan dihte sámi kultuvrra, giela ja servodateallima. Gávpotšiehtadusat láchčet buori ja guhkesáiggi ovttasbarggu vai gávpogis ássi sámit sáhttet seailuhit ja ovddidit sámi giela ja kultuvrra. Seammás siehtadusat fuolahit ahte gávpogat ožžot buoret bálvalusfálaldaga ja dohkkehit sámi oasseváldima. Dainna lágiin eai šatta sámi politihkalaš gažaldagat eaŋkilolbmuid áŋgiruššama duohká, muhto ožžot ásašusaš rámma.

Regionála ovttasbargo- ja guovttegielatvuodašiehtadusat leat ovttastahttojuvvon. Ođđa regionála ovttasbargošiehtadusaid mihttomearri lea eambo doaibmamunni ja ovtastus Sámedikki ja fylkkasuohkaniid gaskkas áššiin maidda leat oktasaš politihkalaš beroštumit. Doaibmabidju maiddái galgá dustet dan hástalusa go guovttegielatvuodaorjja ii álo govčča buot goluid mat suohkaniin ja fylkkasuohkaniin leat.

Sámediggi meannuda jahkásaččat dievasčoahkkimis ášši fylkkasuohkaniid ja gávpogiid gaskasaš ovttasbargošiehtadusaid birra.

### 9.1.1 Váikkuhangaskaoamit áŋgiruššansuorggit – ovttasbargošiehtadusat

	Rehketdoallu 2023	Rev. budš. 2023	Boađus. rev. budš. ektui
Regionála ovttasbargu	2 144 627	2 000 000	-144 627
Interreg	895 000	500 000	-395 000
<b>Submi</b>	<b>3 039 627</b>	<b>2 500 000</b>	<b>-539 627</b>

### 9.1.2 Regionála ovttasbargu

Áŋgiruššansuorggi mihttomearri:

- Árijjalaš ja ulbmildidolaš ovttasbargu regionála ja báikkálaš eiseválddiiguin nannen ja ovddidan dihtii sámi kultuvrra, giela ja servodateallima.

Ovttasbargošiehtadus Romssa ja Finnmárku fylkkasuohkaniin

Sámedikkis leat dál ovttasbargošiehtadusat fylkkasuohkaniiguin Romssa ja Finnmarku, Nordlándda, Tröndelagen ja Innlandet. Ovttasbargošiehtadusaid mihttomearri lea aktiivvalaš ja mearredidolaš ovttasbargu regionála ja báikkálaš eiseválddiiguin nannen ja ovddidan dihte sámi kultuvrra, giela ja servodateallima.

Romssa ja Finnmarkku fylkkadiggi mearridii 15.12.2021 čadahit Romssa ja Finnmarkku fylkkasuohkana juohkinproseassa. Sturadiggi mearridii geassemánu 2022 ahte Romssa ja Finnmarkku fylkkasuohkan juhkkovvuo, ja ahte mearrádus gustogoahatá ođđajagimánu 1. beaivvi 2024 rájes. Dat mearkkaša ahte juohkima dihte ferte dál ráhkadit ođđa šiehtadusaid Sámedikki ja dán guovtti fylkkasuohkana gaskkas. 2023:s leat Sámediggi ja dat guokte fylkka hábmen ođđa šiehtadusaid maid vuolláičállet go fylkkat almmolaččat leat juhkkovvuo. Deháleamos šiehtadus däl lea Sámedikki ja fylkkadikkiid gaskasaš politihkalaš gulahallan, ja bargu gávdnat oktasaš vuolggasaji. Buorre politihkalaš ovttasbargu maiddái lea buori ovttasbarggu vuoddu beliid fágaossodagaid gaskkas.

### **Ovttasbargošiehtadus Nordlándda fylkkasuohkaniin**

Ođđa ovttasbargošiehtadus Nordlándda fylkkasuohkaniin vuolláičállojuvvui borgemánu 2023. Šiehtadusa bajitdási mihttomearri lea láchit bissovaš ovttasbarggu beliid gaskkas áššiin mat gusket sámiide ja sámi guovlluide Nordlándda fylkka, ja maiddái vuoruhit daid searvevuodas. Šiehtadus earret eará leat soahpan ahte mánggabealat sámi dáidda- ja kultureallin mas lea alla kvalitehta ja mii lea olámuttus buohkaide, váikkuha ealli báikkálaš ja gávpotservodagaide, ja lea šiehtadusa guovddázis. Leat maiddái deattuhan ahte ovttasbargu galgá láchit sámi kulturásahusaid ja dáidda- ja kulturdoaimmaid ovdánahttimii. Bealit maiddái galget veahkkinn dahkat Bådåddjo eurohpálaš kulturoaivegávpogin 2024 prográmma sámi ángiruššama ja sisdoalu čielggasin, ja ahte dat fátmasta viidát.

### **Ovttasbargošiehtadus Tröndelagen fylhkontjälte (Tröndelagen fylhkontjälte)**

Ovttasbargošiehtadus Tröndelagen fylhkontjälte (Tröndelagen fylhkontjälte) guoská áigodagas 2023–2026. Fylkkasátnejođieaddji ja sámediggepresideanta vuolláičáliiga dan guovvamánu 2023 Stientjes (Stientje/Stienkjer). Ovttasbargošiehtadusa ulbmil lea nannet, oainnusmahttit ja veahkkinn ovddidit sámi giela, kultuvrra, ealáhus- ja servodateallima Tröndelagen (Tröndelagen). Beliin lea buorre, joatki ovttasbargu ja gulahallan miehtá jagi konkrehta áššiid birra mat gusket goappašat beliide. Čakčamánu 2023 dollojuvvui čoahkkinn beliid gaskkas mas digaštalle ja geahčadedje vejolašvuodaid nubbi nuppi doarjjaortnegiin, erenoamážit dain mat leat oaiivilduvvon ealáhusovddideapmái. Sámi báikenamat maiddái lea ovdamearkan dakkár fáddái maid bealit dávjá digaštallet ovttasbargošiehtadusa olis.

### **Ovttasbargošiehtadus Innlandet fylkkasuohkaniin**

Sámedikki ja Innlandet fylkkasuohkana gaskasaš ovttasbargu vuolláičállojuvvui skábmamánu 2021. Šiehtadusa bajitdási mihttomearri lea láchit guhkes bistevaš ovttasbarggu beliid gaskkas áššiin mat gusket sámi álbmogii ja sámi guovlluide Innlandetis, ja maiddái vuoruhit daid searvevuodas. Váldoulbmil lea nannet ja oainnusmahttit sámi giela, kultuvrra ja servodateallima.

Sámediggi ja Innlandet fylkkasuohkan vuolláičáliiga cuoŋománu 2022 ovttasbargošiehtadusa sámi kulturmuutosodjalusa birra Innlandetis. Šiehtadus galgá nannet dihtomielalašvuoda sámi oassálastima ja historjjá birra Innlandetis.

Innlandet fylkkasuohkan lea 2023:s lágidan seminára cielaheami ja beaivválaš rasismma birra masa Sámediggi searvvai. Golbma iešguđet álbmotjoavkku besse mitalit iežaset duohta mitalusaid ja dáhpáhusaid birra. Seammás go seminára lágiduvvui de rahppojuvvui maiddái johttičájáhus «Hvorfor er du så hjulbeint?». Tröndelagen Saemien Raerie / Samisk Råd i Trøndelag ovttas illustrerejeddjiin Katarina Blindiin ja Falstadsenteretiin leat dán johttičájáhusa ovdánahtán.

## **Ovttasbargu gávpotsuohkaniiguin**

Sámedikkis leat ovttasbargošiehtadusat gávpotsuohkaniiguin Romsa, Tråante, Bådåddjo ja Áltá, ja ovttasbargojulggaštus Osloin. Gávpotšiehtadusaid mihttomearri lea aktiivvalaš ja mearrediđolaš ovttasbargu báikkálaš eiseválddiiguin nannen ja ovddidan dihte sámi giela, kultuvrra ja servodateallima.

## **Ovttasbargošiehtadus Áltá suohkaniin**

Sámedikki ja Áltá suohkana gaskasaš ovttasbargošiehtadus vuolláičállojuvvui 2019:s. Bealit bargaba sámi identitehta ja duogáža dohkkeheami, ja sámi giela ja báikkálaš kultuvrra seailuheami ja ovddideami ovdi Áltás. Ovttasbargošiehtadusa revideremiin leat ain bargame. Sámediggi lea oččodan dasa čuoggá mii guoská mánáidgeafivuoda lassáneapmái ja sosiála bargui, ovdamearkka dihte viidásetovddidit Alta matstasjona fálaldagaid báhcán borramušaid viidáseappot addimis Áltás.

## **Ovttasbargošiehtadus Bådåddjo suohkaniin**

Sámediggi ja Bådåddjo suohkan soabaiga ovttasbargošiehtadusa 2015:s. Suohkan galgá bargat sámi giela ja kultuvrra nannemiin ja ovddidemiin.

2023:s dollojuvvui čoahkkin Sámedikki ja Bådåddjo suohkana gaskkas iešguđet bálvalussurggiid ovdáneami stáhtusa birra. Bådåddjo joatká sámi hálddašanguvlui guorraseami barggu ja šaddá go searvá sámi giellahálddašanguvlui riikka vuosttaš gávpotsuohkan mii searvá dasa. Suohkan háliida lagat ovttasbarggu dán barggu olis.

Bådåddjo suohkan bargá mánáidgárdiid sámi giellabarggu nannema ovdi, ja suohkanis lea áigumuš oažžut áigái sámi ossodaga mas sámegealla lea váldogiella, ja mas leat sámegeallat bargit. Lea čájehuvvon ahte dat lea hástaleaddji go lea váttis oažžut bargui sámegeallat resurssaid. Jahkásaš, fásta doarjagiid lassin lea Sámediggi addán 300 000 ruvno doarjjan sámi resursaolbmo váste mánáidgárdái nanne dihte mánáidgárdi giellabarggu.

## **Ovttasbargojulggaštus Oslo suohkaniin**

Sámediggi ja Oslo suohkan soabaiga ovttasbargojulggaštusa 2016:s. Oslo suohkan lea juhkkovuvvon gávpotosiide main leat sierra hálldahusat ja sierra álbmotválljen gávpotoasselávdegottit, mii mearkkaša ahte sátnedieđiheadji válddi dáfus geatnegahttit olles suohkana dárbbášuvvo stuorát proseassa. Dan vuodul leat bealit soahpan ovttasbargojulggaštusa šiehtadusa sadjái. Ovttasbargojulggaštusa mihttomearri lea láchit buori ja guhkesáiggi ovttasbarggu, vai Oslos ássi sámit sáhttet seailuhit ja ovdánahttit sámi giela ja kultuvrra.

Beliin lei ovttasbargočoahkkin miessemánus 2023, ja álbmotčoahkkin cuoŋománus 2023. Oslo suohkanis leat guokte jahkásaš čoahkkima Sámedikkiin mas digaštallet áigequovdilis áššiid Oslo sámi álbmoga hárrái.

Oslo suohkan rabai Dronning Ingrid's hageby/demenslandsby geassemánus, ja doppe lea paviljonga mii lea heivehuvvon sámi áššiide geain lea demeansa. Oslo suohkan mii eaiggáduššá ja doaimmaha dan, lea dál ohcame sámi bargiid. Okta hástalus lea dán movt dán fálaldaga sáhtta oahpásmahttit sámi vuorasolbmuid ja sin lagamusaide gávpogis. Dasa lassin maidái lea ovttasbargu iešguđet gávpotosiiguin hástaleaddji. Doaimbidju lea Sámedikki ja Oslo suohkana gaskasaš ovttasbargojulggaštusa boadus.

## **Ovttasbargošiehtadus Tråanten tjjeltein (Tråanten tjjelte)**

Sámedikki ja Tråanten tjjelte gaskasaš ovttasbargošiehtadus vuolláičállojuvvui 2022:s. Ovttasbargošiehtadusa ulbmil lea hábmet guhkes ja geatnegahtti ovttasbarggu beliid gaskkas áššiin mat gusket sámi giela ja kultuvrra ealáskahttimii, seailuheapmái ja ovddideapmái Tråantes(Tråante).

Ovttasbargošiehtadus galgá láhčit, sihkkarastit ja ovddidit sámevuoda Tråantes, ja láhčit diliid ovdánahttit lullisámi giela, kultuvrra ja muđui servodaga.

Sámediggi lea searvan ságastallamiidda ja muitalan ahte lea dárbu nannet ja ovddidit sámi mánáidgárdefálaldaga. Tråante tjjelte lea ásaheame sámi viesu, ja Sámedikki mielas dat lea dehálaš ja buorre doaibma.

#### **Ovttasbargošiehtadus Romssa suohkaniin**

Romssa suohkan lea ráhkadan doaibmaplána 2023–2025 Sámedikki ja Romssa suohkana gaskasaš ovttasbarggu váste.

Sámediggi, Romssa ja Finnmárkku fylkkasuohkan ja Romssa suohkan vuodđudedje Romssa Sámi Viessu AS guovvamánus 2023. Romssa Sámi Viesu ulbmil lea doaibmat sámi deaivvadanbáikin Romssas, mii veahkeha doaimmahit ja ovddidit dáidda- ja kulturarena Romssas čielga sámi profiillain.

Sámediggi lea soahpan ovttasbarggu Romssa suohkaniin Sálašvákki báikkálaš sámi kulturárbbi ja kulturmuittuid duodašteamis, seailluheamis, gaskkusteamis ja oainnusmahttimis. Barggu leat álggahan, ja čađahan doaimmaid maidda maŋisboahhtit leat searvan. Dássázii leat ceggen diehtotávvala guovllu váldobisánansadjái, ja áigumuš lea cegget eambo diehtošilttaid máŋgga kulturmuittu gurrii.

#### **Ovttasbargošiehtadus Máttá-Várjjat gielddain**

Čakčamánu 22. beaivvi 2023 vuolláičáliiga sámediggepresideanta Silje Karine Muotka ja Máttá-Várjjaga sátneljodiheddji Lena Norum Bergeng Sámedikki ja Máttá-Várjjaga gieldda gaskasaš ovttasbargošiehtadusa. Ovttasbargošiehtadus lea ođđa olahus Sámedikki ja báikkálaš eiseválddiid ovttasbarggus, ja šiehtadusa áigumuš lea nannet ja ovddidit sámi giela, kultuvrra ja servodateallima gielddas.

### **9.1.3 Doarjja regionálaovddidanprošeavttaide – ohcanvuđot doarjja**

#### **Doarjjaortnega mihttomearri – Doarjja regionálaovddidanprošeavttaide:**

- Árijjalaš ja ulbmildidolaš ovttasbargu regionála ja báikkálaš eiseválddiiguin nannen ja ovddidan dihtii sámi kultuvrra, giela ja servodateallima.

	Rehketdoallu 2023	Rev. budš. 2023	Bušeahhta 2023	Boadus. rev. budš. ektui
52001 Doarjja regionálaovddidanprošeavttaide - ohcanvuđot doarjja	2 144 627	2 000 000	2 000 000	-144 627
<b>Submi</b>	<b>2 144 627</b>	<b>2 000 000</b>	<b>2 000 000</b>	<b>-144 627</b>

	Juolluduvvon 2023	Vuoliduvvon	Rehketdoallu 2023
52001 Doarjja regionálaovddidanprošeavttaide - ohcanvuđot doarjja	2 927 500	782 873	2 144 627
<b>Submi</b>	<b>2 927 500</b>	<b>782 873</b>	<b>2 144 627</b>

Ohcamat	Juolluduvvon	Biehttalan	Hilgojuvvon
31	18	7	6

Prošeavttain mat dán ortnegis leat ožžon doarjaga lea áigumuš leamaš nannet sámi kultuvrra, giela dahje servodateallima ovttasbarggus iešguđet eiseválddiiguin. Prošeavttain leat iešguđet fáttát ja doaimmat mat gullet dáidagii, girjjálašvuhtii, filmii, historjái, muitomearkkaide, festiválaide, valáštallamii, lundui, soabadeapmái, gelbbolašvuodalohtemii, ođđasishutkamii ja ealáhusovddideapmái. Mánnga prošeavtta ovddidit, gaskkustit dahje nannejit sámi kultuvrra, ja eará prošeavttaid mihttomearri ges lea váikkuhit regionála ovdáneapmái ja iešguđet aktevrraid gaskasaš ovttasbargui, juogo ealáhusaid, kultuvrra, luonddu dahje hálddašeami siskkobealde. Eará prošeavttaid ulbmil lea ovddidit álgoálbmotperspektiivaid fierpmádathuksema, dutkama ja gulahallama bokte. Buot dát oktiibuot leat nannen ovttasbarggu báikkálaš ja regionála eiseválddiiguin, ovdánahtán sámi servodateallima ja ovddidan sámi vuoigatvuđaid.

Ovdamearkka dihte oaččui Guovdageainnu historjasearvi doarjaga pilohtaprošektii ovdánahttin dihte vuogádaga sámi meahcceávkástallama oainnusmahttima ja gaskkusteami váste. Dáinna pilohtaprošeavttain galgá ráhkaduvvot digitála reaidu man sáhtá atnit miehtá Sámi. Porsánnggu giela oaččui doarjaga ovdánahttit stárrastruktuvrraid mat galge biddjojuvvot vuotnadorski ovdeš gođđosadjái, vai Porsánnggu álbmot fas beassá ávkástallat báikkálaš dorskeresurssaiguin 8–10 jagi sisa. Finnmárkku fylkasuohkan oaččui doarjaga prográmmeret sámi girječálliid Finnmárk internasjonale litteraturfestivalii, movttiidahttin dihte mánáid, nuoraid ja rávesolbmuid šaddat aktiivvalaš girjjálašvuodageavaheadjin, ja vai girjjálašvuodafestivála lei mielde nanneme girjjálašvuoda gaskkusteami ja doaibmame čoahkkananbáikin girjjálašvuodaberošteddjiide Finnmárkkus. Máze gilisearvi oaččui doarjaga sihkkarastin dihte Álttá-/Guovdageaineanu duodaštanguovddáža huksema duohtandahkama.

## 9.2 Interreg

### Ángiruššansuorggi mihttomearri:

- Buoret árvoháhkkan Sámis ja eanet ovttasbargu riikarájaid rastá Sámis.

Ođđa Interreg-áigodat álggahuvvui 2021:s ja bistá 2027 rádjái. Interreg-programma Aurora álggahuvvui cuoŋománu 2022 álggus.

Oppalaččat oaidnit ahte lea stuora beroštupmi Interreg Aurorai, muhto leat ain cakkit mat dagahit ahte unnán proševttat leat ruhtaduvvon dássáži. Vaikko sihke ohcanproseassa ja raporteren leat álkiduvvon, de oaidnit ahte Interreg geavahit vuosttažettiin stuorát ášahusat, nugo universitehtat ja nationála dutkanášahusat. Interreg-proševttaid ohcamii ja čađahepmái gáibiduvvo ollu hálddahuslaš vásáhus ja kapasitehta, ja unnán sámi organisašuvnnain lea dat kapasitehta. Hástalus lea maid ahte ollu ohcamiid proševtta sámi oassái sáddejit nationála ášahusat ja prošektajurdagat eai leat bálljo sajáiduvvan sámi servodahkii. Dat ohcamat biehttaluvvojit, ja dan geažil lea biehttanproseanta oalle stuoris.

## 9.2.1 Interreg – ohcanvuđot doarjja

Doarjjaortnega mihttomearri – Doarjja regionálaovddidanproševttaide:

- Buoret árvoháhkkan Sámis ja eanet ovttasbargu riikarájaid rastá Sámis.

	Rehketdoallu 2023	Rev. budš. 2023	Bušehtta 2023	Boadus. rev. budš. ektui
52101 Interreg - Ohcanvuđot doarjja	895 000	500 000	500 000	-395 000
<b>Submi</b>	<b>895 000</b>	<b>500 000</b>	<b>500 000</b>	<b>-395 000</b>

	Juolluduvvon 2023	Vuoliduvvon	Rehketdoallu 2023
52101 Interreg - Ohcanvuđot doarjja	900 000	5 000	895 000
<b>Submi</b>	<b>900 000</b>	<b>5 000</b>	<b>895 000</b>

Ohcamat	Juolluduvvon	Biehttan	Hilgojuvvon
2	2	0	0

2023:s ledje Interreg Auroras guokte ohcanvuoru. 2023 giđa ruhtaduvvojedje golbma stuora proševtta: Máhtut, ReCapAsáp ja Girku SOS. Máhtut-proševtta ulbmil lea sealluhit ja ovddidit sámi árbevieruid ja máhtu borramuša ja luonddu birra. UiT – Norgga ártkalaš universitehta lea proševtta Norgga oasálaš. ReCapAsáp áigu hukset organisašuvdnakapasitehta Sámis, ja bargat jodihemiin ja politihkkaovddidemiin. Sámiráđđi ovddasvástida proševtta. Proševtta ollislaš gollorámma lea badjel 20 miljovna ruvno. Girku SOS áigu ovddidit psykalaš dearvvašvuoda miehtá Sámi. Kirkens SOS ovddasvástida dán proševtta Norggas. Maiddái máŋga unnit ovdaproševtta leat ožžon ruhtadeami. Ovdaproševttain lea mihttomearri sáddet stuora prošektaohcamiid 2024:s. 2023 čavčča bohte ohcamat njealji sámi Interreg-prošektii. Ohcamat biehttaluvvojit iešguđet ákkaid dihte.

# 10 Eará doaibmabijut

## 10.1 Čoahkketabealla – Eará doaibmabijut

	Rehketdoallu 2023	Rev. budš. 2023	Boadus. rev. budš. ektui
85001 Noereh - njuolggodoarjja	238 000	238 000	0
87001 Doarjja sámi váldoorganisašuvnnaide - ohcanvuđot doarjja	3 635 000	3 740 000	105 000
87010 Doarjja organisašuvnnaide, bellodagaide ja joavkkuide main lea ovddastus Sámedikkis - ohcanvuđot doarjja	583 000	596 000	13 000
88001 Sámi guoski statistihkka Norggas - šiehtadus	375 000	375 000	0
88101 Sámediggeválggaid dutkan - šiehtadus	800 000	800 000	0
87101 Sámedikki politihkalaš joavkkut	5 253 005	5 320 000	66 995
87110 Opposišuvnna bargoeavttu	1 640 118	1 666 000	25 882
<b>Submi</b>	<b>12 524 123</b>	<b>12 735 000</b>	<b>210 877</b>

### 10.1.1 Noereh – njuolggodoarjja

Noereh lea ráhkadan arena gos sáhtttá leat oadjebas gávttiin, gos sáhtttá vásáhusaid lonohallat, sámástit, ja dovdat sámi identitehta. Doarjja lea dahkan ahte Noereh lea sáhtttán lágídit mánggaid lágídemiid ja sámedielat deaivvadanbáikkiid nugo ovdamearkka dihte Gáppteidja, Gáppterámis ja gáppte-biejvve.

Noereh maiddái lea leamaš mielde čoahkkimiin mat gusket álgoálbmotgielaid logijagi nationála doaibmapláni ovttas Gielda- ja guovlodepartemeanttain ja Sámedikkiin. Noereh maiddái lea deattuhan Skeivt kulturár ja searvan iešguđet lágídemiid queer-olbmuid várás.

### 10.1.2 Doarjja sámi váldoorganisašuvnnaide – ohcanvuđot doarjja

Doarjjaortnega mihttomearri – doarjja sámi váldoorganisašuvnnaide:

- Bisuhit mánggalágan organisašuvdnaeallima ja sihkkarastit organisašuvnnaide stabiila ekonomalaš vuodu.

### 10.1.3 Doarjja bellodagaid ja joavkkuid organisašuvnnaide main lea ovddastus Sámedikkis – ohcanvuđot doarjja

Doarjjaortnega mihttomearri – doarjja bellodagaid ja joavkkuid organisašuvnnaide main lea ovddastus Sámedikkis:

- Sihkkarastit bellodagaid ja joavkkuid organisašuvnnaid, main lea ovddastus Sámedikkis, ruđalaš vuodu.



Ortnegis lei ohcanáigemearri 2022:s ja ohcamat gustojit olles sámediggeáigodahkii. Doarjja máksojuvvo juohke jagi.

#### 10.1.4 Sámi guoski statistihka Norggas

Sámediggi lea ovttas Statistihkalaš guovddášdoaimmahagain (SGD) searvan bargojovkui mii lea bargan vejolašvuodadutkosiin sámi statistihka váste. Bargajoavku lea bargan vejolašvuodaiguin ja ávžžuhusaiguin almmolaš sámi statistihka ovdáneami ja almmuheami várás Norggas. Prošeavtta mihttomearri lei sihkkarastit eambo ja buoret statistihka sámi diliid birra. Bargajoavku earret eará lea geahčadan dárbbuid, dálá ja ođđa diehtogálduid, ja maiddá digastallan movt almmolaš sámi statistihka galggašii almmuhit vai sihkkarastá ahte dat lea relevánta, olámuttos ja áigequovdil. Raportabargu lea bisánan SGD kapasitehtadilálašvuodaid geažil.

Sámediggi maiddá lea leamaš mielde pláneme ođđa statistihka sámediggeválgii ovttas SGD:in ja Válgadirektoráhtain. Sihke SGD ja Válgadirektoráhtas leat bargame álggahit ođđa statistihka sámediggeválgga birra, earret eará válgaoassálastima birra, vai válgastatistihka šaddá ovttaárvosaš stuoradiggeválggain. Sámediggi lea rávven SGD ja Válgadirektoráhta dán barggus.

Sámi statistihka fágalaš analysajoavku (FASS) ráhkadii 2023:s raportta Sámi logut mitalit 15, mii čilge sámi servodaga dilálašvuoda ja movt servodat ovdána. Sámediggi lea leamaš mielde plánemis, ja lea maid doallan oktavuoda analysajoavkkuin miehtá jagi. Sámedikkis ja analysajoavkkus lei lagas ovttasbargu raportta almmuheami olis. Sámi logut 15 almmuhuvvui semináras Sámedikki lávdegoddevahkus skábmamánus. Sámediggi maiddá gulahallá analysajoavkkuin Sámi logut mitalit 16 birra.

#### Čilgehus sámi statistihka birra

Sámediggerádi čilgehusa sámi statistihka birra ulbmil lei oažžut digastallama hástalusaid hárrái das go lea unnán statistihkkavuoddu sámi álbmoga birra Norggas. Čilgehusa digastalle Sámedikki dievasčoahkkimis geassemánus 2023, ja ledje unnán áirasat – dahje ii oktage áirras – gii ii lean positiivvalaš višuvnnaide das ahte oažžut viidát ja buoret sámi guoski statistihka. Čilgehus sámi statistihka bijai vuodu dasa ahte boahhteáiggi sámi statistihka Norggas galggašii leat nu viiddis go vejolaš. Čilgehus earret eará válddii ovdan movt sáhtá sihkkarastit ahte Sámedikkis lea aktiivvalaš rolla sámi guoski statistihka ovdánahttimis ja hálddašeamis Norggas.

#### 10.1.5 Sámediggeválgga dutkan – šiehtadus

Dutkanprošektii guoská jienasteddjiidiskama čađaheapmái, válljejuvvon joavkku ovddasteaddji iskkadeapmin, 2021 sámediggeválggas. Sámediggeválgga dutkama bokte háliida Sámediggi dahkat ahte lea:

- Máhtolašvuolta dakkár áššiid birra go nominašuvdnaproseassat, jienasteddjiidláhtten, listtuid ja bellodagaid ovdáneapmi, válgii searvan, politihkalaš riidoáššit ja earuhanlinnját, geográfalaš iešguđetláganvuodát, ja maiddá ásašuslaš ja demokrátalaš legitimitehta ja luohttámuš.
- Máhtolašvuolta oppalaš servodatdigaštallama hárrái mii dahká Sámediggái, stáhtii, suohkaniidda, organisašuvnnaide ja bellodagaide jna. vejolažžan doaimmahit doaimmaid mat ovdánahttet sámi válgademokratijja.
- Máhtolašvuolta mii adnojuvvo oahpaheamis, diehtujuohkimis ja viidáseappot dutkamis.

Šiehtadusáigodat lea 2021 giđa rájes go álggahuvvui válbmema ja loahpparaporterema rádjái juovlamánnui 2024.

# 11 Dievasčoahkkin

## 11.1 Čoahkketabealla – dievasčoahkkin

	Rehketdoallu 2023	Rev. budš. 2023	Boađus. rev. budš. ektui
Eará doaibmagolut - dievasčoahkkin	11 344 683	13 415 000	2 070 317
Doaibmagolu parlameanta	23 102 007	22 632 000	-470 007
<b>Submi</b>	<b>34 446 691</b>	<b>36 047 000</b>	<b>1 600 309</b>

## 11.2 Hálddahus – dievasčoahkkin

	Rehketdoallu 2023	Rev. budš. 2023	Boađus. rev. budš. ektui
Báلكá ja sosiála golut	9 794 708	11 811 000	2 016 292
Doaibmagolut	1 549 976	1 604 000	54 024
<b>Submi</b>	<b>11 344 683</b>	<b>13 415 000</b>	<b>2 070 317</b>

Sámedikki politihkalaš čállingoddi galgá láchit, gozihit ja bajásdoallat áššejođu iešguđet fágaossodagaid gaskkas ja hálddahuslaš ja politihkalaš ovttadagaid gaskkas. Hálddahus lea áššemeannudan- ja čállingoddeovddasvástádus dievasčoahkkinjođihangotti, váiddalávdegotti ja bearráigeahččanlávdegotti ovddas. Ossodagas lea maid ovddasvástádus láchit sámediggeráđi čoahkkimiid.

### 11.3 Sámedikki dievasčoahkkin

		Rehketdoallu 2023	Rev. budš. 2023	Boađus. rev. budš. ektui
1010	Sámedikki dievasčoahkkin	17 275 978	14 918 000	-2 357 978
1110	Sámedikki dievasčoahkkinjodihangoddi	2 612 411	3 609 000	996 589
1111	Sámedikki fágálávdegottit	785 587	1 299 000	513 413
1120	Sámedikki bearráigeahččanlávdegoddi	1 001 050	1 110 000	108 950
1310	Sámi parlamentáralaš ráđđi	1 133 385	823 000	-310 385
1930	Sámedikki váiddalávdegoddi	121 959	323 000	201 041
1130	Lávdegoddi Sámedikki bargoortnega geahčadeapmái - prošeakta	171 637	550 000	378 363
<b>Submi</b>		<b>23 102 007</b>	<b>22 632 000</b>	<b>-470 007</b>

Sámedikki dievasčoahkkimis leat álbmotválljen áirasat. Sámedikki dievasčoahkkin juohká juolludusaid mat biddojuvvojit geavahussii juolludusreivve bokte láidestusaid vuodul mat leat Stuoradikki bušeahhtamearrádusas ja árvalusain.

2023:s ledje njeallje dievasčoahkkima, ja okta lei kombinašuvdnavaahku go sihke lávdegodde- ja dievasčoahkkimat ledje seamma vahku. Dat mearkkaša ahte áirasiin leat leamaš guhtta čoahkkinvahku. Áirasat meannudedje 66 ášši dievasčoahkkimis, ja 36 ášši ledje meannuduvvon lávdegottiin.

Dáid áššiid lea Sámedikki dievasčoahkkin meannudan 2023:s:

Áššenummar	Áššenamma	Gii lea ovddidan
001/23	Vuodđudeapmi	Dievasčoahkkinjodihangoddi
002/23	Sámediggeráđi doaibmadiedáhhus	Sámediggeráđđi
003/23	Ođđa áššiid dieđiheapmi	Dievasčoahkkinjodihangoddi
004/23	Gažaldagat sámediggeráđđái	Dievasčoahkkinjodihangoddi
005/23	Sámelága rievdadusat (giellanjuolggadusaid rievdadusat)	Sámediggeráđđi
006/23	Sámi girjáivuohta, ovttáarvosašvuohta ja siskkáldas soabadeapmi	Sámediggeráđđi
007/23	Boazodoalloláhkálávdegotti láhkaárvalus rievdadit boazodoallolága	Sámediggeráđđi
008/23	Bihtánsámeqiela ja ubmisámeqiela revitaliseren Norggas	Sámediggeráđđi
009/23	Stáhta Mánáidviesu ásaheapmi Finnmárkkus	Sámediggeráđđi
010/23	Sámedikki cealkámuš mohtorjohtolatlágálávdegodđái	Sámediggeráđđi

Áššenummar	Áššenamma	Gii lea ovddidan
011/23	Sámedikki 2022 jahkedieđáhus	Sámediggeráđđi
012/23	Sámedikki cealkámuš 2023 eanadoallošiehtadallamiidda	Sámediggeráđđi
013/23	Sámediggeráđi čilgehus álgoálbmogiid vuoiगतvuodaid, solidaritehta ja riikkaidgaskasaš barggu birra	Sámediggeráđđi
014/23	Sámedikki cealkámuš ráđdehussii - Stáhtabušehtta 2024	Sámediggeráđđi
015/23	Sámediggeráđi čilgehus sámi filmma birra	Sámediggeráđđi
016/23	Dievasčoahkkinjodihangotti välljen	Sámediggeráđđi
017/23	Fovsen-ášši guorahallan	Sámediggeráđđi
018/23	Vuodđueapmi	Dievasčoahkkinjodihangoddi
019/23	Sámediggeráđi doaibmadieđáhus - geassemánu 2023	Sámediggeráđđi
020/23	Ođđa áššiid diediheapmi	Dievasčoahkkinjodihangoddi
022/23	Gažaldagat sámediggeráđđái	Dievasčoahkkinjodihangoddi
022/23	Sámediggeráđi čilgehus sámi statistihka birra	Sámediggeráđđi
023/23	Bearráigeahččanlávdegotti 2022 jahkedieđáhus	Bearráigeahččanlávdegoddi
024/23	Dieđáhus Stuorradiggái 13 (2022-2023) Sámi giella, kultuvra ja servodateallin - Gelbbolašvuohta ja rekrutteren mánáidgárddis, vuodđoahpahas ja alit oahpus	Sámediggeráđđi
025/23	Norgga olmmošvuoiगतvuohaásahus - jahkedieđáhus 2022	Sámediggeráđđi
026/23	Ođasmahttin - Sámedikki njuolggadusat rievdaduvvon meahccegeavaheapmái	Sámediggeráđđi
027/23	Ođasmahtton sámediggedieđáhus álgoálbmotvuoiगतvuodaid, solidaritehta ja riikkaidgaskasaš barggu birra	Sámediggeráđđi
028/23	Sámedikki nuoraidpolitihkalaš lávdegoddi - mandáhta ja organiseren	Sámediggeráđđi
029/23	Sámedikki 2023 reviderejuvvon bušehtta	Sámediggeráđđi
030/23	DĪJREGUEDIJE - Saemiedigkiebievnese saemien mediji bijre	Sámediggeráđđi
031/23	Sámedikki lávdegodde- ja dievasčoahkkin 2024 čoahkkinplána	Dievasčoahkkinjodihangoddi
032/23	Ođđa áirasa välljen dievasčoahkkinjodihangodđái	Válgalávdegoddi

Áššenummar	Áššenamma	Gii lea ovddidan
033/23	Vuodđudeapmi	Dievasčoahkkinjodihangoddi
034/23	Ohcamuš luvvejuvvot áirrasin - Sandra Márjá West	Válgalávdegoddi
035/23	Sámediggeráđi doaibmadieđáhus - čakčamánnu 2023	Sámediggeráđđi
036/23	Ođđa áššiid diediheapmi	Dievasčoahkkinjodihangoddi
037/23	Gažaldagat sámediggeráđđái	Dievasčoahkkinjodihangoddi
038/23	Diedáduš rievddadimes Sámedikke giellastrategijas - Giellaláptim	Sámediggeráđđi
039/23	Dálkkádatrivdamat Sámis	Sámediggeráđđi
040/23	Ovttasbargošiehtadusat 2023	Sámediggeráđđi
041/23	2024 Valáštallansiehtadus	Sámediggeráđđi
042/23	Sámedikki oaivil Muolkkuid elektrifiserema birra	Sámediggeráđđi
043/23	Sámedikki jahkásaš guolástusášši - 2023	Sámediggeráđđi
044/23	Sámedikki ILO-raporta 2023 - Áigodahkii geassemánu 1. beaivvis 2018 miessemánu 31. beaivái 2023	Sámediggeráđđi
045/23	Sámedikki cealkámuš 2025 stáhtabušehtii	Sámediggeráđđi
046/23	2024 Dáiddáršiehtadus	Sámediggeráđđi
047/23	Duoji ealáhusšiehtadusa 2024-2025 dohkkeheapmi	Sámediggeráđđi
048/23	Saemiedigkien veanhtadimmieh nasjonaale sjihtesjæmman Eatnemelatjokoste	Sámediggeráđđi
049/23	Ođđa lahtu válljen válgalávdegoddái	Válgalávdegoddi
050/23	Fálgalávdegottiid válljen	Válgalávdegoddi
051/23	Vuodđudeapmi	Dievasčoahkkinjodihangoddi
052/23	Sámediggeráđi doaibmadieđáhus - juovlamánnu 2023	Sámediggeráđđi
053/23	Ođđa áššiid diediheapmi	Dievasčoahkkinjodihangoddi
054/23	Gažaldagat sámediggeráđđái	Dievasčoahkkinjodihangoddi
055/23	Sámedikki doaibmaplána veahkaválddi vuostá sámi servodagaid 2023-2025	Sámediggeráđđi
056/23	Sámedikki vuorasolbmuidstrategiija	Sámediggeráđđi
057/23	Sámedikki 2024 bušeahtta	Sámediggeráđđi
058/23	Doarjjaortnega sámi girjjálašvuoda ovdánahttimii ja ovddideapmái evalueren	Sámediggeráđđi

Áššenummar	Áššenamma	Gii lea ovddidan
059/23	Vaarjelidh - Gorredimmie eatnemen gellievoeteste	Sámediggeráđđi
060/23	Sámedikki árvalus boazodoallošiehtadussii 2024/2025	Sámediggeráđđi
061/23	Sámedikke lasse rappárttá 2024 AN'a mánárijiektá komitedjaj	Sámediggeráđđi
062/23	Sámedikki jahkásaš cealkámuš 2024 eandoallošiehtadallamiidda	Sámediggeráđđi
063/23	Almmolaš sámi leavgabeaivvit - leavgaláhkaásahusaid revišuvdna	Sámediggeráđđi
064/23	Sámediggeráđi boraspirečilgehus	Sámediggeráđđi
065/23	Miellahtuid válljen Finnmárkoopmodaga stivrii	Válgalávdegoddi
066/23	Lasihit várrelahtu Gáisi válgabiires	Dievasčoahkkinjodihangoddi

### 11.3.1 Sámedikki dievasčoahkkinjodihangoddi

Dievasčoahkkin ráhkada áššelisttu, bovde Sámedikki dievasčoahkkinii ja jodiha dievasčoahkkiniiid Sámedikki bargoortnega njuolggadusaid mielde. Dievasčoahkkinjodihangoddi fuolaha ahte dievasčoahkkiniiin čállojuvvo beavdegirji ja vuolláičállá beavdegirjji juohke čoahkkinis.

Sámedikki dievasčoahkkinjodihangotti bargun lea earret eará plánnet, lánhčit ja čadahit Sámedikki lándegodde- ja dievasčoahkkiniiid, ja bargamušaid mat bohten ovdan čoahkkinortnega 9. §:s. Dievasčoahkkinjodihangottis leat leamaš 15 čoahkkinii jagis 2023 main leat meannudan áirasiid ja várreáirasiid ohcamiid luvvejuvvo doaimmas, virgelohpeohcamiid ja bealátkeahkesvuodaáššiid, politihkalaš dási njuolggadusaid ođasmahttima ja áššiid mat gusket jienastuslohkui ja sámedigeválgii. Dievasčoahkkinjodihangoddi lea doallan 11 čoahkkinii fysalaččat ja njeallje čoahkkinii digítálalaččat. Gávccii čoahkkinii dollojuvvojedje dalle go ii lean dievasčoahkkin.

Sámedikki jienastuslohkui ledje 30.06.2023 čálihuuvon 23.488 olbmo. 2943 olbmo leat čálihuuvon jienastuslohkui manjel 2021 válgga.

### 11.3.2 Sámediggi fágálávdegottit

Sámedikkis leat golbma fágálávdegotti:

Ealáhus- ja kulturlávdegoddi (EKL)

Plána- ja finánsalávdegoddi (PFL)

Bajásšaddan-, fuolahus- ja oahppolávdegoddi (BFOL)

Juohke fágálávdegottis leat leamaš njeallje lándegoddečoahkkinii:

- EKL lea meannudan ovddidan dievasčoahkkinii 11 ášši.
- PFL lea meannudan ja ovddidan dievasčoahkkinii 13 ášši.
- BFOL lea meannudan ja ovddidan dievasčoahkkinii 11 ášši.

Ealáhus- ja kulturlávdegoddi lea borgemánus leamaš lávdegoddemátkkis Nuorta-Finnmárkkus. Lávdegoddi finai earret eará Bjørnevatn gruveris, Várjjat Sámi Museas, Ä´vv Saa´mi Mu´zeias / Ä´vv Skoltesamisk Museumas, Det nasjonale villakssenteretas, Elkem Auster Tanas ja Hamnefjell bieggaturbiidnarusttegis. Lávdegottis ledje čoahkkimat Báhcavuona ja Deanu gielddaid sátnejodiheddjiiguin, ja Hermetikken Kultur og næringshagein.

Plána- ja finánsalávdegoddi lei lávdegoddemátkkis Oslos golggotmánus. Lávdegottis ledje čoahkkimat earret eará Stuoradikki presideantagottiin ja mánggain Stuoradikki fágálávdegottiin: gielda- ja hálddašánlávdegottiin, dárkkástus- ja vuodđudanlávdegottiin ja energijja- ja biraslávdegottiin. Lávdegottis ledje dasa lassin čoahkkimat Siviilaáittardeddiin, Riikarevišuvnnain, ON gulahallandoaimmain ja Norges døveforbundiin. Lávdegotti maiddái finai Holocaustsenteris.

Bajásšaddan-, fuolahus- ja oahppolávdegoddi lei lávdegoddemátkkis Oslos skábmamánus. Lávdegoddi čoahkkinnasttii golmmain Stuoradikki fágálávdegottiin: dearvvašvuoda- ja fuolahuslávdegottiin, oahppo- ja dutkanlávdegottiin ja gielda- ja hálddašánlávdegottiin. Lávdegottis maid ledje čoahkkimat Oslo sátnejodiheddiin Anne Lindboein ja Oslo gávpotstivrra kultur- ja oahppolávdegottiin ja dearvvašvuoda- ja sosiálalávdegottiin. Dasa lassin finai lávdegoddi Oslo sámi mánáidgárddis Cizažis ja Oslo Sámi Skuvllain (Nedre Bekkelaget skole), Dronning Ingrid Hages, Nationálmuseas ja finai dearvvašvuodadeaivvadeapmái Oslo Sámi Viesus.

### 11.3.3 Sámedikki bearráigeahččanlávdegoddi

Sámedikki bearráigeahččanlávdegottis lea 2023:s leamaš vihtta čoahkkima ja okta kursa/seminára.

Lávdegoddi lea meannudan 43 ášši 2023:s. Sámedikki bearráigeahččanlávdegoddi lea earret eará geahčadan movt sámediggeráđi ja Sámedikki doarjjaáššiid váiddalávdegotti čoahkkingirjijt hámi. Bearráigeahččanlávdegoddi maiddái lea meannudan Sámedikki dievasčoahkkinnmearrádusa duodješiehtadusa ja Duodjeinstituhta birra.

### 11.3.4 Sámi parlamentáralaš ráđđi (SPR)

Sámi parlamentáralaš ráđđi lea doallan ovttá dievasčoahkkima mas meannudedje čieža ášši. Dat čoahkkinn lei Árviesjávrries. Stivra lea doallan gávccii čoahkkima digitálalaččat ja meannudan 76 ášši 2023:s.

### 11.3.5 Sámedikki váiddalávdegoddi

Sámedikki váiddalávdegoddi galgá meannudit váidojuvvon ovttaskasmearrádusaid deavdin dihte hálddašánlága váiddameannudeami njuolggadusaid.

Váiddalávdegottis leat 2023:s leamaš golbma čoahkkima ja lea meannudan oktiibuot 17 váiddaášši.

### 11.3.6 Lávdegoddi Sámedikki bargoortnega geahčadeapmái – prošeakta

**Prošeavtta mihttomearri:**

- Ođđa bargoortnet mii lea heivehuvvon dálá Sámediggái.

Dievasčoahkkinnáššis 054/21 mearriduvvui ahte Sámediggi ásaha lávdegotti mas leat vihtta miellahtu, ja oaččui čuovvovaš mandáhta:

«Lávdegoddi galgá evttohit rievdadusaid Sámedikki čoahkkinnortnegis, Njuolggadusain Sámedikki politihkalaš dássái, Njuolggadusain daid doarjagiid geavaheapmái maid Sámediggi juohká politihkalaš joavkkuide ja fágálávdegottiid njuolggadusain ja Sámedikki vuodđonjuolggadusain.

Lávdegoddi galgá iežas barggus kártet ja árvoštallat vásáhusaid mat leat dálá bargoortnegis. Lávdegoddi bivdojuvvo erenoamážit revideret dálá lávdegoddestruktuvrra. Dálá lávdegoddestruktuvra

lea juhkkovuvvon áššesurggiid mielde ja lávdegoddái addovuvvo mandáhta árvvoštallat lea go dát juohkin heivvolaš.

Lávdegoddi galgá leat geargan bargguin ovdal jagi 2023 loahpas. Ávžžuhus lea dasto vuodđun dievasčoahkkinaššái maid dievasčoahkkinjodihangoddi lea ovddidan ovdal jagi 2024 loahpas.»

Lávdegoddi nammaduvvui Sámedikki dievasčoahkkimis áššis 064/21: Jodiheaddji Tor Gunnar Nystad, Piera Heaika Muotka, Vibeke Larsen, Tom Sottinen ja Elisabeth Erke.

Lávdegottis leat 2023:s leamaš čieža čoahkkima main njeallje fysalaš ja golbma digitála čoahkkima. Lávdegotti earret eará galgá árvvoštallat rievdadusaid Sámedikki vuodđonjuolggadusaide ja bargoortnegii, ja maddái geahčadit fágálávdegottiid ovddasvástádussurggiid. Lávdegoddi galgá ovddidit árvalusa dievasčoahkkimii geassemánus.



## 12 Sámediggeráđđi

### 12.1.1 Čoahkketabealla – sámediggeráđđi

	Rehketdoallu 2023	Rev. budš. 2023	Boađus. rev. budš. ektui
Doaibmagolut	67 072 099	64 135 639	-2 936 460
Sámediggeráđđi	17 090 710	16 580 000	-510 710
<b>Submi</b>	<b>84 162 809</b>	<b>80 715 639</b>	<b>-3 447 170</b>

### 12.2 Hálddahus – sámediggeráđđi

Lassin fágaossodagaide main lea ovddasvástáduš politihka ovddideamis ja hálddašandoaimmain iešguđet váikkuhangaskaoapmesurggiin bušehtas, leat Sámedikkis čuovvovaš hálddahuslaš ovttagat: Direktevra, hálddahusossodat ja gulahallanstába.

Servodat rievdá jođánit ja dat mearkkaša ahte gáibádušat ja vuordámušat hálddahussii rievdaohtet. Sámedikki hálddahus fertte heivehuvvot vai nákke dustet dálá ja boahttevaš gáibádušaid. Dan vuodul leat hálddahusas álggahuvvon máŋga proseassa. Earret eará nuppástuhttinproseassa ja gelbbolašvuodakárten. Dál maiddái leat eambo gáibádušat bargiid digitála gelbbolašvuhtii ja ášahusa digitála ovdáneapmái. Hálddahus lea atnigohtán máŋga digitála reaiddu ja bargagohtán digitála nuppástuhttima guvlui. Dat gáibida ahte mii nuppástuhttit iežamet bargo- ja jurddašavugiid. Seammás go leat eambo gáibádušat ođđasishutkama hárrái, de lea maid dehálaš deattuhit sihkarvuoda. Ovdamearkan dasa lea ođđa doarjjahálddašavuođadaga Doarjjadikki ásaheapmi. Vuogádat lea buoridan sihke ohcciid ja áššemeannudeddjiid geavaheaddjevásáhusaid. Buot dát fáktorat miellidduktet ekonomalaš váikkuhusa vaikko dat maiddái lea váikkuhan midjiide positiivvalaččat nu ahte lea leamaš buorre váldit atnui ođđa vuogádagaid. Earret eará lea doaibmabušehtas dat oassi mii manná liseanssaide lassánan maŋemus jagiid. Jus Sámediggi galgá leat áigequovdilis aktevra boahttevuodas, de fertte hálddahus leat dárbbalaš digitála gearggusvuohhta.

Sámediggi almmuhii 2023:s iežas ođđa hábmenmanuála, man Árvu AS lea ráhkadan ovttasbarggus Sámedikkiin. Hábmenmanuála čilge vuđolaččat movt Sámediggi galgá atnit iežas oktasaš visuála identitehta masa gullet logo, ivnnit, fonttat, govat ja gráfalaš elemeanttat. Ulbmil lea oidnot oktasaš ja ollislaš organisašuvdnan, mii čájeha iežas eksisteanssa ja gelbbolašvuoda olgomáilbmái. Hábmenmanuála lea resursa ja njuolggadusčálus buohkaide geat atnet Sámedikki identitehta, maiddái olggobeale aktevrraide nugo doarjjaoažžuide. Ii galgga leat eahpáduš das ahte Sámediggi dat lea prošeavtta duohken. Hábmenmanuála maiddái buktá Sámedikki iešguđet politihkalaš dásiid eambo oidnosii čálalaš gulahallamis, dainna lágiin ahte sámediggeráđis ja dievasčoahkkinjodihangottis leat sierra reivemearkkat.

Sámediggi lea ovttas Sámi allaskuvllain álggahan teknikkalaš foruma sámi organisašuvnnaid gaskkas. Sámediggi, Sámi allaskuvla, NRK Sápmi, Sámi joatkkaskuvla Kárášjogas ja FeFo leat mielde forumis. Foruma ulbmil lea juogadit máhtu ja vásáhusaid, go mis leat ollu seamma hástalusat earret eará guovttegielatvuoda hárrái. Organisašuvnna leat dadjan ahte dákkár fáladat lea váilon, ja illudit ovdánahttit foruma.

Sámediggi lea 2023:s ásahan DFØ-HR. Geahča dan birra 4. oasis.

## 12.3 Sámediggeráđđi

		Rehketdoallu 2023	Rev. budš. 2023	Boađus. rev. budš. ektui
1510	Sámediggeráđđi	14 477 423	13 374 000	-1 103 423
1910	Sámedikki nuoraidpolitihkalaš lávdegoddi (SáNuL)	436 430	977 000	540 570
1920	Sámedikki vuorrasiidráđđi	773 280	529 000	-244 280
1940	Olggobeale áššedovdi komitea sámi dearvvašvuoda dutkama várás	423 577	700 000	276 423
1501	Rievdadit Árran julevsáme guovdásja oasussearvin - prošeakta	980 000	1 000 000	20 000
<b>Submi</b>		<b>17 090 710</b>	<b>16 580 000</b>	<b>-510 710</b>

Sámediggeráđđi lea dán jagi meannudan 670 ášši guđa fysalaš/semifysalaš čoahkkimis vahkkošaš digitála čoahkkimiid lassin.

### 12.3.1 Rievdadit Árran julevssáme guovdásja oasussearvin – prošeakta

Sámedikki 2023 reviderejuvvon bušehtas várrejuvvui 1 000 000 ruvno oasuskapitálie Árran julevssáme guovdásja nuppástuhtimii vuodđudusas oasussearvin. Árranis ledje leamaš ekonomalaš hástalusat mánga jagi, ja stivra álggahii 2022 čavčča nuppástuhtinproseassa vuodđudusas oasussearvin. Juovlamánu 14. beaivvi 2023 dolle ođđa oasussearvvi vuodđudančoahkkima, mas Sámediggi 980 ossosiin oamasta 49 %, Hábmara suohkan 680 ossosiin oamasta 34 % ja Nordlándda fylkkasuohkan 340 ossosiin oamasta 17 %. Juohke ossosa árvu lea 1000 ruvno. Sámedikki oassi oasuskapitálas + 20 000 ruvno bálvalusmáksu lea máksojuvvon. Ođđa stivrra leat válljen ja oasussearvi lea váldán badjelasas buot ovdeš vuodđudusa geatnegasvuodaid 1.1.2024 rájes.

### 12.3.2 Sámedikki nuoraidpolitihkalaš lávdegoddi (SáNuL)

Ođđa lahtut ja várrelahtut leat nammaduvvon áigodahkii 2022–2023:

Lahtut	Várrelahtut
Elle Rávdná Näkkäljärvi (jodiheadji)	Amalie Ristin Urheim
Dan-Jonas Sparrok	Nora K. Grytøyr Nansmork
Aina Madelén Nordsletta Aslaksen	Inga Márjá Andersdatter Lango
Edward Paulsen	Morten Simensen Haldorsen
Laila Haugom Nordfjell	Hilje Kristoffer Jåma

Sámedikki nuoraidpolitihkalaš lávdegoddi (SáNuL) leat 2023:s leamaš guhtta čoahkkima, guokte fysalaš ja golbma digitála, ja vel bargočoahkkimat. Lávdegoddi lea searvan Sámi Parlamentáralaš Ráđi nuoraidráđi ja Barents Regional Youtch Councila čoahkkimiidda.

Sii leat deaivvadan sámediggepresideanttain Silje Karine Muotkain ja ovddasvástideaddji sámediggeráđiin Mikkel Eskil Mikkelsenin, čuvvon dievasčoahkkimiid ja deaivvadan sámediggelávdegottiiguin áigequovdilis áššiid oktavuodas, ja deaivvadan Bargoortnetlávdegottiin.

SáNuL lea searvan ja doallan sáhkavuoruid riikkaidgaskasaš čoahkkimiin ja konferánsain, nugo Summit of Barents Euro-Arctic Indigenous Sámi People, man EU-parlameanta Brusselis lágidii, ON álgoálbmotáššiid bistevas foruma 22. Čoahkkinn New Yorkas ja Global Food Forum/UN Global Indigenous Youth Forum Romas.

Sii leat mielde bargojoavkkus mii pláne sámi giellakonferánssa Bådådjos geassemánus 2024.

SáNuL lea addán cealkámušaid Sámediggái, earret eará Sámedikki jahkásaš guolástusáššái, ja olggobeale áššiide. Sii leat čállán kronihka Fovse-ášši olis, ja SoMes ávžžuhan olbmuid čálihit iežaset Sámedikki jienastuslohkui. Sii serve Ráđđehusa vuostáiváldimii Oslo Pride olis, ja leat doallan sáhkavuoru FeFo-semináras.

SáNuL lea leamaš veahkkinn dievasčoahkkinášši 028/23 olis SáNuL odđasis organiserema ja nammadeami birra, maid dievasčoahkkinn meannudii geassemánus 2023. Dalle mearriduvvui lávdegotti mandáhtta mii gusto 2024 rájes.

Lávdegoddi lea leamaš aktiivvalaš dán áigodagas ja lea ovddidan sámi nuoraid beroštumiid ja oaiviliid sihke Sámediggái ja iešguđet olggobeale aktevrraide. Sámediggi lea doallan čoahkkima SáNuL-lahtuiguin geat háliidedje diehtit eambo guolástusmuddemiid mearrideami birra ja Sámedikki jahkásaš guolástusášši birra maid dievasčoahkkinn meannuda, mas earret eará digaštalle SáNuL:s cealkámušaid viežžama boahtte jagi áššái.

### 12.3.3 Sámedikki vuorasolbmuidráđdi

Sámediggi nammadii odđa vuorasolbmuidráđi njukčamánu 2022.

Lahtut	Várrelahtut
Kristine Julie Eira, Guovdageaidnu (jodiheddji)	Annie Leonore Henriksen, Hámmerfeasta
Rávdná Anti, Oslo	Inga Pettersen Lindi, Unjárga
Inge Anders Svonni, Lodegak	Ingrid Jåma, Oslo
Laila Somby Sandvik, Kárášjohka	Frank Bertheussen, Áhkánjárga
Toamma Bientie, Storforshei	Viktor Johnsen, Áltá

Sámedikki vuorasolbmuidrádis leat 2023:s leamaš golbma fysalaš čoahkkima; Oslos, Kárášjogas ja Engerdalas. Čoahkkima olis man dolle Kárášjogas miessemánus, ledje bovden sámi vuorasolbmuid ovttabeaivásaš seminárii Sámediggái Kárášjogas, oassin Sámedikki vuorasolbmuidstrategijabarggus, mas vuorasolbmuidráđdi oaččui sámi vuorasolbmuin árvalusaid strategijii.

Vuorasolbmuidráđi čoahkkimiidda lea vuorasolbmuidráđdi maidái bovden eará oasseváldiid ja ovttasbargoguimmiid. Earret eará NRK Sámi, Buhcciidsiidda ja ruoktobálvalusaid ovdánahttinguovddáža ja Kárášjoga audiopedagoga. Vuorasolbmuidráđdi lea finadan demeansagilis Dronning Ingrids Hages, dearvvašvuodadeaivvadeamis Oslo Sámi Viesus ja sámi giellaguovddádis Engerdalas.

Vuorasolbmuidráđdi lea searvan gulahallančoahkkimii Kárášjoga vuorasolbmuidráđiin mas fáddá lei sámi vuorasolbmuid dearvvašvuoda- ja fuolahusbálvalusat Kárášjoga gielddas, ja buohkaidčoahkkimii

sámi vuorasolbmuiquin Oslos ja Oslo birrasis, mii lágiduvvui Oslo Sámi Viesus. Dasto leat vuorasolbmuidráđi ovddasteaddjit searvan Davvi-Norgga fylkavuorasolbmuidráđi konferánsii Bådådjos (Nordnorsk fylkeseldrerådskonferanse), Kárášjoga gieldda eahketdoaluide “Mo duddjošeimmet rasttildeaddji deaivvadansajiid?” sáhkavuoruin, digitála gulaskuddamii Dearvvašvuoda- ja fuolahusdepartemeanttain Orrut ruovttus oadjebasat -reforpma birra (Bo trygt hjemme-reformen), Oslo suohkana seniorbálkkašumi geigemii, cealkámuščoahkkimii Oslo Sámi Viesus stuoradiggedieđáhusa birra sámi álbmoga álbmotdearvvašvuoda ja eallineavttuid hárrái. Vuorasolbmuidráđi jodiheaddji ja ovddasteaddji leaba searvan čoahkkimii Kárášjogas Unjárgga penšunistaserviin.

Vuorasolbmuidráđi maiddái lea evttohan sámi áirasiid Davvi dearvvašvuoda regionála geavaheaddjilávdegoddi, ja sámi áirasa Finnmárkku, Romssa, Nordlándda, Trøndelága ja Oslo fylkavuorasolbmuidráđiide.

Eará áššit maid Sámedikki vuorasolbmuidráđi lea gieđahallan ja maidda lea addán cealkámušaid leat Duohtavuoda- ja soabadankommišuvvna raporta ja stuoradiggedieđáhus sámi giela, kultuvrra ja servodateallima birra, álbmotdearvvašvuoda ja eallineavttuid birra sámi guovlluin. Sámedikki vuorasolbmuidráđis lea leamaš digitála čoahkkinn giellahálldašanguovllu suohkaniid vuorasolbmuidráđiiguin. Diehtujohkima lassin suohkaniid hástalusaid birra vuorasolbmuidpolitihka olis, digaštalle maid sámediggeráđi vuorasolbmuidstrategiija ja ráđdehusa Orrut ruovttus oadjebasat -reforpma mii lea boahtime.

#### **12.3.4 Olggobeale áššedovdi lávdegoddi sámi dearvvašvuodadutkama várás**

Sámi dearvvašvuodadutkama áššedovdi ehtalaš lávdegoddi lea doallan 11 čoahkkima 2023:s (10 leat dollojuvvon Teamsas), ja meannudan 13 ohcama sámi kollektiiva miehtama hárrái dutkanprošeavttaide. Lávdegoddi lea dahkan mearrádusa oktiibuot 27 áššis. Lávdegoddi searvvai GIDA-konferánsii Romssas ođđajagimánus 2023. Konferánssa fáddá lei jearaldagaid identifiseren ja digaštallan dieđuid hálldašeamis ja bearráigeahččamis álgoálbmogiid birra. Lávdegotti jodiheaddji mitalii lávdegotti barggu ja sámi dearvvašvuodadutkama ehtalaš njuolggadusaid birra. Jodiheaddji maid lea searvan nationála dutkanetihkalaš lávdegotti (Den nasjonale forskningsetiske komité for medisin og helsefag) stuora oktasaš čoahkkimii Romssas golggotmánus 2023, ja čoahkkimii dutkanetihka ja personsuddjema birra Litteraturhusetis Oslos, man De nasjonale forskningsetiske komitéer ja SIKT lágidedje. Goappašat báikkiin ovdanbuktojuvui lávdegotti bargu, ja digaštalle sámi dearvvašvuodadutkama.

## 4. oassi - Doaimma stivren ja dárkkisteapmi

### Sámedikki stivrema ja siskkáldas bearráigeahču bajitdási árvvoštallan

Sámediggi atná mihtto- ja boadusstivrema siskkáldas doaimmahagas. Sámediggi árvvoštallá ovddemusat buori stivrema ja dárkkisteami doaimmahagas. Sámedikkis lea guhkesáiggi perspektiiva mihttomeriiguin. Strategijiat ja doaimmat čađahuvvon 2022:s leat váikkuhan dasa ahte Sámediggi lea lahkanan dáidda mihtuide, vrd. jahkedieđáhusa 3. osiin.

Sámediggi lea álbmotválljen orgána mii ii leat ráđđehusa vuolde, ja juolluda juolludemiid iežas vuoruhemiid vuodul. Bušeahhtarudaat galget hálddašuvvot stáhtalaš ekonomiijanjuolggadusaid ja Stuorradikki juolludusmearrádusa vuodul. Sámedikki barggut leat buot áššit mat Sámedikki mielas gullet sámi álbmogii.

Sámediggeráđis lea bušehta, mearriduvvon dieđáhusaid ja eará mearrádusaid doaimmaheaddji ovddasvástádus, mat mearriduvvojit Sámedikki dievasčoahkkimis. Ekonomiijanjuolggadusaid ja eará mearrádusaid bokte addá Sámediggeráđi hálddahussii mearridanvuoigatvuoda direktvrra bokte čuovvulit strategijaid ja doaimmaid ja sihkkarastit ahte mearriduvvon mihttomearit ja boadusgáibádusat olahuvvojit beaktilis vuogi mielde. Sámediggeráđi buktá juohke dievasčoahkkimii dieđáhusa doaimma birra gos mitaluvvo áššiid dili birra ja olahuvvon bohtosiid birra.

Bearráigeahččanlávdegotti bargu lea čađahit parlamentáralaš bearráigeahču Sámedikki doaimmahaga badjel, ja ovddida geassemánu dievasčoahkkimis jahkásaš dieđáhusa ovddit jagi doaimmain.

### Mearkkašahtti dilit/rievdadusat Sámedikki plánemis, čađaheamis ja čuovvuleamis

#### Stáhtus siskkáldas dárkkisteamis

Hálddahusas sirdojuvvo bušeahttafápmudusváldi direktvrras ossodatdirektvrraide. Dat addá rámmaid viidásset fápmudeapmái organisašuvnnas. Lea ráhkaduvvon listu gustovaš fápmudusain ja dat odasmahttojuvvo go bohtet rievdadusat. Leat ráhkaduvvon rutiidnačilgehusat ja bargojuohkin guovddáš surggiin hehtten dihte meattáhusaid, ja sihkkarastit boadusolahusaid. 2019:s mearridii Sámediggi siskkáldas dárkkisteami politihka. 2022:s lea čađahuvvon siskkáldas gažadaniskadeapmi dili ja siskkáldas dárkkisteami atnima birra Sámedikkis. Gažadaniskadeapmi čájehii ahte ossodagain lea dárbu oahpaheapmái ja geahčadeapmi. Bargu lea álggahuvvon 2022:s. Sámediggi lea maid álggahan barggu čađahit bajitdási riskaárvvoštallama čatnon hálddahusa ođđa strategijiaide ja mihttuide.

Kriisahárjehallama vuodul mas fuomášuvvojedje váilevašvuodát sihkkarastinkopijavuogádagas, lea Sámediggi háhkan ođđa sihkkarastinkopijavuogádaga sihkkarastin dihte iežas cyberfallehemiid vuostá, mat dađistaga ovdánit. Vuogádat nanne digitála gearrgusvuoda, ja lea hábmejuvvon nu ahte galgá sihkkarastit luohtehahtti vurkkodeami ja jođánis ođđasis ásaheami.

Servodatsihkarvuoda ja gearggusvuoda direktoráhtta (SDG) lea dahkan rámmašiehtadusa RAVYNin/Proactimain oktasaš gearggusvuoda- ja kriisadoarjjareaiduid fállamis stáhta ja suohkaniid geavahussii. SDG lea čadahan vuđolaš háhkanproseassa. RAVYNis/Proactimas lei loahpas dat fáldat mas lei buoremus oktavuoha kvalitehta ja hatti gaskkas, ja oaččui rámmašiehtadusa. Sámediggi lei mielde háhkanis ja lea atnigohtán RAVYNa gearggusvuoda- ja kriisadoarjjareaidun.

### **Riikarevišuvna áššiid čuovvuleapmi**

Sámediggi vuoruha hui guhkás stivrenbarggu ja siskkáldas dárkkisteami. Riikarevišuvna čadahii 2018:s hálddahasrevišuvna Sámedikki stivrenvuogádagas. Sámediggi lea hábmen ođđa rutiinnaid čuovvulan dihte Riikarevišuvna ávžžuhusaid.

Raporta lei válmmas miessemánus 2019. Riikarevišuvna ávžžuhii ráhkadit rutiinnaid dievasčoahkkima mearrádusa ulbmillaš čadaheapmái dáinna lágiin:

- Čielggasin dahkat ahte mihtut maid dievasčoahkkinn mearrida, stivrejit doaimmahaga.
- Operationaliseret Sámedikki mearrádusa mihtuid nu ahte šaddet konkreta ja olahanmihtidahtti.
- Čadahit bajitdási riska- ja ávkálašvuodaárvoštallamiid mat áimmahuššet Sámedikki iešvuoda.
- Hábmēt boadusraporterema nu ahte dat speadjalastá bušeaha mihtuid ja eará dievasčoahkkinnmearrádusaid.

2023:s leat bargan čuovvovaš bargguiguin:

- Hálddahaslaš strategiiiguin Sámedikki hálddahussii, main leat bajitdási láidestusat.
- Álggahan ekonomiijanjuolgadusaid rievadanbarggu dahkan dihte daid operatiivvalaš stivrendokumeantan.
- Sierra rutiinnaiguin álggahanjulggaštusa čuovvuleami vástē.
- Ráhkadan rutiinna dievasčoahkkimii ovddiduvvon ođđa áššiid čuovvuleapmái.
- Ráhkadan rutiinna ja ásahan mearriduvvon dievasčoahkkinnáššiid čuovvuleami.
- Ođasmahtán ja ráhkadan rutiinna čálalaš gažaldagaid olis mat ovddiduvvojit sámediggeráđđái go ii leat lávdegodde- iige dievasčoahkkinn
- Ásahan rutiinna oaidningáibidemiid čuovvuleami ja raporteremii
- Ásahan rutiinna spiehkastagaid raporteremii dokumeantagiedahallamis

Sámedikki mihttu lea ahte buot áššit mat galget čuovvuluvvot politihkalaččat, meannuduvvojit nu ahte áššemeannudeapmi lea duođaštuvvon ja dan galgá sáhttit guorrat.

Sámediggi lea nuppástuhttigohtán raporterema dainna lágiin ahte dál eambo raportere bohtosiid ulbmilolaheami ektui. Ovddit jagiid Sámediggi lea bargan bušeahttamihtuiguin ja raporteremii daid vuodul jahkedieđáhusas. 2023:s Sámediggi lea raporteregohtán mihttomeriid ráđi dieđáhusa olis.

### **Bajitdási strategiija**

Sámedikki direktvevra lea čadahan strategiiaproseassa Sámedikki hálddaha vástē masa olles hálddahas ja luohttámušolbmot searvvahuvvojedje. Dan boadus lea bajitdási strategiiaplána áigodahkii 2022–2025. 2023:s leat konkretiseren iešguđet ossodagaid vuoruhemiid/daibmabijuid dán áigodahkii.

Hálddahas lea strategiiaplánas meroštallan bajimus barggu, árvvuid, višuvna ja vihtta váldoulbmila. Stivrenkárta lea dákkár:

<b>Bajimus bargu • Overordnet oppdrag</b>	Sámedikki politihka ja hálddašeami bokte sealluhit ja ovdánahttit sámi giela, kultuvrra ja servodateallima.  Gjennom Sametingets politikk og forvaltning bevarer og utvikler vi samisk språk, kultur og samfunnsliv.
<b>Višuvdna • Visjon</b>	Ovttas nannet Sámi • Sammen styrker vi Sápmi
<b>Árvvut • Verdier</b>	Sámi vuohki • Rabasvuohhta • Ovttaráđalašvuohhta • Verddevuohhta • Oskkáldasvuohhta  I samisk ånd • Åpenhet • Samhandling • Inkluderende fellesskap • Pålitelig og lojal
<b>Ulbmilat • Mål</b>	Mis leat gelbbolaš ja ángiris mielbargit • Vi har kompetente og engasjerte medarbeidere  Min váldogiella lea sámeigiella • Vi har samisk som hovedspråk  Min vuoruheamit ja dagut leat birgejumi vuodul • Våre prioriteringer og handlinger er tuftet på birgejupmi  Mii leat sámi servodatovddideami njunnošis • Vi er ledende i samisk samfunnsutvikling  Mii leat bivnnuhis bargosadji • Vi er en attraktiv arbeidsplass

Sámediggi lea bargan stáhta konsuleantageavaheami unnideami guvlui. Sámediggi lea atnán 21 miljovna ruvno konsuleantabálvalusaide 2023:s. Dat lea 4,5 miljovna unnit go 2022:s. Doaibmagoluin dahke konsuleantagolut 9,2 % 2023:s. 2022:s dat dahke 11,1 %. Dasa lassin ain deattuhit guoddevašvuoda. Sámediggi lea searvan mángga digitála kursii maid DFØ lea lágidan almmolaš háhkamiid birra. 2023:s lea dahkkojuvvon 20 ođđa šiehtadusa. Okta gullá dutkamii, 15 gullet gálvo- ja bálvalusšiehtadusaide ja vihtta leat oktasaššiehtadusat stáhtii. Sámedikkis lea leamaš okta áigumušdieđáhus, ja dasa eai boahtán vuostecealkámušat.

Dusten dihte Sámedikki vuordámušaid, de lea IT- ja doaibmajuogus lágidan geavaheaddjiiskkadeami Sámedikki bargiid gaskkas vai beassá kártet man duhtavaččat bargit leat dihtordoarjagiin, ja vuordámušaid ja dárbbuid. IT- ja doaibmajuogus lea dán iskkadeami vuodul álggahan mángga doaibmabiju gokčan dihte dárbbuid, ja láchčán bálvalusa nu ahte geavaheaddjit leat iešheanaláččabut ja sáhttet gávdnat veahki iešheanaláččat. Leat maid álggahan proševtta mii galgá oasi juhkosa dálá barguin automatiseret.

## Bargiide goski dehálaš áššit

### Heivehanšiehtadus Sámediggái

Geassemánu 2023 bealit šiehtadalle váldošiehtadusa vuodul váldošiehtadusa birra stáhtas heivehemiiguin Sámediggái. Bealit sohpe ođđa heivehanšiehtadusa mii gusto ođđajagimánu 1. beaivvis 2023 gitta juovlamánu 31. beaivái 2025 Sámi Giellagáldu lea iehčanas doaibma man Suoma, Ruoŋa ja Norgga beale sámedikkit leat ásahan. Geavatlaččat ja hálddahuslaččat Sámi Giellagáldus lea

oktavuohta Norgga beale Sámediggái iežas doaibmaovttadahkan, muhto dan jodiha sierra stivra mas buot golmma sámedikkis lea ovttá mađe ovddastus. Heivehanšiehtadus čilge danne maiddá Sámi Giellagáldu iešmearrideami.

### **Sámedikki bargoveahka-, kapasitehta- ja gelbbolašvuodadilli**

Sámediggái lea mearrideaddji dehálaš bisuhit, ovddidit ja rekrutteret gelbbolaš ja ángiris bargiid vai ollašuhtá ášahusa mihttomeriid.

Ovdal go mii almmuhit virggiid, de analyseret bargguid kárten dihte bargoveahka- ja gelbbolašvuodadárbbuid. Sámedikkis, nugo eará ášahusain ge, oaidnit ahte ohcciidlohku virggiide lea mearkkašahhti ládje niedjan manemus jagi.

2023:s leat almmuhuvvon oktiibuot 21 virggi. 11 bargi leat virgáduvvon bissovaš virggiide, ja guđas gaskaboddosaš virggiide. Dáidda virggiide ledje oktiibuot 80 ohcci. Muhtun virggiide ii lean oktage ohcci. Dan geažil leat dahkkojuvvon gávccii gaskaboddosaš virgádeami dábálaš virgealmmuhusaid lassin. Dasa lassin lea Sámi Giellagáldu almmuhan gávccii virggi, ja guđa virgái leat virgádan bargiid.

Turnover čájeha gallis heitet ášahusas geaid sadjái boahá ođđa bargi. Sámedikkis lea 2023:s turnover 15 %. Turnover lei 2022:s 13 % ja 2021:s dat lei 16 %.

Mii atnit resurssaid ovddidit bargiid ja jodiheiddjiid. Dat dahkkojuvvo nu ahte bargit oassálastet kurssaide mat gullet sin bargamušaid fágasuorgái ja fágaidrasttideaddji ovttasbarguide ja proševttaide, ja nu ahte juohkit bargiide ođđa bargamušaid ja ovddasvástádussurvgiid.

### **Jodiheaddjeovddideapmi**

Direktevra lea 2023:s doallan jodiheaddjeovddideapmi viiddiduvvon jodiheaddjeovkui. Nordnosk Lederutvikling (NNL) lei bálkáhuvvon doallat prográmma mii dollojuvvui njealji fysalaš deaivvadeamis.

### **HR-vuogádaga DFØ HR sajáidduhttin**

Sámediggi lea 2023:s sajáidduhtán HR-vuogádaga DFØ-HR ja vuogádaga báikkálaš šiehtadallamiidda DFØ Lokale Forhandler. Vuogádagat galget Sámediggái addit digitála vuogádatdoarjaga beavttálmahttin ja buoridan dihte HR-proseassaid. Dat veahkehit heivehit bargguid nu ahte HR doaibma šaddá eambo dihtorvuđot, ja dat fuolahit buoret diehtujuhkima, olámuttolašvuoda ja kvalitehta HR-proseassain. DFØ-HR maiddá galgá váikkuhit strategalaš gelbbolašvuodastivremii. 2023 loahpas vižžojuvvui PwC veahkki rámmadahkosa ásaheapmái strategalaš gelbbolašvuodastivremii. PwC veahkeha Sámedikki kártet gelbbolašvuoda, ja dat bargu galgá buvttihit gelbbolašvuodamatriisa, bargorollaid čilgehusa ja vejolaš gelbbolašvuodaráiggiid meroštallama. Mihttomearri lea oazžut bajilgova man vuodul sáhtá hábmet gelbbolašvuodaplána mas leat mearrediđolaš ovdánahttin oaimmat, mat leat heivehuvvon sihke siskkáldas ja olggobeale gáibádusaide ja vuordámušaide.

### **Bargojoavku ođđasisorganiserema váste**

Lea ášahuvvon bargojoavku mas leat mielde iešguđet áššebealit, mii galgá bargat Sámedikki hálddaha ođđasisorganiseremiin. Ođđasisorganiserema áigumuš lea unnidit jodiheiddjiidlogu vai eambbogat leat buvttadeami bealde. Ođđasisorganiseren galgá Sámediggái buvttihit buoret eavttuid iežas servodatbargamuša doaimmaheapmái.



## Sámedikki kantuvrrat

Sámedikki Romssa kantuvralanjaid láigošiehtadus nogai 2023:s, ja Sámediggi lea ovttas Statsbyggain ohcan ođđa kantuvralanjaid Romssas. Prošeakta lea álggahuvvon Sámedikki boahhtevaš bargosadjekonseptta pilohtaprošeaktan. Sámediggi fárregodii juovlamánus ođđa vistái Sjøgata 2:i, ja vuordá doaibmagoahtit ollislaččat ođđa kantuvralanjain guovvamánus 2024. Čorgadis bargobeavdi (Clean desk) ja válljenvejolaš čohkkánsajit (free seating) leat álggahuvvon pilohtaprošeaktan, oktan dainna ahte 50 % bargosajiin leat rabas kantuvrabirrasis.

Diehtosiiddas Guovdageainnus lea álggahuvvon areálaovddidanprošeakta go Máhttodepartemeanta lea geatnegahttán buot UH-ásahusaid ráhkadit ovddidanplána universitehta-/allaskuvlalanjaide. 2022:s ráhkaduvvui kártenraporta ja strategalaš ovddidanplána mii vuhtiiváldá buot láigohedjjiid. Bargu lea bisánan Statsbygga kapasitehtadili dihte.

Sámediggi ja Trøndelag stáhtahálddašeaddji boazodoalloossodat láigohit Saemien Sijte ovddeš lanjaid Snåases (Snåase). Lanjat eai leat dakkár hámis ahte leat dohkálaččat dálá kantuvravistegáibádusaid mielde. Sámediggi ja stáhtahálddašeaddji ferteba danne gávdat ođđa lanjaid, ja háliideaba seammás nannet sámi birrasa Snåases dainna lágiin ahte fárreba seammá vistái gos Saemien Sijte dál lea Horjemstangenis. Statsbygg lea ožžon bargamuššan čadahit ovdadutkosa oktasaš kantuvravisttiid hárrái Horjemstangenis. Álggahančoahkkin lei juovlamánus 2022, ja ovdadutkosa vurdet leat válmmas miessemánus-geassemánus 2023.

## Dásseárvu ja vealaheapmi

Sámedikki hálddahusa ollislaš sohka-bealjuohku čájeha ahte hálddahusas leat 60,9 % nissonolbmot ja 39,1 % dievdoolbmot. Sámedikkis leat njeallje virgádeami main sáhtá raporteret sisafárrejeaddjidoogáža.

Oppalohkái eai leat mearkkašahhti bálkáerohusat sohka-bealiid gaskkas. Ovttaskas dáhpáhusain sáhttet leat bálkáerohusat, sihke sohka-bealiid gaskkas ja joavkkuid gaskkas main lea seammá oahppodoogáš. Dáidda erohusaide sáhttet leat iešguđet sivat, sáhtá leat sáhka rekrutterenhástalusain dahje oanehisáiggi prošeavttain.

## Dearvvašvuohta, biras ja sihkarvuohta (DBS), bargobiras

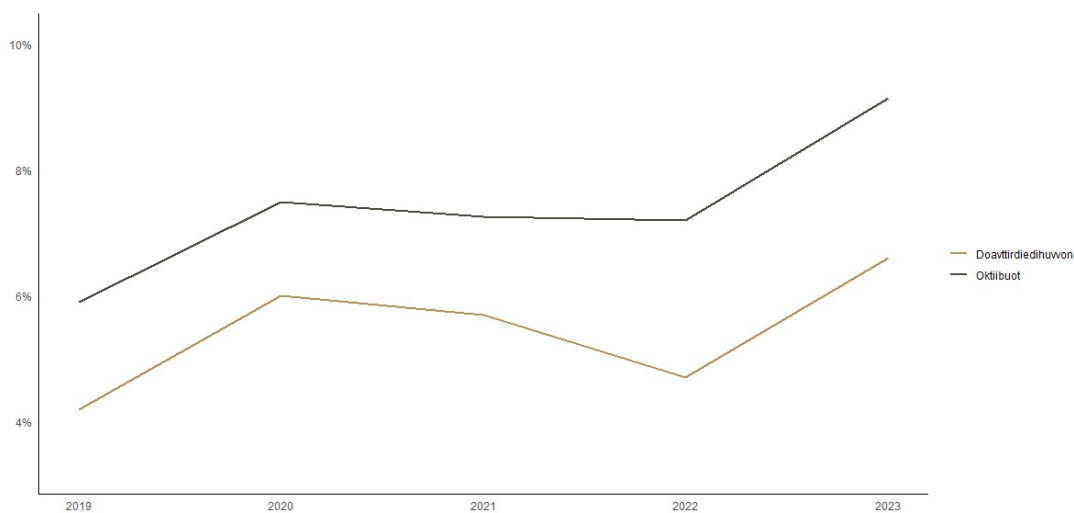
2023:s čadahuvvui bargiidiskadeapmi (MUST). Iskkadeami vástádusproseanta lei 80. Maŋjel iskkadeapmi álggahuvvui čuovvulanbargu mii joatká 2024:s. Direktivra lea doallan digítála bargiidseminára meroštallan dihte mii olles Sámedikki hálddahusas galggašii bisuhuvvot ja sáhtá buoriduvvot. Dasa lassin bargagohte iešguđet ossodagat dainna mii guđege ossodagas galggašii bisuhuvvot ja sáhtá buoriduvvot, lassin bajitdási bisuhan- ja buoridansurggiide. HR lea maiddá ovttas direktivrrain álggahan sierra prošeavttaid bargiidiskadeami čuovvulanbarggu olis. Bargiidiskadeami čuovvuleami lassin maiddá joatkevaččat bargat bargobirrasiin. Sámediggi šattai 2023:s “aktiivvalaš fitnodahkan” (Aktiv bedrift).

2023:s eai leat čadahuvvon bargiidáittardanvuorut. Báikkálaš bargiidáittardeaddjit leat čuovvuluvvon ja ovttaskas báikkálaš doaibmabijut leat álggahuvvon.

## Buozalmasvuođajávkan

2023 oppalaš buozalmasvuođajávkan lei 9,14 %. Sámedikkis lea mihttomearri unnidit doavttirdiedihuvvon buozalmasvuođajávkamiid 5,4 % rádjái. 2023 ollislaš jávkamis dahká

doavttirdiedihuvvon jávkan 6,61 %, mii lea sullii 1 % eambo go dat mii Sámedikki mihttomearri lea, ja iešdiedihuvvon jávkan lea 2,53 %. Buoalmasjávkan dagai oktiibuot sullii 15 jahkedoaimma 2023:s.



Govus 15: Doaktára diedihan buoalmasvuodajávkan ja buoalmasvuodajávkan oktiibuot maŋemus viđa jagis.

## Juolludusreivviid čuovvuleapmi

### Luohttámušreformma čuovvuleapmi

Juolludusreivves ávžžuhuvvui Sámediggi raporteret pilohtaprošeavttaid konkrehta plánaid birra luohttámušreformma čuovvuleami váste. 2024 pilohtaid plánat eai leat válbmejuvvon, muhto pilohta(id) definerenbargu lea álggahuvvon. Barggu stáhtus lea raporterejuvvon gjelda- ja guovlodepartementii.

### Oahpahallit

Sámediggi ii leat dahkan ođđa oahpahallišiehtadusaid 2023:s. Sámedikkis ii leat leamaš kapasitehta čuovvulit oahpahalliid 2023:s. Árvvoštallat váldit ođđa oahpahalliid 2024:s IT- ja kantuvrafágas ja hálddahusfágas. Sámediggi gullá stáhtalaš suorggi oahpahuskantuvrii.

# Lasáhusat ON guoddevašvuodamihttomeriide

## Álggahus

Ollu dain bargguin maid Sámediggi doaimmaha eai dárkilit ovdanbuktojuvvo loguin dahje bušeahhtapoasttain, ja seammás lea hui váttis čatnat buot doaimmaid dihto mihttomeriide. Go leat 17 mihttomeari ja 169 iešguđet oassemihttomeari, de soaitá leat váttis doallat bajilgova das guđiiguin oassemihttomeriiguin Sámediggi bargá ja man muddui. Dasa lassin Sámediggi lea válljen fáttá dan mielde mii politihkalaččat lei dehálaš 2023:s, ja mii lea leamaš dehálaš ON guoddevašvuodamihttomeriid olaheamis. Dán jahkái válljejuvvo fáddá lea duohtavuoha ja soabadeami, ja temáhtalaččat dat buoremusat heive 16. guoddevašvuodamihttomeari vuollái ráfi ja vuoigalašvuoda goavdemihttomearrin. Sámedikki lasáhus deattuha danne movt min bargu duohtavuoda ja soabadeami olis váikkuha 16. mihttomeari olaheapmái. Jus Sámediggi galgá sáhttit olahit 16. guoddevašvuodamihttomeari, de ferte dan geahččat eará guoddevašvuodamihttomeriid olis nugo 4, 8, 11, 15 ja 17, go buot gullá oktii. Jus dáid mihttomeriid dáfus ii leat guoddevaš ovdáneapmi, de lea veadjemeahtun olahit vuoigalaš ja searvvaheadji servodaga Norggas ja muđui máilmmis.

## Duohtavuoda ja soabadeami ceavzilvuoha

Jus servodat galgá ovdánit ceavzilis vugiin, de min lea bággu váldit oahpu iežamet vássánaiggis. Danne lea leamaš hui dehálaš kártet mii dáruiduhttinpolitihka geažil lea dáhpáhuvan, ja movt dan váikkuhusat ain dovdojit sámi servodagas. Vaikko dál lea buoret dilli go ovdal, de lea ain ollu mii ferte dahkkojuvvo. Sámediggi oaidná ahte sámit cielahuvojit, ahte sámiid vuostá lea eahpáduš ja ahte min vuoigatvuodaid duvdilit eret vai eanetlogu beroštumiide lea sadji. Ráfi ja searvvaheadji servodaga ovddideapmi ceavzilis ovdáneami váste ii leat vejolaš jus ii doahttal buohkaid vuoigatvuodaid, jus riektestáhta ii doaimma ja jus kulturárbi ii fuolahuvvo.

Stuorámuš olahusat dán jagi duohtavuoda ja soabadeami olis, guoddevašvuodamihttomeari 16 dáfus:

- Bissehan olmmošvuoigatvuodaid rihkkuma viiddideami ja ovddidan álgoálbmogiid ja eanetlogupolitihka gaskasaš čuolmmaid áigequovdilvuoda
- Ožžon mieđuhuvvot eambo rievdadusaid sámeláhkii
- Ásahan nuvttá mánáidgárddi
- Riikkaidgaskasaš solidaritehta ja fuomášupmi álgoálbmogiid vuoigatvuodaide

Giella lea kultuvrraid ja álbmogiid okta mávssoleamos geađgejuvggiin, ja dat bohtá čielgasit ovdan duohtavuoda- ja soabadankommišuvnna raporttas, mas dat lea leamaš čađačuovvu fáddán. Raporta dadjá ahte dáruiduhttima oktan buot vuđoleamos ja stuorámuš váikkuhusain leat stuora giellamassimat. Ollu olbmot leat massán iežaset eatnigiela Norgga stáhta mángga logijagi assimilerenpolitihka geažil. Kommišuvdna oaivvilda dáruiduhttinpolitihka gielalaš váikkuhusaid reverserema guovddáš oassin soabadanproseassas. Danne ferte soabadeami vuolggasadjin leat giellamáhtu oččodeapmi ruovttoluotta. Dattetge ii leat dát konklušuvdna hirpmahuhtán Sámedikki. Kommišuvnna čilgehus giellamassima ja dáruiduhttima vahágiid njulgema birra dávista buori muddui Sámedikki mihttomeriide ja strategijjaide mat čilgejuvvojedje juo Sámedikki giellastrategijias Giellaloktemis 2018:s. Dan rájes lea Sámediggi sakka ángiruššan earret eará konsultašuvnnaiguin oažžun dihte mieđuhuvvot eambo rievdadusaid sámeláhkii. Sámediggi dattetge lea mearkkašan ahte lea dehálaš ja lunddolaš ahte nuortalašgiella, bihtánsámeigiella ja ubmisámeigiella maiddái gullet sámeláhkii boahhteáiggis. Sihkkarastin dihte ahte vuoigatvuodat mat dál leat ollašuohttojuvvo maiddái doahttaluvvojit boahttevuodas, háliida Sámediggi ásahit giellaáittardeaddji ja lea álggahan čielggadanbarggu dan váste.

Sámedikkis lea giellagelbbolašvuoda máhcaheami ja huksema várás stuora portfolio, mas leat iešguđet doaibmabijut oahpahussii mánaidgárdedási rájes universitehtadássái. Sámediggi earret eará lea juolludan ruđa sáme(gielat) mánaidgárdiide vai sáhttet fállat nuvtá sámi mánaidgárddi guovlluin mat eai leat doaibmaavádaga siskkoale. 4. mihttomeari olis lea Sámediggi álggahan ollu doaibmabijuid mat buoridit skuvlafálaldaga ođđa oahppoplánaiguin, váikkuhanbarguiguin ja doarjagiin oahpponeavvoraáhkadeddjiide.

Álgoálbmogiidda, geain lea lagas oktavuoha lundui, ja geaidda dán oktavuoda árvu lea stuoris, dagahit dálkkádat- ja energijamihtut vuostálasvuoda. Dát bođii erenoamážit ovdan dán jagi go lea guokte jagi áigi go Alimusriekti celkkii duomu Fovse-áššis. Fovse sámiide dát proseassa lea leamaš hui gáibideaddji ja Sámediggi lea veahkehan gokko lea sáhttan. Dat movt ráđđehus lea dán ášši meannudan, symbolisere ahte leat stuorát hástalusat go dušše areálaášši. Dat maiddái áitá riektestáhta ja olmmošvuoigatvuodaid oppalaččat. Danne lea áššái leamaš nana doarjja mii miellidduvttii miellačájehemiid ja doarjjačájehemiid. Sámediggi sáhtii das veahkehit nu ahte mávssii muhtun goluid mat Oslo Sámi Viesus ledje dan olis go earret eará ánggirit doaimmahii guossoheami miellačájehemiin. Sámediggi maiddái lea aktiivvalaččat ovddidan váttisvuoda nátionála mediaide ja riikkaidgaskasaš foraide. Nappo, Sámediggi doaibmá maiddái sámi beroštumiid áittardeaddjin. Sámediggi earret eará ovddida vuostecealkámušaid, soabahallá ja konsultere areálaáššiin vai sámi beroštumit áimmahuššojuvvojit mángga áššis. Ovdamearkka dihte 420-kV fápmojođas Skáiddis Hámmerfestii man olis lea vuđolaččat ja viidát bargojuvvon vai vuoigatvuodas eai rihkkojuvošii.

Sámediggi oaidná ahte olgomáilbmi muhtomin čuoččuha sápmelaččaid ovdáneami vuosttaldeaddjin, danne go vuosttalduid elektrifiserema ja ruonáenergija gálduid mat galget servodaga veahkehit bissehit dálkkádatrievdamiid. Dat lea boasttuipmárdus. Duohtavuoha lea ahte sápmelaččat, álbmogin mas lea nana čanastat lundui, nugo ollu eará álgoálbmogiin, dovdet dálkkádatrievdamiid váikkuhusaid nu bures, erenoamážit guohtunroasu dihte, ahte eai balljo gávdno earát geat eambo sávašedje stabiilla dálkkádagas go sii.

Fovse-ášši lea ovdamearkan dakkár áššái man olis lea čuožžilan badjelgeahččanvuoha ja vašši, ja lea maid čájehuvvon ahte sápmelaččaid givssideapmi ja cielaheapmi lea sakka lassánan, mii lea čuočan positiivvalaš ovdáneapmái guoddevašvuodamihttomerrái 16 hárrái. Sámediggi lea álggahan iešguđet doaimmaid buoridan dihte ipmárdusa ja máhtu sámi áššiid birra, earret eará dainna lágiin ahte lea ovdánahttan oahpahanpáhka ovttasbargoprošeavttas Suodjalusain, ja maiddái álggahan prošeavtta mii váldá ovdan rasisma nuorra boazosámiid vuostá.

Dálkkádat rievdá, ja danne lea Sámediggi juolludan ollu resurssaid Sámiráđđái kárten dihte dálkkádatástalusaid ja oazžun dihte vejolaš doaibmabijuid ovdan. Raporta gokčá stuora osiid guoddevašvuodamihttomeriiguin 13, 14 ja 15 ja eaktuda ahte vuoigatvuodas ja ovttasbargu leat sajis, vai olles Sápmi sáhtta hukset resiliensa ja vuostálastit boahhti rievdadusaid.

Sápmi fátmasta mángga riikka ja dan dihte lea lunddolaš smiehttat rájiid rasttideami go Sámediggi álggaha ođđa doaibmabijuid. Sámedikkis lea viiddis ovttasbargu Suoma ja Ruota sámedikkiiguin. Dađi bahábut lea šaddan váddáseabbon doaimmahit barggu Ruošša bealde, soađi geažil Ukrainas.



Sámediggi doaimmaha dehálaš ovddastanbarggu ja ovddida sámiid ja eará álgoálbmogiid vuoigatvuodaid iešguđet riikkaidgaskasaš forain main leat leamaš fáttat nugo dálkkádat, kultuvra ja erenoamážit soabaheapmi ja vuoigatvuodarahčan. Dáid bargguid doaimmahemiin Sámediggi váikkuha dasa ahte lea ráfi ja stabiilehta, ii dušše Norggas, muhto riikkaidgaskasaččat. Areálariiddut dávjá dagahit ráfehivvuoda álgoálbmogiid ja eanetloguálbmoga gaskkas, ja Keystone pipeline USA:s, Coastal GasLink Kanadas ja Statkraft Chiles leat dasa buorit ovdamearkkat. Mángga oktavuodas iešguđet konferánsain ja seminárain lea Sámediggi ovddidan ulbmillaš gulahallama, ovdamearkka dihte Sámi summitas Brüsselis, ja davviguovlokonferánsas Arctic Frontiers váldán ovdan dan vearrivuoda mii




bissu, vaikko vel gávdnojit ge čielga njuolggadusat ja dan váttisvuoda go ruoná molsun čuohtá álgoálbmogiidda.

Duohtavuohhta lea ahte ovddešáiggiis leat dáhpáhuvvan boasttuvuođat, iige buot leat nu buorre dál odne ge go sávašeimmet. Soabadeapmi lea danne vuohki gávnnaht movt olmmoš sáhtttá giedahallat ja eallit ovddešáiggi traumaiguin ja vuoigatmeahttuvuođaguin nu, ahte máhcahit dan maid lea massán ja máhcahit vuoiggalašvuoda, vai servodat sáhtttá buorránit ja ovdánit buoret boahttevuođa guvlui. Sámedikki bargu duohtavuodain ja soabademiin lea jur easka álgán, ja bargu joatkašuvvá mánggaid jagiid. Sámedikki njukčamánu 2024 dievasčoahkkima áidna fáddá lea duohtavuohhta ja soabadeapmi. Sámediggi ain bargá viidáseappot sámi giela ja kulturárbbi bisuhemiin, ja luohhtevašvuoda ja sihkarvuoda duddjomiin sámiid ja Norgga stáhta gaskkas. Dasa gáibiduvvo ahte sámi ásahtusat ja Sámediggi ožžot doarvái ruhtadeami.


## Bajilgovva Sámedikki bargguin guoddevašvuodamihttomeriiguin

Sámediggi bargá beaivválaččat guoddevaš ovdánemiin. Sámi kultuvra lea deattu vuolde ja nugo 3. oasis boahtá ovdan, de lea sámi servodaga nannen ja ovdánahttin guoddevaš vuogi mielde stuora oassi Sámedikki doaimmas. Danne doaibmá jahkedieđáhusa 3. oasis maiddái raportan das movt mii bargat guoddevašvuodain mángga dásis ja mángga servodatsuorggis, nugo oidno dán tabeallas:







Mihttomearri	Oassemihttomearri	Doaibmabijut (kapihttalat)
	2.3) 2030 rádjai galgá buvttadeapmi ja sisaboahu smávva biebmobuvttademiin duppalastojuvvot, erenomážit nissonolbmuid, álgoálbmogiid, bearašeanadoaluid, šibitdoliid ja guolásteddiid buvttadeapmi ja sisaboahu. Sis galget earret eará leat sihkkaris ja ovttalágan vejolašvuodát eatnamiidda, eará buvttadanressaide ja doaibmabijuide, dieđuide, ruđalaš bálvalusaide, gávpemárkaniidda, árvolassánemiide ja bargguide eanandoalu olgobealde.	3.3 Areálaid hálddašeapmi <ul style="list-style-type: none"> <li>3.3.3 Sámi areála- ja resursavuoigatvuodát – ohcanvuodát doarjja</li> </ul>
		3.4 Luondduressat 4.3 Vuoddoealáhusat <ul style="list-style-type: none"> <li>4.3.5 Eanadoallu, gilvvagárdedoallu ja vuovdedoallu               <ul style="list-style-type: none"> <li>4.3.5.1 Eanadoallu, gilvvagárdedoallu ja vuovdedoallu                   <ul style="list-style-type: none"> <li>4.3.6.1 Doarjja boazodollui</li> </ul> </li> </ul> </li> </ul>
		4.3 Juohkelágan ealáhusat <ul style="list-style-type: none"> <li>4.4.3 Sámi ealáhusgárdi – njuolggodoarjja</li> <li>4.4.4 Ungt Entreprenørskap - njuolggodoarjja</li> </ul>
		4.5 Sámi mátkeealáhusat, hutkás ealáhusat ja sámi borramuš





Mihttomearri	Oassemihttomearri	Doaimbajut (kapihttalat)
 	3.5) Eastadit gárrenmirkkuid, earret eará narkotihkkageavaheami ja alkohola boasttugeavaheami, ja nannet divššu.	7.3 Spesialistadearvvašvuodabálvalusat 7.4 Dearvvašvuoda- ja fuolahusbálvalus
	4.a) Ásahit ja ođastit oahppofálaldagaid mat leat heivehuvvon mánáide, ja vuhtiiváldet sohkaalerohusaid ja doaimmashehttejuvvon olbmuid. Ja mat sihkkarastet dorvvolaš, ráfálaš, searvadahtti ja beaktilis oahppobirrasa buohkaide.	1.5 Sámegielaid ovdánahttin <ul style="list-style-type: none"> <li>1.5.7 Stipeanda joatkkaskuvlaohppiide – ohcanvuđot doarjja ja kap.</li> <li>1.5.8 Giellastipeanda alit ohppui – ohcanvuđot doarjja</li> </ul> 2.9 Sámi sisdoallu skuvllas <ul style="list-style-type: none"> <li>2.9.2 Oahppoplánaid revideren – prošeakta</li> <li>2.9.5 Gáiddusoahpahus</li> </ul> 2.10 Psykososiála oahppanbiras <ul style="list-style-type: none"> <li>2.10.2 Mánáid mielváikkuheapmi</li> </ul>
	4.1) 2030 rádjai galgá nuvttá ja dásseárvosaš vuodđoskuvlla ja joatkkaskuvlla oahppu sihkkarastojuvvot buot nieiddaide ja bártniide, mii lea buori kvalitehtas, ja mii addá relevánta ja albma oahppanbohtosa.	2.9 Sámi sisdoallu skuvllas <ul style="list-style-type: none"> <li>2.9.5 Gáiddusoahpahus</li> </ul> 2.11 Psykososialt læringsmiljø <ul style="list-style-type: none"> <li>2.10.2 Mánáid mielváikkuheapmi</li> </ul>
	4.2) 2030 rádjai galgá buot nieiddaide ja bártniide sihkkarastojuvvot vejolašvuotta árra ja buori ovdáneapmái ja fuolahussii ja ahte ovdaskuvla lea olámuttos, vai leat gergosat vuodđoskuvllii álgit.	2.4 Váldi, ovddasvástádus ja rollat mánáidgárddiin 2.5 SÁMOS ovdáneapmi 2.6 Sámegielat mánát dálá servodagas <ul style="list-style-type: none"> <li>2.6.7 Nuvttá sámegielat mánáidgárdesajit olggobealde ráđdehusa geográfalaš vuoruheami nuvttá mánáidgárdefálaldaga hárrái – ohcanvuđot doarjja</li> </ul> 2.8 Máhttu ja gelbolašvuotta leat vuodđun boahpteáiggi mánáidgárddiide

Mihttomearri	Oassemihttomearri	Doaimbajijut (kapihttalat)
	<p>4.7) 2030 rádjai galgá sihkkarastojuvvon ahte oahppit ja studeanttat olahit dan gelbbolašvuoda mii lea dárbbášlaš ovddidit guoddevaš ovdáneami, earret eará oahpu bokte guoddevaš ovdáneami ja eallindábiid, olmmošvuoigatvuođaid ja dásseárvvu birra, ja oahpu bokte mii ovddida ráfi, ii ge riiddu, oahpu bokte mii ovddida globála servvodatmiellahttuvuođa ja árvvus atná kultuvrralaš girjáivuoda ja dan movt kultuvrrat váikkuhit guoddevaš ovdáneapmái.</p>	<p>2.9 Sámi sisdoallu skuvllas</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>2.9.2 Oahppoplánaid revideren – prošeakta</li> </ul> <p>2.14 Rekrutteren</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>2.14.3 Rekrutteren - prošeakta</li> </ul>
 	<p>8.3) Ovddidit politihka mii doarju produktiiva doaimma, ávdđalaš bargosajiid ásaheami, fidnohtkkálašvuoda, hutkáivuoda ja innovašuvnna, ja maddái doarjut ahte eambbo smávva ja gaskasturrosaš fitnodagat ásaheami ja formaliserejuvvojit, earret eará dan bokte ahte fuolahit ahte ruhtadanbálvalusat leat olámuttos.</p> <p>8.9) 2030 rádjai hábmet ja johtui bidjat politihka mii ovddida guoddevaš turistaealáhusa mii háhká bargosajiid ja ovddida báikkálaš kultuvrra ja buktagiid.</p>	<p>4.3 Vuodđoealáhusat</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>4.3.3 Mariidnaealáhusat</li> <li>4.3.5 Eanadoallu, gilvvgárdedoallu ja vuovdedoallu</li> <li>4.3.6 Boazodoallu</li> </ul> <p>4.4 Juohkelágan ealáhusat</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>4.4.3 Sámi ealáhusgárdi - njuolggodoarjja</li> </ul> <p>4.6 Duodji</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>4.6.4 Duoji ealáhusšiehtadus</li> </ul> <p>4.5 Sámi mátkeealáhusat, hutkás ealáhusat ja sámi borramuš</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>4.5.2 Samiske mátkeealáhusčoahkit ja innovašuvdnafierpmádagat - prošeakta</li> </ul>
 	<p>10.3) Sihkkarastit ovttalágan vejolašvuodaid ja unnidit erohusaid eallindiliin, earret eará dan bokte ahte loahpahit vealaheaddji lágaid, politihkaid ja dábiid, ja ovddidit lágaid, politihka ja doaimbajijuid maid ulbmil lea olahit dán mihttomeari.</p>	<p>1.2 Hálddahus – giella</p> <p>1.2.2 Sámi giellaáittardeaddji</p> <p>1.4 Sámegealaid geavaheapmi</p> <p>1.4.2. Guovttegielatvuođadoarjja suohkaniidda</p> <p>1.4.3 Guovttegielatvuođadoarjja fylkasuohkaniidda.</p> <p>1.5 Sámegealaid ovdánahttin</p> <p>1.5.2. Giellaovdánahttin suohkaniin – njuolggodoarjja</p> <p>1.5.3. Giellaovdánahttin fylkasuohkaniin – njuolggodoarjja</p> <p>1.5.9 Dokumenterendoaimmat – ohcanvuodot doarjja</p>

Mihttomearri	Oassemihttomearri	Doaimbajut (kapihttalat)
		<p>1.5.10 S Sámi giellavahku doaimmat – ohcanvuđot doarjja</p> <p>1.5.11 Giellaovddidandoaimmat – ohcanvuđot doarjja</p> <p>1.5.12 Sierra gielladoaimmat julev-, lulli- ja márkosámi guovllus – ohcanvuđot doarjja</p> <p>7.4 Dearvvašvuoda- ja fuolahusbálvalus</p> <p>7.5 Álbmotdearvvašvuhta</p> <p>8.6 Dásseárvu</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• 8.6.2 Sámedikki dásseárvodieđáhusa čuovvuleapmi ja sámiid cielaheami eastadanbargu – prošeakta</li> </ul> <p>9 Ovttasbargošiehtadusat</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• 9.1.2 Regionála ovttasbargu</li> </ul> <p>12.3 Sámediggeráđđi</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• 12.3.3 Sámedikki vuorasolbmuidráđđi</li> </ul>
	<p>11.4) Nannet máilmmi kultur- ja luondduárbbi gáhttema ja suodjaleami.</p>	<p>1.5 Sámegeielaid ovdánahttin</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• 1.5.4 Sámi giellaguovddážit - njuolggodoarjja</li> <li>• 1.5.5 Sámi giellaguovddážit, aktivitehtadoarjja – njuolggodoarjja</li> <li>• 1.5.6 Giellaguovddášdeaivvadeapmi – konferánša</li> </ul> <p>3.3 Areálaid hálldašeapmi</p> <p>3.5 Luondduvalljivohta</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• 3.5.2 Suodjalanguovlostivraseminára</li> </ul> <p>6.3 Kulturmuittuid hálldašeapmi</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• 6.3.2 Doarjja sámii kulturmuittohálldašeapmái</li> </ul> <p>6.5 Sámi kulturárbbi heiveheapmi ja gaskkusteapmi</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• “Oahpis ja dohkkehuvvon” – ánggiruššan máttasámi kulturárbbiin - prošeakta</li> <li>• 6.5.3 Onteri-visti – prošeakta</li> </ul> <p>6.7 Forvalting av samisk bygnings- og båtarn</p> <p>8.3 Sámi ovttasbargu</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• 8.3.2 Sámi Giellagáldu</li> </ul>



Mihttomearri	Oassemihttomearri	Doaimbajut (kapihttalat)
		<p>8.4 Álgoálbmotvuoigatvuodát</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>8.4.4 ON biebm- ja eanadoalloorganisašuvnna álgoálbmogiid biebmovuogádagaid lihttu – prošeahta</li> </ul>
 <p>12 OVDASVÁSTI-DEADDJI GEAVAHEAPMI JA BUVTTADEAPMI</p>  <p>12 ANSVARLIG FORBRUK OG PRODUKSJON</p>	<p>12.8) 2030 rádjai galgá buot olbmuide máilmmis sihkkarastojuvvot relevánta diehtu guoddevaš ovdáneami birra ja juohkehaš galgá leat diđolaš ja eallit dáinna lágiin ahte ii vahágahte luonddu.</p>	<p>3.5 Luondduvalljivuohta</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>3.5.2 Suodjalanguovlostivraseminára</li> </ul> <p>8.4 Álgoálbmotvuoigatvuodát</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>8.4.4 ON biebm- ja eanadoalloorganisašuvnna álgoálbmogiid biebmovuogádatlihttu – prošeahta</li> </ul> <p>8.5 Ovttaárvosašvuohta ja solidaritehta</p>
 <p>13 BISSEHIT DÁLKKÁDAT-RIEVDAMIID</p>  <p>13 STOPPE KLIMAENDRINGENE</p>	<p>13.1) Nannet buot riikkaid návccaid vuosttildit dálkkádatrievdamiid ja heivehit iežaset birasváraide ja luondduroasuide</p> <p>13.3) Nannet ovttaskas olbmuid ja áshusaid návccaid unnidit dálkkádatgássaid luoitima, unnidit dálkkádatrievdamiid ja heivehit iežaset daid váikkhusaide, nannet sin návccaid árrat dieđihit, ja maiddái nannet oahpu ja diđolašvuođa dáid birra.</p>	<p>4.3 Vuodđoealáhusat</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>4.3.6 Boazodoallu</li> </ul> <p>3.4 Luondduresursat</p> <p>3.5 Luondduvalljivuohta</p> <p>8.3 Sámi ovttasbargu</p> <p>8.4 Álgoálbmotvuoigatvuodát</p>
 <p>14 EALLIN ČÁZIS</p>  <p>14 LIV UNDER VANN</p>	<p>14.b) Dahkat mariidna resurssaid ja gávpemárkaniid olámuddui smávvaskála guolásteddjiide mat bivdet smávit bivdoneavvuiguin.</p> <p>14.c) Vel buorebut áimmahuššat ja guoddevaččabut ávkkástallat meara ja mearraresurssaid dan bokte ahte čadahit álbmotrievttálaš mearrádusaid nu movt dat leat mearriduvvon ON mierrariektekonvenšuvnnas, mii lea meara ja mearraresurssaid suodjaleami ja guoddevaš geavaheami riektivuodđun, nu go maiddái</p>	<p>4.3 Vuodđoealáhusat</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>4.3.2 Mearrasámi vuoigatvuodát – Borjjadat – prošeahta</li> <li>4.3.3 Mariidnaealáhusat</li> </ul> <p>4.3 Vuodđoealáhusat</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>4.3.3 Mariidnaealáhusat</li> <li>4.3.4 Luossa</li> <li>4.3.4.2 Luossaprošeahta – prošeahta</li> </ul>

Mihttomearri	Oassemihttomearri	Doaimbajut (kapihttalat)
	boahdá ovdan 158. čuoggás ON raporttas "The Future We Want".	
	16.2 Bissehit mánáid illasteami, geavaheami, vuovdima ja buotlágan veahkaválddálašvuoda ja biinnideami.	2.10 Psykososiála oahppanbiras • 2.10.3 Bargu givssideami vuostá 7.6 Ovttaárvosaš mánáidsuodjalusbálvalus
	16.7 Sihkkarastit guldaleaddji, searvadahtti, oassálasti ja ovddasteaddji mearridanproseassaid buot dásiin.	Sámedikkis leat konsultašuvnnat ráđđehusain fáttáid birra mat gusket sámi beroštusaide (geahča konsultašudvnalisttu).
	16.10 Sihkkarastit ahte dieđut leat olámuttos buohkaide ja ahte vuđolaš friddjavuohta suodjaluvvo, nationála lágaid ja internationála šiehtadusaid vuodul.	Sosiála dilálašvuota ja čálgobálvalus
	17.14) Olahit eambbo ollislaš politihkalaš ovttaoavilvuoda guoddevaš ovdáneami hárrái.	8.4 Álgoálbmotvuoigatvuodát ON biebm- ja eanadoalloorganisašuvnna álgoálbmogiid biebmovuogádagaid lihttu – prošekta (fao)
	17.17) Doarjut ja ovddidit buresdoaimbi searvevuoda almmolaš dásis, almmolaš ja priváhta beliid gaskka ja siviila servodagas, searvevuodaid vásáhusaid ja resursastrategijaid vuodul.	8.5 Ovttaárvosašvuota ja solidaritehta ON biebmovuogádagat
		2.9 Sámi sisdoallu skuvllas • 2.9.6 Skuvlaovdánahttin-konferánsa
		4.3 Vuodđoealáhusat • 4.3.2 Mearrasámi vuoigatvuodát – Borjjadat – prošekta • 4.3.3 Mariidnaealáhusat
		7.3 Spesialistadearvvašvuodabálvalusat
		7.4 Dearvvašvuoda- ja fuolahusbálvalus
		8.3 Sámi ovttasbargu

## 5. oassi - Boahtteáiggi vejolašvuodaid

### árvoštallan

Fovse-ášši lea čájehan midjiide man deaŋalaš areála- ja luondduvalljodatvuoddu lea sámi kultuvrii ja man uhkiduvvon mii lea ođđa huksenplánaid hárrái. Ákkastallama oktavuodas dálkkádatdoaimbajuid ektui lea sámi kultuvra ja árbevirolaš ealáhusat garra deattu vuolde. Fovse-ášši lea dattetge čájehan midjiide ahte lea áibbas čielga ráđji man ollu ovttaskas ja ollislaš areálasabahkkemiidda stáhta sáhtta addit lobi sámi geavahanvuoigatvuođalaččaid ektui. Dat lea maiddái čájehan ahte riektestáhtaprinsihppa das ahte Alimusrievtti duopmu lea loahpalaš dakkaviđe go lea celkojuvvon, sáhtta spiehkastuvvot jus ii leat heivvolaš eanetlohkofápmui.

Mii dárbašit ovddidit máhtolašvuoda dan birra mo areálasabahkkemat váikkuhit boazodollui, sámi meahcásteapmái, ja eará sámi geavahanvuoigatvuođalaččaide. Sámediggi dárbaša nannet proseassanávccaid ja gelbbolašvuoda go deaivvadit huksejeddjiiguin ja go lea dahkamuš almmolaš huksen- ja plánaproseassaiguin. Dát mearkaša maiddái ahte lassána máhttu ja dihtomielalašvuodta šiehtadallamiid, konsultašuvnnaid ja soabahemiid ráddjemiid ja vejolašvuodaid birra go sámi kultuvrra luondduvuođdu áitojuvvo.

Mii mannat boahtteáiggi guvlui mas mii sámi servodagas leat álgime meannudit Duohtavuoda- ja soabadankommišuvnna raportta. Raporta addá vuđolaš gova dáruiduhttinpoliitihkas ja dan váikkuhusain, vaikko muhtun fáttáin ja geográfalaš guovlluin leat unnán raporttat. Ovttaskas sápmelažžii sáhttet vaháгат otná servodagas boahit oidnosii nu ahte ii leat ožžon vejolašvuoda oahppat kultuvrraset ja árbevieruid dahje gielaset, muhto dat sáhttet maiddái leat historjjálaš traumat, dearvvašvuodahástalusat dahje sosiála stáhtus, ja ahte vásiha cielaheami daningo lea sápmelaš. Min mielas lea maid dárbašlaš dásset eahperehálaš fápmobalánssa struktuvrralaš dásis.

Kommišuvdna lea vuđolaččat duodaštan mánggalágan vearrivuodaid sámi álbmoga vuostá. Raporta duodašta ahte ii oktage galgga jáhkkit ahte dáruiduhttima ja vearrivuoda olmmošlaš váikkuhusat gullet vássán áigái. Historjjálaš vearrivuodas leat ain odne nai váikkuhusat ovttaskas olbmuide. Mii álgit dál, muhto sihke mis ja eanetlohkoservodagas lea guhkes mátki ovdalgo mii sáhttit njulget vahágiid mat leat dáhpáhuvvan.

Sámediggi dovddaha ahte lea stuorra dárbu oažžut ásahuvvot sámi giellaáittardeaddji go ollugat diedihit ahte sii eai oaččo ollašuttjuvnot iežaset giellavuoigatvuođaid. Dát guoská sihke vejolašvuhtii geavahit sáme giela almmolaš etáhtain dahje oahpahusas. Mii leat álgán čielggadit sámi giellaáittardeaddji organiserema. Áigumuš lea ovddidit čielggadeami Sámedikki dievasčoahkkimii 2024:s. Dađi bahábut oažžut mii signálaid alit dásiin ahte dát ii boađe vuoruhuvvot nationála dásis.

Sámi kulturmuittut leat deaŋalaččat mángga suorggis. Dat duodaštit sámi geavaheami ja leahkima Sámis. Dat leat máhtolašvuoda gáldun sámi eallinvugiid birra. Dain lea maiddái dehálaš sajádat báikegottiin mat leat vásihan dáruiduhttima, ja mat háliidit ođđasis ealáskahttit iežaset sámi identitehta ja gullelašvuoda. Lea čielga dárbu lasihit resurssaid sámi kulturmuithálddašeapmái. Sámi kulturmuittuid duodaštan- ja registrerenbargu ferte nannejuvvot erenoamážit guovlluin mat leat garra deattu vuolde ja gos leat dássáži čađahuvvon unnán registrerenbarggut.

Ollu ráfáidahttojuvvon sámi visttit eai šat leat geavahusas ja dain lea danne unnán geavahanárvu eaiggádiidda. Dárbašuvvojit doarjjaortnegat mat buorebut leat heivehuvvon dán dillái. Sámedikkis ii leat vejolašvuodta čađahit ulbmillaš ja guhkesáigásaš hálddašeami sámi visteárbbis dálá doarjjaortnegiid njuolgadusaid vuodul. Riikaantikvára lea Dálkkádat- ja birasdepartemeantta gohččuma mielde bargagohtán ođđa suodjalanstrategiijaid ovddidemiin, ja Sámediggi vuordá ahte

hástalusat mat leat vásihuvvon sámi vistesuodjaleamis ja arkeologalaš kulturmuittuid hálddašeamis váldojit vuhtii ođđa strategijain.

Sámediggi háliida sirdit lága bokte kulturmuittoeiseválddi, ja vuordá danne kulturbirasláhkálávdegotti barggu ásaht sámi kulturmuittoeiseváldái olgguldas etáhta. Mii vuordit ahte Riikaantikvára rávven Várjjat siidda bidjat Norgga gaskaboddosaš máilmmiárbelistui, dagaha ahte nammaduvvo máilmmiárbelistui.

Sábme jállu čuovvoleapmin áigu Sámediggi 2024:s ráhkadit doaibmaplána sámiid várás geain leat hedjonan doaibmanávccat. Sámediggi lea jagi 2023 addán gulaskuddancealkámuša NÁČ 2023:13 Pá h̄oi tid - Realisering av funksjonshemmedes rettigheter (Alla áiggis - Doaibmavádjit olbmuid vuoigatvuođaid duohtandahkan), mas erenoamážit lea čuvgejuvvon ahte sápmelaččat geain leat hedjonan doaibmanávccat vásihit ahte sii eai oaččo iežaset giela ja kultuvrra, ja ahte sii maiddái vásihit ahte fertejit válljet dárbbaslaš dearvvašvuođa- ja fuolahusbálvalusaid ja sámi giela ja kultuvrra oažžuma gaskkas. Lea maid váilevaš máhttu sápmelaččaid birra geain leat hedjonan doaibmanávccat beassat bargoeallimii ja demokrátalaš oassálastimii.

Lea stuora hástalussan go váilot sierra sámi organisašuvnnat mat ovddastit sámiid geain leat doaibmavádjitvuođat. Lea maid deattuhuvvon ahte lea stuorra dárbu bargat geavaheadjiváikkuhemiin sápmelaččaid ektui geain leat hedjonan doaibmanávccat. Dasa lassin lea čujuhuvvon ahte sápmelaččat geain leat hedjonan doaibmanávccat givssiduvvojit erenoamážit, vásihit vaššicealkámušaid, veahkaválddi ja vearredaguid, ja hástalusaid psyhkalaš dearvvašvuođain. Sámediggi áigu čuovvulit lávdegotti raportta viidáset barggu Kultuvra- ja dásseárvodepartemeanttain. Dán barggu oktavuodas lágiduvvojit cealkámuščoahkkimat.

Sámedikki dievasčoahkkin mearridii juovlamánus 2023 vuosttaš doaibmaplána veahkaválddi vuostá áigodahkii 2023-2025. Plánas konkretisere Sámediggi iežas plánejuvvon doaimma dán suorggis daid rámmaiguin mat Sámedikkis leat. Deaŋalaš doaibmabidju plánas lea álggahit miellaguoddokampánja ahte ii obanassiige dohkkehit veahkaválddi. Kampánja galgá čađahuvvot sámi servodagaide.

Viidáset lea Sámediggái deaŋalaš ahte sámi mánát ja nuorat ožžot dieđuid rupmaša, seksualitehta ja rájiid birra iežaset gillii. Danne áigut mii evalueret sámi oahpponeavvuid dán suorggis.

Eanet máhttu sámi veahkaválddi gillájeddjiiid birra lea mearrideaddjin beaktillis doaibmabijuid ovddideapmái. Sámediggi pláne bargat dan ovdii ahte lasihit dutkama dán suorggis. Sámedikki ja ráđđehusa gaskka leat leamaš konsultašuvnnat go guoská buoridanplánii man ulbmil lea eastadit veahkaválddáláshvuođa ja illasteami mánáid vuostá, ja veahkaválddáláshvuođa lagaš oktavuodain, áigodahkii 2024-2028. Dán buoridanplánas giedahallojuvvo veahkaváldi sámi servodagas sierra kapihttalas man ulbmil lea sihkarastit ovttađassásaš bálvalusaid sámiide geat gillájit veahkaváldimiid.

Biras- ja areálasuorggis leat boahpteáiggi vejolašvuođat eahpečielgasat, go ráđđehusa mearrádus elektrifiseret oljo- ja gássainstallašuvnnaid sihke davvin ja lulde, lea juo dagahan ođđa sávaldagaid hukset ođasmuvvi fámu vai gokčá dáid installašuvnnaid el-fápmodárbbu. Dát guoská riddui, siseatnamii ja merrii. Dál lea eahpečielggas man stuoris dát šaddá ja makkár váikkuhusat das leat sámi ealáhusaide ja kultuvrii, muhto ahte dat daguha stuorát deattu areálaide gos leat areálagáibideaddji sámi ealáhusat, lea oalle sihkar.

Dat mii lea positiivvalaš luonddu- ja birassuorggis leat áššit luonddušiehtadusa čuovvoleami birra ja luonddušláddjivuoda suodjaleami birra maid Sámedikki dievasčoahkkin meannudii 2023 maŋit jahkebealis. Goappaš áššit čujuhit Sámedikki geainnu viidáset bargui suodjalit ja bisuhit luonddušláddjivuoda. Danne mii leat várrogas optimisttat dainna ahte mii beassat leat mielde ja ahte Sámedikki attus váikkuha eanet sihkarastime sámiid ja earáid luonddušláddjivuoda, nu ahte dávista Norgga riikkaidgaskasaš biras- ja luonddusuorggi geatnegasvuođaguin.

2025 lea válgajahki, ja Sámediggái lea deaŋalaš ahte sámediggeválgga čađahuvvo buori vuogi mielde, vai sámi demokratiija oažžu vejolašvuoda searvat válgii ja nu leat mielde váikkuheamen politihkkahábmema. Lea buorre go eanet ja eanet olbmot beroštit Sámedikki doaimmas ja dát duođašta ahte Sámedikkis lea deaŋalaš rolla servodagas. Jienastuslohku lassána golmma válgabiirres, Davveguovllus, Gáissis ja Lulli-Norggas. Stuorámuš čoahkkebáikkit ja gávppogat jienastuslogus leat Romsa, Áltá ja Guovdageaidnu, muhto nettolassáneapmi lea Álttás, Romssas ja Hámmerfeasttas. Go jienastuslohku lassána, de ferte Sámediggi nannet diehtujuohkinbarggu ja oahpahusa gielddaide mat galget čađahit válgga. Vaikko sámediggeválgga lea "smávva" válgga Stuoradikki válgga ektui, de leat dat seamma kvalitehtagáibádusat ja vuordámušat válgga čađaheapmái.

## 6. oassi - Jahkereketdoallu

### Jodiheddjiid mearkkašumiid

#### Ulbmil

Sámediggi lea organiserejuvvon hálddašanorgánan mas leat sierra bruttofievrrideami fápmudusat stáhta bušeahta olggobealde (nettobušeteren doaibma). Stuorradiggi lea mearridan juolludanjuolggadusaid bruttobušeterenprinsihpas ja duodaštuvvo juohke jagi netto juolludanmearrádusain gollopoastta 50 vuolde

Stuorradikki mearrádus mearkkaša ahte doaibma:

- Lassin sisaboáduide 50-poasta juolludusas sáhttá hálddašit olggobeale sisaboáduid ollásit doaimma ulbmili.
- Oažžu fievrridit dán jagáš doaibmabohtosa čuovvovaš bušeahttajahkái. Doaibma hálddaša vejolaš positiivvalaš jahkebohtosa ja das lea ovddasvástádus vejolaš negatiivvalaš jahkebohtosa gokčamis.

Sámediggi juohká juolludusaid iežas vuoruhemiid mielde, muhto dávistettiin Stuorradikki bušeahtamearrádussii.

#### Duodaštus

Jahkereketdoallu dahkkojuvvo čuovvovaččaid vuodul:

- Stáhta ekonomijastivrema njuolggadusat ja stáhta ekonomijastivrema mearrádusat.
- Johtočálus 115 stáhtalaš doaimmaid jahkereketdoalu ráhkadeapmi ja ovdanbidjan.
- Johtočálus 114 Stáhta rehketoallostándárddaid (SRS) geavaheapmi doaibmarehketoalus.
- Gielda- ja ođasmahttindepartemeantta lea mearridan njuolggadusat Sámedikki ekonomijahálddašeami várás.
- Gielda- ja govlodepartemeantta juolludusreive 2023 várás.

Mun oaivildan ahte rehketoallu addá buori gova dain juolludusain maid Sámediggi beassá hálddašit, Sámedikki rehketoallui fievrriduvvon goluin, boáduin, omiin ja velggiin.

#### Rehketoalu deahtalaš bealit

Sámedikki rehketoallu lea biddjojuvvon stáhta rehketoallostándárddaid ja dasa gullevaš bagadannotáhtaid mielde maid Finánsadepartemeanta ja Ekonomijastivrema direktoráhta leat ráhkadan.

Sisaboahu juolludusain lea lassánan 12,5 miljovnnain ruvnnuin 2022 ektui. Dasa sivvan leat vuosttažettiin Gielda- ja govlodepartemeantta liigejuolludeamit 2023 bálkka- ja haddemuddema gokčamii. Dasa lassin lea sisaboahu doarjagiin ja sirdimiin lassánan 1,3 miljovnnain ruvnnuin go dat maid Giellagáldu lea ožžon juolluduvvot lea fievrriduvvon sisaboahatun, ja go 2023:s ledje eambbo proševttat 2022 ektui. Gávpe- ja láigodienas lea lassánan 2,2 miljovnnain ruvnnuin 2022 ektui diđoštanoáduid dihte.

Bálkágolut leat lassánan oktiibuot 4 miljovnnain ruvnnuin (3,2 %) 2021 ektui. Vuosttažettiin leat dasa ággan 2023 bálkášiehtadallamat mat ledje 5,2 %.

Eará doaibmagolut leat unnon 4,1 miljovnnain ruvnnuin (4,3 % jagi 2022 ektui). Vuosttažettiin leat čuovvovaš áššit unnumii ággan:

- Unnit konsuleantabálvalusaid atnin
- Mátkkoštan- ja čoaħkkindoaimmat leat mearkkašahtti ládje unnon

Doarjja earái lea lassánan 30,8 miljovnnain ruvnnuin 2022 ektui. Válidosivva lea Gieldda- ja guovlodepartemeantta liigejuolludus Sámediggái 2023 bálká- ja haddemuddema gokčamii. Dasa lassin Sámediggi oaččui 6,6 miljovna ruvno sámi mánáidgárdefálaldaga bargiid gelbbolašvuoda loktema váste.

Oanehisáigge vealgi lea lassánan 10,6 miljovnnain ruvnnuin 2022 ektui. Válidosivva leat doarjagiidda ja sirdimiidda juolludusaid mat eai leat fievrriduvvon sisabohtun lassáneapmi, geahča 15. nohta. Dasa lassin lea eará oanehisáigge vealgi lassánan, geahča 16. nohta.

## Revišuvdnaortnet

Riikarevišuvdna lea Sámedikki revisora ja duođašta Sámedikki jahkerekhetdoalu. Jahkerekhetdoallu ii leat vel gárvvisin reviderejuvvon, muhto jáhkkit ahte revišuvdnadieđáhus boahtá nuppi njealjehasas 2024. Revišuvdnadieđáhus almmuhuvvo dalán go ovddiduvvo Riikarevišuvnnas, ja galgá almmuhuvvot go oažžut dan.

Kárášjohka, guovvamánu 6. beaivi 2024



Silje Katrine Muotka  
Sámedikki presideanta



Inger Marit Eira-Åhren  
Direktevra

## Prinsihppanohta jahkerhketdollui

Sámediggi lea hálddašanorgána mas leat sierra fápmudusat bruttofievrrideapmái olggobealde stáhta bušeahta (nettobušeteren doaimmat). Sámedikki rehketdoallu lea ráhkaduvvon ja biddjojuvvon stáhta ekonomijastivrema njuolggadusaid lagat njuolggadusaid mielde (“mearrádusat”). Rehketdoallu ovddiduvvo čuoggá 3.4.1 mearrádusaid gáibádusa mielde Finánsadepartemeantta johtočállosa R-115 juovlamánu 2022 lagat mearrádusaid mielde ja vejolaš lassigáibádusaid mearrida Gielda- ja guovlodepartemeanta, mii lea ráđđehusa ovddasvástideaddji departemeanta ráđđehusas sámepolitihka ovttastahttimii.

Gielda- ja guovlodepartemeantta (GGD) gulahallama mielde lea Sámediggi mearridan fievrridit rehketdoalu stáhta rehketdoallostandárdmaid (SRS) mielde. gč. Mearrádusaid čuoggáin 3.4.2 ja 3.1.6 “Sámedikki 31.08.2020 ekonomijahálddašeami njuolggadusat”. Ovddit rehketdoalloáigodaga buohtastahttinlogut oidnojit guđege rehketdoallolinjá ja notáhtaid oktavuodas.

### Sirdinvuđot boađut

Sisaboađut sisafievrriduvvojit go dat leat dinejuvvon. Sirdimat boađusfievrriduvvojit dainna árvvuin mii mávssus lea go sirdin čađahuvvo. Bálváluvuovdin fievrriduvvo sisabohtun dađi dađistaga.

### Sisaboađut juolludusain ja sisaboađut doarjagiin ja sirdimiin

Sisaboađut juolludusain ja sisaboađut doarjagiin ja sirdimiin boađusfievrriduvvojit dan áigodagas go dat doaimmat mat leat eaktuduvvon ruhtaduvvot sisabođuiguin, leat čađahuvvon, dat mearkkaša dan áigodagas go golut gártet (vuostálas buohtastahttin). Vuostálas buohtastahttinprinsihppa geavahuvvo jagi loahpas. SRS 10 hárrái máksojuvvon juolludusat, mat gullet oppalaččat loahpahuvvon aktivitehtaide, fievrriduvvojit bohtun, vaikke dat addet positiivvalaš bohtosa.

Dat oassi juolludussisabođuin ja sullasaččain mat geavahuvvojit eahpeávnnašlaš omiid ja bistevaš doallobiergasiid háhkamii mat fievrriduvvojit balánsii, eai fievrriduvvo sisabohtun háhkanáigemuttus, muhto fievrriduvvojit dan rehketdoallolinjá balánsii, mii čájeha stáhta eahpeávnnašlaš omiid ja bistevaš doallobiergasiid ruhtadeami.

Dađi mielde go eahpeávnnašlaš omiid ja bistevaš doallobiergasiid geahpádusat fievrriduvvojit gollun, de fievrriduvvo sisabohtun vástideaddji submi stáhta eahpeávnnašlaš omiid ja bistevaš doallobiergasiid ruhtadeamis. Áigodaga sajusteami sisabohtofievrrideapmi boađusfievrriduvvo sisabohtun juolludusain. Dat mielddisbuktá ahte gollun fievrriduvvon geahpádusat leat mielde doaimma doaimmagoluin almmá dan haga ahte dat váikkuhit bohtosii.

Sisamáksimat mat disponerejuvvovit olggosmáksimiid váste earáide (doarjjahálddašeami ja eará



fievrrideamit stáhtas) eai fievrriduvvo boahhtun, muhto merkejuvvojit balánsii dan boddii go vuordit olggosmáksima loahpalaš vuostáiváldái.

## **Golut**

Golut mat gusket sirdinvuđot sisaboađuide fievrriduvvojit gollun seamma áigodagas go gullevaš sisaboahtu.

Golut mat ruhtaduvvojit juolludussisaboáduin ja doarjja- ja sirdin sisaboáduin, fievrriduvvojit gollun dađistaga go doaimmat čađahuvvojit.

## **Penšuvdna ja joavkoeallindáhkádus**

SRS 25 addosat bargiide bidjá vuodđun álkiduvvon rehketdollui guoski lahkoneami penšuvnnaide. Danne ii leat rehenastojuvvon vejolaš badjelbáza/vuollebáza penšunortnega geažil nu mo NRS 6 čilge.

Sámediggi duođašta bargoaddioasi bohtosiid penšuvdnamávssus dego penšuvdnagollun. Penšuvdna goloduvvo dego SPK penšunortnet livččii vuodđuduvvon ruhtabidjui.

Sámediggi máksá penšuvdnamávssu vuodđuduvvon erenoamáš dáhpáhusaide oassin doaimmahaga bargoaddioassái. Ahte máksu lea erenoamáš doaimmahakkii, mearkkaša ahte meroštallo ovttaskas doaimmahaga vuodul, ii doaimmahaga joavkkuiguin ovttas. Ahte dat lea dáhpáhusaide vuodđuduvvon, mearkkaša ahte vuhtii váldá duohta dáhpáhusaid doaimmahaga miellahttomáddodagas, nu ahte lassibáلكá lea ovttamade miellahttu dietnasa ektui. Miellahttoassi mii lea 2 % bálkávuođus ii leat rievdan.

Sámediggi máksá penšunmávssu ja bargoaddioasi Stáhta penšunkássii (SPK) bargiid, politihkalaš ráđdeaddiid ja ollesáiggepolitihkkariid várás, Sámedikki juolludus gokčá goluid.

Sámediggi gullá doaimmahagaide geat eai mávsse bargiideallindáhkádusa SPK:i. SRS olis galgá Sámediggi čájehit bargiideallindáhkádusa doaimmahaga rehketdoalus sihke gollun ja meroštalli sisaboahhtun.

## **Láigošiehtadusat**

Sámediggi lea válljen ávkkástallat álkit vuogi SRS 13:s láigošiehtadusaid birra ja klassifisere buot láigošiehtadusaid operašuvnnalaš láigošiehtadussan.

## **Vuodđorusttegiid klassifiseren ja árvvoštallan**

Vuodđorusttegat leat bistevas ja hui stuorra oamit maid doaibma hálldaša. Bistevas mearkkaša ahte ávkkástallanáigi lea 3 jagi dahje eanet. Hui stuoris mearkkaša bođuháhkkan (oastin) mas háhkkanárvu lea 50 000 ru dahje eanet. Vuodđorusttegat fievrriduvvojit balánsii háhkkanárvun mas leat gessojuvvon eret geahpádusat.

Dekomponeren geavahuvvo stuora vuodđorusttegiidda mat leat mángga oasis iešguđetlágan ávkkástalli eallinagiin. Doaibmaruđas fievrriduvvo juohke oassi mas lea mearkkašahtti háhkkanárvu doaibmaruđa ollislaš háhkkanárvvu ektui balánsii sierra ja dain vuoliduvvo árvu lineáralaččat dan mielde man guhká daid navdet bistit doaimmas ekonomalaččat.

Kánturgálvvut ja dihtorat (PCat, bálvvárat jed.) maid ávkkástallanáigi lea 3 jagi dahje eanet, leat fievrriduvvon balánsii sierra joavkun.

Vuolidanvuohki mii atno vuodđorusttegiidda lea lineára vuolideapmi bargoreaiddu ekonomalaš eallináigi badjel doaimmahagas.

Vuodđorusttegiin njeidojuvvo árvu duohta árvui vejolaš geavahanrievdama geažil, jus duohta árvu lea uhcit go balánsii fievrriduvvon árvu.

### **Ossosiid ja osiid investereren**

Go sirddiimet SRS:ii 01.01.2016 de oasuspoasttat árvvus adnojuvvojedje ja girjejuvvojedje Sámedikki oassin iežas kapitála girjemis fitnodagain. Investeremat ossosiin ja osiin unniduvvojit duodalaš árvun jos árvonjiedjan ii vurdojuvvo leat gaskaboddosaš.

Ossosiid ja osiid ođđa háhkamat girjejuvvojit oastingolu balánsii.

### **Johtoomiid ja oanehisáigge velggiid klassifiseren ja árvvoštallan**

Johtoomiide ja oanehisáigge velggiide gullet poasttat maid máksináigemearri lea jahki maŋŋá oastináigemuttu. Eará poasttat leat klassifiserejuvvon vuodđorusttegiin/guhkesáigge vealgin. Johtuoamit árvvoštallojuvvojit dan vuolimus árvui háhkangolus ja duohtaárvvus. Oanehisáigge vealgi fievrriduvvo balánsii dainna supmiin mii lei go vealgi áshuvvui.

### **Gáibádusat**

Vealgugasgáibádus ja eará gáibádusat leat fievrriduvvon balánsii dainna árvvuin mii gáibádusas boahtá ovdan maŋŋá go lea gessojuvvon eret submi mii fievrriduvvo vurdojuvvon vealgevahágin. Vealgevahát fievrriduvvo rehketdollui juohke gáibádusa oktagaslaš árvvoštallama vuodul.

### **Vealgi doarjjahálddašeami oktavuođas ja eará sirdimat**

Rehketdoallolinjjás "Vealgi mii guoská doarjjahálddašeapmái ja eará juolludemiide stádas" dássetvuodas bustávva D romalaš lohku IV, leat sihke dán jagáš dohkkehuvvon doarjagat mat eai leat máksojuvvon rehketdoallojagi áigge, ja ovddit jagiid dohkkehuvvon doarjagat mat eai leat máksojuvvon rehketdoallojagi áigge.

Rehketdoallolinjjás "vuostáiváldojuvvon doarjjajuolludusat mat eai leat juhkkokujuvvon", leat sisamáksimat maid Sámediggi disponere olggosmáksimiin earáide, mas olggosmáksin loahpalaš vuostáiváldái ii dáhpuhava ovdalgu maŋŋel rehketdoallojagi.

### **Stáhta kapitála**

Stáhta kapitálie gullet doaimmakapitála, lidnemat ja stáhta eahpeávnnašlaš omiid ja bastevaš doallobiergasiid ruhtadeapmi SRS 1 vuodul. Boadusrehketdoalu ja balánsa bardinplánat. Oassi čájeha mo stáhta ollislaččat ruhtada doaimma.

### **Doaimmaopmodat**

Sámediggi ii oamas doaimmaopmodaga.

### **Lidnen**

Nettobušeterejuvvon doaimmaid oktavuođas lea buot balánsapoasttaid netto submi earret eahpeávnnašlaš oamit ja bastevaš doallobiergasat, ruhtaduvvon lidnejuvvon juolludusruhtaduvvon doaimmain, doaimmakapitálain dahje dakkár juolludusain, doarjagiiguin ja sirdimiiguin mat eai leat fievrriduvvon sisabohtun.

### **Mo stáhta ruhtada eahpeávnnašlaš omiid ja bastevaš doallobiergasiid**

Stáhta eahpeávnnašlaš omiid ja bastevaš doallobiergasiid ruhtadeapmi čájeha sisabođu juolludusain ja vástideaddji doaimmain mat leat geavahuvvon immateriála omiid ja bastevaš doallobiergasiid skáhppomii. Eahpeávnnašlaš omiid ja bastevaš doallobiergasiid árvvus, mii lea fievrriduvvon balánsii,

lea danin vuostepoasta rehketdoallolinjjás stáhta eahpeávnnaš omiid ja bistevaš doallobiergasiid ruhtadeamis.

### **Doarjagat mat eai leat fievrriduvvon sisabohtun**

SRS 10 č. 9 olis nettobušeterejuvvon doaimmat eai galgga fievrridit juolludemiid mat gusket doaimmaide mat eai leat čađahuvvon ovdal 31.12 rehketdoallojagi. Juolludus ovdanbukto doarjjan mii ii leat fievrriduvvon bohtun dásádatlogahallamis, C. Stáhta kapitála vuolde.

### **Doarjjahálddašeapmi ja eará stáhtalaš juolludeamit**

Doarjjahálddašeapmi ja eará stáhtalaš juolludeamit čájehuvvojit maŋjel dihto prinsihpalaš áigodaga juohkimiid. Juolluduvvon doarjagat girjejuvvojit dan jagi go olggosgollu mieđihuvvo olggosgollun vealgekontoposteremiin olggosgollokontos ja lágideaddjivealggi kredihttaposteremiin. Doarjagiid máksimis šaddá lágideaddjivealgekonto velggiid vuollai ja bájkkokonto ovdaqihtii máksá.

### **Reaidoruhtabardin**

Reaidaruhtabardin lea ráhkaduvvon dan njuolgga málle vuodul, mii lea heivehuvvon stáhta doaimmaide.

### **Stáhta rámmaeavttut**

#### **Iešdáhkkideaddjiprinsihppa**

Stáhta doaibmá ieš dáhkkideaddjin. Danne eai leat vel váldojuvvon mielde daidda poasttaide balánsas dahje boadusrehketdoalus, mat geahččalit čájehit molssaektosaš netto dáhkádušgoluid dahje geatnegasvuodaid.

#### **Stáhta konsearnakontoortnet**

Stáhta doaimmaide guoská stáhta konsearnakontoortnet. Konsearnakontoortnet mearkkaša ahte buot beaivválaš máksimat loahpahuvojit daid loahpparehkenastinkontoid ektui mat leat doaimmas Norgga Bájkkus

Sámediggi lea čadnon stáda konsearnakontoortnegii Norges Bankas mearrádusa gáibádusaid olis č. 3.7.1. Sámediggái biddjojit máksinnávccat jeavddalaččat birra jagi máksinplána olis geatnegas departemeanttas KDD ja disponere sierra loahpparehketdoallokontu Norges Banka konsearnakontoortnegis. Reantu ii rehkenastojuvvo. Nettobušeterejuvvon doaimmat doalahit máksinnávcca jagi loahpas.

### **Juolludusraporteren**

Nettobušeteren doaimmat ožžot juolludusaid geavahussii eará vuogi mielde go bruttobušeteren doaimmat ja dain lea álkidahttojuvvon raporteren stáhtarehketdollui. Juolludusraporterema hábmen speadjalastá dan.

Listemis lea mielde bajit oassi, mii čájeha, maid doaibma lea ožžon geavahussii juolludusreivves juohke stáhtakontu (kapihtal/poasta) nammii. Listema gaskkamus oasis oidno mii lea raporterejuvvon likviditehtaraporttas stáhtarehketdollui. Likviditehtaraporttas oidno doaimma sállo ja likviditehtalikhadeamit Norgga Bájkku loahpparehketdoallokontos. Listema vuolimus oasis bohtet ovdan buot finánsalaš eaiggátoasit ja doaimma geatnegasvuodát leat biddjojuvvon mielde stáhta kapitálarehketdollui.

## Boađusrehketdoallu

	Nohta	31.12.2023	31.12.2022
<b>Doaibmaboađut</b>			
Juolludusboađut	1	229 230 147	216 774 554
Doarjja- ja sirdimiid boađut	1	6 589 932	3 594 000
Vuovdin- ja láigoboađut	1	3 915 390	1 690 518
<i>Submi doaibmaboađut</i>		239 735 469	222 059 072
<b>Doaibmagolut</b>			
Báلكágolut	2	131 793 236	127 746 027
Geahpádusat eahpeávnnašlaš omiid ja bistevaš doallobiergasiid	3,4	6 353 233	6 725 123
Eará doaibmagolut	5	91 517 489	95 609 412
<i>Submi doaibmagolut</i>		229 663 958	230 080 563
<b>Doaibmaboađus</b>		<b>10 071 511</b>	<b>-8 021 490</b>
<b>Finásaboađut ja finásagolut</b>			
Finásaboađut	6	442	6 701
Finásagolut	6	7 544	12 820
<i>Submi finásaboađut ja finásagolut</i>		-7 102	-6 119
<b>Áigodaga doaimmaid boađus</b>		<b>10 064 409</b>	<b>-8 027 610</b>
<b>Rehkenastimat ja juogadeapmi</b>			
Rehkenastin juolludusrulhtaduvvon doaimmain (nettobušeahhta)	7	10 064 409	-8 027 610
<i>Submi rehkenastimat ja juogadeapmi</i>		10 064 409	-8 027 610
<b>Doarjjahálddašeapmi ja eará sirdimat stáhtas</b>			
Doarjjamáksimat earáide	8	410 509 098	379 640 292
Rehkenastimat stahtákassa doarjjahálddašeapmi	8	-410 509 098	-379 640 292
<i>Submi doarjjahálddašeapmi ja eará sirdimat stáhtas</i>		0	0

## Balánsa

	Nohta	31.12.2023	31.12.2022
<b>OPMODAGAT</b>			
<b>Rusttetruđat</b>			
<b>I Eahpeávnnašlaš oamit</b>			
Prográmmagálvu ja eará sullaslaš rievttit	3	616 243	922 985
<i>Submi eahpeávnnašlaš oamit</i>		<i>616 243</i>	<i>922 985</i>
<b>II Bistevaš doallobiergasat</b>			
Viessosajit	4	1 790 000	1 790 000
Vistit ja eará gittaopmodat	4	82 261 377	84 545 208
Gáandin viessodávvirat ja reaidut jna.	4	2 205 884	2 157 094
Fastá viessodávvirat, sierra visti	4	9 212 129	10 269 148
Dihtor bálvvárat, AV-reaidut, márgenmašiidna	4	5 126 294	5 338 362
<i>Submi bistevaš doallobiergasat</i>		<i>100 595 684</i>	<i>104 099 811</i>
<b>III Ruđalaš rusttetruđat</b>			
Ossosiid ja osiid investeremat	9	9 027 748	7 714 415
<i>Submi ruđalaš rusttetruđat</i>		<i>9 027 748</i>	<i>7 714 415</i>
<b>Submi rusttetruđat</b>		<b>110 239 676</b>	<b>112 737 211</b>
<b>B. Johtooamit</b>			
<b>II Gáibádušat</b>			
Oastigáibádušat	10	3 747 260	724 195
Eará gáibádušat fordringer	11	4 884 845	4 850 871
<i>Submi gáibádušat</i>		<i>8 632 105</i>	<i>5 575 066</i>
<b>III Bánkobijut, reaidoruhta ja sullasaččat</b>			
Bánkobijut	12	207 427 098	198 919 793
<i>Submi bánkobijut, reaidoruhta ja sullasaččat</i>		<i>207 427 098</i>	<i>198 919 793</i>
<b>Submi johtooamit</b>		<b>216 059 203</b>	<b>204 494 859</b>
<b>Submi opmodagat</b>		<b>326 298 879</b>	<b>317 232 070</b>

	Nohta	31.12.2023	31.12.2022
<b>STÁHTA KAPITÁLA JA VEALGI</b>			
<b>C. Stáhta kapitála</b>			
<b>II Rehkenastin</b>			
Rehkenastin juolludusrulhtaduvvon doaimmain	7	19 040 464	8 509 055
<i>Submi rehkenastin</i>		<i>19 040 464</i>	<i>8 509 055</i>
<b>III Manjiduvvon sisaboahtofievrriidapmi juolludusain</b>			
Stáhta eahpeávnnaš omiid ja bistevaš doallobiergasiid ruhtadeapmi	3,4	101 211 928	105 022 796
Juolludusat mat eai leat sisaboahtofievrriiduvvon	13	7 691 563	6 883 357
<i>Submi manjiduvvon sisaboahtofievrriidapmi juolludusain</i>		<i>108 903 491</i>	<i>111 906 153</i>
<b>Submi stáhta kapitála</b>		<b>127 943 955</b>	<b>120 415 208</b>
<b>D. Vealgi</b>			
<b>III Oanehisáiggi vealgi</b>			
Lágideaddjivealgi		15 840 942	15 134 589
Velggolaš vearrogešossat		5 784 081	5 611 336
Velggolaš almmolaš divadat		1 043 638	949 627
Sajuštuvvon luopmoruđat		10 949 448	10 364 634
Ožžon ovdagihtii mávssu	14	252 442	125 000
Doarjagat ja sirdimat mat eai leat fievrriiduvvon (nettobušeterejuvvon)	15	20 805 900	13 647 248
Eará oanehisáiggi vealgi	16	7 147 552	5 364 581
<i>Submi oanehisáiggevealgi</i>		<i>61 824 003</i>	<i>51 197 015</i>
<b>Submi vealgi</b>		<b>61 824 003</b>	<b>51 197 015</b>
<b>Submi doaibmakapitála ja vealgi</b>		<b>189 767 957</b>	<b>171 612 223</b>
<b>IV Vealgi guoskevaš doarjjahálddašeapmái ja eará sirdimiidda</b>			
Vealgi guoskevaš doarjjahálddašeapmái ja eará sirdimiidda stáhtas	8	127 734 922	138 037 602
Vuosttáiváldojuvvon juolludusat doarjagiidda mat eai leat juhkkujuvvon	8	8 796 000	7 582 245
<b>Submi vealgi guoskevaš doarjjahálddašeapmái ja eará sirdimiidda</b>		<b>136 530 922</b>	<b>145 619 847</b>
<b>Submi stáda kapitála ja vealgi</b>		<b>326 298 879</b>	<b>317 232 070</b>

## Nohtat jahkereketdollui

### 1. nohta Doaibmaboadut

	31.12.2023	31.12.2022
<b>Juolludusboadut</b>		
Juolludus bajimus departemeantas	225 176 264	210 665 812
- brutto investeren eahpeávnaslaš omiide ja bastevaš doallobiorgasiidda	-2 542 364	-803 498
+ manjiduvvon fievrreameit várrejuvvon investeremii (geahpádus)	6 353 233	6 725 123
+ sisaboahu penšungoluid ja joavkodáhkádusa gokčamii (ii máksi)	243 015	187 118
<b>Submi juolludusboahu</b>	<b>229 230 147</b>	<b>216 774 554</b>
<b>Doarjja- ja sirdimiid boahu</b>		
Doarjja eará stáhtalaš doaimmain	305 000	445 000
Eará doarjagat	6 284 932	3 149 000
<b>Submi doarjja- ja sirdimiid boahu</b>	<b>6 589 932</b>	<b>3 594 000</b>
<b>Vuovdin- ja láigoboadut</b>		
Diđošallanboadut	3 845 870	1 573 298
Deivvolaš boadut	69 520	117 220
<b>Submi vuovdin- ja láigoboadut</b>	<b>3 915 390</b>	<b>1 690 518</b>
<b>Submi doaibmaboadut</b>	<b>239 735 469</b>	<b>222 059 072</b>

### 2. nohta Báلكágolut

	31.12.2023	31.12.2022
Báلكkát - barggit	93 018 730	88 047 062
Báلكkát - ollesáige politihkkárat	7 837 921	7 837 921
Luopmoruđat	11 473 971	11 078 331
Eará dieđihangeatnegas buhtadusat	10 874 728	11 318 211
Bargoaddidivat	2 555 396	2 031 768
Penšuvdnagolut	10 800 568	9 542 804
Buohcanruđat ja eará ruovttoluotta máksimat (-)	-6 526 852	-3 998 443
Eará buvttut	1 758 775	1 888 373
<b>Submi báلكágolut</b>	<b>131 793 236</b>	<b>127 746 027</b>

\* Penšuvnnaš fievriduwojit gollun boadusrehtedoalus rehtedoallojagi duodalaččat čoggon submi vuodul.

Penšunmáksu jahkái 2023 11% bargiin ja 13,8% ollesáigepolitihkkáriin. Penšunmáksu 2022:s lei 11,6 % bargiin ja 9,8 % ollesáigepolitihkkáriin.

**Jahkebarggut:** 132,9 137,5

### 3. nohta Eahpeávnnašlaš oamit

	Prográmmagálvu j.s. vuoigatvuođat	Submi
Háhkangollu 01.01.	2 302 891	2 302 891
Jagi háhkanvejolašvuohta	0	0
<i>Háhkánárvu</i>	2 302 891	2 302 891
Geahpádusaid akkumuleren 01.01	1 379 906	1 379 906
Jahkášaš dábálaš geahpádusat	306 741	306 741
<b>Fievrriduvvon árvu balánsii 31.12.2023</b>	<b>616 243</b>	<b>616 243</b>

Háhkánárvu máksinmearri (eallinahki)

5 ár / lineara

### 4. nohta Bistevaš doallobiergasat

	Viessosadji	Gándin		Fastá	Dihtor bálvvárat,	Submi
		Vistit ja eara gittaopmodat ja reaidut	viessosávvirat ja reaidut jna.	viessosávvirat , sierra vistit	AV-reaidut, mángešmašiidna	
Háhkánárvu 01.01	1 790 000	136 392 697	8 309 655	38 107 871	21 274 402	205 874 624
Jagi háhkanvejolašvuohta	0	0	350 556	221 073	1 970 736	2 542 364
Jagi háhkanhatti eretbidjan	0	0	0	0	-264 150	-264 150
<i>Háhkánárvu</i>	1 790 000	136 392 697	8 660 211	38 328 943	22 980 988	208 152 839
Geahpádusaid akkumuleren 01.01	0	51 847 489	6 152 561	27 838 723	15 936 040	101 774 813
Jahkášaš dábálaš geahpádusat	0	2 283 831	301 765	1 278 091	2 182 804	6 046 492
Jagi eretbidjan čoagganan vuolidemiin	0	0	0	0	-264 150	-264 150
<b>Fievrriduvvon árvu balánsii 31.12.2023</b>	<b>1 790 000</b>	<b>82 261 377</b>	<b>2 205 884</b>	<b>9 212 129</b>	<b>5 126 294</b>	<b>100 595 684</b>
Háhkánárvu máksinmearri (eallinahki)	Háhkánárvu ii rievdaduvvo	1,667 %	10 %	3-5%	6-33%	
Eallináigi	GeaZehis eallinahki	60 ár	10 ár	dekomponereju vvon	3-10 jagi	

### 5. nohta Eará doaibmagolut

	31.12.2023	31.12.2022
Viessoláigu	13 802 290	13 063 537
ležamet visttiid ja rusttegiid ortnegisdoallan	1 189 107	1 795 487
Láigolanjaid ortnegisdoallan ja rievdadeapmi	84 633	4 280
Eará golut opmodagaid ja lanjaid doaimmaheaprr	4 244 909	4 341 423
Mašiinnaid, stohpogálvvuid ja sullasaččaid láigohk	6 044 081	4 980 322
Smávit reaidooastimat	2 402 010	890 506
Mašiinnaid, reaiduid jna. divvun ja ortnegisdoalla	360 920	272 977
Konsuleantabálvalusaid oastin	22 271 788	25 624 469
Amas doaimmaid oastin	10 160 253	11 069 656
Máttkit ja borramuš	21 772 535	23 865 180
Táhpa jed.	0	29
<b>Eará doaibmagolut</b>	<b>9 184 963</b>	<b>9 701 547</b>
<b>Submi eará doaibmagolut</b>	<b>91 517 489</b>	<b>95 609 412</b>



## Lassidiedut operationála láigošiehtadusaid birra

Báhcán áigodat	Makkár oapmi		
	Eahpeávnnašlaš oamit	Viessosajit, vistit ja eará gittaopmodat	Submi
Áigodat gitta 1 jagi		428 211	428 211
Áigodat 1-5 jagi	2 690 091	3 719 260	6 409 351
Áigodat badjel 5 jagi		8 766 304	8 766 304
<b>Áigodaga fievrriduvvon láigomáksin</b>	<b>2 690 091</b>	<b>12 913 775</b>	<b>15 603 866</b>

Tabella čájeha čohkkejuvvon goluid láigomáksima rehketdoallojagis.

## 6. nohta Finánsabođut ja -golut

	31.12.2023	31.12.2022
<b>Finánsabođut</b>		
Reantobođut	186	3 822
Valutagevinst (agio)	256	2 879
<b>Submi finánsabođut</b>	<b>442</b>	<b>6 701</b>
<b>Finánsagolut</b>		
Reantogolut	4 963	12 238
Valutatap (disagio)	2 581	582
<b>Submi finánsagolut</b>	<b>7 544</b>	<b>12 820</b>

## 7. nohta Juolludusrulhtaduvvon doaimmaid rehkenastin

	31.12.2023	31.12.2022	Erohus
Rehkenastin juolludusrulhtaduvvon doaimmain	10 012 716	794 640	-9 218 076
Rudalaš rusttetruđat	9 027 748	7 714 415	-1 313 333
<b>Submi rehkenastin juolludusrulhtaduvvon doaimmain</b>	<b>19 040 464</b>	<b>8 509 055</b>	<b>-10 531 409</b>

## Lidnema jahkásaš divvumat (kongruensaerohus)

Lidnema rievdadeamit juolludusrulhtaduvvon doaimma balánsas	10 531 409
Regionála dutkanfoanda - Rievdadus vurdojuvvon/duohta sisabođus 2022	33 000
Máhcahit juolludusa 2022 Vejolašvuodadutkkus Dáiddadállui lea sihkkorjuvvon	-500 000
<b>Lidnen juolludusrulhtaduvvon doaimma bođusrehketdoallu</b>	<b>10 064 409</b>

## 8. nohta Doarjjahálddašeapmi ja eará sirdimat stáhtas

Juolluduvvon doarjjagat	31.12.2023	31.12.2022
Doarjjagat gielddaide	95 047 231	120 251 416
Doarjjagat fylkkagielddaide	11 096 793	4 450 400
Doarjjagat eahpegávppálaš fitnodagaide	212 461 473	170 431 887
Doarjjagat állodoaluide	15 691 732	18 900 346
Stipeanda	7 024 482	7 044 700
Doarjjagat ideála organisašuvnnaide	51 240 037	45 857 728
Doarjjagat stáhtahálddašeapmái	7 531 671	6 158 863
Doarjjagat olgoriikki	113 000	113 000
<b>Submi juolluduvvon doarjjagat</b>	<b>400 206 418</b>	<b>373 208 340</b>

### Máksojuvvon doarjjagat earáide

Doarjjagat ja gessojuvvon ruovttoluotta doarjagiid submi	400 206 418
Doarjja vealggi rievdamat	10 302 680

**Maskojuvvon doarjjagat earáide 2022:s** **410 509 098**

Vealgi doarjjahálddašeami oktavuodas	31.12.2023	31.12.2022	Erohus
Lágideaddjivealgi ealáhus	17 639 557	21 966 031	4 326 474
Lágideaddjivealgi kultuvra	11 412 285	12 335 108	922 823
Lágideaddjivealgi oahpahuš	58 490 343	66 118 014	7 627 671
Lágideaddjivealgi giella	8 012 459	9 375 750	1 363 291
Lágideaddjivealgi njuolggá doarjjagat	6 941 000	723 000	-6 218 000
Lágideaddjivealgi eará doaimmat	18 913 772	17 326 807	-1 586 965
Vealgi eará doarjjaoažžut	6 325 506	10 192 892	3 867 386
<b>Submi vealgi doarjjahálddašami oktavuodas</b>	<b>127 734 922</b>	<b>138 037 602</b>	<b>10 302 680</b>

Vealggi mii guoská doarjjahálddašeapmái ii sáhte iešguđetlágan sivaid dihte sirret seamma ládje go tabeallas "Juolluduvvon doarjjagat".

### Juolludusat mat eai leat juogaduvvon

#### Várrejumi 2022 olggobeale ruđat mat eai leat juogaduvvon 2022:s

Riikaantikvára - Eaktodáhtolašvuoda jahki	170 000
Kultur- ja dásseárvodepartemeanta - Ovttá gearddi juolludus spealloruhta Dávvirat Duiskkas	1 000 000
Riikaantikvára - doarjja ráfáidahtton kulturmuittuide priváhta oamastusas kap.1429 poasta 71	6 412 245

#### Olggobeale ožžon ruđa doarjagiid várás 2023:s:

Riikaantikvára (RA) - Doarjja ráfáidahtton kulturmuittuide priváhta oamastusas kap.1429 poasta 71	4 550 000
Riikaantikvára (RA) - Doarjja fanassuodjaleapmái kap.1429 poasta 74	1 800 000
Riikaantikvára (RA) - Oktasaš kulturárbeáingiruššan	300 000
Kultur- ja dásseárvodepartemeanta (KUD) - Spealloruhta sámi valáštallamii 2023	3 000 000
Kultur- ja dásseárvodepartemeanta (KUD) - Stáhtabuš. 2023 - rievdadusat 2023:i - RDM	2 000 000

#### Doarjja juolluduvvon bajábeale poasttaide 2022:s ja 2023:s:

Juolluduvvon RA - Doarjja ráfáidahtton kulturmuittuide priváhta oamastusas kap.1429 poasta 71	-2 466 245
Juolluduvvon RA - Doarjja fanassuodjaleapmái kap.1429 poasta 74	-1 800 000
Juolluduvvon KUD - Spealloruhta sámi valáštallamii 2023	-3 000 000
Juolluduvvon KUD - Stáhtabuš. 2023 - rievdadusat 2023:i - RDM	-2 000 000
Juolluduvvon RA - Eaktodáhtolašvuoda jahki 2022	-170 000
Juolluduvvon KUD - Spealloruhta Báástede - Davvi álbmogiid guovddáš 2022	-1 000 000
<b>Submi doarjjajuolludusat mat eai lea juogaduvvon</b>	<b>8 796 000</b>

## 9. nohta Ossosiid ja osiid investeren

	Fitnodatkan- tuvra	Vuodddan- bealvi	Oso- siid lohku	Eaiggát- oassi	Jienaid lohku	Fitnod. jagi boadus	Balánsii fievrriid. EK finodagas 31.12.2022	Balánsii fievrriid. árvu kap. Rehket-doallu	Balánsii fievrriid. árvu doaibm. Rehket-doalus
Beaivvaš Sámi Našunalleahter AS	Guovda- geaidnu	01.02.2010	40	40,0 %	40,0 %	1 158 525	9 248 985	40 000	1 680 000
Davvi álbmogiid guovddáš OS	Gáivuotna	20.04.2009	6 540	30,0 %	30,0 %	-37 687	17 743 653	1 308 000	4 819 200
Áarjelhsaemien Teatere AS	Mo i Rana	09.09.2012	55	55,0 %	55,0 %	-155 074	4 164 247	55 000	654 897
Sámi Viessu Oslo Os	Oslo	10.12.2013	392	49,0 %	49,0 %	373 227	416 178	39 200	145 418
Internašunála Sámi Filmainstituhta	Guovda- geaidnu	07.04.2014	90	47,4 %	47,4 %	623 063	1 078 381	90 000	76 650
Vardobáiki	Evenášši	20.03.2015	600	48,3 %	48,3 %	527 260	8 680 562	150 000	338 251
Romssa Sámi viessu	Romssa	21.02.2023	333	33,3 %	33,3 %	0	0	333 333	333 333
Árran julevsáme guovddášj AS	Ájuokta	14.12.2023	980	49,0 %	49,0 %	0	0	980 000	980 000
<b>Fievrriiduvvon árvu balánsii 31.12.2023</b>									
								<b>9 027 748</b>	

Bajábealde namuhuvvon ásahtusat ožžot doarjaga Sámedikkis jahkásaččat.

## 10. nohta Oastigáibádusat

	31.12.2023	31.12.2022
Oastigáibádusaid árvu	3 747 260	724 195
<b>Submi oastigáibádusat</b>	<b>3 747 260</b>	<b>724 195</b>

Sámedikkis lea 2,2 miljovna ruvno vealgebuorri doarjagiin ja 1,5 miljovna ruvno vealgebuorri diđoštanoadauin.

## 11. nohta Eará gáibádusat

	31.12.2023	31.12.2022
Mátkeovdamáksu	48 000	0
Loatna bargiide	38 000	92 500
Ovddalgihtii máksojuvvon láigu	2 692 759	2 416 336
Ovddalgihtii máksojuvvon golut	428 307	530 353
Eará gáibádusat	1 677 779	1 811 683
<b>Submi eará gáibádusat</b>	<b>4 884 845</b>	<b>4 850 871</b>

Sámediggi lea ovdagihtii máksán viessoláiggu iešguđet láigoheddjiide juovlamánus 2022. Dasa lassin leat oktasaš golut ja doaibmagolut máksojuvvon ovdagihtii iešguđet láigoheddjiide poastta eará ovddalgihtii máksojuvvon golut vuolde. Eará gáibádusaid siva leat NAV gáibádusat ja Riikaantikvára gáibádus.

## 12. nohta Bánkobijut, reaidaruhta ja sullasaččat

	31.12.2023	31.12.2022
Bijut stáhta konsernkontoi	207 427 098	198 919 793
<b>Submi bánkobijut ja reaidoruhta</b>	<b>207 427 098</b>	<b>198 919 793</b>

### 13. nohta Juolludusat mat eai leat fievrriduvvon bohtun

	31.12.2023	31.12.2022	Erohus
<b>Juolludusat fágadepartemeanttain mat eai leat fievrriduvvon bohtun</b>			
Várrejupmi 2022/23 - Rámmašiehtadusat oahpponeavvovuttadeddjiiguin	2 845 000	1 835 000	-1 010 000
Várrejupmi 2021 - Oahpahusdirektoráhta - givssideami eastadanbargu	1 000 000	1 000 000	0
Várrejupmi 2023 - Mánáidgárde- ja vuodđoskuvlaoahpaheddjiid rekrutteren	600 000	0	-600 000
Várrejupmi 2023 - Sámi mátkeealáhusčoahkit ja innovašuvdnafierpmádagat	255 000	0	-255 000
Várrejupmi 2023 - Mearrasámi vuoigatvuođat - Borjjadat	500 000	0	-500 000
Várrejupmi 2023 - Áigoálbmogiid biebmovuogádagat	275 000	0	-275 000
Várrejupmi 2023 - Onteri-viessu/Hallonen-viessu	275 000	0	-275 000
Várrejupmi 2023 - Gelbbolašvuoda kárten	1 500 000	0	-1 500 000
Várrejupmi 2023 - Doarjjadikki jorgalahttin	400 000	0	-400 000
Várrejupmi 2023 - Luossaprošeakta - Sjølaksefiskarlag	41 563	0	-41 563
Várrejupmi 2021 - Sámedikki dásseárvodieđáhusa čuoovvleapmi	0	500 000	500 000
Várrejupmi 2022 - Sámi girjjálašvuoda ovdánahttima ja ovdideami doarjjaortnega evalueren	0	77 225	77 225
Várrejupmi 2022 - Vejolašvuodadutkkus Dáiddadálu	0	500 000	500 000
Várrejupmi 2022 - Suodjalanguovluid/álbmotmehciid hálddašeapmi máhtovuoddu	0	214 132	214 132
Várrejupmi 2022 - Mohtorjohtalus meahcis - Geahččalanprošeakta	0	459 000	459 000
Várrejupmi 2022 - Bagadallan/gelbbolašvuoha gievrass giellamodeallat mánáidgárdit/skuvla	0	750 000	750 000
Várrejupmi 2022 - Norgga beale Sámedikki - Giellagáldu 2022 juolludusa badjelbáza	0	548 000	548 000
Submi juolludusat fágadepartemeanttain mat eai leat fievrriduvvon bohtun (vealgi)	7 691 563	5 883 357	-1 808 206
<b>Juolludusat mat eai leat fievrriduvvon bohtun eará departemeanttain</b>			
Dáikkádat- ja birasdepartemeanta - Árbevirolaš sámi deanuloosa bivdin	0	1 000 000	1 000 000
Juolludusat mat eai leat fievrriduvvon bohtun eará departemeanttain (vealgi)	0	1 000 000	1 000 000
<b>Submi juolluduat mai eat leat fievrriduvvon</b>	<b>7 691 563</b>	<b>6 883 357</b>	<b>-808 206</b>

### 14. nohta Ožžon ovdagihtii mávssu

	31.12.2023	31.12.2022
Romssa ja Finnmárkku fylkkamánni - báikediđoštallan	50 000	125 000
Statsbygg viessolaigu Guovdageainnus - meattáhus áigodatju	202 442	0
<b>Submi, ožžon ovdagihtii máksima (vealgi)</b>	<b>252 442</b>	<b>125 000</b>

### 15. nohta Doarjagat ja sirdimat mat eai leat fievrriduvvon bohtun

	31.12.2023	31.12.2022	Erohus
<b>Juolludusat ja sirdimat mat eai leat fievrriduvvon bohtun (vealgi)</b>			
Juolludus Suoma ja Ruota Sámedikkis - Giellagáldu	15 264 000	8 474 642	-6 789 358
Justiisa- ja gearggusvuodadepartemeanta - veahkaváldi lagaš oktavuodain	1 200 000	1 200 000	0
Juolludus Riikaantikváras - KULA	70 000	70 000	0
Kultur- ja dásseárvudepartemeanta – Arctic Arts Summit:a norgga oasi promoteremii doarjja	1 900 000	1 032 000	-868 000
Juolludus Riikaantikváras - "Kompetansmodell kommune 2020"	78 000	200 000	122 000
Riikaantikvára – Kulturmutobargu suohkaniin – KIK	1 346 000	869 000	-477 000
Juolludus Riikaantikváras - "Registering av samiske bygninger "	777 000	1 637 000	860 000
Walt Disney – sámi veršuvdna Jikron 2	170 900	164 606	-6 294
<b>Juolludusat ja sirdimat mat eai leat fievrriduvvon bohtun (vealgi)</b>	<b>20 805 900</b>	<b>13 647 248</b>	<b>-7 158 652</b>

### 16. nohta Eará oanehisáiggi vealgi

	31.12.2023	31.12.2022
Velggolaš čoggon báikágot	4 848 146	4 086 829
Eará oanehisáiggi vealgi	-2 562	473 998
Čoggon got	2 301 967	803 754
<b>Submi eara oanehisáiggi vealgi</b>	<b>7 147 552</b>	<b>5 364 581</b>

Eará oanehisáiggi vealgi lea lassánan 1,8 miljovnnain ruvnnuin vuosttažettiin várrejuvvon ruđaid lassáneami geažil main rehkegat mat gullet jahkái 2023 easka bohte ođđajagimánus 2024.

## Reaidaruhtabardin njuolgga vuogi mielde

	<b>31.12.2023</b>
<b>Reaidaruhtajohtu jodiheami doaimmain</b>	
<b>Sisamáksimat</b>	
juolludusaid sisamáksimat	231 064 582
sisamáksimat doarjagiin ja sirdimiin	11 650 933
sisamáksimat gálvo- ja bálvalusvuovdimiin	2 480 998
eara sisamáksimat	16 358
<i>Sisamáksiid submi</i>	<b>245 212 870</b>
<b>Olggós máksimat</b>	
olggós máksimat gálvo- ja bálvalusoasitiid ovdas	-87 449 724
bálká- ja sosiála goluid olggós máksimat	-88 067 007
vearuid ja almmolaš goluid olggós máksimat	-34 538 779
eará olggós máksimat	-12 491 677
<i>Olggós máksiid submi</i>	<b>-222 547 187</b>
<b>Netto reaidaruhtajohtu jodiheami doaimmain</b>	<b>22 665 683</b>
<b>Reaidaruhtajohtu investerendoaimmain</b>	
olggós máksimat eahpeávnnaš omiid ja bistevaš doallobiergasiid vuodima oktavuod	-2 542 364
mávssuid ossosiid ja ossodagaid oastimiin	-1 313 333
<b>Netto reaidaruhtajohtu investerendoaimmain</b>	<b>-3 855 697</b>
<b>Reaidaruhtajohtu sirdimiid oktavuodas</b>	
Máksimat stáhtakássas doarjagii earáide	400 206 418
doarjagiid ja sirdimiid olggós máksimat earáide	-410 509 098
<b>Netto reaidaruhtajohtu sirdimiid oktavuodas</b>	<b>-10 302 680</b>
Netto rievdadus reaidoruđain ja reaidoruhtaekvivateanttain	8 507 305
Reaidoruđa ja reaidoruhtaekvivateantaid ráđju áigodaga álggus	198 919 793
<b>Reaidoruđa ja reaidoruhtaekvivateantaid ráđju áigodaga loahpas</b>	<b>207 427 098</b>
	<b>31.12.2023</b>
<b>Buohtastahttin</b>	
Lidnen juolludusruhtaduvvon doaibma	10 064 409
dábálaš geahpádusat	6 353 233
Biddjojumit manjideuvvon sisabođuide (háhkamat rusttegat)	-2 542 364
reivadás sáhta finansieremis eahpeávnnaš gaskaomiin ja bistevaš doallobiergasat	-3 810 868
reivadás juolludusat mat eai lat fievrriduvvon boahtun	808 206
reivadás oastigábádusat	-3 023 065
reivadás lágideaddjivealgi	706 353
reivadás doarjagat ja sirdimat mat eai lat fievrriduvvon boahtun	7 158 652
poastat klassifiserejuvvon investeren- ja finánsadoaibman	2 542 364
poastat klassifiserejuvvon reaidaruhtajohtun čadnon sirdimiidda	10 302 680
reivadás doarjagat ja sirdimat mat eai leat fievrriduvvon boahtun	-9 088 925
Divvumat lidnen juolludusruhtaduvvon daimmas ja ii leat fievrriduvvon boahtun	467 000
reivadás eara áigeráddjenpoasttain	2 728 009
<b>Netto reaidaruhtajohtu doaimmain</b>	<b>22 665 683</b>

## Juolludusraporteren

Juolludanraporteremis oidnojit dat rehketdoallologut maid Sámediggi lea raporteren stáhtarehketdollui. Dat biddjojuvvot daid kapihttaliid ja poasttaid mielde maidda Sámedikkis lea fápmudus hálddašit. Das oidnojit buot ruđalaš opmodagat ja geatnegasvuodát mat Sámediggái leat biddjojuvvon stáhta kapitálarehketdoalus. Kolonnas juolludus oktiibuot oidno maid Sámediggi lea ožžon geavahussii juolludusreivves juohke buohtalas kapihttaliid/postii.

Juolludusraporterema bidjama lea mielde bajit oassi mii čájeha mii lea raporterejuvvon stáhtarehketdoalu likviditehtaraporttas. Likviditehtaraporttas oidnojit doaimma sállo ja likviditehtaliikkadusat ruhtačilgehuskontos Norgga Bánkkus.

Rádjoruđat mat leat raporterejuvvon kapitálarehketdollui logahallama vuolit oasis, čájehit buot ruđalaš opmodagaid ja geatnegasvuodaid mat doibmii leat biddjojuvvon stáhta kapitálarehketdoalus.

## Juolludusraporterema bardin

Golloposta	Kapihttala namma	Poasta	Poastateaksta	Juolludus buohkanassii
226	Máhtodepartemeanta	21	Juolludus buvttadeapmai sámi oahpponeavvui	11 000 000
325	Kultur- ja dásseárvodepartemeanta	72	Arctic Arts Summit:a Norgga oasi prosjekteremi doarja	500 000
325	Kultur- ja dásseárvodepartemeanta	72	Arctic Arts Summit:a Norgga oasi prosjekteremi doarja	1 550 000
325	Kultur- ja dásseárvodepartemeanta	78	Oastinortnet dálááiggi dáidda ja dáiddaduodji, RDM	2 000 000
328	Kultur- ja dásseárvodepartemeanta	78	Doarja sámi-duiska ovttasbargoprošektii	2 100 000
560	Sámediggi	50	Sámediggi	604 521 000
1429	Riikaantikvára	60	Kulttormultobargu suohkaniiguin -KIK	500 000
1429	Riikaantikvára	77	Oktasaš kulturárbeáingruššan	300 000
1429	Riikaantikvára	71	Doarja ráfáiduvvon kulturmuittuide priváhta eaiggádin	4 550 000
1429	Riikaantikvára	74	Doarja fanassuodjaleapmái	1 800 000
-	Kultur- ja dásseárvodepartemeanta	-	Speallanruđat sámi valáštallami 2023	3 000 000
<b>Gollopostta submi</b>				<b>631 821 000</b>

Rájut diedihuvvon likvidaraporttas	Nohta	Rehketdoallu 2023
Sisasaldo Norgga Bánkku loahpparehketdoallokonotos	12	198 919 793
Rievdadusat áigodagas		8 507 305
<b>Submi olggos saldus Norgga Bánkku koahpparehketdoalus</b>	<b>12</b>	<b>207 427 098</b>

### Ruhtarájut diedihuvvon kapitálarehketdollui (31.12)

Konto	Teaksta	Nohta	2023	2022	Rievdadus
1961	Rádjoruđat konto(in) Norges Bank:as	12	207 427 098	198 919 793	8 507 305
1350	Beaivvaš Sámi Našunálateahter AS	9	40 000	40 000	0
1350	Senter for Nordlige Folk AS Davvi				
	álbmogiid guovddáš OS	9	1 308 000	1 308 000	0
1350	Áarjelhsaemien Teatere AS	9	55 000	55 000	0
1350	Sámi Viessu Oslo as	9	39 200	39 200	0
1350	Internašunála Sámi Filbmainsituhtta AS	9	90 000	90 000	0
1350	Vardobáiki	9	150 000	150 000	0
1350	Romssa Sámi Viessu/Samisk hus i Tromsø	9	333 333	0	333 333
1350	Arran Julevsame Guodasj SUS	9	980 000	0	980 000

